

[redacted]

[redacted]

[redacted]

HET GRAF.

[redacted]

[redacted]

HET
GRAF,

IN VIER ZANGEN,

DOOR

MR RHIJNVIS FEITH.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCXCII.

[redacted]

AAN

MIJN' VRIEND

J. KANTELAAR.

't Is van een eenzaam Graf, getrouwste mijner Vrinden!
Dat u mijn dankbre hand dit needrig bloempje biedt;
Uw oordeel moog de gift te luttel waardig vinden,
Maar 't hart, waaruit ze sproot, veracht de vriendschap niet.

* Of

Of zou 't uw ſtil genot een oogenblik verpoozen,
Als u mijn Zangſter op haar' ſombren Grafzang beidt,
En van een huuwlijksbed, nog fris van de eerſte roozen,
Bij 't bleeke licht der maan langs tombe en kerkhof leidt?

Neen, eedle KANTELAAR! ook daar bleeft gij gevoelen
De waarde van uw teedre en deugdzaame Echtvriendin;
Het kil verblijf des doods moog wufte min verkoelen,
Het ſtort der waare Liefde een hooger aandrift in.

Hoe kleen is alles hier! — wij wenſchen en verwachten;
De traage ſmart verdwijnt, de vlugge vreugd vliegt heen;
De tijd rukt voort, en 't ſtof van Voor- en Na-geſlachten
Mengt de eigen aêm des winds gevoelloos onder een.

't Is door het Graf alleen, dat we op die velden ſtaaren,
Waarin het waar geluk door 't koel geboomte zweeft;
Zo ziet het oog met vreugd de tuimelende baaren,
Waarachter ons de reê aan 't Vaderland hergeeft.

De

De Deugd verfmaadt geen Roos, hier op haar pad ontlooken,
Zij plukt haar dankbaar af en fnelt met nieuwen fpoed;
Zo juicht de Pelgrim bij een koele bron gedooken,
Die hem door 't brandend zand te rasfer ijlen doet.

De Vriendfchap deed ons hart hier menig beekje vinden;
Maar eens, eens ftort haar heil in rijker ftroomen neêr;
Zo komt de Zomernacht het avondrood verflinden,
Maar fchenkt de Morgenzon in vollen luister weêr.

O dat haar zoete troost, die rots en wildernisfe
Zo vaak tot wegen fchept, waarop 't genoegen blinkt,
Nooit aan mijn beste vreugd, nooit aan mijn' onfpoed misfe,
Tot dat mijn Levenszon in 't vaale westen zinkt!

Smaak dan nog, eenzaam, 't heil, dat hier een edel leven,
Een deugdzaame Echtgenoote en waardig Nakroost biên —.
Dit uitzicht kan mijn hart een ftil genoegen geven,
Offchoon mijne oogen dan uw blijdfchap niet meer zien.

[redacted]

Mijn naam moog dan temet nog van uw lippen vloeien,
  En u de naklank zijn van zoete mijmerij;
Zo doet verbeelding hier nog menig roosje bloeien,
  Schoon in het doodſche veld geen enkle roos meer zij.

Uw teedere Echtvriendin zal in uw' wellust deelen;
  De vriend van haare jeugd oogst ook van haar een' traan,
Dit offer van 't gevoel zal mijne grafrust ſtreelen,
  En 't beste bloempje zijn, dat op mijn zerk zal ſtaan.

Zo mooge uw hart nog lang mijn nagedachtnis vieren,
  Maar dat uw zoetſte hoop, ook op mijn ſlof, niet kwijn';
De Vriendſchap, Dierbren! zal de ſchepping nog verſieren,
  Wanneer 'er in haar' kring geen Graven zullen zijn.

R. FEITH,

VOOR-

VOORBERICHT.

Ik geve de volgende vier zangen met eenig vertrouwen uit. Mooglijk heb ik nimmer iets vervaardigd, daar over 't algemeen meer van mijn eigen ziel in overgegaan is. Bijna altijd ben ik door mijn gevoel gedreven geworden, wanneer ik aan deeze taak arbeidde. Ik vond in deeze bezigheid eene vermaaklijke uitſpanning, en menig min vrolijk uur van mijn leven is onder dezelve genoeglijk weggedroomd. Verder gingen in 't begin mijne uitzichten niet. Mijn Graf *was mij eene verademing, en de gedachte aan eene openbaare uitgave, en nog veel minder aan het oordeel van kunstrechters, kwam nimmer in mij op. Dit gaf mij eene vrijheid van ziel, die mij dierbaar was,*

en die mij ook niet geheel verlaaten heeft, na dat eenige mijner Vrienden, op wier kunde, smaak en oprechtheid ik prijs stel, mij aanspoorden om mijn Dichtstuk, dat aan de meesten van hun echter alleen door eene voorlezing bekend was, openbaar te maaken. Mogt dat gedeelte van hunne voorspelling, dat het nut betrof, slechts vervuld worden, en ik zou mij zelven over mijne inschiklijkheid toejuichen.

Inmiddels behoort mijn leven zo geheel niet aan mij, dat ik altijd, zonder aftrekking, met mijn Gedicht heb kunnen bezig zijn. Er zijn tusschen beiden maanden verloopen, waarin ik aan mijn Graf niet denken kon, waarin tallooze geestverdoovende beezigheden en zorgen mij de meeste uuren van den dag ontroofden, en de weinigen, die mij dan nog overig bleeven, ongeschikt voor eenigen Letterarbeid, en vooral voor de vrije Poëzij maakten. Ik voege dit hier alleen bij, om denzulken, die onderscheid kunnen gevoelen tusschen verfen, die uit het hart en die uit het hoofd komen, mijne verschooning aantebieden, wanneer ze hier en daar eenige regels mogten ontmoeten, die onder de laatste soort behooren. Het gebrekkige van dezelve gevoelt niemand levendiger dan ik, maar dit durve ik er echter bijvoegen, dat deeze feil niet uit onachtzaamheid of eene te ge-

geringe achting voor mijne Lezers, maar alleen uit mijne bijzondere omſtandigheden ontſtaa, die mij van dag tot dag minder vrijen tijd voor mijne Letteroeffeningen overlaaten. De meeste Lezers zullen inmiddels het onderſcheid, daar ik van ſpreek, niet gewaar worden.

Of de volgende Gezangen nu onder de Poëzij te rangſchikken zijn, weet ik niet, maar dat ze tot het Leerdicht behooren, weet ik zeker. Onze wijsgeerige Wetgevers mogen naar willekeur paalen en grensſcheidingen op den Zangberg zetten, zij die het waare genoegen der Dichtkunst kunnen ſmaaken, zullen zelden er op denken, om hunne oogen naar dezelve te wenden, zo lang hun gevoel voldaan is.

Ondertusſchen kan ik niet nalaaten hier aantemerken, dat onze Kunstrechters zich van dag tot dag meer aan al te algemeene uitſpraaken en bepaalingen ſchuldig maaken. Genie en Smaak laaten zich aan dien ſlaafſchen leiband niet voortſleepen. Men vraagt in goeden ernst: of het Leerdicht tot de Poëzij behoore? en men is zeer geneigd om deeze belagchlijke vraag ontkennend te beantwoorden; ten minſten, zo men dit niet geheel durft waagen, neemt men toch

de vrijheid om het arme Leerdicht van boven naar beneden te duuwen, en daar aan den voet van den Parnas een vergeten en dor plekje aan hetzelve toe te wijzen. Waaruit ontleent men inmiddels zijne argumenten? Uit de natuur van het Leerdicht? Geenzins, maar uit eenige weinige Leerdichten, die men voor oogen heeft. Wat aan den Dichter haperde, moet het onſchuldige Leerdicht misgelden. Dit laatſte zelf is ondertusſchen vatbaar voor alle de ſchoonheden van de Poëzij, en ſchoon het de hooge vlugt der Ode niet neemt, beſlaat het uit zijn natuur niet minder een wezenlijk vak van de Dichtkunst, dan eenige andere ſoort van gedichten. Dat ſtroeve, harde, onzinlijke, van deel tot onderdeel, als eene analijtiſche rede afloopende, dat men zich zo dikwerf hier veroorlooft, behoort even weinig tot deszelfs natuur, als de dolle zijlingsſprongen en nuttelooze uitroepingen tot die van de Ode. Een Virgilius, een Young, een Thompſon, een Lambert, een de L'Isle hebben genoegzaam het Leerdicht door hunne eigen voortbrengſelen verdedigd; maar al hadden zij het niet gedaan, dan nog zou men nooit kunnen zeggen, dat het niet te doen was. De Genie heeft geen grenspaal. En gewis 'er is geen onderwerp zo afgetrokken, dat een waar Dichter niet zou kunnen verzinnelijken, en deszelfs leeringen onder beeld-

beeldteniſſen en in ſchilderijen vertoonen. Een van Frankrijks bevalligſte Dichters koos tot een onderwerp van zijn Leerdicht de wederlegging van het afgetrokken ſtelſel van Spinoſa. Hij gevoelde al de zwarigheid, die er aan vast was, om dorre natuur- en bovennatuurkundige Leerbegrippen, die volſtrekt tot zijn plan behoorden, door belangrijke beeldteniſſen en bloemen op te ſieren. Maar zijn moed overwon dezelve, en mooglijk zijn 'er thans weinig meer dichterlijke brokken in de Franſche Poëzij te vinden, dan juist deeze zelfde voorſtelling van het ſtelſel van Spinoſa. Zo waar is het, dat wij ligt kunnen zeggen: dat is tot hier toe niet gedaan; maar bezwaarlijk: dat zal nimmer gedaan worden.

Dan 'er is nog iets, dat hier den halven Wijsgeer verraadt. Men heeft gehoord of gelezen, dat de zinlijkheid het wezen van de Poëzij uitmaakt. Nu ſtelt men zich die zinlijkheid enkel onder de gedaante van beelden voor. De oude Dichters van elke Natie zijn en blijven dan eeuwig, naar hun beperkt begrip (ten minſten zo ze overeenkomſtig hunne eigendunkelijke bepaalingen verkiezen te redeneeren) de eenige waare Dichters. Naar hun gedrongen en in de daad

uit

uit onkunde (1) *spruitend stelsel valt alles, wat niet Osstaansch of Oostersch is, weg, en de goede Homerus zelf kan niet alle zijne versen behouden, want in sommige van dezelve heeft hij reeds geen enkele beelden meer.*

Hoe armzalig is dit besluit! Hoe weinig toont men de waare en zo oneindig veel verscheidenheid toelaatende natuur dier zinnelijkheid, die het wezen der Dichtkunst uitmaakt, te kennen! Onze Poëzij heeft, bij al haar gebrek, zeker dit boven die van onze Voorouderen vooruit, dat wij meer gezonde wijsgeerige denkbeelden in dezelve gebragt hebben, en men ze niet meer zo algemeen een mand vol veeren *kan noemen; maar indien men niets dan beelden voor zinlijk-*

(1) *Men vergeve het mij, maar ik geloof zeker, dat men veilig zeggen kan, dat, niet onze halve Wijsgeeren slechts, maar zelfs de waare Wijsgeer altijd voor een groot gedeelte als een onkundige over de Dichtkunst oordeelt, wanneer hij dezelve of nimmer in persoon geoeffend, of ten minsten alle de verschillende uitwerkselen van dezelve op het gevoel (afgetrokken van alle redeneeringen) niet menigmaal ondervonden heeft. In de Dichtkunst moet het gevoel voorgaan en dan het* raisonnement *volgen. Omgekeerd zal men hier den bal misslaan, en gewoonlyk altyd in zijne beperkingen en uitspraaken door het algemeen gevoel der menschen wedersproken worden.*

lijkheid in dezelve verklaard wil hebben, dan zijn wij waarlijk nog ver ten achter, en dit mogt heengaan, maar dan zullen wij eeuwig ten achter moeten blijven, wijl onze taal zelve dat beeldspraakige nimmer weer aan zal nemen, dat zij in haaren oorsprong bezat, en alle taalen bij eerstopkomende en nog onbeschaafde Volkeren bezeten hebben. Neen, die korte ineengedrongenheid van groote opeengestapelde denkbeelden, door een juistgekozen maat en zin- kracht- en harmonij- bevorderend rijm ondersteund, die bij voorbeeld de versen van een' Voltaire op veele plaatsen zo keurlijk kenschetsen, behoort mede tot die zinnelijkheid, die het wezen van de Poëzij uitmaakt. Het zelfde in proze gezegd zou dor en stijf daarstaan, maar de maat en het rijm geven 'er eene zinlijkheid aan, die oogenbliklijk het hart inneemt en het gevoel treft. Men neme tot een voorbeeld de meeste karakters uit de Henriade of de volgende beschrijving van onze zeden uit den Kardinaal de Bernis, die juist voor mij ligt. „Wat zouden onze Voorouders uit den Riddertijd, zegt hij, verwonderd staan.

De voir tant de flatteurs commodes
Encenser nos folles erreurs,
Et sur l'inconstance des modes
Régler les principes des mœurs
Aux traits de la plaisanterie
De voir le Zéle asfujetti,
L'Amour sacré de la Patrie
En paradoxe converti;
La Religion en probléme,
Le Sophisme en raisonnement,
L'affreux Pijrrhonisme en systéme,
Et la Débauche en sentiment. (2)

Dit is Poëzij. Zo kort, zo krachtig kan zich geen proze immer uitdrukken, zonder onverdraaglijk te worden; de zinlijkheid neemt deeze onverdraaglijkheid weg; alles wordt vloeiend en los. In de opgegeven verfen zit deeze zinlijkheid in de maat en nog meer in het rijm, en in den invloed die beiden op de denkbeelden hebben. Het is hier de plaats niet om dit alles breeder te ontwikkelen. Mooglijk biedt zig hier toe nog eens eene betere gelegenheid aan. Dit alleen moet ik 'er echter nog bijvoegen, dat het juist deeze soort van zinlijkheid is, welke aan Verfen dat aantrekkelijke geeft, dat hen zo algemeen en zo gaarn gelezen en zo geheel gemaklijk onthouden doet worden. De stem van deezen of geenen enkelen Kunstrechter kont hier niet in aan-

(2) *Voijez ses Oeuv. 1 Tom. Epit. sur les Moeurs.*

aanmerking, maar men zie welke gedichten in een land volksgedichten worden, ik meen welke algemeen gelezen worden en van zelven in 't geheugen blijven, en men zal altijd bevinden, dat, welke gebreken dezen Versen dan buiten dat ook bezitten, de zinlijkheid, daar wij van spreeken, hun gewis niet mist.

Nu nog een woord over onze Alexandrijnsche versen. Ik heb getracht, zo veel in mij was, de vijf verscheidenheden van rust, daar ze vatbaar voor zijn, zo wel als de ontelbaare verscheidenheden van maat en toon, die ze toelaaten, daar het voegde, naauwkeurig waartenemen, en ik zou hier zelfs niet van gesprooken hebben, indien ik niet zag, dat men bij ons, nog algemeener dan men gelooft, de zoetvloeiendheid van 't vers beoordeelt naar maate de rust meer in 't midden van 't zelve gevonden wordt. 't Is 'er inmiddels zo ver van daan, dat dit de zoetvloeiendheid zou vermeerderen, dat het integendeel dezelve breekt en niets dan eene loutere eentoonigheid veroorzaakt; ten minsten, wanneer men door zoetvloeiendheid verstaat, zo als er toch in de daad door verstaan moet worden, zal ze eene deugd en geen gebrek zijn, dat de versen naar de gedachten en beelden, die 'er in voorgedraagen worden, vloeien, en niet immer als het eigen

beekje vlieten of de Dichter een moordtooneel, dan of hij een liefdegevalletje bezingt. De verscheidenheeden van rust, daar ik van sprak, zijn alle welluidend; de groote kunst is maar om ze aan te brengen, waar ze behooren, en dan de versen zo te lezen, als ze gelezen moeten worden. In dit laatste geval zal elk toehoorer, die ook met de Alexandrijnsche versen van Buitenlanderen bekend is, door het vermaak, dat zijne zinnen genieten zullen, overtuigd worden, dat onze Alexandrijnsche versen een oneindig voorrecht boven de hunnen hebben, en in de daad de minstééntoonigen van alle versen zijn.

EERSTE ZANG.

[redacted]

[redacted]

HET

G R A F.

EERSTE ZANG.

Zo is de ſtille rust voor eeuwig de Aarde ontvlooden?
Zo woont zij nergens meer dan in 't verblijf der dooden?
O matte Pelgrim! zink, zink vrolijk dan ter rust,
Gij doolde reeds te lang aan deeze levenskust.

Rampzalige Aarde, die een Eden kondt verſtrekken,
Maar die door ſtroomen bloeds uw velden ziet bevlekken!]
Rampzalige Aarde, wie uw Schepper mild beſchonk,
Maar wie het Menschdom aan 't verwoestend Misdrijf klonk!
Nog daalt de Lente van 't gebergte met uw ſtroomen;
Nog ruischt Natuur in ieder koeltje door uw boomen;
Nog ſpiegelt zich de Maan in de onbewoogen vliet;
Maar rust, rampzalige Aard'! woont op uw vlakte niet!

O eenzaam Kerkhof, daar mijn dierbre Vaadren woonen,
Gij kunt mij in 't verſchiet de blijde ruste toonen;
Ik dool langs uwen grond in deezen ſtillen nacht,
En ſtaar de wijkplaats aan, die mijn gebeente eens wacht.
Hier onder deezen Eik, hier zal ik rust genieten,
Hier zal geen zucht mijn borst, geen traan mijn oog ontſchieten;
Hier drijven de Eeuwen met haar ſchande en leed voorbij,
En 't zwart Geſchichtverhaal beſtaat niet meer voor mij.
De wraakzucht aast 'er niet op heilloosheid en ſmarte;
Geen trouwloos Boezemvriend wet hier een dolk voor 't harte;

De

De Hoogmoed zwijgt 'er, en de driften zwijgen meê,
En in dat Vaderland woont ongeſtoorde vreê.
De Nachtſtar, die mijn oog door traanen vaak aanſchouwde,
De Wagen, wien ik vaak mijn lijdend hart vertrouwde,
De Maan, die menigwerf mijn doornig pad beſcheen,
Die alle blikken dan op mijn' gerusten ſteen!
O ſtille Dooden, die den Lijder hier omringen,
Ook gij hebt leed gekend, ook gij waart ſtervelingen!
Hoe meenig ſluimert hier in 's aardrijks koelen ſchoot,
Wien, ach, een leven lang! de rust als mij ontvloot,
Die door een knaagend heir van zorgen voortgedreeven,
Zijn aanzijn vond beperkt tot een rampzalig leven!
En nu — hij ziet, hij hoort, hij denkt, hij voelt niet meer.
Zijn hoofd zonk zachtkens op de koele peuluw neêr,
En ſmaakt nu in den kring van zijne voorgeſlachten
Eén rust, waarna mijn ziel nog rusteloos blijft ſmachten!

Hoe zucht mijn hart, wanneer de dag in 't Oosten rijst,
En mij mijn' ouden loop en nieuwe ellende wijst!

Hoe juicht het, als de Zon de vochtige avondkimmen
Van haaren laatsten ſtraal voor mijn gezicht doet glimmen,
En ik op nieuw een' dag, een' eindeloozen dag,
Bij de afgezwoegde taak mijns levens tellen mag!
Hoe onbelemmerd vloeit het bloed dan door mijne aadren,
Als ik met elken nacht den grooten nacht zie naadren,
Dien nacht, mijn uitzicht in een vreugdeloos Heelal,
Waarop geen bange dag van zorgen volgen zal!

Heb dank, geliefde Nacht! heb dank voor uwen zegen;
Mijn beste troost was in uw ſchaduwen gelegen.
Hoe dikwerf, trouwe Nacht! hebt gij dit hart gelaafd,
Als gij het ſtilte en rust op veld en kerkhof gaaft,
Waar mij, in eenzaamheid en diep gepeins verlooren,
Niets dan een Dorpklok in het ver verſchiet kwam ſtooren!
Hoe vreedzaam dwaalde ik dan de koele graven rond,
En zag hoe overal de grens van 't lijden ſtond;
Hoe vrolijk zeeg ik neêr, verzonken in gedachten,
Om moedig 't eigen heil na d' eigen ſtrijd te wachten;

En 't zij mijn rustplaats was op een' bemosten ſteen,
Of op een heuveltop van bekkeneel en been,
Mijn hart, met ſtille rust als met een daauw omgooten,
Werd altijd meer geſtemd voor hooger Lotgenooten,
Ik zag, ik zag hen reeds aan de overzij van 't graf,
En juichte 't lijden aan, dat hun die grootheid gaf.

O Gij, wier zachte borst nog jeugd en welvaart ſtreelen,
Die in de lentevreugd van uw beſtaan moogt deelen,
O Waant niet, dat mijn hart, onvatbaar voor 't genot,
Zich zelven rampen ſchepp', ook bij het zaligst lot.
Helaas! dit eigen hart kon eens volop genieten;
Eens deed de vreugd alleen dit oog van traanen vlieten;
'k Heb eens het heil der Aarde in al zijn prijs gekend;
Mijn jeugd was één genot, en 't uitzicht zonder end.
Ik ſchiep met al het vuur, daar ooit de jeugd van blaakte,
Een waereld, die mijn ziel tot in de grasſpriet raakte —
Gelukkig oogenblik, als alles lagcht en vleit,
Deeze Aarde hemel is, één tijdſtip eeuwigheid,

En 't volgeſtroomde hart, dat zorgen kent nog vreezen,
Niet vat hoe deeze Kloot een traanendal zou wezen!
Ach, in dien tovertijd blinkt alles om ons heên;
Wij wenſchen, en 't genot ruischt, ſtroomt voor onze treên.
Gewiekte Zaligheid! kortſtondige vermaaken!
Mijn God! ik droomde meê..... Ontzachgelijk ontwaaken!
Nog rijt door mijn gebeente een naamenlooze ſchrik
Op 't bloot herdenken van dat vreeslijk oogenblik.
Ik zocht mijn Paradijs, ik zocht — maar 't was verdweenen!
Een vaale doodſche Hei lag zwijgend om mij heenen;
Hier dreigde een donkre rots mijn hoofd met haar gewigt,
Daar gaapte een afgrond voor mijn halfverblind gezicht.
Ontroerd, bedwelmd, vervaard, zag ik in 't rond de kimmen,
Maar 'k zag geen wolkjen van een' enklen lichtſtraal glimmen;
Nog dronken van genot, loeide ik in 't lang verſchiet.....
Helaas! mijn jeugd was heen, mijn wellust keerde niet!
Daar zuchtte en jammerde ik, van ſmart in 't ſtof gezeegen,
Een aanzijn van ellende, een heilloos leven tegen.

Be-

Beminnelijke Jeugd! ik was, wat gij thans zijt;
Haast wordt gij wat ik ben; uw jeugd vliegt met den tijd!
Smaak, ſmaak haar zaligheid en ſmaak haar als een zegen,
Maar denk niet, dat uw heil op aarde ooit zij gelegen.
God zaaide 't ſchoonst gebloemt voor de onſchuldvolle Jeugd,
Maar bond het waar genot aan ongeveinsde deugd.
Deeze adelt elken wensch, en leert ons tot ons ſterven
Altijd voor hooger heil een minder heil te derven.
Zo legt het vrolijk wicht allengs het ſpeelgoed af,
Dat hem in vroeger tijd de teêrſte Moeder gaf;
Zo zullen wij met vreugd ons aan 't gemis gewennen,
Wanneer wij telkens meer een hooger uitzicht kennen.
De Reden leert het ons, en wie zijn' adel voelt,
In wiens verheven hart een vonk der Godheid woelt,
Zal, waar hij al 't gebloemt der jeugd op 't ſchoonst ziet prijken,
Zijn zegel juichend aan haar zalige uitſpraak ſtrijken:
„Een vreugd, die ons ontvlugt te midden van 't genot,
„En ſtreelend voorbereidt tot een ondraaglijk lot,
„Die eeuwig ons begeeft, eer wij haar afzijn vreezen,
„Kan voor den eedlen Mensch het waar geluk niet wezen!"

Ik vond, ik vond in 't eind de blijde zielrust weêr;
Maar ach! hoe diep ſloeg eerst de ramp mijn uitzicht neêr!
Mijn beste tijd vloog heen in traanen en ellende,
Eer ik het waar geluk en mijne dwaling kende,
Eer mij een lange druk van mijnen waan genas;
Dat hier een hemel en geen nietige aarde was,
Eene aarde, die geen heil, bij al haar' glans, kan geven
Dan 't uitzicht voor de Deugd op een toekomſtig leven.
Mijn Roosje was een Roos; zij bloeide en dorde heên.
Zij ſchonk een waar genot, maar ach! haar duur was kleen!
Wie haar als Roos genoot, zag treurig haar verkwijnen,
Maar voelde met haar' bloei zijn aanzijn niet verdwijnen.
Mij ſlechts, mij werd ze een ſtraf, een zwarte jammerbron;
Ik wachtte van mijn roos, wat zij niet geven kon.
Natuur had haar al 't ſchoon der ſchoonſte bloem gegeven,
Maar in haar rijkst ſieraad verganglijkheid geweeven.
Dus had ze al wat het oog, al wat de zinnen vleit,
Maar ik, ik leende een bloem, een Roosjen, eeuwigheid
Daar ſlonk mijn hoop in 't ſtof. — Vergeefs poogde ik te waaken,
Vergeefs kon middagſtraal, noch worm haar' wortel raaken,

Ver-

Vergeefs kwam de avond met zijn daauw haar knopjes voên;
Zij kwijnde, dorde, en viel als alle roozen doen.
Ik zonk mistroostig op haar dorre blaadjes neder,
Maar koos nog duizendwerf een' nieuwen Afgod weder,
Eer mijn vervoering voor een herſenſchim verdween,
Eer mij de wijsheid met haar zuiver licht beſcheen.
God lof! zij leerde mij, na zulk een angstig zwoegen,
Den prijs, den waaren prijs, van 't ondermaansch genoegen,
Den glans dier waterbel, die nimmer ſchooner blinkt,
Dan op het oogenblik waarin zij eeuwig zinkt.
En nu, zou nu mijn ziel haar ſchittring niet verachten?
Zou zij op nieuw haar heil van 't nietig ſtof verwachten?

Ach! zo het waar geluk op aarde ooit had gewoond,
't Moest in dien leeftijd zijn, die 't hart nog tot zich troont,
Toen de onſchuld, onbeſmet, verwijderd van de ſteden,
Zich veilig vond op 't Veld bij herderlijke zeeden;
Toen 't onverbasterd hart Natuur alleen bezat,
En bij haar rijk genot maar luttel nooden had.

Hoe vol was toen de bron van 't zalig vergenoegen!
Geen eerzucht deed de borst naar valfche grootheid zwoegen;
Het gond was onbekend: een enkle kudde vee
Bragt rijkdom, ftil geluk, en waare zielrust meê.
De vastgefpierde jeugd beploegde de akkergronden;
Gezondheid, vrolijkheid was aan die taak verbonden.
Het ligtbereide maal ftond kunfteloos gereed,
Maar honger, huislijk heil, gaf waarde aan elken beet.
Hoe koel was toen de fchaaûw der hooggetopte boomen!
Hoe vreedzaam floeg het hart bij 't zacht geruisch der ftroomen!
Hoe zorgloos ftreek de flaap toen op de Veldhut neêr!
Hoe moedig zag het oog den nuchtren morgen weêr!
De Liefde woonde daar als in een ander Eden,
Onfchuldig, kinderlijk, en met zich zelv' te vreden.
Hier drenkte een jeugdig paar het vee aan de eigen bron;
Ginds was hun 't eigen woud een fchuilplaats voor de zon;
En 't zij de heldre maan hen door hot veld geleidde,
Of hen de donkre nacht in de eigen tent verbeidde,
De nacht zag als de dag hun deugd en zalig lot;
De zinnen zweegen bij dit hoogere genot,

Geen

Geen enkel wenschje kwam de laagre drift ontſchieten,
Het hart was rein en vol, en kon niet meer genieten.
't Genot bleef altijd nieuw, de walging onbekend;
Een kusch was de eed en 't loon van trouwe zonder end;
Die eed, zo vaak herhaald, bleef eeuwig onverbroken,
De mond ſprak altijd, wat het hart reeds had geſproken.
O wellust der Natuur! o Liefde op 't vrije Veld!
Aartsvaderlijke tijd! waar zijt gij heen geſneld?
Ach! moest het tafereel van uw gelukkig leven
Hier op dit Kerkhof voor mijn ſmachtende oogen zweeven,
Hier op dit Kerkhof, waar op ieder grafzerk ſtaat,
Hoe fel Natuur zich wreekt op elk, die haar verlaat!
Rampzalig vergelijk! —— Een Eeuwkring zag u bloeien,
Een Eeuw zag uw geluk met uwe grootheid groeien;
Geen valſche wellust heeft uw lange jeugd vermoord,
Zij reikte aan d' ouderdom, en bragt nog vruchten voort.
Die ouderdom was zacht, en vrij van ziekte en zorgen;
Een lieflijke avondſtond na eenen ſchoonen morgen;
Hij voerde u, vol genot, tot aan den ſtillen nacht,
Omringd, gezegend van een talrijk Nageſlacht,

Daar

Daar kwam de traage Dood uw ſponde eerbiedig naadren;
Gij zaagt met vreugd den wenk van uw geliefde Vaadren,
Spraakt op uw knielend Kroost voor 't laatst Gods zegen neêr,
En gaaft geruſt uw ziel aan uwen Schepper weêr.
En wij, wij die na u een ſchooner daglicht zagen,
Die roem op hooger licht, op eedler kennis draagen,
En wij, hoe ſmelt mijn ziel van treurigheid en ſmart! —
Rampzalig vergelijk! hoe foltert gij mijn hart!
ô Dooden! mogt uw ſtem door aarde en grafzerk booren!
ô Mogt het Nageſlacht die droeve klaagſtem hooren!
Gij, Kindren onzer Eeuw! hier door den dood geveld,
Waar ſchuilt hij in uw heir, die tachtig jaaren telt?
Helaas! wat vond uw hart? wat was uw nietig leven?
Een draad, van dwaasheid, ſmart, berouw aan een geweeven;
Een ijdel gochelſpel; vermaaken zonder vreugd,
Beweging zonder doel, en grootheid zonder deugd.
De wellust roofde uw jeugd, de zorg uw rijpe jaaren;
Een heir van kwaalen toefde uw weinig grijze hairen,
En toen een aanzijn, zo vol jamren, u verliet,
Vond gij de zielruſt op den rand der groeve niet!

Ge-

Gevloekte Weelde! waar uw voet van de aard' verdreeven!
Gij put de Volkren uit, en ſchijnt hun veel te geven.
Het Land, door u beheerscht, door uw gevlei bekoord,
Brengt ras geen waar geluk, geen eedle ziel meer voort.
De Menschheid zinkt daar in oorſprongelijke krachten;
't Verzwakt geſlacht maakt plaats voor zwakkere geſlachten.
De dappre Voorzaat kocht de Vrijheid voor zijn bloed,
De laffe Naneef ſchupt dat erfdeel met den voet.
Hij kent behoeften, die het voorgeſlacht niet kende;
Een eerlijke armoede is, en blijft hem ſtaeg ellende;
De Throon, de Rijkdom, komt zijn nooden meer te ſtaê,
Hij krimpt van nooden weg, en raast die beide na;
Zij ſpellen meer genot en ſchitterender luister ——
Dit ſpaart verdienſte en deugd, en adelt in een' kluister.
De Grooten kruipen voor de vorstelijke hand,
Verraaden voor een ambt en Volk en Vaderland,
Verheffen op hun beurt de laagſte en domſte zielen,
En zien nu, moê geknield, weêr andren voor hun knielen.
Verdienste ſluimert in haar diep vergeten lot,
Of zucht in ballingſchap, of ſterft op 't moordſchavot.

'T

'tVerſtand wordt nutteloos met al de weetenſchappen.
Een enkle wenk doet op het eergeſtoelte ſtappen,
Een enkle wenk wint kunde en deugd en afkomst uit;
Die wenk is 't eenigst recht: men kent hem en beſluit.
Verſtompt voor de eer en op verdienſte fel gebeeten,
Wordt mond en pen geboeid, verkracht een Eed 't Geweeten.
'tVerderf holt ſtrafloos voort en vindt geen tegenſtand.
Al wat het oog aanſchouwt, is Slaaf of Dwingeland.

Is dit, is dit een heil, waarna mijn ziel zou zwoegen?
o Eeuw, zo rijk in praal, zo arm in waar genoegen!
o Dorre waereld, voor een hart, dat teêr gevoelt,
En op het hooge wit van zijn beſtemming doelt!
De Deugd doolt in u om, en ſmacht bij al uw' luiſter;
Zij ziet in al uw' glans niets dan een aaklig duiſter.
Uw Gevels van Arduin bedekken bang verdriet,
Het ſtil genoegen woont in uw' Palleizen niet.
Het ſchittert om u heen, maar een benaauwd geweeten
Waakt op uw dons, betreedt uw zachte vloertapeeten.

Het purper, dat uw trots, zo duur verworven, ſchraagt,
Verbergt een angſtig hart, waaraan de wroeging knaagt.
Uw Disch, hoe rijk verzorgd door twee paar Waerelddeelen,
Kan met geen enklen beet uw harde nooddruft ſtreelen.
Uw Huuwlijksledikant is vorstlijk toebereid,
Maar op zijn ſponde daauwt geen zoete eenſtemmigheid.
De trotſche Staatſie-zaal moog ſpel en dans vereenen,
De doodſche Binnencel ziet haar Bewooners weenen.
De Pracht groeit telkens aan: het hart zinkt ſtaêg in prijs:
Bedwelming wordt behoefte, een kluister eerbewijs.
De Deugd verrijst; haar loont een doodelijke beker.
Het Misdrijf wordt verdrukt, en 't Misdrijf vindt een' Wreeker!

O zalig Hutje, daar de Beek om heenen vloeit,
Aan wiens bemosten wand de ſtille Veldroos bloeit;
Wiens needrig rietendak een Olm verbergt voor de oogen,
De Wijze, die u kent, blijft op uw ſchaduw boogen!

Dweep, dweep niet, eedle Ziel!" mijn deugd en mijn verſtand
„Behooren niet aan mij, maar aan mijn Vaderland.
„Ligt zal mijn zwakke taal in 't eind' de harten raaken;
„Ligt zal mijn voorbeeld hen gelukkig, deugdzaam maaken."—
Helaas! die zoete hoop heeft duizenden misleid.
Hunne eeuw heeft hen geſtraft voor hun rechtſchapenheid,
Of, door geduurig hen met nieuwen glans te ſtreelen,
Hen aan hun deugd ontrukt, en in 't verderf doen deelen.
Het zwart Geſchiedverhaal van ieder volk der aard'
Houdt de uitkomst, die u toeft, op ieder blad bewaard.
Hoe! waant gij dat de ſtorm u minder aan zal loeien?
Dat, u ter gunst, de ſtroom naar uwen wensch zal vloeien?
O dwaas! de ſnoodaart ſlechts, die van de deugd ſtaêg ſpreekt,
Maar haar inwendig vloekt en naar het harte ſteekt;
Die met een ſiks vernuft, dat naar den tijd kan rijzen,
Waar tijtlen, aanzien, zijn, de deugd ligt kan bewijzen,
En voor een kleene gunst de laatſte wroeging dooft
In 't hart, nu van zijn' prijs, zijn' laatsten prijs beroofd!
Zie daar den Held, voor wien de tegenheden zwichten;
Zie daar den Leeraar, die zijne Eeuw gerust kan ſtichten!

Maar

Maar gij, wacht ge uit uw doel iets anders dan verdriet,
Dan kent ge uw' Tijdgenoot en zijn verbastring niet.
Het licht, dat gij verſpreidt, moet hem in 't ſtof verneêren;
Hoe! zou zijn volle magt dat haatlijk licht niet weeren?
Het laat hem de enkle keus, om deugdzaam zonder ſchijn,
Of een verachtlijk mensch, ook op een' troon, te zijn.
Ontwijk, ontvlieg hun wrok! 't Zijn tijgers om u heenen,
Die, hoe geſcheiden, zich tot uw verderf vereenen.
Wat baat het, dat gij zacht, beſcheiden, baatloos zijt?
Uw deugd wordt hun een hoon, uw voorbeeld zelfverwijt;
Uw onverſchrokken moed heeft al hun hoop bedroogen,
En zelfs uw wijsheid is een misdaad in hunne oogen.

Aristus, dierbre vriend! wat loon was u bereid
Voor uw verheven deugd, voor uw menschlievendheid?
Spreek uit de ſtille hut, die gij u hebt gekoozen;
Ligt doet uw enkle ſtem onze eeuw van ſchaamte bloozen!
Gij zaagt een' lotgenoot in elken ſterveling,
En droomde een' eedlen droom van hun verbetering.

 Ver-

Vergeefs deed u uw echt al 't zoet der liefde ſmaaken,
Ge ontroofde u aan dat zoet om voor hun heil te waaken,
Gij juichte in hunne deugd en in hun waar geluk,
Gij ſchreide om hunnen val en deelde in hunnen druk;
En nu — het heerlijk loon van uw verdienstlijk leven?
Het aantal vrienden, die in nood uw vrienden bleeven?
Rechtſchapen, edel mensch! uw taal werd niet verſtaan,
Uw doel miskend, uw hart gepijnigd of verraên,
En de Eenigſte, wier ziel met uwe ziel kon weenen,
Die u verzoenen kon met alles om u heenen,
Zij week, zij week, en heel de ſchepping week met haar;
Gij zaagt hoe bar deeze aard', hoe wreed het menschdom waar.
De ſtorm ſtak feller op, de donder brulde groover,
Maar ach! uw troost was heên — en toen, wat bleef u over?
Een dorre waereld, ongevoelig voor uw leed,
Die van het lijdend hart ijskoud te rugge treedt.

Beminlijke eenzaamheid! hoe voelt mijn ziel uw waarde!
Gij zijt haar beste vreugd op deeze onzalige aarde.

Al

Al blinkt geen gloriezon hier op mijn loopbaan neêr,
In u vond ik mij zelv' en mijn beſtemming weêr.
O ſtille dageraad! o lieflijke avondſtonden!
Ach! waarom was mijn hart niet eer aan u verbonden!
Helaas! 'k heb al te lang in 't blinkend ſtof verkeerd;
Dit hart, o Wijsheid, heeft uw lesſen duur geleerd;
Hoe dikwerf zag mijn oog, van liefde en trouw ontſtooken,
De dierſte banden voor een kleen belang verbrooken!
Hoe dikwerf heeft mijn ziel haar zaligheid betreurd,
En zich met helleſmart aan al heur heil ontſcheurd!
Genoeglijke uuren, eens der vriendſchap toegeheiligd,
Ach! waarom heeft de trouw niet eeuwig u beveiligd!....,
Wijk, wreed herdenken! wijk; verpest de kalmte niet,
Die 'k op dit kerkhof in dees' ſtillen nacht geniet! —
Ach! is de rust, ook hier, nog vaak voor mij verlooren,
Komt dikwerf 't naberouw tot in uw ſchaduw booren,
Helaas! mijn eerſte jeugd, aan de ijdelheid gewijd,
Heeft al het leed gewrocht, dat thans mijn boezem lijdt.
De langgehoorde drift wil nu niet eensklaps zwijgen,
De neiging, nooit verdrukt, wil nu, verdrukt, nog ſtijgen;

Vergeefs ben ik haar' dwang in de eenzaamheid ontvlodn,
Hier op dit kerkhof zelfs hoor ik haar' tovertoon,
Hij houdt mijn zinnen, mijn verbeelding opgetoogen,
En vaek ſtaat op een graf de waereld voor mijne oogen!
Ik roep met bang geweld de rede in 't eind te ſtaê,
Maar ach, dit zwakke hart zucht dit bedrog nog na!
Hoe moeilijk moet gij zijn, o Deugd! voor ſtervelingen,
Wien al de klippen van de waereldzee omringen,
Wier oog, door 't dwaallicht van een valsch geluk verblind,
Geſtaêg een' hemel ziet, geſtaeg een' afgrond vindt,
Daar 't hart, dat op het veld die klippen is ontweeken,
U nog met harden ſtrijd al lijdend aan moet kweeken!
Uw zaad toch, waar ook 't oog het onvervalst aanſchouwt,
Wordt hier met traanen meest aan de aarde toevertrouwd,
Het ſchiet in zuchten op, en mag het eenmaal bloeien,
Mag eenmaal uit die hoop een enkel vruchtje groeien,
Wat kost die teêre vrucht al moeite, zorg, en ſmart,
Eer zij den oogst bereikt, aan 't zwakke menschlijk hart!
En ach! die blijde dag, die al het angſtig zweeten,
Die al den arbeid, al den kommer, doet vergeeten —

He-

Helaas! een donkre nacht verbergt hem in 't verfchiet,
Aan deeze zij' des Grafs verrijst zijn uchtend niet!

De deugd der eeuw moog ligt, gedwee, voordeelig wezen,
Mijn ziel verfoeit een deugd door monfters aangepreezen.
Hij, die zijn hart zo ligt aan elke deugd gewend,
Heeft nooit de waare deugd, of nooit zijn hart gekend.
Die deugd bekoort mij niet, die mij, van elk begeven,
In de eenzaamheid bedrukt en zonder troost doet leeven,
Die noodig heeft, dat ik 't vermaak om bijftand verg',
En mij daar voor mij zelv' en voor mijn deugd verberg'.
Die 't vreeslijk denkbeeld aan den dood van fchrik doet ijzen,
In elken blikfemftraal den wolktroon ziet verrijzen,
De weegfchaal flikkren ziet, daar voor 't vereend Heelal
De Alweetendheid haar waarde en loon op weegen zal.
De deugd, die hier flechts geldt, mist hier reeds mijn vertrouwen,
Ik leef voor de eeuwigheid, daar moet zij waarde houën,
Hier wacht ik niets van haar dan zielrust in 't gemoed,
En 't uitzicht op mijn God, het allerhoogfte Goed;

Maar als mijn ſterfuur ſlaat en dood en graf mij wenken,
Dan eisch ik, dat haar hand met nektar mij zal drenken,
En dat die dronk nog ſtreel, mijn juichend hart nog blaak',
Als ik op d' Oordeelsdag voor de eeuwigheid ontwaak'.
Mijn God! dat al het heil der aard' mijn oog ontzinke,
Maar dat mijn jongſte ſtond van deezen wellust blinke!

TWEE-

TWEEDE ZANG.

HET GRAF.

als mijn ſterfuur ſlaat en dood en graf mij wenken,
eisch ik, dat haar hand met nektar mij zal drenken,
it die dronk nog ſtreel, mijn juichend hart nog blaak',
t op d' Oordeelsdag voor de eeuwigheid ontwaak'.
God! dat al het heil der aard' mijn oog ontzinke,
dat mijn jongſte ſtond van deezen wellust blinke!

[redacted]

TWEEDE ZANG.

HET

GRAF.

TWEEDE ZANG.

Ontsluit mij, eeuwig Woud! uw vreeslijk heiligdom!
Dat ik mij met den worm aan uwe voeten kromm',
Daar de aarde moeder en de plant mijn zuster noeme,
En met het gras des velds op 't eigen noodlot roeme! —

Maar

Maar als de windvlaag door uw hooge toppen ruischt,
En op dien adem Gods mijn bloed met aandrift bruischt,
Dat dan mijn ziel verrijs', het ſtof, den tijd verſmaade,
En, waardig haar natuur, het vastgeſtarnt' doorwaade,
Dat ik dan boven worm en plant mijn grootheid kenn',
En juiche in uwen nacht, dat ik onſterflijk ben!

Gewijde ſchaduwen der achtbre Voorgeſlachten!
Vervaarlijke eenzaamheid! hoe boeit gij mijn gedachten!
Hoe grootsch is hier de nacht, hoe plegtig ieder tred,
Dien 'k in dit donker woud op 't ſtof van eeuwen zet!
Een rilling grijpt mij aan, en de eerbied doet mij weenen!
Bedwelmend oogenblik! 't zwijgt alles om mij heenen;
Alleen verneemt mijn oor bij poozen in 't verſchiet
Het droef gemurmel van een' afgelegen vliet,
Het ver gehuil eens Dogs, dat aaklig door de velden,
Van de Echo nagebaauwd, een lijk ſchijnt aan te melden,
En 't jamren van een Uil, die door den nacht geleid,
Op 't naaste Kerkhof uit een dorren wortel ſchreit.

Geruste onnozelheid, hoe vast is uw vertrouwen!
Hoe sterk de Legermacht, waarop ge uw hoop moogt bouwen!
Geen nacht, zo donker, die uw moedig hart vervaart,
Geen wildernis, zo bar, die u ontzetting baart!
Uw kalm geweten hoort de ontboeide winden blaazen,
De golven brullen en de donders romlend raazen,
Maar blijft de beek gelijk, die van 't gebergte spoeit,
En onder rotsen met eene effen kabbling vloeit;
Die, of de noodstorm huilt, of lentekoeltjes zuchten,
Met d' eigen vasten spoed haar golfjes voort doet vluchten,
Zich nimmer met een beek, dan even rein, vereend,
En al haar aandrift van haar' oorsprong zelv' ontleent.
Uw ongedekte borst kan dolk en spies versmaaden,
En 't zij ge uw voeten zet op doorn- of roozen-paden,
Gij vindt 'er, juichende in uw altijd zalig lot,
't Bewust zijn van uw deugd, de zielrust, en uw' God!

Oneindig, eeuwig God! deeze eenzaamheid, dit duister,
Is mijn' ontroerden geest de weêrglans van uw' luister.

Uw Troon blinkt eenzaam, ſtil; geen Seraf rijst zo hoog;
Het licht, dat u omſtraalt, is nacht in 't eindig oog.
Ik weet het, waar ik dool, mijn voet ſtaat op den drempel,
O Gij, die 't al vervult! van uw' gewijden Tempel;
Gij zijt waar 't koeltje zuist, wanneer het lente wordt,
En in den donderſtorm, die Ceders nederſtort! ——
Maar hier, hier waar de nacht zijn' zetel heeft verkooren,
Voor 't oog der waereld in uw ſchepping als verlooren,
Omſlooten door natuur, in volle majeſteit,
Hier voelt mijn kloppend hart uw tegenwoordigheid;
Het voelt ze en beeft te rug. — Diep, diep in 't ſtof geboogen,
Drijft heel mijn aanzijn op uw enkel mededoogen.
Erbarmer! ſpaar den worm! – Geen onſchuld ſchraagt zijn treên;
Zijn deugd wijkt voor uw oog, gelijk een nevel, heên,
Als ſtof, dat door den voet des Wandlaars opgeheeven,
Door 't kleenſte zuchtjen winds onmerkbaar wordt verdreeven.
O Gij, voor wien de maan bezoedeld heenen vliedt,
Die in de aanbidding van Aartsenglen vlekken ziet! ——
Uw Liefde, uw Goedheid, kome uw ſchepſel hier te ſtade!
Juich, beevend hart! gij rijst op vleuglen van Genade ——

Ik

Ik zie, ik zie de hand, die al uw ſchuld bedekt;
Zij werd voor u doorboord, voor u aan 't kruis geſtrekt....
En nu geen ſiddring meer! — Mijn voet! treed veilig nader;
Gij drukt ook hier den grond, 't gebied van uwen Vader,
En Hij, bij wien de nacht gelijk de middag is,
Blijft uw onzichtbre Gids in deeze duisternis.

Maar is 't verbeelding of begint de wind te bruiſchen?
't Gaat vast, ik hoor hem in het loof der Dennen ruiſchen;
Het vliegend wolkgeſpan verdeelt zich aan het zwerk.
Ik zie de bleeke maan door gindſchen kaalen Berk.
Hoe waatrig drijft ze voort, omringd van roode kringen!
Ginds doet ze langs den grond ontelbre lichtjes ſpringen,
Die, beurtlings door 't geboomt' vereenigd en verdeeld,
Naar dat de windvlaag door de kraakende Eiken ſpeelt,
Nu met de ſchaduwen der zwarte bladen hupplen,
Dan in den zilvren daauw van tak en heester drupplen.
Een enkle ſtar breekt door aan 's hemels woesten trans,
Nu ſcheemrend door een wolk, en dan in vollen glans.

O LUCIA! uw graf vertoont zich aan mijne oogen,
Half door de maan verlicht, en half met nacht omtoogen;
Hoe wiegt de wind het gras om zijn' bemosten ſteen,
Hoe treurig fluit hij door de lange halmen heen! —
'k Wil me op zijn' kouden rand een oogenblik verpoozen. —
Dit rustvertrek des doods werd door 't gevoel gekoozen!
Hoe ſtil wordt hier mijn ziel! hoe kalm is hier de nacht! —
Gelukkig, die zijn taak op aarde reeds volbragt,
Die van zijn' zuuren tocht langs 's waerelds woeste kusten,
Ten loon van zijne deugd, in 't koele graf mag rusten,
En daar, gevoelloos voor het ondermaansch verdriet,
Een' droomeloozen ſlaap in d'arm des doods geniet! —

Maar zou mijn hart ook hier uw noodlot niet gedenken,
Teêrharte Maagd! waar mij uw grafzerk rust komt ſchenken?
O deeze ſtille traan, die hier mijn oog ontvloeit,
Die bij het licht der maan de zode uws grafs beſproeit,
Zij aan uw liefde en deugd, en KARELS ramp geheiligd!
O Dood! is niets op aard' voor uw geweld beveiligd,

Rooſt

Rooft gij meêdogenloos in eenen enklen dag
't Geluk, dat ieder eeuw fchaars eenmaal bloeien zag? —
O Jeugd! leer bij dit ftof u zelven overwinnen;
Zie hier het einde van het hoogst vermaak der zinnen!...
Ach, droom niet langer voort van louter zaligheid;
Die droom wordt eens uw beul, wanneer hij van u fcheidt;
Hij doet verraaderlijk u aan den fchijn gelooven,
Om nog uw kleen geluk, dat wezen heeft, te rooven.
Hier bloeit geen enkle roos, die ook geen doorens heeft,
Hier rijst geen zon zo fchoon, die niet naar 't westen ftreeft.
En gij, die hier zo graag uw fchoon gelaat hoort roemen,
Die duizend tongen als om ftrijd Godesfen noemen,
Die in den wierookgeur van ftille aanbidding aêmt,
En duizend blikken met een' enklen blik omvaêmt;
Aanminnig Maagdenkoor, zo ijdel en zo teder!
Daal uit uw' tuimelkring op deezen grafftee̤n neder —
Vertrouw uw fchoonheid niet — zij vliegt, zij vliegt voorbij,
En met haar heel de wolk van zoete vleierij!
Een mergelooze kaak, die 't oog niet meer kan ftreelen;
Een hoop vermolmd gebeent', waarin de wormen fpeelen;

Een hand vol ijdel ſtof, dat voor een zuchtje vliedt —
Zie daar, van al uw ſchoon, wat u eens over ſchiet!

Kom, wilt ge een hooger liefde, ook hier in 't ſtrijdperk kennen,
Een ſchoon, dat ramp, noch tijd, noch dood, noch wormen ſchennen;
Een bloem, die hier gezaaid, in ſtorm en onweêr groeit,
Eens door de grafzerk boort, en in den hemel bloeit;
Treed deeze ſchaduwen met ſtillen eerbied binnen;
Leer hier van LUCIA voor de eeuwigheid beminnen. —
Mijn oog zal traanen, maar mijn mond meldt u met vreugd,
Haar' bloei, zo kort als ſchoon, haar tederheid en deugd.

Zij, die hier zachtkens ſlaapt, reeds vroeg beroofd van maagen,
Vond in een waereld, die haar vreemd was, geen behaagen.
Haar oog zag al haar heil en zag — een woeſtenij.
Zij koos de deugd tot Gids, en bleef haar trouw op zij'.
Ja, LUCIA was ſchoon; een teêrgevoelig harte
Gaf aan haar' minſten trek dien zachten zweem van ſmarte,

Die,

Die, daar ze aan 't maagdlijk ſchoon tot ziel en adel ſtrekt,
De laage driften weert, maar zielen aan zich trekt.
Zij minde de eenzaamheid en bleef voor 't oog verborgen;
Haar hart en haar verſtand verwierf daar al haar zorgen.
Zij kent de ſchoonheid niet, die haar te beurte viel,
Maar vond haare enkle waarde in haar verheven ziel.
Haar deugd was kiesch, maar rijk; zij deed haar warme ſtraalen,
Schoon in een wolk gehuld, op heel den omtrek daalen;
De nachtviool gelijk, die aan een' ſtillen vliet,
Door 't hooge gras beſchaauwd, het wandlend oog ontſchiet,
Maar haar nabijheid door een wolk van zachte geuren,
Zo dra de nachtſtar blinkt, wellustig doet beſpeuren;
Dus was zij, ſchaars gezien, nooit om haar deugd geroemd,
Maar dikwerf voor Gods troon een' Engel Gods genoemd.
Haar hart had nooit bemind, maar in haar ſmachtende oogen
Scheen liefde en deugd om ſtrijd op een' triumf te boogen;
De liefde had dat hart voor 't hoogst genot bereid,
De deugd haar minſte zucht gehuuwd aan de eeuwigheid,

Zo zag haar KAREL, in dit eigen woud verfchoolen,
Waar zij bij 't avondrood gewoon was om te doolen.
Hij zag haar en zij hem, en beider ziel was één.
Smart, blijdfchap, uitzicht, deugd — 't was alles hun gemeen.
Zij hadden Ouderen en Vrienden weêr gevonden.
Hun heil was buiten hen aan niets op aard' verbonden.
Zich zelven ftaêg genoeg, en nooit door meer gevleid,
Gevoelden ze al den prijs van hunne aanwezigheid.
Hun nooden kwamen zelfs elkander vrolijk tegen;
Zij wenschten niet; hun wensch was altijd reeds verkreegen.
Geen driften knaagden aan 't genoegen van hun lot,
Een ftille zielrust was de daauw van hun genot.
Hun liefde kon wel niet in gloed en krachten winnen,
Schoon elk bij elken dag meer waardig was te minnen;
Maar als men naar hun deugd hun liefde gaê moest flaan,
Dan won elk oogenblik hun liefde in teêrheid aan.

Mijn God! is dit verblijf, is deeze nietige aarde
Voor zulk een reine min van een te kleene waarde?

Of wil uw goedheid, dat de ftervling niet geniet
Voor dat hij 't vast geftarnt aan zijne voeten ziet?
Ja, dwarlend ftof! uw vreugd en droefheid maakt ellendig!
In heel uw omtrek is de deugd alleen beftendig;
Maar gij, gij loont haar niet; uw rijkst genot is fchijn —
Waar alles duurzaam is, kan flechts de hemel zijn!

Rampzaalge KAREL! — in die kommerlooze ftonden
Mikt, treft de dood zijn' prooi, en alles is verflonden!
Uw lieve LUCIA, de gade van uw jeugd,
Uw lieve LUCIA, de bron van al uw deugd,
Zij, in wier hart gij 't eerst uw volle waarde leerde,
Zij, in wier arm uw hart niets wenschte, niets begeerde;
Uwe Eenigfte in 't Heelal, uw glorie en uwe eer,
De ziel van al uw heil — helaas! zij leeft niet meer!
Vergeefs ftaart gij haar lijk bij 't vreeslijk handenwringen,
Met brandende oogen, daar geen traan weet uit te dringen,
Wanhoopend, ijzend aan — zij ziet, zij hoort u niet!
Gij voelt uwe eenzaamheid en — fiddert in 't verfchiet.

Zo is de Roos de vreugd des Wandlaars in den morgen;
Hij ziet den reinſten daauw voor 't ſmachtend bloempje zorgen;
Het rijst nu wellustvol en lagcht den hemel aan,
En 't zachtſte koeltje kuscht de naauwontlooken blaên.
Maar met den avond keert de moede Wandlaar weder;
Een norſche windvlaag wierp het tenger bloempje neder;
Hij zoekt met angst de plek, waar 't golvend roosje ſtond —
Hij vindt ze — maar helaas! geen roosje ſiert den grond!
Zijn lievling is niet meer! — Hij ſtaart met traanlooze oogen,
Hij ſtaart tot dat de nacht de velden heeft omtoogen —
Dan keert hij jamrend naar de hut, die hem verbeidt,
Maar vindt ook daar zijn ſmart en de eigen ledigheid.

Hier ſchouw ik op haar' zerk bij 't bleeke maanlicht neder.
Hier gaf hij de englenſchors aan 't ſlof der aarde weder.
Hier zonk zij in het graf. God! Karel zag het aan —
Hij hoort de holle kist een' doffen weergalm ſlaan
Bij ieder klomp, die op haar neêrbonst; en zijn harte,
Nu koud als marmerſteen, vindt krachten in zijn ſmarte.

Dit koormuziek des doods, 't gekrijs van fchup en fpaê
Streelt, ftreelt zijn ziel en baauwt den toon zijns harten na.
Natuur is voor hem ftom — zijn aanzijn hier verlooren! —

Dit Woud had KAREL voor haar overfchot verkooren.
't Had meest hun ftille vreugd, hun kalm genot, gezien,
Nu zou het aan haar ftof dezelfde fchaduw biên.
Hier dreef nog al het heil, voor eeuwig nu vervloogen,
Langs ieder kronkelpad. Hier zagen nog zijne oogen
De Dierbaare aan zijn zij', door zijnen arm gefteund,
Of naast hem op het gras, of aan een' tronk geleund.
De wind verhief zich in de hooge kruin der boomen —
Hij hoorde haare ftem welluidend tot zich komen;
Zij aêmde in ieder koeltje en ruischte in elken vliet,
En 't was zijn LUCIA al wat hij om zich ziet.

Zo droomde hij zich voort, door nachten, zwart van plaagen.
Zo droomde hij zich voort, door eindelooze dagen.

Zij nam hem nog zijn leed, zijn rouwe, als eertijds af;
Hij maalde haar zijn' nood en kuschte 't koude graf. —
Helaas! ook dit bedrog, zo dierbaar aan het harte,
De laatſte toevlugt van een hoopelooze ſmarte,
Helaas! ook dit bedrog ontweek op 't laatst zijn treên;
Hij vond zich overal en altijd weêr alleen.
Vergeefs zocht hij op nieuw dien zaalgen droom te voeden,
Hij kon hem voor 't gevoel zijns harten niet behoeden;
De wreede Reden, door geen valsch geluk misleid,
Gaf hem geſtaêg te rug aan de ijslijkſte eenzaamheid.

Nu moest hij in zijn deugd zijn laatſte redding vinden,
Of al zijn grootheid door zijn kwelling zien verſlinden. —
Zijn deugd verwon! — zij ſchonk hem aan zijn pligten weêr.
Straks ziet hij op zich zelv' met eedle ſchaamte neêr,
En wenscht den tijd te rug, hier aan zijn ſmart gegeven;
Hij ſtaart op 't hooger ſchoon van een verdienstlijk leven,
En voelt hoe edel hij zijn LUCIA betreurt
Als hij, ondanks zich zelv', zich van haar tombe ſcheurt,

En

En haar gedachtnis viert, niet door vergeefſche klagten,
Maar door een leven, dat het noodlot durft verachten;
Dat onder ieder ſtorm een' nieuwen bloeiknop wint,
En in de onſterſlijkheid zijn waarde en vruchten vindt.

Maar hier, helaas! zal hier zijn ſteile loopbaan wezen?
Hier, waar zijn eigen hart hem voor zich zelv' doet vreezen?—
Neen! overal op aard', maar niet, niet in een oord,
Waar alles hem nog ſtreelt, en alles hem vermoordt;
Waar ieder oogenblik hem eenmaal roozen teelde,
En nog, nog voor hem blinkt, van eensgeſmaakte weelde,
Met al die toverkracht, die 't hart gevoelloos maakt
Voor elke blijdſchap, die de droeve toekomst raakt;
Waar ligt zijn reden zich door zijn gevoel liet leiden,
En hij zo graag op nieuw bij haar gebeent' zou beiden. —
Nu brengt de deugd haar' eisch met luide woorden uit.
Hij voelt het offer, ijst, verheft zich en —— beſluit.
De deugd beloont hem met verdubbeling van krachten;
Hij heeft één pligt vervuld en durft naar meerder trachten.

. . . . t naast een traan op de asc

Maar een dier traanen, die de reinste

Die 't hart van klei niet kent, maar de e

Die haar voor al wat fchoon, wat edel

En hier den fterveling in 't ftof tot en

Hij koos tot deeze taak een ftillen avon

De volle maan befcheen het halve waere

Geen wolken dreeven aan den effen blaa

Natuur was ftil, men hoorde in veld no

De wind lag in den flaap en roerde telg

Een enkle Nachtegaal, die in 't geboom

En met het avondrood zijn Gaêken had

Deed flechts, bij poozen nog, door 't veld

Nu treedt hij voór het laatst dit woud bewogen in,
En knielt bij 't zielloos ſtof van zijne Zielvriendin;
Hij troetelt haaren zerk en dreigt van ſmart te ſtikken;
Hij poogt te ſpreken, maar kan niet dan angſtig ſnikken.
In 't einde ſtaart zijn oog den effen hemel aan ——
Zijn hart wordt kalm; hij blijft een poos nadenkend ſtaan,
Voelt, dat hem LUCIA maar luttel is ontweeken,
Herinnert zich haar deugd, haar' moed — en kan nu ſpreken.
„Geliefde!" zegt hij „o uw vriend verlaat een oord,
„Dat al zijn' ſchat beſluit, en hem alleen bekoort.
„Eerlang zal berg en zee hem van uwe asſche weeren;
„Maar 't is om edeler tot u te rug te keeren,
„'t Is voor den wellust van een vreedzaam ſtervensuur!
„Dit denkbeeld, o ik voel't, ik voel't, verwint natuur,
„En leent mij krachten tot de moedigſte bedrijven.
„Hier zweer ik 't op uw graf, ik zal u waardig blijven;
„Hier zweer ik, dat geen aarde, in vreugd of ongeval,
„Den laatſten ademtocht voor mij verpeſten zal! ——
„Mijn LUCIA! dit graf zal ik altijd aanſchouwen,
„En als ik eénzaam dool, het voor mijn uitzicht houên ——

„O

„O als die ſtond genaakt en ik tot u verkwijn.....
„Ontſluit me uw armen dan en ik zal zalig zijn!
„Zo moge de eerſte ſtraal, die in dit graf zal blinken,
„Met wellust op het hoofd van uwen KAREL zinken!
„Zo vier', als 't laatſte ſtof verzameld is geweest,
„Gods ſchelle wekbazuin ons eeuwig bruiloftsfeest!" —

Nu rijst hij moedig op en keert met traage gangen;
Maar lang nog bleef zijn ziel aan deeze tombe hangen,
Lang zweefde zij nog met den maaneſchijn door 't woud,
En toefde aan elken boom, eens met zijn leed vertrouwd.
Thans doolt hij ver van hier, verbergt zijn ſtille ſmarte
Voor 't magtloos menſchenoog in 't diepſte van zijn harte;
Maar blijft der deugd getrouw, ook waar ze alleen gebiedt,
En hem die traanen kost, die God ſlechts dropplen ziet;
Ook waar zij hem ontrooft aan die genoeglijke uuren,
Die nog bij poozen zijn vervloogen vreugd doen duuren.
Nu ſchijnt hij al den prijs van 't lieve levenslicht
Te voelen in het heil, dat hij voor andren ſticht,

Dan

Dan ſmacht hij naar den dood; maar de enkele gedachten
Aan LUCIA herſtelt zijne afgeſtormde krachten.
Vaak gaat hij moedig voort, en vindt het hoogſte goed
In 't lieffelijk geſtreel van zijn gerust gemoed;
Maar vaak ook, als zijn hart, in aaklige oogenblikken,
Door 't gaapend lang verſchiet zich ijlings voelt verſchrikken,
En hij, bij al den ramp, dien reeds zijn morgen zag,
Bij al de hitte van den naderenden dag,
Op 't eenzaam barre pad, waarop hij om moet doolen,
Hoe zeer zijn oog ook ſtaart, den nacht nog vindt verſchoolen,
Zit hij verlaaten daar, en ziet in zo veel noods
De ſchepping om zich heen in 't barre kleed des doods,
Zich buiten haar gebied gelijk een balling zwerven,
En daar nog, zelfs het heil van 't kleenſte wormpje, derven.
Maar al die ramp vereend, ontrukt hem niet aan d'eed,
Dien hij eens aan de deugd op deeze tombe deed;
Neen, als hij voelt, dat hem zijn hart en moed begeven,
En hij ſlechts traanen vindt voor zulk een moeilijk leven,
Dan reist hij naar dit graf — zit op zijn' rand ter neêr —
Voelt, voelt daar de eeuwigheid, en plengt geen traanen meer.

Ver-

Verheven Jongeling! al hebt gij veel te ſtrijden,
O juich, juich tot uw' God in 't midden van uw lijden!
Gij vondt, wat weinigen in 't ſtof te beurte viel,
Gij vondt, als Pelgrim nog, uw zusterlijke ziel.
Zoudt ge om een kleen gemis hier angſtig, hooploos, treuren?
Of kon 't geweld des doods haar ziel van de uwe ſcheuren?
O neen! uw LUCIA heeft u altijd verbeid,
Zij leeft, zij leeft voor u, en voelt haar zaligheid;
De zon was reeds door 't oost toen zij u heeft begeven,
En eer zij 't westen raakt, zult gij weêr bij haar leeven.
Zij trok u ſlechts vooruit naar 't lieve vaderland,
Van daar ziet ze al uw leed en biedt uw deugd de hand;
Vaak zweeft zij om u heen, en juicht het tijdſtip tegen,
Dat duizend levens, zwart van jamren, op kan wegen —
Gelukkige! elke ramp, die u om laag begrimt,
Wordt u een ſport te meer, waar langs gij tot haar klimt!

Mijn ziel! voel, op dit graf, hier in dit ſtaatig duister,
De nietigheid des tijds en uw verheven luister!

Al wat het oog aanfchouwt, is flaaf van 't wuft geval;
Uw edel hart alleen is grooter dan 't Heelal.
De Tijd vliegt rustloos voort van dat hij heeft begonnen;
Hier ftort een waereld in, daar dooft zijn flagwiek zonnen;
Bij u flechts vindt zijn magt, die met al 't aardfche fpot,
Bij 't brooze van een' mensch, de wenfchen van een' God,
Hij voelt uw meerderheid, en zoudt ge u zelv' verlaagen,
Wat de Eeuwigheid u biedt, van haaren flaaf te vraagen?
Hoe kleen is hier 't genot, hoe kort de fchoone dag
Voor d' enklen fterveling, die hier genieten mag!
Ach! in 't vooruitzicht meest kan hem de vreugd bekooren,
't Genot is daar, en al zijn blijdfchap is verlooren.
Niets eindigs vult het hart, hoe zeer het de oogen vleit;
De wensch, en niet 't genot, maakt uwe zaligheid.

Wat is dit aanzijn, wat dit kommervolle leven?
Een fchaduw, telkens nieuw, en telkens weêr verdreeven!
De ziel ftaart door zijn' nacht, en zonder dit verfchiet
Waar 't leven haar een vloek en droeg zij 't aanzijn niet!

Be-

Beminnelijke deugd! gij trekt hier 't voorhang open,
De toekomst blaauwt voor 't oog, en wij – wij zienze en hoopen;
Het leven lagcht ons aan met al zijn' tegenſpoed,
Gelijk de zaaitijd hier den wensch des landmans doet.
Ja, gij wordt eens geluk! — hier, hier reeds geeft gij vrede;
Uw voorſpoed is gering, maar ſleept geen wroeging mede;
Al wat ons de ondeugd biedt, is ſlechts begocheling,
Het luchtbeeld wijkt, en laat ons niets dan foltering.
ô Deugd, bij al het heil, zo dwaas op aard' gepreezen,
Waar 't, van uw ſchoon beroofd, een ſchande mensch te wezen!
Ook waar ge in kerkers treurt, of in woestijnen zwerft,
Schenkt gij het eenigst heil, dat in den dood niet ſterft;
Dat eindloos als de wensch, en eeuwig als 't begeeren,
Met elke nieuwe zucht geſtaadig kan vermeeren,
En de afgemeten ſmart, daar hier 't geluk van leeft,
Tot zijne duurzaamheid en bloei niet noodig heeft.

Te dwaaze Sterveling! die in verſchoven hoeken
Een ingebeeld geluk, dat u ontvlugt, gaat zoeken,

Die van de weelde uw heil, een nietig heil! begeert,
En 't goud, gelijk een' God, in al uw daaden eert;
Wat oogst ge eens van uw vlijt en van uw angſtig zweeten!
Een' uiterlijken glans bij een benaauwd geweten! ——
Onſterfelijke! is dit uw zuuren arbeid waard?
Is dit het hoogſte wit, waarop uwe eerzucht ſtaart?
Of wacht ge een eedler loon voor zulk een ſtoorloos zwoegen?
Een hart, dat zachtkens ſlaat van zalig vergenoegen?
Een gade, op wier geſtreel de wreedſte kommer vliedt?...
Uw God is magteloos — dit alles ſchenkt hij niet.
Hij kan een ſlaavenheir doen vliegen op uw wenken,
Hij kan de rijkſte gade aan uwen gouddorst ſchenken,
Zijn hand deelt tijtels uit, ſchenkt magt en heerſchappij;
Maar liefde, huislijk heil, ſchenkt de armoê meer dan hij.

Het waar geluk is ſtil, en bloeit het ſchoonst verborgen;
De ſchaamle hut van klei kent hier de minſte zorgen;
Daar rijpt de liefde best, daar huuwt ze hier beneên,
Den tijd en de eeuwigheid in haar genot aan een.

Hoe heilloos waar de liefde in dit kortſtondig leven
Was haar dit uitzicht door de Aartsgoedheid niet gegeven! —

Het menſchelijk-geſlacht valt toch als blaadren af;
Wij worden en vergaan — de wieg grenst aan het graf —
Daar tusſchen ſpeelt een droom een treurſpel met het harte;
De ſmart wijkt voor de vreugd, de vreugd weêr voor de ſmarte;
De koning klimt ten troon, de ſlaaf buigt voor hem neêr;
De Dood blaast op het ſpel — en beiden zijn niet meer!

Maar neen! dees ſchilderij verlaagt te veel uw Eden.
Gij eischt meer duurzaamheid en minder tegenheden —
Wel nu, dat louter vreugd den ſtervling hier beſtraal',
Dat hij den ouderdom van honderd jaaren haal'! —
Een voorſpoed zonder druk heeft ras zijn' glans verlooren;
Het hart bezit hem naauw of 't wenscht weêr als te vooren.
De vreugd verteert zich zelv', de lust ſterft bij 't genot,
En ſleepend zelfverdriet blijft ons beſtendig lot.

Hoe

Hoe zwaar weegt dan de last van eindelooze jaaren,
Die telkens door den dood eens vriends geteekend waren?
Beſchouw dien Grijsaart, diep geboogen op zijn' ſtaf ——
De tijd ontzag zijn kruin, maar nám hem alles af;
Zijne eeuw, zijn geest, zijn hart, 't is ſaamen heengevloogen.
Al wat hij minde, houdt de nacht des doods omtoogen;
En nu, wat is zijn lot waar hij zo eenzaam zwerft? ——
Hij treurt, verkwijnt zich, maalt, wordt wezenloos en ſterft.

O heilloos jammerdal, o beuzelachtig leven,
Ware ons geen uitzicht op de onſterflijkheid gegeven! ——

O Stervling, wie ge ook zijt! van al het heil der aard'
Is dit alleen den wensch der eedle menschheid waard:
Een leven, vrij van ſchand', van wroeging en van zorgen;
Een vrolijke avond en een ſlaap tot aan den morgen;
Een doodbed, zacht als dons, waar nog 't herdenken ſtreelt,
En waar de zielrust om de kalme ſponde ſpeelt; ——

Zie daar den besten ſchat, dien de aarde ons aan kan bieden,
Hij blijft ons eigendom, waar jeugd en voorſpoed vlieden;
Wie hem alrêe bezit, heeft niet vergeefs geleefd;
Gelukkig, die hem kent, en moedig naar hem ſtreeft!

DER-

[redacted]

Zie daar den besten schat, dien de aarde ons aan kan bieden,
Hij blijft ons eigendom, waar jeugd en voorspoed vlieden;
Wie hem alrêe bezit, heeft niet vergeefs geleefd;
Gelukkig, die hem kent, en moedig naar hem streeft!

DER-

DERDE ZANG.

[redacted]

DERDE ZANG.

Ontwijk, bedwelmde Geest! dien maalſtroom van gedachten;
Blijf van de deugd uw heil, van God uw deugd verwachten.
Al wie op God vertrouwt, hoe zwart de nacht ook ſchijn',
Moet, hoe het Noodlot keer', in 't eind gelukkig zijn!

De Deugd zwerſt eenzaam om, gij ziet haar rustloos ſtrijden;
De Boosheid drukt een' troon, en ach! zij kent geen lijden,
Uw hart zinkt moedloos neêr, aanbidt de deugd, maar ſchreit,
En twijffelt afgeſtormd aan Gods Voorzienigheid.

Wat kan, beperkte Geest! wat kan uw kracht beſlisſen?
Gevoel, geloof, aanbid; maar ſchuuw een ijdel gisſen.
Wat ziet uw trots? — Een ſtip, een naauwlijks zichtbaar deel
Van een onvatbaar groot en juist vereend Geheel,
Waar duizend raderen zich onderling verpoozen,
Die allen naar elkaar en 't wit zijn uitgekoozen,
Wat u verwarring ſchijnt, is ligt in 't Godlijk plan
De heerlijkſte orde, die zijn Wijsheid vatten kan.

De Tijd en de Eeuwigheid, de Toekomst en 't Voorleden,
Staan teffens voor zijn' troon, zijn daar een enkel heden.
De daauwdrop ſchijnt u kleen, een zonneſtelſel groot,
De zandkorl is bij God één met de waereldkloot;

Zijn

Zijn wenk doet ſpheeren door het maatloos ijdel rollen,
Zijn wenk bezielt den worm in 't ſtof, zijn waereldbollen.
De aartsengel zingt zijn' lof, en hij bereikt dien niet;
Het vinkje piept tot God, en God verneemt zijn lied.
Van daar 't ondeelbaar ſtofje onmerkbaar wordt bewoogen,
Tot daar de Seraf voor Gods zetel ligt geboogen,
Alle afſtand wegzinkt, worm en engel ſmelt in één,
En niets, niets groot meer is, dan God, en God alleen;
Is alles één gezin van d' eigen goeden Vader
Gevoed uit de eigen hand, gedrenkt uit d' eigen ader,
Geleid door de eigen zorg — tot daar 't zijn doelwit raakt,
En 't heil van 't kleenſte deel dat van 't geheel volmaakt.

Hoe, is ons aanzijn aan dit leven dan verbonden?
Wordt hier een waar geluk, een duurzaam heil gevonden?
Is u de vreugd bekend, die bij 't genot niet kwijnt,
Brengt de aarde een' rampſpoed voort, die niet op 't eind' verdwijnt?
Het leed, dat ik ontvlucht, het heil, daar ik naar trachte,
Zijn beide eerlang een droom, een enkle nagedachte,

Afgrijslijk voor het hart, dat al zijn heil ontvlood,
Maar troostrijk voor de ziel, die hier flechts fmart genoot.
De rust, die zij dan fmaakt, en die de ramp haar teelde,
Weegt ligt een leven op van onbezefbre weelde.
Hoe fchoon het aardsch geluk ons in 't verfchiet ook fchijn',
Ach! in dat oogenblik wilde ik de lijder zijn,
Die, losgemaakt van de aard', nu de aarde blij kan derven,
En niets begeerlijks mist bij zijn gelukkig fterven,
Wien, daar geen enkle vreugd hem meer in de oogen blinkt,
Zijn ramp en zijn gevoel in 't ftof des doods ontzinkt.

Dit aanzijn had geen prijs, ons leven luttel waarde,
Was ons beftaan beperkt tot deeze onzalige aarde.
De teedre huuwlijksmin waar dan een ramp te meer,
Al 't zoet der vriendfchap zonk in 't einde op kwelling neêr.
De wraakzucht zou verrukt langs tombe en flagveld zwerven,
De liefde bij een graf van rouw en wanhoop fterven.
Het edel hart, dat hier het fchoon der deugd gevoelt,
Dat in zijn kleenst genot op meer volmaaking doelt,

Geen

Geen beuzeling waardeert, zich door geen ſchijn laat boeien,
En nimmer zijn geluk dan met zijn' prijs ziet groeien,
Dat hart waar hier gedoemd tot een afgrijslijk lot
En, juist om zijn waardij, het wreedst geſchenk van God.
Te groot om met een ſchim of waterblaas te ſpeelen,
Te deugdzaam om in 't heil der boozen ooit te deelen,
Te vrij om onder 't juk van 't breinloos graauw te ſlaan,
Lagcht d' eedlen ſterveling hier luttel voorſpoeds aan.
Deeze aard' heeft troonen ; maar hoe ſchaars voor Antonijnen?
Deeze aard' heeft kerkers ; maar wie doet ze in kerkers kwijnen?
Ontrol 't geſchiedverhaal van ieder volk op aard',
Dat zijn gedachtenis voor 't nageſlacht bewaart,
Waar ge ooit de Grooten vindt en eedle Barneveldєn,
Het zal van Loevenſteins en Hofſchavotten melden.
De ziel van klei alleen toeſt overal geluk;
Te kleen voor ſmart, gedwee bij magtſpreuk, ſlaafs bij 't juk,
Te vreden zonder deugd, alvattend zonder reden,
Is haar de nacht tot dag, het ſlangenhol een Eden.
Hem ſtreelde de aarde ligt, die nooit in grootheid won,
Die alles lieven, en weêr alles misſen kon,

Die

Die hier naar wind en ſtroom gedachtloos heeft gezworven,
Die beuzlend heeft geleefd, en beuzlend is geſtorven,

Neem 't heerlijk uitzicht weg, dat ons na 't graf verbeidt,
De mensch wordt raadſel, en de deugd uitzinnigheid,
De kunſten kinderſpel, de wetenſchappen ſchimmen,
'tVerſtand een dwaallicht, dat voor dwaazen ſlechts kan glimmen;
Het worden waar dan vloek, het ſterven zegening,
En hij het zaligst, die het aanzijn nooit ontving.

Juich, eedleM enschheid! juich! 't gordijn is opgeheven,
Het raadſel is gelost — u wacht onſterſlijk leven!
Al wat uw deugd verheft, is thans geen onheil meer
Al wat verdienſte ontzinkt, vindt ze eens veel ſchooner weêr.
De wind moog op de kiel met dolle woede raazen,
Of lieſlijk langs de mast op bolle zeilen blaazen,
Hij is 't gelukkigst, bij een zacht of gruuwzaam lot,
Die hier 't voorſpoedigst rijpt voor de eeuwigheid en God.

Dit

Dit licht verzwelgt den glans, die in den voorſpoed ſtreelde,
Het leent aan d' onſpoed heil, en vaak aan 't lijden weelde;
De troon, die 't misdrijf torscht, zinkt ſtraalloos voor het oog,
De hut, door deugd bewoond, rijst tot den ſtarrenboog;
't Is ramp, 't is louter ramp, wat ons aan de aarde kluistert,
De zinlijkheid vermeêrt, ons grootsch verſchiet verduistert,
Ons voor de deugd verſtompt en aan een vreugd gewent,
Die eens in 't ſtof verzinkt en de eeuwigheid niet kent.
't Is heil, 't is louter heil, hoe digt de ſlagen treffen,
Wat ons aan 't knellend juk der driften weet te ontheffen,
Den trek in ons vermeêrt naar 't hoogſte en eeuwig goed,
En ons den prijs der deugd op aarde kennen doet.
Ach! de Onſpoed, hoe geſchuuwd om zijn afzichtig wezen,
Ging vaak bewooners voor den reinen hemel lezen,
Terwijl de Voorſpoed met zijn toverzachten mond
Op prooi van zielen in den dienst des afgronds ſtond.
God vormde ons tot geluk, en ſchenkt zijn hand ons ſmarte,
Die gift, der Godheid vreemd, verraadt een vaderharte.
Gezonken Menschheid, die deeze artſenij behoeft,
Aanbid een' vader, die ook hier geduldig toeft;

O kus de roede, door zijn liefde alom getekend,
Zijn teedre tuchtiging is naar uw' nood berekend;
Zij duure een korte poos, zij duure een leven lang,
Uw ſmart wordt eens geluk, uw klachte lofgezang.

Zo zinkt de Jongeling op 't graf zijns Vaders neder,
Herinnert zich zijn tucht, en mint hem eens zo teder;
Voelt hoe voor luttel ſmart nu de Ondeugd vruchtloos vleit,
Denkt zijne liefde na en weent van dankbaarheid.

'k Beken, het kortziend oog der dwaaze ſtervelingen
Ziet vaak dat goud en macht de boosheid hier omringen,
Terwijl de ſtille deugd verlaaten, eenzaam zwerft,
Hier van gebrek vergaat, daar op een ſteenklip ſterft.
Maar kan de rijkdom ſtaêg den nood van 't harte heelen?
Moet aanzien, moet gezag, altijd genoegen teelen?
Is 't vorstlijk dons gedekt voor ſlaapeloos verdriet?
Boort zelfs de wroeging door de wacht eens konings niet?

'k

'k Heb vaak het Misdrijf in den ſchoot der pracht gevonden,
Maar nimmer was 't geluk aan al dien praal verbonden.
Het vliegend oog verried de diep verhulde ſmart,
Ik zag haar knaagen aan een heilloos ledig hart.
Te midden van den glans, die duizenden verrukte,
Was hem het aanzijn tot een last, die duldloos drukte;
De lieve lente kwam, de lieve lente vlood,
Hij vloekte 't leven en hij beefde voor den dood.
'k Heb de Onſchuld menigwerf van rampen zien omgeven,
Maar immer bleef haar rust bij al die rampen leven;
'k Heb vaak de ſtille Deugd in diepen druk aanſchouwd,
Maar altijd was haar hart met haaren God vertrouwd;
Ik zag haar weenen, maar geen traan ontviel haare oogen,
Die niet haar zaligheid en adel moest verhoogen.
Zo druipt een kostbre daauw van 't halfverſchroeide kruid,
Dat, door dit vocht geſterkt, met nieuwe kracht ontſpruit;
Zo vlokt een dichte ſneeuw op 't groenend koren neder,
Maar geeft het groener aan de vruchtbre lente weder.
De lieve lente kwam, de lieve lente vlood,
Zij ſmaakte 't leven en zij juichte bij den dood.

Gods

Gods Almagt ſchonk de Deugd hier haar' verborgen zegen;
Zij werkt, met nacht omhuld, den wensch der Boozen tegen;
Het misdrijf op den troon torscht een rampzalig hart;
De deugd aemt vrij en kalm te midden van haar ſmart,
't Gevoel dat ze in den nood gerust tot God kan naaken,
Zou op een houtmijt zelf haar zaligheid volmaaken!

O Mensch! die hier 't bewind van uwen God miskent,
Hoe vaak ſchuilt in u zelv' de bron van uwe ellend',
Hoe dikwerf droomt gij ramp bij louter zegeningen,
Hoe dikwerf wacht gij heil van duizend beuzelingen!
De drift vat vuur, de wensch ontvlamt, de reden zwicht;
't Blinkt alles voor ons oog in een bedrieglijk licht;
Verbeeldingskracht treedt toe en tovert om ons heenen,
De roos wordt louter roos, de doornen zijn verdweenen.
Zo wiegt de zinlijkheid ons lieflijk in de rust;
Wij ſluimren op een zee, van ſtorm noch klip bewust.
Wat andren dreige of treff', wat duizend andren ſchroomen,
Ons lacht het noodlot aan, wij kunnen zorgloos droomen! —

Ach!

Ach! midden in dien droom vliên de oogenblikken heen;
Een uur, een dag, een week, een maand, een jaar verdween;
Natuur volbragt haar' loop; nu oopnen zich onze oogen,
Helaas, te laat! wij zijn — als de anderen bedroogen!
Daar valt de Held in 't ſtof, ziet louter ramp en ſchreit,
En wordt een lasteraar van Gods Voorzienigheid.

Hoe! klaagende om uw lot, beroofd van aardſche weelde,
En klaagende als Gods hand u naar uw' wensch bedeelde;
Hoogmoedig onder 't leed, ondankbaar bij 't genot,
Wat eischt ge, o nietig mensch! van 't hoog bewind van God?
Wat eens uw wellust was, dat pijnigt thans uw harte?
Gij noemt de Liefde beul, de Vriendſchap helleſmarte —
Hoe! is haar aanzijn vloek? – Neen! 't beekjen heeft geen ſchuld,
Als 't om mijn landverblijf zijn effen golfjes krult,
Dat ik zijn nut misken, mij voor zijn doel verblinde
En in zijn' koelen ſchoot den dood wanhoopig vinde.

De goede Vader van het Menſchelijk-geſlacht
Heeft alles tot ons heil oorſpronglijk voortgebragt;
Hij mint zijn ſchepslen teêr en kent hun aller nooden,
Maar wat verkwikken kan, kan uit zijn' aart ook dooden —
Hoe! eischt uw overmoed, dat God u ten geval
De wetten der Natuur, 't Heelal verandren zal?
De Lente tovert vreugd en wellust op u neder;
Gij mort bij haar gemis, en vloekt het winterweder — 1
O Dwaas! de doodſche praal van 't ruuwe jaargetij
Zet juist die toverkragt de jonge Lente bij.
God heeft op elk geſchenk, aan 't menschdom ooit geſchonken,
Den prijs en waarde van die gifte vastgeklonken,
En de ondervinding, door de les van eeuwen wijs,
Bewees ons duizendwerf de waarheid van dien prijs.
De Liefde en Vriendſchap zijn tot waar geluk gegeven,
Maar ſlechts in haar verband met een onſterflijk leven.
Wie hier de deugd verkracht om beider heilgenot,
En, waar de hartstocht vleit, met Rede en Godsdienst ſpot;
Wie, mensch, het heil begeert verknocht aan engel-orden,
Moet, waar een God regeert, in 't eind' rampzalig worden!

De

De beste Vader schonk al wat hij schenken kon,
Uw maatelooze drift vergiftigde elke bron;
Ja, klaag – maar om u zelv'. Ook in Gods minsten zegen
Was, naar zijn wil gebruikt, een waar geluk gelegen;
Hij schonk u eindig heil, maar gij, gij wachtte 'er van,
Wat slechts de Deugd belooft, de Hemel schenken kan.

Al wat men hier met recht verheven, groot, kan noemen,
Al wat ons menschenwaarde en heldendeugd doet roemen,
Al wat het eerlijk hart op aarde billijk vleit,
Rust eenig op 't geloof aan Gods Voorzienigheid.
Neem deeze noordstar weg, verberg haar voor onze oogen,
En alles is met nacht en aakligheid omtoogen.
Het leven wordt een vloek, natuur een gaapend graf;
Ons eeuwig heil en wee hangt van een windvlaag af.
De banden zijn verscheurd, die mensch aan mensch verbinden,
't Geval doet ons een gade, een' vriend en oudren vinden;
Wij zijn, naar 't stofje valt of 't wentlen van de baar,
Een worm, dien elk vertrapt, of een geweldenaar.

De deugd, de waare deugd, is voor den mensch verlooren,
Zij wordt een werktuig, door het zelfbelang gekooren;
Bewonder, maar van ver, waar gij het kunstſtuk ziet;
Staar ſlechts op de uitkomst, maar beſchouw de drijfveer niet;
Ligt zoudt ge in held bij held het eigen roerſel vinden,
Dat ook een' Rugerot aan 't misdrijf kon verbinden;
Gij zaagt een' Titus, waar de deugd naar lauwren voert,
Een' Nero, waar 't geluk zich aan het misdrijf ſnoert.

't Geloof, dat boven ons een Richter zit verheven,
Die 't wit der daaden kent, hier ooit op aard bedreeven;
Dat hij de deugd bemint en tot haar heil geleidt,
Het misdrijf haat en ſtraft met wisſe onzaligheid;
Kan ſlechts die eedle deugd in 't menschlijk hart doen woonen,
Die om zich zelv beſtaat, en hier zich zelv blijft loonen.

O Gij, die om haar' glans hier van gebrek verſmacht,
Juich, eedle Ziel! tot God uit uwen donkren nacht;

Uw

Uw traanen zijn geteld, geen zuchtjen ging verlooren —
De dag der Eeuwigheid zal uw waardij doen hooren!

't Geluk beslist op aard' wat waare grootheid zij.
De Zege zet hier deugd, de Neêrlaag ondeugd bij.
De Dwingland is een Held; hij dorst de menschheid hoonen,
Maar won een' Zetel, en 't geluk blijft hem bekroonen;
De Vriend zijns Vaderlands de schrik van elken kring;
't Geluk verliet hem, en men noemt hem Muiteling.
De waare Wijsgeer slechts wordt door geen' schijn bedroogen,
De deugd is altijd deugd en Godlijk in zijne oogen;
Hij ziet door 't valsche licht van troon en kerker heen,
Een Clitus blijft hem groot, een Alexander kleen;
Hij helpt een' Washington als Overwinnaar roemen,
Hij zou hem op 't schavot den Held van 't Menschdom noemen!
Dan ach! is hier de deugd, omringd van bange ellend,
Ontrukt aan haaren kring, zijn hart altijd bekend?
Hoe menig eedle ziel blijft hier in 't stof verschoolen,
Wier grootheid God slechts kent, die God slechts om ziet doolen,

Die hier miskend, gelaakt, vervolgd, misſchien vermoord,
Daar met de Washingtons tot d'eigen rang behoort!

O Mensch! zoudt ge om een ramp, vaak uit u zelv' ontſprooten,
Een bron van zo veel troost moedwillig van u ſtooten?
En, in den laatſten nood, waar alles van u vliedt,
Een' vader misſen, die u dan nog over ſchiet?
Uw naauwbeperkte geest, wien hier de worm doet feilen,
Wil 't onbegrensd Vernuft van 't eeuwig Wezen peilen;
Durft ſtout beſlisſen, waar het oog één uitkomst ziet,
En kent nog de oorzaak, kent, helaas! zich zelven niet!
't Zij ons genoeg, dat hier door 's waerelds wildernisſen
De deugd beveiligd treedt, en nooit haar doel kan misſen,
Dat ze eens den drempel van het waar genoegen raakt,
En hier reeds zielrust vindt, die de ondeugd nimmer ſmaakt.
Al 't andre zij aan God, d' Almagtigen, bevolen!
't Is veilig in zijn hand, ſchoon voor ons oog verſchoolen.
Zijn onbepaald Verſtand vindt nergens duisternis,
Zijn Goedheid is zo groot, als zijne Wijsheid is,

Zijn

Zijn Liefde meer dan iets gaat ons verſtand te boven —
Ach! waar een God ons leidt, wordt de eerſte pligt gelooven!

Schouw van dees donkre duin, bij 't bleeke licht der Maan,
De Schepen ſlingren op den hollen Oceäan;
Hier ploft de ontboeide wind hen in een' afgrond neder,
Ginds geeft een nieuwe golf hen aan de wolken weder;
Nu blinkt hun maan en ſtar bij ontijd in het oog,
Dan dekt een donker ſloers den halven hemelboog. —
Het Wicht aan uwe zij beeft voor het lot der kielen,
't Wacht ſtaêg den laatſten golf, die alles moet vernielen....
En gij, gij beeft niet? — Hoe! voelt gij geen deerenis,
Waar 't heil van duizenden een prooi des afgronds is? —
Is u dan 't rotſig hart met dubbel ſtaal omſlooten?
Ach! 't zijn uw Broedren, 't zijn, Barbaar! Natuurgenooten!...
„Neen, zegt ge, ik ken de zee en vrees haar' golfſlag niet.
Een kind droomt van gevaar, waar 't niets verſchriklijks ziet....
Een kundig Palinuur behoedt de kiel voor 't ſtranden;
Hij houdt, bij ſtilte en ſtorm, het dwingend roer in handen.

Het zij 't geſtarnte blink of voor een' nevel zwicht',
De zeilſteen wijst hem ſtaêg waar 't zeekre Noorden ligt;
Hij zal, bij al 't geloei der nachtelijke winden,
De zee betemmen en de juiste haven vinden." ——

Vermeetle! die een' mensch, een' nietig mensch, vertrouwt,
Die op een kleene kracht bij luttel kunde bouwt,
En minder van een' God, een Wezen, durft verwachten,
Zo eindloos van begrip, als onbeperkt van krachten!
't Is God, die 't groot Heelal naar zijnen wenk regeert;
Zijne Almagt is het roer, daar 't al naar wendt en keert;
Zijn Goedheid richt den loop, en blijft de reê verſchoolen,
Zijn Wijsheid is 't compas, dat nimmer kan doen doolen,
Dat op de haven mikt, die onzen tocht beſluit,
En deeze haven koos zijn liefde voor ons uit.
Hoe hol de levenszee, hoe broos de kiel moog wezen,
Zou, waar zijn God het voert, het nietig ſchepſel vreezen?
Vaar zorgloos, vrolijk meê, rechtſchapen ſterveling!
Een twijffling is hier ſchuld, een klagt Godslastering.

Ramp.

Rampzalig hij, die waar zijn oog hier mag aanſchouwen,
In vreugd niet danken kan, in nood niet durft vertrouwen!

Gelukkig is de mensch, die dit vertrouwen heeft,
Die van de liefdezorg des besten Vaders leeft,
En in den zwartſten nacht van tegenſpoed en lijden
Zich zachtkens zuivren voelt voor eindeloos verblijden.
Hij wandelt hier gerust een woeste waereld door;
Een Zon, die nimmer zinkt, licht al zijn ſchreden voor.
De Lente bloeit voor hem met ongekenden zegen,
Gods Goedheid wappert hem in ieder koeltje tegen;
Hij ziet haar gloeien in het lieflijk morgenrood
Zij tintelt in den daauw, dien de avondſtond vergoot,
De beek ruischt haaren lof, en wat Natuur doet hooren,
't Is de eigen harmonij en goedheid in zijne ooren!
De Zon brande op zijn hoofd, of ſtreel' hem met haar' gloed,
Zijn pad voer' langs een rots, of glimm' van overvloed,
De dag breng' roozen aan, of doe hem doornen leezen,
Zijn avond is gerust — zo zal zijn doodbed wezen!

Door zagt genot gekuscht, of van den arbeid moê,
Hij ſluit in d' arm van God geruſt zijne oogen toe.
Zijn naauwbeperkt verſtand hoeft zich niet af te ſlooven,
Hij komt door zijn geloof den ſteilſten berg te boven.
Een Wijsheid, die nooit ſeilt, dit weet hij, ſtuurt zijn lot;
Hij volgt ſlechts kinderlijk den wenk van zijnen God;
Brengt die hem lijden aan, dit lijden is hem weelde.
Hij ziet de Moeder, die haar' Zuigeling bedeelde;
Op Haemus kilken top, in Juba's wildernis,
't Is Hemel overal waar God en zielrust is!

Nerina! heeft uw hart dien Vriend nog niet vergeten,
Die eens het diepst geheim van uwe ziel mogt weten,
Wien op het ſtille veld, daar gij natuur genoot
Een' lieven zomer in uw bijzijn eens ontvloot?
Gij waart gelukkig toen, en ik, ook ik te vreden,
En toch was ons geſprek altijd van tegenheden;
De zachte nevel, die mijn kalm gelaat omtoog,
Verzelde altijd een traan van weemoed in uw oog.

Ge-

Gewis, een voorgevoel wrocht toen reeds in ons harte
Die wondre mengeling van wellust, rust, en ſmarte!
Ach! dacht gij toen, Vriendin! dat dit het laatſte jaar
Van mijnen voorſpoed, van uw ſtille veldvreugd waar,
En dat de hand reeds in de wolk was opgeheven,
Die ons aan 't lijden, aan de ellende ſtond te geven? —
De Zon heeft ſinds dien tijd zich twintigmaal gewend,
Maar nog ſtaat dat geſprek in mijne ziel geprent;
Nog zweeft die avond en die tederſte aller nachten
Geſtadig voor mijn' geest in duizend nagedachten.
Ik wandelde aan uw zij'. Wij ſpraken van den dood,
Van 't uitgebreid verſchiet, dat ons zijn hand ontſloot,
Van al de traanen, die hier deugd en onſchuld weenen,
Van korte ſcheiding en van eindeloos hereenen.
De kalme ſchepping ſtemde ons hart op de eigen toon;
De daauwende avond week, de nacht was ſtil en ſchoon,
De maan deed de effen lucht geduurig lichter blaauwen;
De taal werd magtloos en de ſtem begon te flaauwen!
De rust, die in ons oog, vol zoeten weemoed, zwom,
't Gevoel, dat in ons hart geduurig hooger klom,

De

... ... liefelijke droomen

Naast al de vrienden, die de dood ons had ontnom

Daar trof ons, nog geboeid aan d' eigen stillen vliet

Het mollig toonen van een dwarsfluit in 't verschiet,

Waar ligt een lijdend hart, slechts vatbaar voor die

n 't vreedzaam uur des nachts zijn rampen weg meê s

o 'k immer d' adel van mijn menschheid heb gevo

ooit onsterflijkheid mijn boezem heeft doorwoeld,

Was, toen de minste toon, die 't hart wellustig stil

n ieder heuveltop, uit al de wouden trilde,

duurig zachter smolt, geduurig verder scheen,

, langzaam door het veld zich spreidende, verdwe

n ziel was boven de aarde en 't aardsche ver ver

maakte reeds het heil van mijn onsterflijk leven,

toen in 't eind ...

Ik drukte een' laatsten kusch op uw bezielde wangen;
Een ftil geweende traan bleef aan mijn lippen hangen;
Die traan was propheetfij! — ik dronk hem en moest vliên;
Het Noodlot had beflist, 'k had u voor 't laatst gezien!

'k Heb, als de woeste zee een kiel van uwe ftranden
Aan de afgelegen kust, die ik bewoon, deed landen,
Op 't noemen van uw' naam altijd gerild van vreugd.
Men fprak dan van uw leed, maar meer nog van uw deugd —
NERINA! zo die taal de waarheid bleef vereeren,
Dan zal onze eerfte jeugd nog eenmaal wederkeeren;
Dan vinden wij ons weer aan 't einde van den tocht
In 't eigen Vaderland, dat toen ons hart reeds zocht.
Daar zullen wij op nieuw van deugd en lijden-fpreken,
Als wij dit jammerdal voor eeuwig zijn ontweken,
Als wij in 't vol geluk, daar God ons hart voor fchiep,
Het heerlijk doelwit zien, dat ons tot lijden riep,
De keten, die de deugd aan d' onfpoed houdt geftrengeld,
De hand, die treffen kan, maar treffende verengelt.

Ligt

[illegible] mren wij reeds hier: God is oneindig goed
[illegible] meest voor 't edel hart, dat Hij hier lijden do[illegible]

VIERDE ZANG.

G R A F.

VIERDE ZANG.

Ja, ſtille Graven! ja, gij blijft mij wijsheid leeren.
Hier kan ik 't best met God en met mij zelv' verkeeren,
Hier, waar de vrede woont, de zorg het hart niet knaagt,
De beek welluidend ruischt, de tortel troostrijk klaagt,

De zoô, die de armoê dekt, en 't marmren eereteken,
De duurzaamheid en prijs van aardfche grootheid preeken.

't Gewormte kent geen fchoon, geen glans, geen majefteit;
Het aast op vorst en flaaf met de eigen gretigheid;
't Verteert gevoelloos, ftil, met de eigen fcherpe tanden,
De zachte maagdenborst en 't hart van dwingelanden.
De Dood verzorgt zijn' disch en zamelt prooi in 't graf.
De raauwe moederkreet dwingt hem geen Zuigling af;
Hij fcheurt den Jongling van het gillend maagdenharte,
Befpot de vriendfchap, en befchimpt de huuwlijksfmarte.
Zijn adem blaast — rang, magt, goud, tijtel, aanzien, zwicht;
De mensch wordt wat hij was bij 't eerfte levenslicht.
Zijn adem blaast op nieuw — de fchoonheid is verdweenen,
Een naare affchuuwlijkheid zweeft om den fchoonften heenen.

Zo zag mijn oog u eens, volfchoone EMILIA!
De liefde zweefde u voor, de wellust daauwde u na.

'

't Was Lente, waar uw oog zijn' zachten gloed vertoonde;
De deugd werd aangebeên, als ze in uw lagchje woonde;
Uw minste wenk schiep vreugd, uw kusch was zaligheid;
'T Prees al EMILIA, en niemand had gevleid.
De roos wenschte aan uw' voet de moederstruik te derven
Om in uw golvend hair of op uw borst te sterven;
De diamant verwierf een teedrer flikkering
Als ze aan uw' blanken hals of van uw lokken hing.
EMILIA! uw vriend — helaas! hij zag u weder.
Gij laagt gevoelloos in een holle doodkist neder;
Uw oog was diep verhuld, uw mond was blaauw als lood,
Op heel uw aanschijn zwom geen lieflijk maagdenrood;
Een naare rimpel had uw' zoeten lagch vervangen;
Geen zacht gedwongen lok speelde om uw diepe wangen;
Uw hair hing kunstloos neêr, naar dat de nood het ried,
Geen parel leende 't glans en 't roosje golfde 'er niet.
Ik zag geen puikgesteente aan hoofd of vinger gloeiën,
Geen zachte zijde of kant om heup en boezem vloeien,
Een aaklig wit gewaad, een hulsel zonder glans,
Een wooning luttel waard, was al uw rijkdom thans.

. . . . weêrft

I. . . . . druk deed al m jn' moed bezw

Eene ijzing greep mij aan en deed mij fiddrend wijk

Ach! vruchtloos droomde ik u als eertijds aan mijn

Vergeefs gloeide al het vuur der vriendfchap nog in

Een vlugtig oogenblik had ons van een gefcheiden —

Ik zag een' afgrond — ach! hij gaapte tusfchen beid

Daar vloog ik van uw kist, en zuchtte, half ontzind:

, Mijn God! wat mint de mensch, die enkel fchoonheid

eliefde ftilte! woeste wouden! fombre dreeven!

it u verrijst mijn hoop, in u begon mijn leven.

ier volg ik, zonder dwang, o Rede! uw zachte ftem

er aêmt de Godsdienst troost, en geeft uw lesfen k

De waereld zag mij ſlaaf — dit kerkhof ziet mij vrij.
Het graf, waarop ik denk, is thans een troon voor mij.
De driften zwijgen of verkwijnen in haar banden;
Mijn ziel gebiedt 'er aan haare eerſte dwingelanden.

O Deugd! hoe lagcht uw glans mijn ſtaarend oog hier aan!
Waar Zonnen rijzen, en weêr Zonnen ondergaan,
Waar Zetels, doorgeknaagd, in 't wachtend niet verzinken,
Blijft uw verheeven ſchoon met d'eigen luister blinken!
Gij waart de zaligheid van 't vroegſte Voorgeſlacht;
Gij blijft den jongſten troost, dien 't laatſte Nakroost wacht.
Waar alles ons begeeft en wij ons zelven derven,
Biedt gij den laafdronk, die ons juichende doet ſterven! —
Hoe luttel mist het hart aan al die zaligheid,
Die op den rand des grafs voor altijd van ons ſcheidt,
En daar, waar wij 't genot voor eeuwig weg zien ſpoeden,
De neiging in de ziel nog als een beul doet woeden!
Hoe weiflend is het heil, dat ons dit ſtof belooft!
't Behoort niet tot den mensch, wat hem de dood ontrooft.

O aardsche heerlijkheid, waaraan we ons hart gewennen,
't Is op een graf alleen, dat wij uw waarde kennen!
Daar zinkt de sluier weg, die 't zinlijk oog verblindt;
't Is edel, wat de mensch ook daar nog edel vindt.
De hartstocht zwijgt 'er, en de vleiers zijn geweeken;
De waarheid kan het best bij tombe en graven spreeken.
De troon leent daar geen' glans aan zijn' bezitter meer;
De hut werpt daar geen' nacht op haar' bewooner neêr
't Arduinen praalgesticht moog dwaazen nog verblinden,
't Is haglijk in het stof den Koning nog te vinden,
Die, nu 't gezonken hoofd geen diadeem meer draagt,
't Gewormt niet weeren kan, dat zijn gebeent' doorknaagt!
Zelfs de Overwinning ziet haar blinkend eerloof taanen;
Zij zoekt naar haaren roem, maar vindt slechts bloed en traanen.
De Held wordt Moordenaar, om wien de menschheid schreit,
En haar geroep klimt op tot Gods Rechtvaardigheid!

Juich, stille Vriend der deugd! uw zon rijst aan de kimmen,
Waar alles om u zinkt, ziet ge uwen luister klimmen;

Eens

Eens zaagt gij uw geluk in 't blaauwende verſchiet,
En reeds gaf dit u troost in 't grievendst zielsverdriet;
De doorens, die uw voet zo vaak aan ſtukken reeten,
Verzachtte 't zoet gevlei van uw gerust geweten;
Dit wisſelziek tooneel was voor uw hart te kleen,
Maar toch zaagt ge uw geluk niet dan door nevels heên.
Kom, eedle ziel! die hier door rampen zijt geheiligd,
Kom moedig op dit graf — uw ſchat is daar beveiligd.
Al wat uw reine drift als waar geluk begeert,
Al wat ge als menſchenwaarde en menſchengrootheid eert,
Al wat uw deugd verheft, uw adel kan verhoogen,
Blinkt op dit eenzaam graf veel ſchooner in uw oogen.
Dit nietig ſtof, dat hier zo vaak uw deugd weerſtond,
Zo menigwerf uw hart aan 't vleiend misdrijf bond;
Nu midden in uw' loop u moedloos neêr deed zinken,
Dan valsch, vergänglijk heil op uwen weg deed blinken,
En ſteêg uw hooger zucht ten kluister is geweest,
Ontzinkt voor eeuwig daar aan uwen eedlen geest.
Hoe vrij zal dan uw keus, hoe rein uw wellust wezen!
Geen neiging doet het hart, geen dwaaling 't oordeel vreezen;

De waarheid trekt dan aan met onweêrftaanbre vreugd,
En wie zijn' lust 'er volgt, betracht altijd de deugd.
Op deeze onzalige aard' kon 't misdrijf zegevieren.
Gevloekte Heerschzucht droeg 'er blinkende eerlauwrieren,
En bij het fchel gejuich, dat fchaars haar' troon verliet,
Vernam men 't bang gekerm der lijdende onfchuld niet.
Hoe menig grootsch ontwerp ging in haar fchaaûw verlooren!
Hoe doodlijk werd het pad, hier door de deugd verkooren!
Hoe menig edel zaad, verdronken door de fmart,
Kwijnde onontwikkeld op den bodem van het hart! —
Daar wordt geen Zetel, die de menschheid drukt, gevonden;
't Geweld der Boozen is voor eeuwig daar verflonden.
Een ftoorelooze rust beheerscht dat vreedzaam oord.
't Geknars van ketenen wordt nimmer daar gehoord.
De laage vleizucht kan 'er geen gedrochten teelen;
Geen dwingland met het heil van duizend Eedlen fpeelen;
Men kent 'er geen bedrog, geen fnoode ftaatkunst meer.
De deugd is daar geluk, verdienfte duurzaame eer,
Het denken zaligheid, 't gevoelen zoet verrukken,
De wensch vervulling, en de pooging blij gelukken.

Hoe

Hoe zinkt, wat eindig is, hier voor mijn oog in 't ſtof!
O aarde, ik ben te groot voor uwen ſmaad en lof,
Mijn wensch gaat eindeloos een zaligheid te boven,
Die mij een toeval of de boosheid kan ontrooven!
Hier ſmacht ik naar een heil, dat nimmer zal vergaan;
Hier ſtaar ik een genot, mijn' oorſprong waardig, aan;
Hoe donker ook uw nacht, afzichtlijk graf! moog wezen,
Ik zie reeds achter u de zon, die 'k toef, verreezen!

O Dood, hier waar het oog u van nabij aanſchouwt,
Heeft uw gedaante niets, daar 't hart te rug van grouwt.
Gij zijt geen dor geraamt' met ingezonken oogen,
Geen gruuwzaam dwingeland, beroofd van mededoogen —
Zo moog verbeelding u vertoonen in 't verſchiet,
Voor 't min beneveld oog zijt gij zo vreeslijk niet.
Aanminnig Jongeling! wie kon u dus miskennen?
Hoe ligt laat zich het hart aan uw gedaante wennen!
Neen, 't kan niets vreeslijks zijn, wat uw bevel bevat,
Gij dient den grootſten Vriend, dien immer 't menschdom had —

O Dood! zou op uw komst mijn hart u tegen beeven?
Gij rooft een nietig, maar gij ſchenkt een eeuwig leven!

Verlosſer! ſchoon mijn lof niet tot uw liefde raakt,
Toch klopt in mij een hart, dat van aanbidding blaakt;
Mijn voet rust op het graf waarin ik neêr zal zinken,
Maar 'k zie ook boven mij het grootsch geſtarnte blinken.
O Gij, die voor den Mensch in zijnen donkren nacht
De Onſterflijkheid aan 't licht, aan 't heerlijkst daglicht bragt,
En hem te midden van zijn traanen en ellenden
Een kalmen blik tot God en 't waar Geluk doet wenden! —
Hier, waar mijn oog niet meer verwoeste menschheid vliedt,
Maar zaad, van God gezaaid, tot Englen rijpen ziet;
Hier, nog een wanklend riet, bewogen ginds en weder,
Hier in het ſtof des doods kniel ik voor u ter neder,
En ſtaamrend juicht mijn hart, voor 't grootsch gevoel te kleen;
'k Ben alles, wat ik ben, door uwe Liefde alleen!

Emilia! mijn ſmart kon eens uw grootheid krenken —
Hoe kleen was toen uw Vriend! nog bloost hij op 't herdenken.
Ik weende bij de ſchelp, en ach! de dwaas vergat,
Dat nooit de parel zelf dien glans voorheen bezat.
Hoe nietig was het ſchoon, u door den dood ontnomen!
Zijn hand was d' Ouderdom maar even voorgekomen,
En ligt had bange ſmart, te vaak met jeugd vereend,
Reed vroeger van uw wang het roosje weggeweend.
Ach kon ik bij de hut, nu ingeſtort, gezeten,
Om haar den eedlen gast, die haar verliet, vergeten!
Ligt zaagt gij in dien ſtond, Vriendin, bewoogen, teêr,
Met mededoogen op den ſtofbewooner neêr.
Hoe eigenlievend was dat oogenblik mijn harte!
Gij juichte, en bij uw vreugd gevoelde ik niets dan ſmarte,
En daar ik al mijn liefde aan 't ſtof alleen bewees,
Zag ik den Engel niet, die tot zijn' oorſprong rees.

Zo treurt de Ellendeling, in ketenen geklonken,
Dat aan zijn' Lotgenoot de vrijheid wierd geſchonken.

Niets voelt hij in den nacht van zijn gevangenis,
Dan dat hij eenzaam treurt en nog gekerkerd is.

O maatloos vast Geſtarnt', dat, door geen wolk verdonkerd,
Hier op dit ſtille graf mij hel in de oogen flonkert!
Hoe moedig blijft mijn voet zijn doornig pad betreên,
Aan uwe gindſche zijde is al mijn leed volſtreên!
Ik ſtaar van verre u aan en blijf gerust vertrouwen —
Eerlang zal u mijn oog meer van nabij aanſchouwen.
't Is alles hier verkeerd, zo dit verſchiet bedriegt,
't Is alles godlijk wel, zo deeze hoop niet liegt.
Door haar geſterkt, getroost, kan ik de ſmart verdraagen.
Haar invloed geeft mij kracht bij de allerfelſte plaagen.
Nu knaagt aan mijn gebeent' de wreede wanhoop niet
Waar mij een dierbre Gaê haar koude lippen biedt,
En ik, daar nog haar oog van teêrheid ſchijnt te blinken,
Haar uit mijnè armen in den arm des doods zie zinken.
Een traan, die 't hart verheft, moog langs de wangen vliên,
Maar 't hart juicht bij dien traan: o Zalig wederzien!

Hoe

Hoe heerlijk, groote God! wordt eens uw Naam gepreezen.
Als ieder denkbeeld een gevoel van 't hart zal wezen,
Als bij het volle licht, dat om uw' zetel straalt,
Uw Goedheid in het oog der Schepping zegepraalt,
Uw Wijsheid heerlijk blinkt, die uit verwarring orden,
Uit lijden grootheid, en uit rampen heil deed worden;
Die zelf het Zedelijk-kwaad ten werktuig dwingen kon,
Waardoor de menschheid rees en nog in grootheid won,
De zinlijkheid ten trots het misdrijf kon verwinnen,
En hier, uit keus, de deugd als 't hoogste goed beminnen!
Hier zag een enkel oog den weêrglans van het licht.
Hoe duur, O LEIBNITS! is het menschdom u verpligt!
Hoe dankbaar noemt het hart, dat duizend nooden prangen,
O SALCHLI! uwen naam, vereeuwigd door uw zangen!
Daar zal voor 't groot Heelal de laatste nevel vliên,
En 't naauwst beperkt verstand zal meer dan LEIBNITS zien

O gij, die aan een Graf, een dierbaar Graf geklonken,
Uw vreugd, uw zaligheid zaagt in dat graf verzonken,

En

En ſinds, gelukkig ſlechts door uw droefgeestigheid,
Met wellust op eene asch, u nog zo heilig, ſchreit!
Schouw door het dun gordijn van luttle jaaren heenen —
Niet altijd zal uw hart op koud gebeente weenen,
Niet altijd jamren in een barre wildernis,
Waar ſlechts de nagalm met uw ſmart bewoogen is.
Hoe zou Gods goedheid, die voor minder groote harten
Den Tijd een balſem ſchonk voor tegenheên en ſmarten,
Door de Eeuwigheid geen troost aan hooger zielen biên,
Wier eedle neigingen niet met de ſtofwolk vliên?
Ach! uw ſtandvastigheid behoort tot uwe waarde.
Uw liefde is grooter, dan uw duuring hier op aarde.
Zij heeft volmaaking en geen zingenot bedoeld ——
Neen, 't is die aandrift niet, die tijd of dood verkoelt.
De dood kon nooit een band, die zielen ſtrengelt, ſcheuren.
Hij rooft een korte poos, maar doet niet eeuwig treuren.
Zijn hand herſtelt voor 't hart, dat ſtaêg herſtel begeert,
En door vergetelheid zijn neiging niet verneêrt.
Hoe ſtreelend moet die hoop uw ſmart in de oogen blinken,
Zo vaak ge op nieuw de zon aan de avondkim ziet zinken —

O. smaak haar' zegen staêg, als ge op uw graf geleend,
Bij 't stille licht der Maan van zoeten weemoed weent,
En in de schaduwen, die in haar schijnsel speelen,
Als de avondkoeltjes 't loof van 't zwart geboomte streelen,
Door zoete toverkracht op 't lieffelijkst verblind,
De schim nog waant te zien van haar, die gij bemint,
Haar, aan uw lot geboeid, nog om u heen ziet waaren,
En met een dankbaar oog op uwe trouwe staaren.
De Reden mooge in 't eind dit zoet bedrog versmaên,
Dit donker voorgevoel rijpt eens tot waarheid aan.
Rampzalig hij, die nooit in zijn begoochling deelde!
De beste harten zijn het vatbaarst voor die weelde.

De nacht, de doodsche stilte en 't flaauwe starrenlicht,
De graven om hen heen, het dommelig gezicht
Der rustende natuur, het ver geruisch der stroomen,
De windvlaag in den top der steile dennenboomen,
't Is al het zinlijk beeld van 't heil, door hun verbeid,
Van zielrust, slaap des doods, herstel, onsterflijkheid;

... u ... uw' God, m... r fmoor uw jammerkl
... enkel waar geluk ging ooit voor u verloorei
Geen zucht, uw' adel waard, kon tijd noch noodlot
Ach, Liefde, Vriendfchap, wierd op aarde flechts
't Is de eeuwigheid alleen, die rijpe vruchten maait
De Vriend ziet zijnen Vriend, de Man zijn Gade fl
Maar wat de Deugd hier mist, zal zij niet eeuwig
Dit vlugtig aanzijn is 't begin van ons beftaan;
let neemt door tegenfpoed allengs in luister aan;
ens rijpt het in het graf tot een volmaakter leven,
n daar zal de Eeuwigheid den roof des Tijds herg

zinkt een tarwegraan in vruchtbaare aarde neêr
geeft zij 't zestig-voud en meer verdubbeld ...

Beminlijke Eeuwigheid! wie kan u waardig denken
En de eer der Godheid nog door hooploos jamren krenken!
De Tijd vliegt rustloos voort; wat hier zijn vuist ook vell',
Een ademtocht te meer en alles juicht herstel.
De Dag breekt spoedig aan, de groote Dag der dagen,
Die dood en grafkuil uit de Schepping weg zal vaagen.
Reeds is het hongrig Graf zijn ijdel zwelgen moê,
Reeds hijgt de matte Tijd zijn naadrende eindpaal toe.
Dan zal de teedre Gaê voor een onsterflijk leven
Den Vriend van haare ziel in de open armen zweeven,
Hem drukken aan haar borst, en juichen dat het graf
Den toevertrouwden schat zo heerlijk wedergaf;
Dan zinkt op nieuw de Vriend op 't hart zijns Vriends ter neder,
Dan vindt de Moeder haar' geroofden Zuigling weder.

SOPHRONIA! hoe trof die slag uw teder hart,
Hoe wreed scheen u Gods hand te midden van uw smart!
Gij had in 't vuur der jeugd een' Echtgenoot gekoozen.
Te laat, helaas! te laat, deed u die keuze bloozen.

Uw ziel, door 't zingenot eerlang niet meer gevleid,
Vond ijlings in dien Echt een doodlijke eenzaamheid.
Hoe menig lange nacht ontweek u onder klagten!
Hoe angstig bleef uw oog den traagen morgen wachten!
Maar toen in 't einde uw hart geen uitzicht meer bezat,
Ontlook een schoone Roos op uw wanhoopig pad.
Een lief, aanminnig Wicht werd uit uw' Echt gebooren.
Zijn aanblik kon op nieuw uw treurig oog bekooren;
Gij voelde op zijnen mond uw hart genoeglijk slaan;
Hij lagchte u levensvreugd met ieder lagchjen aan;
En als hij, moê gekuscht, op uwen schoot bleef spartlen,
Of gij hem aan uw borst van zaligheid zaagt dartlen,
Dan slonk de felste smart in uwen boezem neêr,
Dan waart gij Moeder slechts en had geen rampen meer.
Hoe vaak was hij uw troost in uw rampspoedig leven,
Wanneer uw Echtgenoot uw sponde had begeven,
En, schoon ge in traanen smolt en smeekte, nacht aan nacht,
Door wijn en spel bedwelmd, aan Gade en Zoon niet dacht!
Dan kon uw WILLEM nog uw zilte traanen droogen,
Dan was hij Echtgenoot en Wareld in uwe oogen —

Gij

Gij zaagt dan, als uw hoop met ieder uur verdween,
En 't ſlaauwe lamplicht in het open wiegje ſcheen,
Den kleenen Engel aan uw zijde zorgloos ſlaapen.
Uw oog kon wellust uit dien zaalgen aanblik raapen;
Gij drukte een zachten kusch op zijn' ontſlooten mond,
En droomde van de vreugd, die u te wachten ſtond,
Wanneer de moedernaam, die in zijn oog reeds gloeide,
Eens aan uw bonzend hart van zijne lippen vloeide.
Hoe vaak ſprak dan uw ziel, verhemeld in die hoop,
Terwijl een teedre traan op 't rustend wiegje droop:
„Mijn God! hoe hard uw hand op mij zij neêrgezeegen,
„Dees gift kan duizendwerf mijn rampen overweegen.
„Mijn God! dat deeze Roos nooit voor mijne oogen kwijn',
„En 'k zal, bij al mijn leed, niet ongelukkig zijn!"

Sophronia! uw wensch was tot Gods troon gereezen.
Het Roosje kwijnde niet — 't moest eeuwig bloeiend wezen.
Uw moederlijke borst had nog om middernacht
Den Lievling uwer ziel verkwikking toegebragt;

De morgen rees — ge ontwaakte en hijgde om met verrukken
Hem, uit den slaap gekuscht, aan de eigen borst te drukken.
Uw hand, die eer gij 't wist uw hart gehoorzaamd had,
Hield, toen ge ontwaakte, reeds het wiegjen aangevat;
Reeds was het lastig kleed met aandrift opgeheeven,
Reeds kwam uw volle ziel op uwe lippen zweeven —
Gij bukte en ijsde. — Ach, God! wat vreeselijk verschiet!
Gij vond den sluier slechts, den Engel vond gij niet
Hoe duldloos schreeuwde uw ziel 't bevel der Liefde tegen!
Hoe onnaspeurlijk scheen u de Almagt in haar wegen!
Een vreeslijk Opperheer bestuurde uw gruuwzaam lot.
Gij zaagt geen Vader, maar een' Rechter in uw' God.
Zijn Grootheid deed u diep in 't stof ter nederbuigen,
Maar van zijn Goedheid kon u niets meer overtuigen!
Ge aanbadt. — Zo noemt op aard' de dwaaze sterveling
Den slaafschen eerdienst, dien Gods Almagt slechts ontving;
Maar wie Gods vaderhart miskent in tegenheden,
Hoe hoog zijn eerdienst rees, heeft nimmer aangebeden.

En

En nu, SOPHRONIA! de nacht zonk van u af.
Gij kent de hand, die u weleer uw' WILLEM gaf,
Gij kent het hart, dat hem u eenmaal heeft ontnomen,
En uwe ondankbaarheid doet nog uw traanen ſtroomen. —
Ja, Englen weenen ook, maar 't is van zaligheid,
Als zij Gods Liefde zien, door de eeuwigheid verſpreid,
Hun hand den Cither grijpt, maar zij bij 't grootsch bedoelen
Aan d' oever van die zee hunne eindigheid gevoelen;
Als dan hun hart vergeefs naar ſtem en lofzang dingt,
Is deeze traan het lied, dat nog Gods Liefde zingt.

Gij vondt uw' WILLEM weêr, die u reikhalzend beidde;
Hij was de Seraf, die u voor Gods Troon geleidde;
Daar week de duisternis, en uw verheerlijkt oog
Zag thans de wolk niet meer, die hier Gods weg omtoog.
Gij zocht naar ſtrengheid nog, maar vond alom een liefde,
Als hier geên Moeder voor haar' Zuigling immer griefde.
Ach! aan dien eigen ſlag, zo wreed in uw gezicht,
Waart ge uwen Lieveling voor de eeuwigheid verpligt.

Het misdrijf ftond gereed hem aan uw hart te ontrukken —
't Vervolg was één verfchiet van ramp en gruwelftukken;
Het oogenblik rukte aan, waarin gij wenfchen zoudt,
Dat uit uw' fchoot geen vrucht het daglicht had aanfchouwd.
Daar zag een Vader neêr vol eindloos mededoogen —
Hij wenkte — en 't misdrijf was een dierbre prooi onttoogen.
Ach! voor een oogenblik gevoelde uw hart hier pijn,
Om eeuwig Moeder van een' dierbren Zoon te zijn.
Hoe waardig vond uw ziel den vroegen Engel weder!
Hoe luttel tegenfpoed zonk op zijn hoofd maar neder!
En nu — niets treft u meer van alle uwe aardfche ellend,
Dan dat ge een oogenblik die Liefde hebt miskend;
Met duizend levens zoudt gij thans die dwaaling boeten —
Ach! zo gij treuren kont, gij treurde aan haare voeten!

Maar hoe? Is ook mijn ziel reeds van haar' kerker vrij?
Wat wil die ftille vreugd, dat kalm gevoel in mij?
De nacht is ijlings voor den fchoonften dag verdweenen —
Ik zie geen kerkhof meer, geen graven om mij heenen.

SOP-

SOPHRONIA! mijn hart deelt in uw Zaligheid.
Ik zie de Dierbren weêr, zo lang door mij beſchreid....
Daar rijzen ze aan mijn zij'. — O Vrienden van mijn harte!
Dit heerlijk oogenblik verzwelgt in eens mijn ſmarte ...
Komt, geeſt u aan mijn liefde, aan mijn verlangen weêr...
De tijd is eeuwigheid — geen noodlot woedt hier meer! —
Verheven, godlijk Oord, daar vrienden vrienden beiden,
Door verre hemelen en eeuwen eens geſcheiden,
Daar geen vooroordeel meer van Volk of Vaderland
De liefde uit harten, voor elkaêr geſchaapen, bant;
Maar de Eedlen, hoe verſpreid, die ooit de Deugd beminden,
Zich als een Huisgezin van Broedren wedervinden!
O MILTON! hoe mijn hart u vrolijk tegenzweeft!
O GELLERT! hoe mijn ziel in uw verkeering leeft!
En gij, wiens traanend oog de Slaap zo wreed ontvluchtte,
Die, eedle nachten door, van ſmart en weedom zuchtte,
O YOUNG! ſchoon u mijn oog op aard' niet heeft aanſchouwd,
Mijn ziel was met uw leed en met uw deugd vertrouwd;
Zij rees, door u ontvlamd, op vleuglen van gedachten,
En leerde aan uwe zij' het nietig ſtof verachten ——

Nog

Nog gloeit ze op uw gezicht van teedre erkentenis....
Smaak, Eedle! 't heerlijk loon, dat u befchooren is —
Hoe juichend ziet mijn oog, voor een onfterflijk leven,
NARCISSA, LUCIA, aan uwe deugd hergeven!
O aardfche tegenfpoed! wat waart ge? een ijdle fchijn! —
Maar, God! wie zie ik?... Neen, dit kan niet mooglijk zijn!
Na zo veel traanen eens op aarde om haar vergooten,
Ach! na een fcheiding, door den dood alleen beflooten,
NERINA eeuwig mijn! — Beneveld oog, gij mist,
Gij moordt van angst en vreugd... NERINA! God! zij is 't!
Zij is 't! 'k Bedrieg mij niet. — NERINA! o vlieg
Zin
Hoe
Voo
Ne
De
Gee
De
Vert
Hee

O haast u in mijn' arm — de dag des Oogsts is daar —
Schouw heel de Schepping door — 'er ruischt geen onrijpe air'
Hoor, alles zingt Gods lof! 't juicht al, van wellust dronken,
't Juicht al, met reine deugd en eeuwig heil befchonken!
Mijn Lied, toon eeuwig mee! – wat 's dit? mijn Cither kwijnt..
NERINA! o beziel..... Ach, Hemel! zij verdwijnt!
Waar ben ik? — Nog op aarde, ach! nog in deezen kluister!
Een Graf, waar ik mij keer, en nacht en aaklig duister....
Bedwelmende eenzaamheid! — Verrukking, blijf mij bij! —
Vergeefs! ik zucht in 't ftof. — o Deugd! wijk nooit van mij!

THIRSA.

[redacted]

THIRSA,

OF

DE ZEGE VAN DEN

GODSDIENST.

TREURSPEL.

DOOR

MR. RHIJNVIS FEITH.

DERDE DRUK.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCXC.

M E V R O U W E

DE GRAAVINNE VAN WARTENSLEBEN,

GEBOREN

GRAAVINNE VAN HOGENDORP.

O P D R A G T

AAN

M E V R O U W E

DE GRAAVINNE VAN WARTENSLEBEN,

GEBOREN

GRAAVINNE VAN HOGENDORP.

A I

Al bloost mijn schaamle Zangerin —

Aan U, grootmoedige Vriendin!

Wier Vriendschap menigwerf de vreugd was van mijn le

Aan U zij THIRSA toegewijd;

Aan U, die op het Veld, door leerzucht aangedr...

Ligt wraakt de ſtem van 't Algemeen,
Dat mijne Nimf een gift, zo kleen,
Eene Eerſteling dier kunst, die jaaren ſlechts volmaken,
Aan uw geoefend oordeel bied':
Dan wie die ſtoutheid in mijn Zangſter ook moog wraken,
Uw Vriendſchap wraakt haar niet!

Zij kent de bron, waaruit ze ontvloeit.
Een hart, dat van erkentnis gloeit,
IJlt haar toegevend oog in ieder letter tegen.
'k Beken, de gift is kleen en broos:
Maar toefde ik tot mijn Kunst uw Vriendſchap op kon wegen,
Dan toefde ik eindeloos.

Wanneer de lucht, in 't graauw getooid,
Voor vruchtbre paarlen hagel ſtrooit;
De ruuwe Wintervorst de ſtroomen houdt bevrozen;
Zal mooglijk, in een' Vriendenkring,
Mijn kunstloos Schilderij uw' geest een wijl verpozen
In hooger oeffening.

✿

Een Vrouw, zo groot, zo fier van aart
Als THIRSA, is uwe aandacht waard:
Zij staaft de zege van den Godsdienst hier beneden,
Die uit den nacht haars onspoeds blinkt,
En rijst, waar dit toneel van schittrende ijdelheden
Voor haar in puin verzinkt.

✿

Denk echter niet, dat hier U beidt
CORNEILLES achtbre majesteit,
RACINES kiesch gevoel, VOLTAIRES tover-trekken;
Neen! zo een traan mijn Zangster loont,
't Is, dien de hoogste Deugd, aan 't leed ten prooi, moet wekken,
Hoe ongetooid vertoond.

✿

Mijn lot, te schaars van kommer vrij,
Houdt veel te vaak de Poëzij,
Die stilte en rust bemint, voor mijnen wensch verborgen,
Om immer haare Gloriebaan,
Door 't geestverdovend heir der huiselijke zorgen,
Met aandrift in te slaan.

Maar

O P D R A G T.

Maar waarom langer nog gevreesd? —
Kom, Zangster! nader onbedeesd;
De Vriendschap wenkt u aan: zij zal uw Rechter wezen.
Mijn hart gevoelt haar zacht geweld,
En 't ware ondankbaarheid, Mevrouw! hier iets te vrezen,
Daar zij het vonnis velt.

O dat haar heil mij niet ontsla,
Voor dat Natuur voor mij verga,
En de eensontstoken Zon voor mijn gezicht zal tanen,
En ik, aan 't eind' der woestenij,
Met een beklemde tong of stomme hartetraanen,
Mijn' jongsten dank U wij'!

Dan hoe! — Zou Vriendschap, 't zaligst zoet,
Dat hier 't gevoelig hart ontmoet,
Op de eigen klip des Doods, met haat en wraakzucht, breken;
Zij, die de Deugd als moeder kuscht,
De brooze menschlijkheid tot engel aan kan kweeken,
En op den Godsdienst rust? —

Neen! schoon de Dood hier vrienden scheidt,
Op 't graf des Tijds zal de Eeuwigheid
Den roof diens Dwingelands ons vrolijk wedergeven. —
Dan druktze op onzen Vriendschapsband
Haar duurzaam zegel, voor een onverganglijk leven,
In eedler Vaderland!

R. FEITH.

VOOR.

VOORBERICHT.

Eene eenvouwige aanbeveeling mijner THIRSA, aan de goedgunstigheid en het toegevend oordeel mijner Landgenooten, zou misschien de beste voorrede zijn, die ik aan het hoofd van dit Toneelstuk plaatsen konde. Ik ben ook zodanig overtuigd, dat mijne eerste proef, in een vak, zo zeer van het Lierdicht, daar ik tot hier toe mij het meest bij bepaald hebbe, verschillend; deeze goedgunstigheid nodig heeft, dat ik dezelve, ter mijner gerustftelling, hier in de eerste plaats voor mij verzoeke.

Dan, ik zou onrecht doen aan een aanzienlijk getal mijner Landgenooten, wier bemoedigend oordeel mij reeds menigmaal uit de akelige werkeloosheid, daar het gevoel mijner eigen zwakheid mij in gedompeld had, heeft opgebeurd, en met nieuwen ijver de Renbaan der fraaie Letteren doen insnellen, indien ik 'er niet bijvoegde, dat ik, door vorige ondervinding gestaafd, de eigen toegevendheid thans met eenige hoop verwachte.

Hier zoude ik het, voor tegenwoordig, bij kunnen laten berusten. Het geen, waar mij het meest aan gelegen was, heb ik gezegd. Echter wilde ik 'er graag nog een woord, betreffende mijn stuk zelf, bijvoegen. Het onderwerp 'er van is uit het zevende Hoofdstuk van het tweede Boek der Machabeen genomen. De verhevenheid van karakter dier edele Joodsche Vrouwe, die daar in

afgeschetst wordt, trof mij zodanig, dat ik lust kreeg om 'er voor de Dichtkunst partij van te trekken, en dit scheen mij het gevoeglijkst door middel van de Dramatische Poëzij te kunnen geschieden. In de daad, ik weet in de geheele gewijde noch ongewijde Geschiedenis een voorbeeld te vinden van een karakter, dat in verhevenheid de grootheid bij dat dier doorluchtige Vrouwe haalt. Zo waar is het, dat de Godsdienst alleen de ziel tot eene hoogte verheft, daar ze buiten die eenige bron van waare deugd nimmer toe geraken kan. Ik weet wel dat de minste menschen het egte verhevene, en vooral dat van den Godsdienst, gevoelen kunnen. Voor dezulken is mijne Hoofdpersonaadje zeker niet zeer belangverwekkende. Echter durve ik mij vleien, dat geen onpartijdige, die immer door de grootmoedigheid van eenen AUGUSTUS, *door de Vaderlandsliefde van eenen* HORATIUS, *bij* CORNEILLE *getroffen is geworden; de eenvouwige Geschiedenis van mijn onderwerp in de Machabeesche Boeken zal kunnen lezen, zonder zich tot in het binnenste van zijn hart bewogen te gevoelen. De grootste Grieksche of Romeinsche Heldendeugd, wier vertoning ons zulke edele traanen uit de oogen persen, en ons hart zo liefijk, op zulk eene, der Menschheid vereerende, wijze verheffen kan, duldt toch gewoonlijk niet dat men haar, om dus te spreken, uit een neme, en 'er alle de raderen en veeren van naspeure. Zij moge na deeze proef voor den oppervlakkigen Beschouwer waare deugd blijven, het wijsgeerig oog dringt tot de eerste drijfveeren*

'er

'er van door, en deeze zijn gewoonlijk eerzucht of zelfbelang; maar zo fijn gesmeed, zo vernuftig aan 't werken geholpen, dat ze voor den geoeffendsten Menschenkenner alleen zichtbaar zijn. De eenige waare Godsdienst doet belangloos groot zijn. THIRSA *heeft door denzelven het hoogste toppunt bereikt. Haare deugd kan de sterkste proef doorstaan. Men denke niet, dat zij haare grootheid aan de Dichtkunst verpligt zij. Ik heb 'er niets kunnen bijvoegen. Men hoore het eenvouwig verhaal zelf en oordeele.* THIRSA *heeft zes zoonen voor den dienst van haaren God zien sterven — de zevende en laatste zoon is alleen nog overig. Deeze moet, of zijne deugd verlaten, of ook sterven, maar den pijnlijksten, den gruuwzaamsten marteldood sterven. Epiphanes, volgens de Geschiedenis een dier gedrochten, daar, gelukkig voor het menschdom, weinig voorbeelden van voorhanden zijn; staat, om deezen Jongeling afvallig te maken, eenen nieuwen weg in, en zie hier 'er het verhaal van:*

„ ANTIOCHUS *nu achtende dat hij veracht wierd (door den moed en de standvastigheid van* THIRSA; *die, na den dood van haare zes zoonen op eenen dag aanschouwd te hebben, even gehecht bleef aan haaren Godsdienst) als de jongste nog overig was, deede niet alleen met woorden en vermaninge aan hem, maar hij verzekerde hem ook met eede, dat hij hem met eenen rijk en gelukzalig zou maaken, zo hij wilde afstaan*

van de vaderlijke wetten, en dat hij hem voor een' vriend zoude houden, en bedieninge toebetrouwen. En alzo de Jongeling geenzins daar na en luisterde, zo riep de Koning en vermaande de moeder, dat zij den Jongeling zoude raden tot zijner behoudenisse. En als hij met veele woorden haar vermaand had, heeft zij aangenomen haaren Zoon daar toe te bewegen. En de moeder naar hem toebukkende en den wreeden tijran bespottende, zeide aldus in haare vaderlijke taale: Mijn zoone ontfermt u over mij, die u negen maanden in mijn ligchaam gedragen, en u drie jaaren gezoogd hebbe, en die u opgevoed en u tot deezen ouderdom gebragt, en de moeite uwer opvoedinge gedragen hebbe. Ik bidde u, mijn Kind! dat gij ziende naar den Hemel en naar de aarde, en aanziende al wat daar in is, wilt erkennen dat God deeze dingen uit niet gemaakt heeft, en dat het menschelijk geslacht alzo geworden is. En vreest deezen beul niet, maar wilt u zo dragen dat gij uwer broederen waardig zijt, en ontvang den dood op dat ik in barmhartigheid u weder mag verkrijgen met uwe Broederen."

Uit deeze versen heb ik mijn treurspel genomen, en wie durft beweeren, dat zulk eene Vrouw geen waardig Hoofdpersoon voor een toneelstuk zij; schoon ik uit grond van mijn hart toestemme, dat 'er door een' voortreffelijker Dichter oneindig meer partij van te trekken ware geweest

Maar

Maar mooglijk zullen sommigen begrijpen dat de Godsdienst al te sterk in mijn stuk gemengd zij om het zelve immer ten toneele te kunnen voeren. Al wat ik hierop antwoorden kan, is, dat ik graag aan anderen die vrijheid van denken laat, die ik voor mij begeere, en dat ik anders hieromtrent denke. Zeker ware het te wenschen, dat ons toneel zo ingericht mogte zijn, dat wij 'er voor de zedekunde al dat voordeel van konden trekken, dat 'er waarlijk van te trekken is. Dan zou het onbetwistbaar een van de nuttigste en wijsgeerigste uitspanningen (1) *opleveren, die 'er uit te denken waren. Ondertusschen betuig ik niet te kunnen zien, waarom wij den Godsdienst geheel van ons toneel, hoedanig het thans dan ook zijn moge, verbannen zouden. De verborgenheden en het leerstellige van den Godsdienst komen 'er zeker niet op te pas. Zij komen den Toneeldichter ook zo weinig te stade, dat wij niet behoeven te*

(1) Zo dacht 'er de groote Kerkhervormer LUTHER in zijnen tijd reeds over: *Christen*, zegt hij in zijne *Tischreden*, *sollen Comedien nicht gants und gar fliehen, drumb dass bisweilen grobe zotten und bubereij darinnen seijen, da man doch umb derselben willen auch die Bibel nicht dörffte lesen. Darumb ist nichts dass sie solches fürwenden, und umb der ursach verbieten wöllen, dass ein Christen nicht solte Comedien lesen und spielen.* De sterke afkeer, die sommigen voor het Toneel betonen, behoort tot de Geschiedenis van het Vooroordeel,

te vrezen, dat hij ze gebruiken of, als men wil, misbruiken zal. Maar daar men algemeen geloofd, dat het waare nut des Toneels daar in gelegen zij, dat het ons voorbeelden van deugd aanbiedt, die nergens elders zo roerend en sterk te vinden zijn, dewijl ze, ondersteund door alle de toverkracht der Dichtkunst en uiterlijke welsprekendheid, onmiddelijk op het hart werken, waarom zal men daar de voorstelling van alle andere deugden toelaaten, behalven van die eene, die uit een beginsel van Godsdienst ontstaat? Zo het Toneel ooit van nut is, wordt deszelfs nut hier door immers onbetwistbaar vermeerderd? Wie kan zonder de hevigste aandoening, zonder de innigste stichting, de Polyeucte *van* CORNEILLE, *de* Athalie *van* RACINE, *de* Euphemie *van* D'ARNAUD *zien vertonen? En echter zijn deeze stukken hunne verbazende uitwerking aan het grootsche van den Godsdient verpligt, die 'er veel sterker in gemengd is dan in mijne* THIRSA. *Nog eens: waarom zullen wij geringer deugden vertonen en ons toneel voor de verhevenste alleen sluiten? Ik beken, het moet in gevoelige harten, die eerbied voor den Godsdienst hebben, eene hoogst onaangenaame gewaarwording verwekken, als zij op het zelfde Toneel, daar een oogenblik te vooren de verhevenste lessen van deugd en Godsdienst van gegeven zijn, onmiddelijk hierna eene Klucht zien vertonen, die voor kuische ooren even pijnigende, als verleidende voor de Jeugd, en bekoorlijk voor de Ongebondenheid is. Maar men ziet wel dat*

dat deeze tegenwerping uit het misbruik des Toneels genomen zij, en dat ze voor Onpartijdigen alleen bewijze, dat het Toneel oneindig te verbeteren ware, 't geen ik van harten toestem. Zo men ze tegen het gebruik des Toneels wilde aanvoeren, bewees ze te veel. Dan zou men 'er alles, wat nuttig is, af moeten laaten, daar men toch, door meer en meer stukken te leveren, die, bij eene zedelijke waarde, een hooger trap van zinnelijke volmaaktheid bezitten, natuurlijk de geopperde zwarigheid helpt uit den weg ruimen. Als 'er een overvloed van goede en de deugd en zeden bevorderende stukken voor handen is, ontneemt men ten minsten aan min kiesche Opzieners van Schouwburgen het voorwendsel, dat men, bij gebrek van iets beters, zich met mindere, en van alle kanten gebrekkige, stukken te vrede moet houden.

Maar ik zie nog eene tegenwerping voor mijn Treurspel te gemoet, die ik graag wilde voorkomen. Ten minsten daar ik mijne gedachten over mede zal delen. De vertoning van de gemartelde lijken der zes Broederen, bij het slot des tweeden Bedrijfs, zal aan de zulken, die medelijden en schrik, maar geen afgrijzing, voor de voornaamste springveeren der theatraale Actie houden, ligt al te afschuuwlijk voorkomen. Dan, men begrijpt wel, dat deeze vertoning zodaanig in de diepte van het Toneel geschieden, en de verspreiding van de lichten zo geschikt moet zijn, dat de Aanschouwer

'er

'er niets onderscheidens van zien kan. Zij is niet voor hem, maar voor Jedidia aangebragt. Zijne alleenspraak ontvangt 'er kracht door, en zij helpt de omwenteling, die ijlings hierdoor in zijn hart geschiedt, natuurlijk maken. In zo verre zelfs behoort zij mede tot den knoop van het Stuk. Ik weet ook niet dat eenige Natie deeze soort van vertoningen afgekeurd hebbe, mits dat ze kiesch en met smaak gebezigd worden. Het moorden en martelen, eene al te walgelijke nabootzing der Natuur (2) *is met recht van alle be-*

schaaf-

(2) Hier toe behoort de volgende *Anecdote* van D'ARNAUD. *Je me rappelle qu'il y a quelques années à la Comédie Italienne on voulut essayer de rendre dans la vérité un combat singulier : un des deux acteurs tomboit comme percé d'un coup d'epée, & on voyoit un jet de sang sortir de sa blessure (ce qui se faisoit par le moyen d'une petite vessie rempli de sang) il n'y eut qu'un cri d'indignation & l'on ne hazarda plus cette horrible imitation de la Nature.* Maar deeze zelfde Schrijver zegt iets hoger: *J'imagine qu'on pourroit peut-être presenter un cadavre voilé, dont on appercevroit seulement les pieds; encore ces sortes d'objets doivent ils moins se voir que se deviner.* Het is moeilijk om de juiste grenspaalen tusschen het schrik- en afgrijzing-verwekkende aan te tonen. De goede smaak weet ze alleen te bemerken. Dit is zo waar, dat het vierde Bedrijf van den *Mahomet* van VOLTAIRE, onder de pen van een' minder Dichter, het afgrijzelijkste en onverdraaglijkste

ge-

schaafde Tooneelen verbannen. Men zou het hart van een' Engelsman moeten bezitten om zonder afgrijzinge eenen Othello, *bij* SCHAKESPEAR, *zijne vrouw met eigen handen te zien worgen, en dan nog te kunnen dulden dat hij naast haar op het bedde bleve zitten. Maar het vertonen van een lijk, van eene doodkist* (3), *beide met smaak aangebragt, is wel roerende,*

geworden ware dat men zich zou kunnen voorstellen, nu is 'er mogelijk in geen treurspel een bedrijf, daar het waare *tragique* meer in doorstraalt.

(3) Over 't algemeen houde men echter in 't oog, dat alle de bijsieraaden of onmiddelijk dienst aan het onderwerp, aan het stuk zelf moeten doen, of der majesteit van het treurtoneel onwaardig zijn. *On s'imagine*, zegt D'ARNAUD ergens, *avoir composé une tragédie, lorsque l'on a sçu réunir sans necessité, des prêtres, des soldats, un trône, un autel, un tombeau; on ne veut point se persuader que la décoration n'ajoute au mérite d'un drame qu'autant qu'elle est placée & que le sujet l'exige; sans cela c'est une parade tragique, qu'il faut renvoyer à la foire avec les farceurs, & les danseurs de corde. C'est bien à présent que nos maitres seroient en droit de nous crier:* Eh! malheureux jeune homme, tu as fait Helene riche, ne l'ayant pu faire belle. De volgende les van VOLTAIRE kan hieromtrent niet te veel in 't oog gehouden worden. *Gardons-nous*, zegt hij, *de chercher dans un grand appareil & dans un vain jeu de théatre, un supplément à l'intérêt & a l'éloquence. Il vaut cent fois mieux, sans doute, sçavoir fai-*

de, op zijn best wel schrikverwekkende, maar baart zeker geen afgrijzing, en men zal zich gemakkelijk eenige stukken herinneren kunnen, die geen geringen dienst van dezelve ontvangen. Dit is zodanig onderscheiden, dat D'ARNAUD, *een Franschman, en dus tot de kieste natie op dit stuk behorende, na in de voorrede voor zijnen* Faijel *gezegd te hebben, dat het Parterre en de Loges te Parijs eenen* Othello, *bij het plegen zijner ijsselijke wreedheid, zeker toe zouden duwen:* retire-toi, bourreau! *echter geen zwarigheid maakt om door dien zelfden* Faijel *het vermoorde lijk van* Couci *op de onmenschelijkste wijze aan deszelfs tederhartige Minnares,* Gabrielle de Vergi, *te doen vertonen.*)

Het geen ik tot hier toe gezegd hebbe, scheen mij tot het rechte verstand van mijn Stuk nodig te zijn. Er zullen wel zo veel feilen in zijn, die ik ter goeder trouwe toestemmen wil, dat men het mij niet ten kwaaden duiden kan, dat ik eenige min gewigtige tegenwerpingen, die uit onkunde of het ontijdig toepassen van eenen anderzins nuttigen regel ontspruiten, pooge voor

te

faire parler ses acteurs, que de se borner à les faire agir. Nous ne pouvons trop répeter que quatre beaux vers de sentiment valent mieux que quarante belles attitudes. Malhour a qui croiroit plaire par des pantomines avec des solécismes, ou avec des vers froids & durs, pires que toutes les fautes contre la langue.

te komen. Eene gegronde Critique *blijve ik inmiddels zeer hoog schatten, en ik reikhalze om door middel van dezelve meer vorderingen in mijne kunst te maken.*

Voor 't overige is mijn Treurspel geen navolging van eene Opera (4) *des Heeren* NIEMEIJERS, *onder den tijtel:* Thirza und ihre Söhne; *in zijne gedichten te vinden. 't Is waar, de naamen van de Hoofdpersonaadjen zijn dezelfden in beide stukken; maar zeker is dit ook de eenige wezenlijke overeenkomst, die onze voortbrengsels met elkanderen hebben. Plan, schikking, karakters; in een woord, al het overige verschilt. Want hoe zeer ik betoverd ben geworden door de gelukkige en op veele plaatsen regt* pathetische *uitdrukking van dien grooten Godgeleerde en keurigen Dichter; die in alle drie de Operaas, die mij van hem bekend zijn, uitblinkt, en daar ik 'er eene enkele van in mijn stuk heb*

(4) De Heer NIEMEIJER betijtelt dit stuk en zijne twee anderen: *Abraham auf Moria* en *Lazarus oder die Feijer der Auferstehung*, met den naam van *religioese Dramen.* De Heer EBERHARD plaatst ze in zijn onlangs uitgekomen *Kort Begrip einer Theorie der schoone Wetenschappen*, onder de *Cantaten* of *oratorios*, een soort van Zangstukken, waarmede de Heer van ALPHEN onlangs onze Dichtkunst op eene voortreffelijke wijze 't eerst verrijkt heeft. Ik noem ze *Operaas*, om dat ze alle drie, naar mijn inzien, tot de *dramatische Opera* bepaald behoren.

heb pogen overtebrengen; kan ik echter niet ontveinzen, dat mij zijn plan minder behaagd hebbe. Behalven dat het zeer moeielijk zijn zoude om eenheid van daad in zijn ſtuk te vinden, is mij het Karakter van EPIPHANES *zo afſchuuwlijk bij hem voorgekomen, dat ik niet geloven kan, dat zulk een dwingland immer op het toneel belang zou verwekken; ten minſten zo het waar zij, dat 'er eene* æſtetiſche volkomenheid, *ook in de ſlechtſte Karakters, vereischt werde, zullen ze immer interesſeeren kunnen* (5).

Over

(5) *Pour exciter des ſentations douloureuſes, qui nous plaiſent* (zegt de Dichter van de *Euphemie*) *& dont on puiſſe dire;* dolor ipſa ejus voluptas, *il faut ébranler nos fibres, & non les déchirer. Un claveſſin dont les touches délicates ſeroient preſſées par des doigts trop lourds, rendroit des ſons deſagréables. Des monſtres tels que la Brinvilliers, la Voiſin, ne doivent avoir d'autre théâtre que la place publique. Je doute, malgré l'eſpece d'eclat, qu'ils ſemblent avoir, qu'on put ſupporter le ſpectacle des ſtupides cruautés des Caligula, des Néron, des Domitien: il n'y a pas jusqu'au crime meme, qui n'ait beſoin d'une cretaine nobleſſe pour attacher notre curioſité.* Met dit gebrek moet men ondertusſchen niet verwarren iets, dat op zich zelf eene verdienſte is, ik meen het eenigzins vergrooten der voorwerpen. Geen Perſonaadjen kunnen ooit belang verwekken zo ze ſtipt naar de natuur gecopieerd zijn. 't Is hier de plaats niet om verder over dit ſtuk uit te weiden.

Moog.

Over 't algemeen heb ik het Karakter van EPIPHANES, *zo als het ons in de Geschiedenis opgegeven wordt, behouden. Alleen heb ik het grondbeginsel, daar hij uit werkt, veranderd, of ten minsten bepaald. De Eerzucht, het gewoon gebrek der Grooten, en vooral der Vorsten, maakt hem bij mij tot een' dwingeland; die voor 't overige eene grootheid van Karakter bezit, welke treft en belang verwekt, te midden van zijne hooggaande onmenschlijkheden. Ik pooge overal te doen voelen, dat hij een uitstekend Vorst zou geweest zijn, indien deeze noodlottige Eerzucht hem niet geduurig belet had naar de stem van zijn hart te horen, en de overreding hier van verwekt voor hem een zeker medelijden bij ons, zelfs terwijl wij zijne wreedheid verfoeien.*

Alle de overige Karakters verschillen, schoon in minder

Mooglijk doe ik dit nog eens bij eene andere gelegenheid. De volgende aanhaaling moge voor tegenwoordig mijne gedachten duidelijker maken. *N'est on pas convaincu que le Theâtre est une espece d'optique? Il doit necessairement grossir les objets pour leur conserver dans le point de vue leur véritable forme; que de traits on auroit peine à saisir, s'ils n'étoient pas prononcés! qu'on se ressouvienne du Jupiter de Phidias, qui vu de trop près, n'offrit à l'oeil qu'une ébauche grossiere, & posé à une certaine élévation, l'emporta sur tous les autres chefs d'œuvres de sculpture pour la justesse des proportions, & la régularité de l'ensemble.*

der trap, van die des Heeren NIEMEIJERS. *Ieder, die de moeite gelieft te nemen van de beide Stukken met elkanderen te vergelijken, zal 'er zich zeer gemaklijk van kunnen overtuigen.*

Eindelijk heb ik nergens mijne toevlugt genomen tot een al te ſterk of rechtſtreeks Contrast. EPIPHANES *ſtaat naast* CHRIJSES *en* THIRSA *naast* SELIMA, *en ik verbeelde mij niet dat ze zich onderling verduisteren. Zeker zoude het gemaklijker geweest zijn* THIRSA *naast eene afvallige, en* SELIMA *naast eene trouwlooze te ſchilderen; maar ik denk dat de kunst meer verborgen moet zijn, als ze behagen, en de natuur vertonen zal; en om dit doelwit naar mijn vermogen te bereiken, heb ik mij mijner moeite gemaklijk getroost. De Lezer beſlisſe in hoe ver het mij gelukt zij.*

Zo mijne eerſte pogingen (en men vergeete toch niet dat deeze eene eerſte zij) inmiddels eenig vermaak aan mijne Landgenooten verſchaffen mogen, zal ik mooglijk bij vervolg van tijd het genoegen hebben van hun iets beters te kunnen aanbieden.

THIR-

[illegible]

[redacted]

JEDIDIA.

Wat zie ik! - Wordt mijn ziel door valschen schijn bedrogen? -
Zijt gij het, Selima! —

SELIMA.

Ach! twijfflen nog uwe oogen......
Zink aan dit kloppend hart, en voel of ik het ben!

TIRZA Bl. III.e Bedr. II.e Toon.

THIRSA,

OF

DE ZEGE VAN DEN GODSDIENST.

TREURSPEL.

VERTONERS.

ANTIOCHUS EPIPHANES, *Koning van Sijrien.*

CHRIJSES, *Gewezen Leermeester en Vertrouwde van Epiphanes.*

THIRSA, *Eene Machabeesche Vrouwe, moeder van de zes zoonen, die door Epiphanes omgebragt zijn.*

JEDIDIA, *zevende, nog overgebleven, Zoon van Thirsa.*

SELIMA, *Eene Joodsche Maagd, verloofd aan Jedidia.*

EEN ISRAËLIJT.

EEN HOOFDMAN *van Epiphanes Lijfwacht.*

SIJRIESCHE LIJFWACHTEN.

EENE BENDE GEWAPENDE SIJRIESCHE KRIJGSKNECHTEN.

Het TONEEL is te JERUSALEM in den Tempel.

T H I R S A,

T R E U R S P E L.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TONEEL.

THIRSA, SELIMA.

Het Toneel vertoont het voorhof van den Tempel. Het beeld van JUPITER OLIJMPIUS *ſtaat op den Brand-offer-Altaar.*

SELIMA.

Rampzalig Voorwerp van gevloekten Zielendwang!
Slachtoffer van 't geweld! Helaas —— uw leven lang!
O vruchtbre Moeder, die met zeven eedle Zoonen,
Nog onlangs, uwe deugd zo roemrijk zaagt bekronen!
Hoe is de tijd verkeerd! —— Waar ſchuilt in deezen nood
De glorie van uw huis, de zegen van uw' ſchoot? ——
Gij zaagt hun dierbaar bloed door Epiphaan vergoten.
Nog ſlechts een enkle blijft u ovrig van uw loten;
Ach! — ligt geen enkle meer! — en deeze, mij zo waard!
Zwerft, onbewust van 't lot, hier voor zijn' moed beſpaard.

THIRSA.

Ik heb hen aan dien God, den oorſprong van hun leven,
Die ze eenmaal aan mij ſchonk, blijmoedig weêrgegeven.
Zij leefden in zijn' dienst en ſtierven voor zijne eer;
Jehovah bleef hun God, en niets begeerde ik meer.
Hun Vader, duur verknocht aan deeze heilge wanden,
Stierf voor hun vrijheid met de wapens in de handen.
Zijn laatſte zucht, daar ik bewogen bij hem ſtond,
Hem in mijne armen ving, en op zijn' bleeken mond
Den jongſten kusch genoot, was voor zijn' God en kindren.
Ik zag die eigen liefde ook in zijn' dood niet mindren.
Jehovah, ſprak hij, dit mijn bloed is U gewijd,
Het vliete! — 't Overſchot, dat nog uw gunst bevrijdt,
Zweeſt in het dierbaar kroost, thans aan mijn zorg ontnomen,
En moge, als gij het eischt, met d'eigen wellust ſtroomen!
Och! dat het ſleçhts zo rein en zo onſchuldig zij!
Hierop wierp hij een oog, vol tederheid, op mij,
Greep nog voor 't laatst mijn hand, en ſtierf zijn grootheid waardig.
'k Verſtond die tekens, en, tot hun volvoering vaardig,
Poogde ik mij van een' pligt, zo duur, met al mijn kracht
Getrouw te kwijten, en ik heb dien pligt volbragt!
Ik zelv' heb in hun hart dien grondtrek ingedreven
Die, waar de nood dit eischt, den waaren Held het leven
Voor God en Vaderland kloekmoedig af doet ſtaan.
'k Wees ſtaêg hun 't voorbeeld van hun eed'len Vader aan,
En zag dan menigwerf hun borst van Godvrucht gloeien,
En traanen van 't gevoel uit bei hunne oogen vloeien.
Nu kwam het oogenblik, mijn' moed ten toets bereid.
God eischte een hooge proef van mijn gehoorzaamheid.

'k

'T Moest blijken of mijn hart zijn wetten zou verkiezen,
Ook waar ik bij die keus mijn kindren moest verliezen.
Hij ſprak. De orkaan borst los. De nood rees van rondsom.
Epiphanes belaagde alrêe dit Heiligdom
En ſcheen van dollen haat op 't Jodendom te blaken.
'k Beproefde op nieuw mijn hart om tot een keus te raken.
Mijn God, wat proef was dat! — Nog ijst mijn ziel van ſchrik
Op 't bloot herdenken van dat haglijk oogenblik!
Ik minde, ſints mijn jeugd, den grooten Albehoeder;
Die min was niet verkoeld; maar, Selima! — 'k was Moeder,
En nooit gevoelde ik 't meer, dan in dat vreeslijk uur! —
Mijn geest, bedwelmd door al de driften der natuur,
Verloor zich telkens in een' maalſtroom van gedachten.
'k Hief vruchtloos 't hart om hoog met ingeſpannen krachten,
Het zonk geduurig op mijn dierbre zoonen neêr!
Tot dat, na harden ſtrijd, na lange tegenweer,
Die wezenloosheid week, en ik God zelv' aanſchouwde
En niets Hem waardig vond! — O ſints dien tijd vertrouwde
Ik alles veilig aan zijne Opperheerſchappij,
En vrienden, leven, kroost — 't Heelal verzonk voor mij!
Nu moedigde mijn mond hun vrolijk aan ten ſtrijde;
Ik zelve, ik gordde 't zwaard blijmoedig aan hun zijde,
Ontvlamde meer en meer hun reeds ontſtoken vuur,
En bragt met eigen hand hen op den tempelmuur;
Maar min gelukkig dan hun Vader was voor dezen,
Mogt daar een eedle dood hun gloriekroon niet wezen.
Hoe ligt waar deeze ramp ook voor mijn ziel geweest! —
Van alle afgrijslijkheen vreesde ik hun afval 't meest;
Ja, 'k voelde mijnen moed bijna geheel bezwijken,
Toen ik hen, uit het bloed van ſtervenden en lijken

Getrokken, in de magt des Dwinglands zag gesteld,
En voor een wreeder lot in ketenen gekneld.
Ach toen, toen zag ik niets, dan de eer van onze altaaren!
Ik kende voor mijn kroost geen andere gevaaren,
Dan dat het door de pijn Jehovah loogchnen zou. —
God lof! zij stierven aan zijn' grooten Naam getrouw;
En schoon de Dwingland, die zijn heilloos wit moest derven,
Hen duizend dooden in een' enklen dood deed sterven,
Ook hij hing van den wenk van dien Jehovah af,
Aan wien ik onbepaald mijn kindren overgaf.
Die heeft, wat hij mij schonk, weer tot zich opgenomen.
Ik zag hen sterven, en hun eind was dat der Vroomen.
Zij waren alle rijp voor de eeuwigheid en God!

SELIMA.

Maar mijn Jedidia ontkwam dat vreeslijk lot?

THIRSA.

Jedidia; die zich naar Emaus had begeven,
Slechts met eene kleene bende, is mooglijk nog in 't leven.
Ligt wordt hij ons ten troost in deezen ramp gespaard;
Ligt voor mijn' ouderdom en uwe min bewaard.
Dan, wat zijn lot ook zij — 'k heb me aan Gods wet verbonden
En wat mijn hart ontzonk, die wet bleef ongeschonden! —
En dit, dit is mijn troost in al mijn Zielsverdriet!

SELIMA.

'k Bewonder uwen moed, maar ik bezit dien niet.
Vertroosten.... Groote God! gij van vertroosting ſpreken!
Gij, die u 't moederhart medogenloos zaagt breken,
Door de uitgezochtſte pijn uw ingewand verſcheurd,
Gij ſpreekt van troosten nog, waar alles om u treurt! ——
Ach, Thirſa! zijt ge een Vrouw? een Moeder? — Is uw harte
Gevoelloos voor 't geweld der wreedſte boezemſmarte,
Voor al de tochten der natuur en menschlijkheid? ——
Zie hoe mij 't harte bonst, mijn oog aanhoudend ſchreit,
Als ik uw lot herdenk en dat van mijn' Beminde;
En waar ik nergens troost voor mijne droefheid vinde,
Blijft gij gelaten in de felſte tegenheên.
Waar vindt uw ziel die kracht? ——

THIRSA.

In Isrels God alleen.

SELIMA.

Deel mij uw hart dan meê. Leer me ook natuur beſtrijden.
Leer mij zo ſchuldloos zijn en dan geduldig lijden,
En troost genieten, waar geen troost meer ovrig ſchiet.

THIRSA.

Ach! zo ik ſchuldig waar, 'k verdroeg zo vreedſaam niet;
Maar nu mijn kalm gemoed geen misdaên heeft te boeten,

Mag ik mijn troost in God, der vroomen heul, ontmoeten.
Zijn Wijsheid is de ſpil, waarop mijn noodlot draait,
En Hij, die van 't Heelal den eeuwgen ſchepter zwaait,
Den worm verhogen wil, en trotsaarts laag verneêren,
Zal al mijn rampen eens tot mijn geluk doen keren.
Hoe hoog de nood mag gaan, ik weet, zijn Raadsbeſluit,
Hier middennacht voor 't oog, loopt eens op goedheid uit.
O ligt moest al dit leed ons hier een poos genaken,
Om voor een eeuwig heil ons hart bekwaam te maken.
En welk een blijde troost: wat ramp hier de onſchuld lij',
Schoon haar 't Heelal ontzink', Jehovah blijft haar bij!

SELIMA.

Maar is voor Israël geen Redder als voor deezen!

THIRSA.

Hij is hun Vader, en hij zal het eeuwig wezen!
Maar 't onvolkomen heil van een kortſtondige aard',
Door zo veel ſchulds ontſierd, is zijne liefde onwaard;
Hij doelt op hooger heil, dat ramp noch tijd kan roven.

SELIMA.

Ach! zijn geſtrengheid gaat zijn goedheid ver te boven.
In welke een foltring zijn uw zoonen omgebragt!

THIRSA.

Die foltering was groot, maar grooter nog hun kracht.

Geen,

Geen, die zijn kniën voor den afgod heeft gebogen! ——
Den trotſchen Epiphaan ontzonk zijn ijdel pogen.
Wat pijn de wraak verzon, in 't barnen van den nood
Bleef elk zijn' God getrouw en koos met vreugd den dood.
Ja! die ſtandvastigheid, hun altijd bijgebleven,
Toont, dat Jehovah nooit de zijnen heeft begeven.
O had uw oog gezien, hoe zelfs de Dwingeland
Verbaast ſtond op 't gezicht van zulk een' tegenſtand,
En naauwlijks in 't geval zijne oogen dorst geloven. ——
De kalmte van hun ziel ging al zijn wraak te boven.
Een liefelijke rust zweefde op hun bleek gelaat ——
Geen Engel toonde een vreugd, bij 's Waerelds dageraad,
Als zij vertoonden in het midden van hun lijden.
En toen, na lang geweld, de dood hen kwam beſtrijden,
En hen reeds ſtaamren deed, was in dien jongſten ſtond
Jehovah 't laatſte woord in hun beſtorven mond,
En ſtraks ſcheen elk van hun in d'arm van God te ſlapen.

SELIMA.

Doorluchte Zielen! Gij ſlechts voor de ſmart geſchapen!

THIRSA.

Ik voelde alleen hun ſmart, maar zij gevoelden 't niet.
Zij ſtaarden reeds op 't heil, dat nu hun ziel geniet,
En dat hun moeder, in den omtrek van dit leven,
Ook met het teêrſte hart, hun nooit had kunnen geven.

SELIMA.

Hoe voelt mijn volle ziel al hun geleden pijn!

THIRSA.

Ach treur, treur niet om hen, die eindloos zalig zijn;
Maar om de schuld mijns Volks, en die van onze Vaadren,
't Zijn onze zonden, die de wraak op ons vergaadren,
En luidkeels schreeuwen tot den Hemel van rondsom,
Treur om Jerusalem, en om het Heiligdom.
Ach zie haar muuren en sieraên in puin verzonken,
En dit verfoeisel op Jehovah's Outer pronken!
Wat overtreft dien smaad, hoe ver de boosheid ga! ——

SELIMA.

'k Zie niets meer op deeze aard' dan mijn Jedidia! ——
Nog rust mijn hoop op hem; maar gaat die hoop verloren,
Dan heeft de waereld niets, dat me immer kan bekoren;
Dan is Jerusalem me een barre woestenij,
't Heelal een kerker, en dit hart een straf voor mij!....
Ach Thirsa! waar vervloog die blijde reeks van dagen;
Toen ik, reeds vroeg beroofd van ouderen en magen,
Maar door mijn teêre jeugd gevoelloos voor die wond,
In uwen Echtgenoot een' dierbren Vader vond?
Toen in de schaduw van het zaligst vergenoegen
Mijn hart, voor de eerste maal, van teedre min mogt zwoegen,
En, daar ik 't hart uws Zoons en uwe keus bezat,
Mijn aanzijn zegende en geen enklen wensch meer had? ——

O dagen mijner jeugd! — voor eeuwig heen gevlogen! —
Wat nacht vervangt uw' glans! — Ach, Thirsa! zien uwe oogen
In deeze duisternis den flaauwsten straal van licht?

THIRSA.

God dekt zijn Raadsbesluit voor 't sterfelijk gezicht,
Maar voert het heerlijk uit. Wees in zijn' wil te vreden.

SELIMA.

Hoe moeilijk valt die taak na zo veel tegenheden!
Mijn hart scheen eenmaal voor het stil geluk gevormd;
Een heir van rampen heeft mijn krachten afgestormd;
En mogt de vreugd een poos in mijnen boezem woelen,
't Was om de scherpste schicht te dieper te gevoelen —
Ik voel ook al mijn leed! — en waar mijn oog zich wendt,
'k Zie de eindpaal van mijn kracht, maar niet van mijne ellend.

THIRSA.

Hij, die u 't lijden zond, mijn Dochter! kent uw krachten.

SELIMA.

Welaan! 'k zal de uitkomst dan nog van dien God verwachten.
En Gij, der Vaadren God! getuige van mijn smart!
Gij gaaft mij, zwakke maagd, dit teêrgevoelig hart —
Och doe dit lijdend hart zijn' jongsten wensch gelukken;
Dat ik Jedidia weêr in mijn' arm moog drukken,

Of

Of, zo de wraak ook 't hoofd diens dierbren Jonglings treff',
Dat dan dat oogenblik mij aan deeze aarde ontheff'!

TWEEDE TONEEL.

THIRSA, SELIMA, EEN ISRAËLIJT, *schielijk verschijnende.*

DE ISRAËLIJT.

Ach, Thirsa! moet mijn mond op nieuw uw ziel doorwonden! —
Het heir, door Epiphaan de ontkoomnen nagezonden,
Is weergekeerd. Men zegt, ze zijn reeds in de Stad.
Een deel is neergeveld, een ander deel gevat,
En met den laatsten hoop......

SELIMA, *angstig.*

Hoe wordt mijn ziel benepen!

THIRSA.

Ook nog die slag, mijn God!

DE ISRAËLIJT.

Is ook uw Zoon gegrepen.
God sterke u, droeve Vrouw! —

Hij vertrekt met drift.

DER.

DERDE TONEEL.

THIRSA, SELIMA.

SELIMA, *na eene lange ſtilte.*

God! 't is dan eindlijk waar!

THIRSA, *met een' diepen zucht.*

Ligt was hem valsch bericht.

SELIMA.

Ach, twijffelt ge aan die maar!

THIRSA, *in haar zelve verloren.*

Neen, zo veel rampſpoeds kwam geen ſtervling ooit te vooren!

Haare handen om hoog heffende.

Aartsgoedheid! is mijn ziel nog deeze proef beſchoren,
Zo ſterk het moederhart door uwe kracht!

Na eene kleene ſtilte tot Selima.

Ik ga,
Mijn Dochter! onderſteun me. In zo veel ongenaê,
Is 't nodig mijnen geest een weinig te vergaadren,
Maar welk een woest gedruis! — zoude ons de Dwingland naadren...

SELIMA.

Ligt wil hij 't offer zien, zijn wraak ten prooi bereid.

THIRSA.

Verlaaten wij een' oord, zo vol afschuwlijkheid.

Terwijl ze, door Selima ondersteund, na eenen enklen tred voorwaarts gedaan te hebben, met ontroering te rug treedt.

Is 't mooglijk!.... Groote God! waar trof ooit ramp verwoeder!

VIERDE TONEEL.

THIRSA, SELIMA, JEDIDIA *geboeid, en door eene Bende Sijrische Krijgsknechten voortgesleept.*

SELIMA, *Jedidia gewaar wordende, vliegt door zijne wachten heen en omhelst hem.*

Jedidia!

THIRSA, *haar volgende.*

Mijn Zoon!

JEDIDIA.

Mijn Selima!

Hij beurt zijn hoofd uit de armen van Selima en werpt het op de borst van Thirsa.

Mijn Moeder!

Ver-

Verwachtte uw moedig hart, regtdeerniswaarde Vrouw!
Dat dit het einde van mijn poging wezen zou? ——
Ach! midden in den drang van zo veel ongelukken
Zijn 't uwe rampen flechts, mijn Moeder! die mij drukken!

THIRSA, *in de ziel bewogen.*

Ook gij, mijn Zoon! me ontrukt!..

JEDIDIA.

Ach, matig uw verdriet..!
'k Verlaat u fchuldeloos.

SELIMA. *terwijl de Krijgsknechten zich gereed maken om Jedidia wegteflepen, hem angftig vasthoudende.*

Neen! ik verlaat u niet!
Waar u de woede ook voer, ik zal uw noodlot delen.
Tot de Krijgsknechten.
Kon ooit medogendheid uw ruuwe borften ftrelen...
Zo gij flechts menfchen zijt... duldt dat ik met hem keer...
Of geeft een droeve maagd haar' dierbren halsvriend weer...
Zij rukken Jedidia los en ftoten Selima te rug.
Ach Wreedaarts! zijt ge in 't woud bij tijgers opgetogen?
Vermoordt ge een zwakke Vrouw? — o Ijdel, vruchtloos pogen!
't Heelal is doof voor mij en voor mijn zielsgekwel!
Hem naaoogende.

Je-

Jedidia!

THIRSA.

Mijn Zoon!

JEDIDIA, *in 't verschiet.*

Vaart, dierbren! eeuwig wel!

VIJFDE TONEEL.

THIRSA, SELIMA.

SELIMA, *terwijl Thirsa op den grond staren blijft.*

Vaart eeuwig wel — Zie daar mijn jongste hoop verdwenen.
De laatste vonk van troost heeft voor mij uitgeschenen.
Jedidia wordt mij en zijn geslacht onwaard,
Of 'k heb geen Minnaar meer, en niets na hem op aard'! —
Ach Thirsa! kan voortaan nog iets mijn smart verpozen?
Hoe duldloos lijdt mijn hart!

THIRSA.

En ik — ruste ik op roozen? —
Houd moed mijn Dochter! — Ach! verlaat U op uw God.
Zijn hand — dit troost uw ziel — bestiert ons beider lot.

Ligt

Ligt dat nog eens zijn gunst in deeze donkre wegen;
Waar alles ons ontzinkt, ons toelagcht in den zegen.
Wat magt ons tegenfta, ze is, bij zijn mogendheid,
Een zwakke bloem des Velds en min dan ijdelheid!

SELIMA, *met verwondering.*

Hoe! nog behoudt ge uw' moed? ——

THIRSA.

Ja, 'k blijf op God vertrouwen.
Eens zal mijn oog in Hem mijn' Redder nog aanfchouwen.
Niets is te groot voor Hem!

SELIMA.

Uw Redder —— wreed bedrog!
Hoe, kent gij Epiphaan? uw zoon? —— en hoopt gij nog? —

THIRSA.

Ik voel geheel mijn ramp; maar midden in die plaagen,
Blijft God mij voor het oog, en ik —— ik zal ze dragen!

SELIMA.

Bewondrenswaardige! zo lijdende en zo groot!
Ik kerm, en gij blijft kalm en voelt een' feller nood ——
Hoe akelig één nacht mijn zinnen houdt omtogen,
Perst uw verheven Deugd nog traanen uit mijne oogen.

Blijf hopen op uw' God! —— 'k Ijl tot uw' onderstand...

THIRSA.

Verdoolde! welk besluit.....

SELIMA.

'k Vlieg naar den Dwingeland.
Ik zal uw' jongsten Zoon voor 't woedend slachtzwaard dekken;
Of moet ook zijne borst der wraak ten prooi verstrekken,
Is Epiphaan gehard voor kermen en geween,
Dan zal de ontblootte dolk eerst door mijn' boezem heen!
Ik leef of sterf met hem!

THIRSA, *haar te rug houdende.*

Hoe, wilt ge u zelf verliezen? ——
Ach, kies een eedler hulp!

SELIMA.

't Is uit — Gij zaagt mij kiezen!

THIRSA.

Begeeft ge uw Moeder?

SELIMA.

Neen! ik red haar.

THIR-

THIRSA.

Keer, ach! keer.
Hoe! derſt ge uw rede in 't einde? ——

SELIMA.

Ik heb geen rede meer!

ZESDE TONEEL.

THIRSA, *alleen.*

Zie daar in 't eind' de maat mijns onſpoeds vol gemeten.
Niets blijſt mij ovrig, dan mijn onbevlekt geweten.
Dan welk een diepe ellend' mijn aanzijn ook omvat,
Heb dank, o Vader! ik behield mijn' besten ſchat.
Mijn taak is zwaar geweest; maar bijna afgeweven.
Gij ſchonkt mij alles, 'k heb u alles weêrgegeven,
Op dit mijn leven na, en dat van mijnen Zoon.
En vordert ge ook zijn bloed — het zij U aangeboon!
Geef ſlechts zijn tedre jeugd, en 'k eisch niets meer, de krachten,
Dat hij den wreedſten dood moog voor uw' naam verachten;
En daalt dan ook de wraak op mij, verlaatne, neêr —
Mijn leven was uw giſt — ik geef 't U dankbaar weer!

Einde van het eerſte Bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TONEEL.

Het toneel verbeeldt een vertrek in den Tempel, tot een gehoorzaal gereed gemaakt.

CHRIJSES.

Rampzalig Joodendom! waar eindigen uw plaagen!
Ik ducht een' nieuwen slag, na zo veel harde slagen.
Beef, beef Jedidia! zo dra ge weêrstand biedt,
De trots van Epiphaan duldt uwe grootheid niet.
Helaas! Verdoolde Vorst! — waar is die tijd gebleven,
Toen nog uw ziel, door zucht naar wijsheid aangedreven,
Op mijn' genegen schoot haar teugen gretig dronk;
Terwijl het teêrst gevoel uit al uw trekken blonk,
En gij, bij meerder deugd en bijkans geen gebreken,
Een minder drift bezaat om uwe Goôn te wreken?
Hoe schielijk is uw hart van de oude deugd ontaart!
O Rome! gij alleen hebt al dien ramp gebaard.
Verblind door uwen glans en tuk op uw vermogen,
Heeft hij, met kleener deugd, uw' hoogmoed ingezogen,
Toen hij zijn Vaderland een poos voor u verliet.
Men roemde zijne keus, ik zag haar voordeel niet.
Zelfs toen hij wederkwam met al den trots der Grooten,
Verblindde nog die glans zijn dwaaze Landgenooten;

Elk

Elk zag met eerbied op die valsche grootheid neêr;
Ik slechts vond Epiphaan in Epiphaan niet meer;
Maar spelde reeds zijn' aart, eer hij dien nog vertoonde.
Hij bleek eerlang, toen hij Seleucus wreed onttroonde,
Aan wien de Zetel na den moord zijns Vaders viel,
En zelf den troon beklom; en sints kan zijne ziel,
Wie niets dan 't vleiend aas der eerzucht kan bekoren,
Om haar het bang gekerm der lijdende onschuld horen.
Maar 'k zie hij nadert mij.

TWEEDE TONEEL.

CHRIJSES, EPIPHANES, LIJFWACHTEN.

EPIPHANES, *in 't opkomen zijne Lijfwachten naar den ingang der zaal wijzende.*

Toeft daar

Tot Chrijses.

'k Bezit in 't end
Ook Thirsa's laatsten Zoon. Is 't u alrée bekend
Hoe ook die Jongling door mijn benden is gegrepen?

CHRIJSES.

Ik zag hem door de wacht naar zijnen kerker slepen,
En voelde een menschenhart op zijn gezicht in mij.

EPIPHANES.

Ik zelf, ik ſchat hem hoog. Niets ſtreeft zijn' moed voorbij.
Hij ſcheen geen andren ramp in 't heetst gevecht te vrezen,
Dan overwonnen, en een ſlaaf van mij te wezen.
Zijn bende was alrée gevlucht of neêrgeveld,
Toen hij nog ſtand hield, en het ſaamvereend geweld
Mijns heirs, door zijnen arm en moed, ſcheen uit te dagen.
Hij vocht gelijk een Leeuw, en onder zijne ſlagen
Viel, wat hem tegenſtond, aan allen kant ter neer.
Mijn gantſche magt ſcheen ſlechts een enkel man, niets meer!
En hij alleen een heir. En mogt ik zegepralen,
Mijn volk moest dien triumf met ſtroomen bloeds betalen.
Ja, zo het noodlot mij zijn' bijſtand had ontzegd,
En niet op 't onverwachtst de veege kans beſlecht,
Nog miste ik mijne prooi en hij, hij waar ontvloden.
Dan wijl hij vechtend week langs ſtervenden en dooden,
Voor 't grootst gedeelte door zijne eigen vuist geſlacht,
Stort hem een ſtruikling neer en voert hem in mijn magt;
En deeze zelfde moed, die ſints hem niets kan baten,
Heeft in den kerker zelfs zijn' boezem niet verlaten.

CHRIJSES.

En toch blyft uwe ziel voor 't leed diens Eedlen doof? —

EPIPHANES.

Nog eens, ik ſchat zijn' moed; maar haat zijn bijgeloof.
En wil hij deeze ſchim uit zijn gedachten ſtellen,

Dan

Dan voel ik heel mijn hart tot hem in liefde hellen;
Maar blijft hij even vast aan haar belang gehecht,
En ſpot hij met mijn gunst, dan is zijn lot beſlecht,
En 't zal in ijslijkheid het hoogſte toppunt raken.

CHRIJSES.

Wie zijnen God voor iets ter waereld kan verzaken,
Is in 't rechtſchapen oog een pest der Maatſchappij. —
Zo hij uw' wil volbragt, wat waarborg bleef u bij,
Dat hij ook u in 't eind den rug niet toe zou keren,
Waar hem 't belang dit ried? — Kunt gij met recht begeren,
Dat hij aan zijnen God een' minder eerbied droeg,
Dan gij aan Jupiter?

EPIPHANES.

Schat mij niet dwaas genoeg,
Dat ik voor Jupiter in ijver dus ontſteke.
Zo hij zijne eer bemint, dat hij zich zelven wreke!
Ik ken geen andren God, dan mijnen wil alleen.

CHRIJSES.

Dan gruuwe ik voor uw' God! — Ach! is die tijd dan heên,
Voor eeuwig heên! — toen gij uw' vriend in mij beſchouwde,
Toen nog geheel uw hart zich aan mij toevertrouwde,
En ik het zaad der deugd zag wortlen in uw borst;
Toen gij geen vijand had, dan die u vleien dorst,
Terwijl menschlievendheid en 't hulprijkst mededogen

De traanen van 't gevoel deên ſchittren in uwe oogen,
En elk, tot wien gij ſpraakt, door uwe deugd bekoord....

EPIPHANES.

Die zwakke tijd vloog met mijn kindſche jaaren voort.
Toen, van een' troon beroofd en in het ſtof verſtooten,
Was ik den worm gelijk, en had natuurgenooten.
Thans geeft een Schepter aan mijn minſte wenken klem,
En wie een' troon bezit kent niemand neffens hem.
Geen vrees voor pligtverzuim kan zijn gemoed beſpringen.
Hij is zijn eigen God, en die der Stervelingen,
Wier lot natuur alleen aan zijne wenken hing:
En wie hem tegenſpreekt, verdient vernietiging. ——
Aan de uitkomst deezer zaak heb ik mijne eer verbonden.
'k Heb nog geen voorbeeld van één' afval ooit gevonden
Bij 't gantſche Joodſche Volk. Dit feilt nog aan mijne eer,
En hoe 't mij zwaarder ſchijnt, hoe meer ik het begeer.
Ontzinkt mij deeze hoop, dan vloek ik mijn vermogen!
Zie daar het eenigst wit van al mijn rustloos pogen.
Ik volg ſlechts in mijn daên, wat mij mijne eer gebiedt.
't Bewimplen van zijn hart voegt aan een' Koning niet;
Maar zo een ander doel mij immer aan kon ſporen,
Of mij in mijn gedrag uw bijval kon bekoren,
Ik wees u op mijn rust, en op mijn veiligheid.

CHRIJSES.

Hoe! kan 'er reden zijn, die voor de wreedheid pleit?

EPI-

EPIPHANES.

Zij is 'er, waar noch gunst, noch goedheid, iets kan baten.
Het Joodſche Bijgeloof is ſchaadelijk voor mijn Staaten,
En heeft reeds lang genoeg mijn zegepraal vertraagd.
Geen volk, dat ſtuurſcher 't juk eens vreemden Konings draagt,
Of, onder 't juk gebragt, ſtraks ligter ſlaat aan 't muiten.
Niets dan het taaist geweld kon ooit hun opzet ſtuiten.
Zo lang hun Bijgeloof niet is ten val gebragt,
Maar elk zijn' God nog eert, behoudt dien aart zijn kracht.
Zij wanen dat die God, voor alle Goôn verheven,
Aan hun alleen 't bewind der Waereld heeft gegeven;
Dat, wie een' Schepter voert, in hunne rechten treedt.
Dit trotſche denkbeeld maakt hen moedig onder 't leed,
Te meer, daar elk zich vleit, wat rampen om hem krielen,
Dat eens het aardrijk voor hun' Zetel neêr zal knielen.
Te midden van den nood blijft hun dit uitzicht bij,
En voedt in aller hart het zaad van muiterij.
Ja! wat hun ooit ontzink, hun hoop blijft onbezweken
Op een' Verloſſer, die hun banden eens zal breken,
En wien Jehovah aan hun vaadren heeft beloofd.

CHRIJSES.

Hoe! — vreest gij voor een Volk, van magt en hulp beroofd?

EPIPHANES.

Ik vrezen? Neen! — Dan hoe mijn hart het moog verachten,
Zweeft die Verloſſer toch geſtaêg door mijn gedachten.

Zijn denkbeeld zelfs vervult mijn ziel met razernij.
't Geloof aan hooger magt is reeds een hoon voor mij! ——
Ik zal dat trotsch geloof in zijnen vaart beletten,
Of heel het Jodendom door mijnen arm verpletten,
Zo hun hardnekkigheid mij langer ſtrafloos tart.
Dit eischt de rust mijns Rijks en meer — mijn eigen hart!

CHRIJSES.

'k Vrees, dat de wreedheid bij dit Volk u niets zal baten.
Geen pijn doet hen de hoop op hunnen God verlaten,
't Veracht voor hem den dood, en hoe de nood meer rijst,
Hoe meer zich elk getrouw aan zijnen dienst bewijst.
't Vergeet zich in 't geluk, maar tart de felſte nooden.
Dit is de grondtrek en de kenſchets van de Jooden;
En uw gevangne, die nog aan den zelfden aart
Den onverſchrokken moed eens dappren krijgsmans paart,
Zal in ſtandvastigheid al de andren overwinnen.

EPIPHANES.

Ik zal met zijne jeugd een nieuwe proef beginnen.
'k Wil hem met zachtheid en beloften ondergaan,
Zijn' hoogmoed ſtreelen, en geen dreigingen beſtaan,
Ten zij zijn weigring zelf mijn' overmoed rechtvaardig?
Zijn afval vleit mij 't meest, en is mij alles waardig.
Ik heb voor hem 't genot van al mijn gunst bereid ——
Ligt buigt hij voor den glans van zo veel heerlijkheid. ——
Een groote ziel ſtond ſtaêg naar aanzien en vermogen.
En wordt zijn hart in 't minst door dit verſchiet bewogen,

Dan

Dan wint hem ſtraks geheel het ſmeekende geween
Van eene Moeder, die hij ſtaêg heeft aangebeên. ——
Maar kan dit alles in het eind hem niet bekoren,
Dan heb ik voor zijn' moed een laatſte proef beſchoren,
Die ligt zijn trotſche ziel tot mijn begeerte wendt.
Het lot van zijn geſlacht is hem nog onbekend.
Hij mint zijn Broedren te[illegible]r en waant hen nog in 't leven.
Die waan zal ijlings op mijn' wenk zijn hart be[illegible]ven.
'k Heb hem ten deezen einde in dit vertrek ontbo[illegible]...

CHRIJSES.

Hij nadert reeds, mijn Vorst!

Ter zijde.

Beſchermt zijn jeugd, o GOOD!

DERDE TONEEL.

CHRIJSES, EPIPHANES, LIJFWACHTEN *in 't verſchiet* JEDIDIA *geboeid*, EENE BENDE GEWAPENDE KRIJGSKNECHTEN.

EPIPHANES, *tot de Krijgsknechten, hem naar zijne Lijfwacht wijzende.*

Wacht gints op mijn bevel.

Op Jedidia wijzende.

Naar hij het zal beſcheiden,
Kunt gij hem voor mijn' Troon of weer ten kerker leiden.

Tot Jedidia.

Ik zie u eindlijk dan, na zo veel tegenſtand,
Geboeid, en door de kans des oorlogs in mijn hand.
Uw onbezweken moed vertraagde lang mijn zegen,
En heb ik u in 't einde in mijne magt gekregen,
Uw vrijheid komt mijn volk op ſtroomen bloeds te ſtaan,
En de overwinning zelf bevlekt mijn lauwerblaên.
Denk echter niet, dat ik hun bloed op u wil wreken.
De waarde van uw hart is mij alleen gebleken,
En hoe hardnekkig mij uw volk aanhoudend hoon',
Ik acht uw dapperheid. Uw moed verdient een kroon.
Ik wil voortaan uw jeugd aan mijnen troon verbinden.
Het ſtaat aan u om in uw' Vorst uw' Vriend te vinden;
En kwaamt gij in mijn' dienst door een geſchenk van 't lot..,

J E D I D I A.

Ik ken geen andren dienst, dan dien van Isrels God!

E P I P H A N E S.

Hoe! gij, die zulk een' moed in 't barnen der gevaaren
Betoonde, ook gij gehecht aan de eer van uwe altaaren! ——
Is 't mooglijk! — met een hart, zo fel ontvlamd door de eer,
Blijft gij de ſlaaf uws Gods en knielt u voor hem neêr? ——

JEDIDIA.

De naam van ſlaaf, mijn Heer! klinkt gruuwlijk in mijne ooren.
'k Heb aan Jehovah ſlechts mijn hulde toegezworen,
En eer geen andre wet, dan die van zijn gebied.

EPIPHANES.

Miskent gij dan mijn magt? ——

JEDIDIA.

Zij is bij Hem een niet!

EPIPHANES.

Hoe! hangt geheel uw lot niet aan mijn welbehagen?
Zijn 't mijne ketens niet, die ik u om zie dragen?
En toch zijt gij geen Slaaf? ——

JEDIDIA.

Die ſlavernij is ſchijn.
Mijn wil, niet uw geweld, kan mij uw ſlaaf doen zijn.
Een waarlijk vrije ziel is boven 't lot verheven.
Hoe fel de noodſtorm loei, zij hoort het zonder beven,
En ziet, wat talloos heir van rampen haar omring',
In haaren val alleen een ſtandsverwisſeling.
Voor hem, wien God alleen als Koning kon bekoren,
Gaat, wat hem ooit begeef, de vrijheid nooit verloren.

Zij

Zijn moed ontzenuwt al de magt der Dwinglandij,
En ſchoon zijn kracht bezwijkt, zijn ziel blijft eeuwig vrij.

EPIPHANES.

Wie, buiten u, tot mij op zulk een' toon dorst ſpreken,
Mijn donder zou dien trots op zijnen ſchedel wreken.
Maar daar mijn hart voor u, en uw belangen pleit,
Hoor ik niets in uw taal, dan uw grootmoedigheid.
Kom, zien wij wie van ons het meest geduld kan tonen,
Ik, in u wel te doen, en gij, in mij te honen. ——
Wees vrij, terwijl die naam uw oog zo ſterk verblindt.
'k Ontſla u van mijn' dienst. Welaan! wees ſlechts mijn vrind. ——
Gij zult naast mij in al 't genot der grootheid delen.
Dit uitzicht moet een hart, zo fier als 't uwe is, ſtrelen.
De kring, waarin uw moed tot hier toe blonk, was kleen.
Gij zult voortaan aan 't hoofd van mijne heiren treên,
En heel het aardrijk op uw' wenk zien nederbukken.
Uw Moeder zal de vrucht van uw verdienſten plukken,
En, ſmakende in haar huis de welvaart van rondsom,
U zeegnen, als de vreugd van haaren ouderdom.
En blijft voor al dit heil uw hart nog onbewogen,
't Bezwijkt ligt voor de kracht van twee aanminnige oogen.
Ik weet, gij mint ſints lang een lieve jonge Maagd;
En twijffelt ge of de glans der grootheid haar behaagt,
Of ge op haar' bijval in een wijze keus moogt bouwen?
Ik ken door langer proef dan gij den aart der Vrouwen.
Door uiterlijken ſchijn verblind, en tuk op pracht,
Wordt goud bij haar verdienſte en aanzien deugd geacht.
Ik zelf, ik wil u naar het Echtaltaar geleiden;

Daar

Daar zal het ſtrelendst loon uw teedre min verbeiden;
En gij, in uw genot beſchaduuwd door mijn' troon,
Deelt met uw Selima in al 't geluk der Goôn! —
Dien voorſpoed kan uw hart van mijne gunst verwachten;
En is dit alles nog te min naar uw gedachten,
'k Wil meer nog doen! — Maar aan het heil, u toegezegd,
Is eene inſchiklijkheid van uwen kant gehecht.
Ik kon als Koning, als uw Overwinnaar ſpreken —
Ik wil ſlechts, als uw Vriend, u voor u zelven ſmeken.
Mijn volk, hoe zeer 't u acht, zou niet geduldig zien,
Dat ik zo hoog een' ſtaat een' vijand aan ging biên,
En mij met al mijn gunst tot eenen vreemdling keerde,
Ten ware hij met hun dezelfde Goden eerde.
Schik u naar hun begrip: verlaat uw' God alleen —
Dit 's alles wat ik eisch, en de eisch is waarlijk kleen.
Wat kan uw hart toch bij dien enklen ſtap verliezen? —
't Gemeen kleve aan zijn' God — durf gij uw Goôn verkiezen,
En, waar 't belang dit eischt, hen weer gerust verſmaên!
Hoe! kunt ge u, na dit al, een oogenblik beraên? —
Stel tegen zo veel heils de wreede folteringen,
Die, bij uw weigring, u van allen kant omringen. —
Beſchouw u, delende in den ſmaad van uw geſlacht,
Vergeten als den worm, en van 't Heelal veracht —
Een moeder door uw ſchuld van hulp en troost begeven;
Een teedre hartvriendin, door u beroofd van 't leven —
En, na zo veel ellende, in 't eind — den jongſten nood.
Welnu, wat kiest uw ziel, die de eerzucht kent?

JEDIDIA.

Den dood.

EPIPHANES.

Ach, Dwaas! wil dan uw hart zijn' eigen moordkuil delven?
Gij hebt in heel mijn rijk geen vijand, dan u zelven.
Bemint gij de eer, die voor een' Godsdienst haar verlaat,
Die om een harfenfchim den glans eens Troons verfmaadt? —
Men kan zijn Goôn, maar fchaars zijn' voorfpoed wedervinden.
Kan 't mooglijk zijn, dat gij u zelv' dus kunt verblinden,
En voor een ijdlen waan zo hoog een' luister vliedt? —

JEDIDIA.

Die luister krenkt mijn ziel, maar ftreelt haar grootheid niet.
Ik durf met vreugd veracht, en zelfs rampzalig wezen,
Doet mij flechts 't vonnis van mijn eigen hart niet vrezen.
De deugt voert enkel naar de waare onfterflijkheid,
En zonder haar heeft de eer niets dat mijn' boezem vleit.

EPIPHANES.

'k Zie met medogendheid op uw verblinding neder. —
Uw hart bemint dan niet?

JEDIDIA.

Ach! — niet dan al te teder!

EPIPHANES.

Hoe! mint ge uw Selima, en ſtelt gij hier beneên
Iets boven haar bezit? ——

JEDIDIA.

God en mijn pligt alleen ——
En wierd die keus door mij of door haar hart misprezen,
Dan zoude ik haar, of zij zou mij onwaardig wezen.

EPIPHANES.

Ach! zal die dwaaze pligt, als u mijn gunst begeeft,
En gij, door uwen trots van elk verlaten, ſneeft,
Uw ſmart vermindren of uw zilte traanen drogen?
Wat bleef u ovrig, waar mijn innigst mededogen
Niet met uw jeugd begaan, in al uw ongeluk?

JEDIDIA.

O Koning! kent uw hart dien eedlen troost in druk,
Die, midden in den drang der felſte tegenheden,
Ons met het hoofd om hoog ſtoutmoedig voort doet treden,
En zachte roozen ſtrooit op 't hobbligst levenspad? ——
Zo gij dien wellust kent en hem naar waarde ſchat,
Kan dan uw billijkheid een oogenblik verwachten,
Dat ik die zaligheid zo roekloos zal verachten?
Biedt mij uw gunst een' ſchat van aardſche grootheid aan,
Duld, dat ik voor dien troost uw grootheid durf verſmaên.

Hoe hoog gij al haar' glans en voordeel uit moogt meten,
Zij haalt in waarde niet bij een gerust geweten.
Zo lang aan mijne ziel die troost nog ovrig ſchiet,
Ben ik mijn lot getroost en ken het onheil niet.

EPIPHANES, *op een' ſpottenden toon.*

Ligt zal die herſenſchim u in den nood begeven.

JEDIDIA.

Mijn troost is boven u en uwe Goôn verhéven.
Hij blijft een groote ziel, hoe hoog de nood ga, bij. —
Jehovah kent mijn hart, en eischt Hij dat ik lij',
Hij heeft mijn rampen naar mijn krachten afgewogen,
En is de Liefde zelv'. Hij wil de traanen drogen
Der lijdende onſchuld, die op zijn beſcherming wacht.
Wat ramp mij dreige of treff' ik ſteun op zijne kracht;
En nimmer zal de vrees dien moed in mij verpozen,
Zo lang mijn hart niet voor zich zelv' behoeft te blozen.
Al trof me uw donder ook, lijde ik ſlechts zonder ſchuld,
Dan tart ik zijn geweld......

EPIPHANES.

Gij tergt mijn taai geduld,
En blijft hardnekkig mij en mijne gunst verachten.
Wel aan! ik geef u tijd. Beproef uw' moed en krachten.
Herinner u het heil, u door mij aangeboôn —
Mijn wil is u bekend. — Een weigring waar hier hoon.

Weet

Weet dat ik Koning ben! — 'k Verlaag mij niet tot dreigen —
Maar kan mijn goedheid zelve uw trotsche ziel niet neigen,
Wordt eindlijk mijn geduld door uwen weêrstand moê,
En twijffelt ge aan mijn wraak — Zie hoe 'k mij vrezen doe!

'Er wordt een gordijn opgehaald, en Jedidia ziet ijlings de bloedige, mishandelde, en verminkte lijken zijner Broederen door elkanderen liggen.

JEDIDIA, *geheel schrik.*

Wat zie ik!

Te rug wijkende en zich tegen een' pijlaar onderschraagende.

Hemel help!

EPIPHANES.

Wees wijs, kies, en blijf leven.

Vaarwel!

VIERDE TONEEL.

JEDIDIA, *alleen.*

Na eene lange wezenloosheid zijn hoofd opbeurende.

Op welk een klip wordt hier mijn ziel gedreven?
Is 't waarheid wat ik zie, of slechts een ijdle schijn,
Een akelige droom? — God! zou dit waarheid zijn!
Ach! twijffelt nog mijn hart aan de uitspraak mijner oogen!

Hij doet eenige treden naar de lijken zijner Broederen.

Mijn dierbre Broedren! gij voor eeuwig mij onttogen,
Voor eeuwig aan mijn hart en aan mijn liefde ontrukt! ——
O wreed gezicht! dat al mijn hoop ter aarde drukt,
Dat mij ontroert, bedwelmt, en mijnen moed doet wijken! —
Mijn Broedren! .... Groote God! zijn dit hun dierbre lijken!
O woede! o wreedheid!... zo misvormd van top tot teen!...
Mijne oogen! wendt u af van deeze afgrijslijkheên,
Die duizend dolken door mijn bonzend harte boren. ——
Affchuuwlijk Dwingland! zou uw gunst mijn ziel bekoren?
Neen! 'k haat het leven zelf; mij door u aangeboôn,
'k Vervloek uw' eisch, u zelf, mijn noodlot en uw Goôn!
Wat toeft ge? — Uw donder tref me! Ik heb alreê besloten.
Gij moogt den fcherpften dolk door mijnen boezem ftoten —
Denk, denk niet, dat ik voor de wreedfte foltring gruw',
Ik kies die foltring, en nog duizend boven u! ——
Aan deezen Broedrenkring mist nog een enkle Broeder:
Hij is hun niet onwaard, en reikhalst ..... Ach, mijn Moeder!
Waarom voelt thans uw Zoon hoe duur zijn ziel u fchat...
Hoe maklijk waar mijn keus, zo ik geen moeder had!
En gij, mijn Selima! o dierbre, dierbre Panden!
Hoe foltert gij mijn hart! — Ruk los, o God! die banden,
Natuur fchreeuwt in mijn ziel, verdoof natuur in mij! ——
Ja, Dwingland! deeze kreet ftaat uwe poging bij,
En zweeg ze, uw felfte vloek zou mij een zegen wezen! —
'k Heb vroeg geleerd mijn' God, en niets dan God, te vrezen,
Maar als mijn oog op u, mijn dierbre moeder! ziet,
Dan vreest, dan ijst mijn hart, en voelt zijn grootheid niet!
O wreede tweeftrijd, die mij 't hart van een doet fcheuren! —

Hier

Hier wenkt mij rede en pligt; daar zie 'k een moeder treuren;
En ter volmaking van mijn wreed, mijn ijslijk lot,
Strijdt Liefde en Oudermin met mijnen pligt en God!
Afschuuwlijk Oord, o Poel van jammeren en plagen!
Mijn ziel kan uw gezicht noch denkbeeld langer dragen.
Mijn geest en kracht bezwijkt,.... 't wordt donker voor mijn treên...
En reeds gevoel ik niets..... Mijn Wachten! voert mij heên.

Einde van het tweede Bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TONEEL.

Het Toneel verbeeldt een ander Vertrek in den Tempel, tot eene gevangenis voor Jedidia toegericht.

JEDIDIA, *alleen.*

Afſchuuwlijk ſchaduwbeeld der wreedſte folteringen !
Komt gij tot in den nacht des kerkers mij beſpringen? ——
Is dan voor eeuwig aan dit hart de rust ontzeid? ——
Gij, ſtilte van den dood! verdovende eenzaamheid!
Uw kalmte moog voortaan rampzaligen bekoren,
Voor mij, voor mij alleen, is alle rust verloren! ——
Ach! waar mijn ſcheemrend oog op aard' zich heenen wendt,
'k Zie niets tot aan mijn graf, dan traanen en ellend',
O dierbaar Vaderland! uw roem ligt neêrgeſmeten ——
O mijn Jeruſalem! —— zou u mijn ziel vergeten? ——
U? — Neen! veeleer vergeet mijn rechtehand zich zelv'!
Mijn hart ſcheurt om uw ramp, ontheiligd Koorgewelf!
't Herinnert zich, en ſmelt van rouwe, hoe voordeezen
De liedren Sions langs uwe achtbre zuilen rezen,
Wanneer de blijde Rei uit Levies rein geſlacht
Jehovah's Grootheid in zijn weldaên overdacht,
En heel 't feestvierend heir met hun zijn toonen paarde.
O droeve ſchuld mijns Volks, die al dit onheil baarde!

Ge-

Gerechte ſtraf, zo vaak den Vaderen voorſpeld!
Die thans dit Heiligdom ten prooi der Heidnen ſtelt;
Hoe bitter deelt mijn ziel in al uwe ijslijkheden! ——
Werd ooit mijn Godsdienst of mijn Vaderland beſtreden,
Dat ik, hoe fel gedrukt door eigen tegenheên,
Nog andre rampen zag, dan hunnen ramp alleen?
En nu. .... o God! mijn oog ziet niets dan louter plaagen! —
O mijne Broedren! hoe onmenschlijk ook verſlagen,
Uw lot is heuglijk bij mijn ijsſelijken ſtand!
Gij kent geen ander dan een zalig Vaderland!
Hoe ſteekt uw vreugd thans af bij mijne ſmart en traanen!
Mij ſtreelt geen vonkje heils, niets doet uw heilzon tanen;
En, daar ge in d'arm van God het hoogst geluk geniet,
Hoort gij het kermen van uw' droeven Broeder niet! ——

Na eenige ſtilte.

Mijn Moeder! — ziet ge in 't eind u ook door mij begeven,
Was zulk een ſtorm bereid voor d'avond van uw leven? —
Och of mijn dood aan u de rust hergeven kon! ——
En gij, wier min mijn hart in blijder dagen won,
Toen nog dat hart niet dacht — ach! kon ik 't immer denken? —
Dat u mijn tederheid geen ander heil zou ſchenken,
Dan angſten, tegenheên, en wreede boezempijn,
En dat het kille graf ons huuwlijksbed moest zijn.
Och, dierbre! mogt uw hart, uw teder hart vergeten,
Dat een rampzalige ooit uw liefde heeft bezeten —
Och! dat gij afgeſcheurd van alles wat ik lij'.......

TWEEDE TONEEL.

JEDIDIA, SELIMA.

SELIMA, *onverwacht voorttredende.*

Ach, Wreedaart! eischt uw hart meer dan den dood van mij? —

JEDIDIA.

Wat zie ik? — Wordt mijn ziel door valschen schijn bedrogen? —
Zijt gij het, Selima! —

SELIMA.

Ach! twijfflen nog uwe oogen....

Zij vliegt met open armen naar hem toe en drukt zijn hoofd aan haare borst.

Zink aan dit kloppend hart, en voel of ik het ben!

JEDIDIA.

Zo slaat alleen dat hart, dat ik voor 't mijne ken.
Gij zijt mijn Selima! dan ach! ook uwe smarte
Verdubbelt nog den angst van mijn bestreden harte.
Aan zo veel leeds en strijds zo rusteloos ten doel,
Gevoelt mijn hart niets meer, en sterft toch van gevoel!

SELIMA.

Misgun de vreugd mij niet, die nog mijn ziel kan ſtrelen
Ik ken geen ander heil, dan in uw ramp te delen,
En zegen mijn geluk, is ſlechts uw lot het mijn'. ——
Ach! kan voortaan op aarde ons lot geſcheiden zijn?

JEDIDIA.

Zie daar mijn felſten ramp! —— Och waar ons lot geſcheiden!
Mijn trouw kan u voortaan niets dan den dood bereiden.
Helaas! —— is dit het loon voor uwe teedre min,
En wachtte uw ziel 't van mij? —— Ach, dierbre Hartvriendin!
Denk, denk niet, dat mijn ziel het immer zal vergeten,
Hoe 'k heel mijn aanzijn aan uw min heb dank te weten. ——
De Hemel nam mij vroeg een' dierbren Vader af,
De wijze lesſen, die zijn mond mij eertijds gaf,
De deugd, mij altijd door een moeder aangeprezen,
Deed uwe liefde alleen mij tot een' wellust wezen;
En heeft uw Minnaar ſints iets noemenswaard verricht,
Hij is zijn grootheid aan uw liefde alleen verpligt.
'k Dorst moedig de ondeugd in haar vleiendst ſchoon beſtrijden,
Om door geen enklen vlek 't bezit van u te ontwijden,
Van u, die in mijn oog de kroon der ſchepping waart!
Hoe zuiver heeft dit doel mij bij mijn deugd geſpaard!
Geen pligt, die u beviel, was boven mijn vermogen;
'k Vond altijd nieuwe kracht in uwe aanminnige oogen.
Mijn hart verhief zich ſtaêg en zegende zijn lot.
Ik zag in uw bezit het hoogst geſchenk van God,
En in den Gever zelv' den allerbesten Vader.

Geheel door u bezield, kwam ik der Godheid nader,
Die u zo hemelsch, mij zo teêr geſchapen had,
En al mijn dankbaarheid voor zijne gift bezat.
En nu..... Ach! nu verwekt, bij al die zaligheden,
Het denkbeeld aan uw min een ſiddring door mijn leden.
'k Voel zelfs een ſcherper ſchicht mij door den boezem gaan,
Naar maate ik meer uw hart zie voor mij openſtaan. ——
Ach! moest dat hart voor mij, voor een ellendling, blaken!
Kan dan de teerſte min ons zo rampzalig maken! ——
Mijn ziel, nog meer ontroerd door uw grootmoedigheid,
Verwijt zich elken traan, dien gij, Rampzaalge! ſchreit....,
Ligt zal ik binnen kort dit treurig leven derven;
Maar mijne Selima........

SELIMA, *vuurig*.

Zal aan uw zijde ſterven;
Het ſlachtzwaard kusſchen, dat haar levensdraad verſlindt,
En 't noodlot zeegnen, dat haar' dood aan d'uwen bindt.

Met de ſtem van het teêrſte gevoel.

Hoe vaak heeft u mijn mond in kommerloozer ſtonden,
Als we onderling 't Heelal in onze harten vonden,
En mij dit traanendal, met al zijn tegenheên,
In uw' geklemden arm een lachend Eden ſcheen;
Terwijl wij, één gevoel, van liefde en teêrheid weenden,
En, ſpraakloos, zucht met zucht en ziel met ziel vereenden,
Al ſtamerend beleên, dat ik aan uwe zij'
De zwartſte nachtſpelonk, de barste woestenij
Ver voor een Paradijs van weelde zou verkiezen,

Waar-

Waarin mijn minnend hart uw bijzijn moest verliezen,
Die eigen keus bezit nog alles wat mij vleit;
Waar u mijn oog ontdekt, vinde ik mijn zaligheid,
En is dat eenigst heil mij in het graf beſchoren,
Dan kan het graf voortaan mijn ziel alleen bekoren;
Dan zie ik in zijn' nacht het eindperk van mijn leed,
En in 't gewaad des doods het blinkendst bruiloftskleed.

JEDIDIA.

O Hemel! is 't genoeg? — Heb ik iets meer te vrezen? —
Konde ik zo zalig — moest ik zo rampzalig wezen!
Moest ik van mijn geluk ſlechts al de waarde zien,
Op dat het aan mijn hart voor eeuwig zoude ontvlien! —
O mijne Moeder! moest de deugd mij hier beneden
Niet altijd langs een pad van roozen voort doen treden? —
Ik volgde ſtaêg de deugd en vond niets dan verdriet!
En thans vertrouwt mijn hart zijne eige keuze niet.
Nu kan de ſtem der deugd mijn ziel alleen bekoren;
Dan komt mij 't heil van Zoon en Minnaar ſlechts te voren,
En daar ik beurtling kies, dan voor mijn keus weêr bloos,
Maakt deugd, pligt, liefde, faam; maakt elk mij radeloos!

SELIMA.

Ik ken mij zelv' niet meer; ontroerd, bedwelmd, verlegen,
Voel ik in deezen nood mij niets op 't harte wegen,
Wat rampen om mij woên, dan uw behoud alleen.
Ach! de uitgeſtaane ſmart vloog met mijn krachten heen!
Er was een tijd, dat ik, in 't barnen der gevaaren,

Voor

Voor 't heil van 't Vaderland en de eer van onze altaaren,
Mijn leven en mijn vreugd blijmoedig had verpand;
En nu tot hun verderf zelfs de Afgrond ſaamenſpant,
Voel ik dat eigen vuur niet in mijn boezem gloeien;
Of mag een ſtille traan nog langs mijn wangen vloeien,
Helaas! het baart mijn ziel niet meer die foltering —
Slechts uw verlies alleen blijft mij vernietiging!
Ik ijs op 't denkbeeld zelfs, en deugd en Godsdienst wijken;
En dat mijn krachten niet alreê geheel bezwijken
Is, wijl een flaauwe ſtraal van hoop mij ovrig ſchiet,
Dat mooglijk nog uw jeugd.......

JEDIDIA.

Ach! vleien wij ons niet.
Hij die mijn Broedren zo onmenschlijk om deed komen,
Zal voor een' worm bij hen zijn woede niet betomen.

SELIMA.

Hij roemt toch 't meest uw' moed. Men zegt hij bood uw jeugd
Alreê zijn gunst...

JEDIDIA.

Maar 't was ten koste van mijn deugd.

SELIMA.

De Hemel dan alleen zie op mijn traanen neder!
Ligt ſchenkt Hij u nog aan uwe eedle Moeder weder.

Die

Die eerbiedwaardige verdient het beste lot,
En 'k wacht, haar deugd ten loon, een wonderwerk van God.
'k Wil de uitkomst van mijn hoop aan uwe zij' verbeiden.
Niets dan het wreedst geweld kan me immer van u scheiden.
'k Zal Epiphaan voor u mijn borst al juichend bién,
Zijn voeten kusschen om u slechts bevrijd te zien ——
Ach! kon ons niets den weg tot zijne ontferming banen,
Ligt is hij niet gehard voor teedre vrouwentraanen.

JEDIDIA.

Ach, dierbre! —— welk besluit! Verlaat dit treurig oord.
Vermeêrt mijn onheil niet.

SELIMA.

Verlaten.... doodlijk woord!
Neen, ik verlaat u niet!

JEDIDIA.

Poog u 't gevaar te ontrekken.
Hoe! wilt gij noodeloos der wraak ten prooi verstrekken?
Och dat uw snelle vlugt mijn jongste vrees vertraag'!...
Lagcht u een keten aan?

SELIMA.

Als ik die met u draag',
Is ze in mijn oog een kroon van onbezefbre waarde!

Ik hoor alreé gerucht. Men nadert ons misschien....
In Gods naam! poog vooreerst den Dwingland nog te ontvliên!

SELIMA.

Laat mij u dan voor 't laatst aan dezen boezem drukken;
En zo mijn pogingen bij Epiphaan mislukken....

Met grootmoedigheid.

Jedidia! — geen heil waar mooglijk voor uw ziel —
Ook in mijne armen niet! — zo u uw deugd ontviel.
'k Mistrouw mij zelve nog op 't denkbeeld van uw sterven —
Bemin mij eedler! — Durf mij om mij zelve derven! —
En zo dit zwakke hart ooit uwen strijd verzwaart...
Bescherm mij voor mij zelv'. — Blijf u en mijner waard!

Zij vertrekt vol drift.

DERDE TONEEL.

JEDIDIA, *alleen.*

O God! is dan de mensch gedoemd om hier beneden,
Gestadg een prooi te zijn van tegenstrijdigheden,
En is de beste deugd, in 't barnen van 't gevaar,
Als ons een drift bestormt, te zwak een beukelaar? —

VIERDE

VIERDE TONEEL.

JEDIDIA, EPIPHANES *met zijn gevolg*, CHRIJSES.

EPIPHANES.

Wel nu, doet u in 't eind mijn goedheid uwaarts blozen?
Gij zaagt hoe ik mij wreek. —— Hebt gij alreê gekozen?

JEDIDIA.

Mijn lot, mijn leven, Vorst! hangt van uw wenken af;
't Is God die u die magt, 'k erken zijn oordeel, gaf;
Maar kan een menschlijk hart een keus van mij begeeren,
Zo lang nog drift bij drift de ontroerde ziel beheeren? ——
Ach! nog, nog ziet mijn oog de jongste afgrijslijkheên! ——
Gun dat ik mij herstel —— en wordt uw ziel verbeên ——
Dat ik dan nog één gunst van uwe ontferming smeke!

EPIPHANES.

Wat eischt ge?

JEDIDIA.

Dat gij duldt, dat ik mijn moeder spreke.

EPIPHANES.

Welaan! geniet uw' wensch.
Tot Chrijses.
Dat men hem tot haar leid'.

In 't weggaan tot Jedidia.

Gevoel hoe zeer mijn hart voor uw belangen pleit!

VIJFDE TONEEL.

JEDIDIA, CHRIJSES.

CHRIJSES.

't Verlieugt mij dat uw bede u niet is afgeslagen.
Zo ik hier meester waar, zoudt gij geen kluisters dragen.
Ik deelde reeds in 't lot, dat uwe Broedren trof.....

JEDIDIA.

Ach! woont meêdogenheid aan uw onmenschlijk Hof?

CHRIJSES.

Zij woont 'er, en schoon elk haar daar voortaan mogt honen,
Zo lang dit hart zich voelt, zal zij 'er blijven wonen.
Mistrouw mijn woorden niet. Mijn hart kent geen bedrog,
En waar mijn raad gevolgd, uw Broedren leefden nog.
Dan ach! de vleierij deed duizend stemmen horen,
En treft bij haar gestreel de Waarheid Vorsten ooren? ——
Schoon ik uw' God niet dien, ik min de deugd als gij;
Al wie haar hulde doet, vindt eenen Vriend in mij,
En dwaalt haar volgling met zijn oordeel in mijne oogen,
Mijn hart gevoelt voor hem te meerder mededogen.

Voor

Voor mij, getrouw aan 't licht, dat mijne ziel bestraalt,
Laat ik het aan de Goon, wie hier het minste dwaalt. ——
Zie daar de grondtrek van mijn hart: dat die bewijze
Hoe zeer ik Epiphaan in zijn gedrag misprijze;
Maar duld, daar nooit mijn mond een stervling heeft gevleid,
Dat ik ook u misprijze om uw hardnekkigheid.

JEDIDIA.

Noemt gij hardnekkigheid zijn' God getrouw te wezen?

CHRIJSES.

Neen! deeze trouwe heeft mijn hart in u geprezen.
Maar als ik op u staar en op 't gedreigde leed,
Wenschte ik dat gij iets meer voor uw behoudnis deed.
De Koning acht u; maar zijn hoogmoed is u tegen.
Hij waant dat in dien trots zijn grootheid zij gelegen.
Volbreng slechts eens zijn' wil, dan is zijne eer voldaan,
Dan vindt ge een voorspraak —— zelfs in 't hart van Epiphaan.

JEDIDIA.

Al wie in 't misdrijf tot den eersten stap durft komen,
Zal, waar 't belang hem noopt, den laatsten ook niet schromen.

CHRIJSES.

Bezef hoe zeer de nood thans deezen stap verschoont.
Gij weet wat ramp u dreigt, zo ge u onwillig toont.

Ook kent gij 't leed uws Volks, dat op uw hulp blijft wachten?
Hun lot hangt aan uw keus — ach! poog het te verzachten.

JEDIDIA.

Hij, die op zijn bevel 't Heelal heeft voortgebragt,
Heeft al dat leed verwekt op mij en mijn geflacht.
Hij kan, als 't hem behaagt, ons zaklig lot doen keren,
En met één' wenk uw' Vorst in 't ftof des doods verneêren.
Hij heeft niet noodig, als hij onze traanen ziet,
Dat Hem de brooze worm met ondaên bijftand bied';
En zo mijn Volk hun heil door 't misdrijf zag herrezen,
Dan zou dat fchijngeluk hun treffendst oordeel wezen.

CHRIJSES.

Verlaat ge een Moeder dan, die alles met u derft?
Een Hartvriendin, die op uw lijk van rouwe fterft? —
Ach! zo ge een' enklen keer u naar den nood wilt voegen,
Wordt heel uw leven ftraks één keten van genoegen.

JEDIDIA.

Al ftroomde ook al het heil vereenigd in mijn' fchoot,
Dat in dit leven ooit een Sterveling genoot;
Maar de onfchuld mijne ziel niet als voor deezen ftreelde,
Ware ik rampzalig in het midden van die weelde.

CHRIJSES.

Komt u een wreede dood dan zo aanminnig voor,
Dat gij hem willig kiest?

JEDIDIA.

Och of mijn hart hem koor!
Dan ach! dat zwakke hart voelde, in geheel mijn leven,
Zich nooit met zo veel kracht aan fterfelijken kleven...
O God! geheel mijn ziel is één met haar! — en Gij —
Ook Gij hebt heel mijn hart! — — Gevoelt gij wat ik lij'?
'k Wil vrolijk fterven voor den grooten Albehoeder,
Maar teffens leven voor een Minnaares en Moeder;
En waar ik in dien ftrijd, dien bangen ftrijd, mij keer',
Mijn geest verzinkt alom in wezenloosheid neêr! —
Maar midden in mijn' angst voel ik dien wensch nog gloeien,
Dat God geheel mijn keus aan zich alleen moog boeien...
Ach! zo ik immer voor mijn eigen harte fchrik —
Dan deelt geen fterveling in feller ftraf dan ik!

CHRIJSES.

Neen! zo veel grootheid kwam mij nooit op aard' te vooren.
De fchoonfte Schepter kon mijn eerzucht nooit bekoren.
Maar als, bij zo veel deugds, mijn oog uw lot aanfchouwt,
Wenfche ik voor 't eerst dat mij de Troon waar toevertrouwd.
Goon! moest Epiphanes zo zuivre een onfchuld fchennen!

JEDIDIA.

Uwe eedle ziel verdient den waaren God te kennen.
Och! dat nog eens zijn licht zich aan u openbaar'!
Och of dit heil de vrucht van mijne keuze waar!

 CHRIJ-

CHRIJSES.

Grootmoedig Jongeling! gij hebt mijn ziel bewogen.
Ik wijde aan uw behoud voortaan geheel mijn pogen.
Wat God werd ooit op aard' met zulk een trouw gevreesd! —
Nog speelt een middel tot uw redding in mijn' geest.
Vertoef een oogenblik in een der zijvertrekken,
Dat ik mijn' toeleg aan uw moeder moge ontdekken,
Eer ge u tot haar begeeft. Komt, Wachten! leidt hem heen.
Ik toef hier Thirsaas komst. Men doe haar tot mij treên.

ZESDE TONEEL.

CHRYSEIS, *alleen*.

Hoe treurig is het lot der brooze Stervelingen! —
Die Jongling mag in deugd met elk naar de eerkroon dingen,
En echter dwaalt hij in de erkentnis van zijn God.....
Maar ik — ook ik ben mensch... misschien is dit mijn lot!..
Helaas! zo 't waar is dat de Godheid, hier op aarde,
Aan haare erkentenis de hoogste deugden paarde,
Dan heb ik Jupiter te dwaaslijk aangebeên,
En zijn Jehovah is de waare God alleen! ———
Ach! moest zo donkre een nacht eene eedle waarheid dekken,
Die aan den zwakken Mensch tot zo veel troost kon strekken! —
Maar dat ik heden mij niet in dien doolhoof meng'.
Een pligt spreekt in mijn hart; dat ik dien eerst volbreng';
En wie den Schepter van 't Heelal dan ook moog dragen,
Die sterveling moet gewis Hem 't allermeest behagen,

Die,

Die, eer hij 't Outer naakt, de lijdende onschuld hoedt,
Eerst zijnen pligt volbrengt, en dan Hem hulde doet.

ZEVENDE TONEEL.

CHRIJSES, THIRSA.

THIRSA.

't Is op uw' eisch, mijn Heer! dat ik u hier kom storen.
Is mij of mijnen Zoon een' nieuwen ramp beschoren?

CHRIJSES.

Beklagenswaarde Vrouw! misken mijn' toeleg niet.
Mijn hart is niet van steen; het deelt in uw verdriet;
En deed dit oogenblik me uw bijzijn hier begeren,
't Was om van 't hoofd uws Zoons het onheil af te weren.

THIRSA.

Neen, eedle Chrijses! neen, wat ramp mijn boezem torscht,
Mijn oog verwart u niet met uw' ontaarten Vorst.
'k Weet, stond ons lot aan u, wij hadden niets te schromen;
Dan ach! kunt gij de wraak des Dwingelands betomen!

CHRIJSES.

Indien Jedidia mijn' toeleg niet belet.
En uw gezach mij schraagt, dan is uw Zoon gered.

THIRSA.

Och of dit mooglijk waar ten koste van mijn leven!
Maar ach! moet ik voor hem de wet mijns Gods begeven,
Of ook zijn foltring zien...... dan is mijn hoop voorbij.

CHRIJSES.

Bezef toch hoe geducht uw ijslijk lot dan zij!

THIRSA.

Mijn ramp is zwaar, mijn Heer! maar mijne ziel onſchuldig.
Zo lang ik dit gevoel, draag ik mijn lot geduldig.

CHRIJSES, *met verwondering.*

Hoe! midden in den ramp blijft gij ook even groot ——
Is dan de hoogſte deugd het erfdeel van den Jood?

THIRSA.

Zo zij dit waar geweest, mijn Heer! en nog mogt wezen,
Dan zou mijn Volk de magt van uwen Vorst niet vrezen;
Maar ach! de zwarte ſchuld, die hen voor God bevlekt,
Heeft al dit onheil op hun ſtad en hoofd verwekt.
Hij, die aan hun alleen zijn wetten openbaarde,
Is de eene waare God van al de Goôn der aarde.

CHRIJSES.

Of gij van al het Volk, dat op den aardboôm woont,
Dat geen, dat zich 't getrouwst aan zijnen God betoont.
Maar ſpillen wij geen tijd. De nood eischt ſpoed te maken.
Uw Zoon moet door zijn deugd het ſtugſte harte raken.
Zijne edelmoedigheid verdient het hoogst geluk. —
De hoop, dat mijn ontwerp hem nog der wraak ontrukk',
Kan in 't vooruitzicht reeds mijn hart met wellust ſtrelen:
Dan 't is niet veilig u mijn' raad hier mêe te delen.
Treên we in dit zijvertrek, daar zijn wij meerder vrij. —
Goon! dat mijn jongſte ontwerp door U gezegend zij!

Einde van het derde Bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TONEEL.

Het tooneel vertoont de Gehoorzaal. 't Is nacht.

THIRSA, *alleen.*

Neen, Chrijſten! ſchoon uw doel uw hart tot eer kan ſtrekken,
't Afgodenoffer moet zijn handen nooit bevlekken!
Den wierook brengen wij geen Outers toe, maar wel
Den eenen waaren God, den God van Israël,
En 't hart eens eedlen Joods zal nooit dien Naam verzaken.
Vergeefſch zoekt gij den glimp ons ſmaakelijk te maken,
Als of niet Jupiter door ons wierde aangebeên,
Maar wij ſlechts knielden voor den Godgewijden ſteen,
Waarop uw voorzorg hem tot ons behoud zou zetten.
Neen! deeze vinding kan zijn ſterven niet beletten.
Hoe luttel in uw oog dit eerbewijs ook zij,
Het roken van een' ſteen is ook afgoderij.

TWEE-

TWEEDE TONEEL.

THIRSA, JEDIDIA.

JEDIDIA.

Mijn dierbre Moeder! mag mijn oog u nog aanſchouwen,
Na zo veel tegenſpoeds?

THIRSA.

'k Blijve op dien God vertrouwen,
Wiens kracht mij zichtbaar ſchraagt, en, midden in de ellend,
Den meestgeduchten ramp van mij heeft afgewend.
Zijn gadelooze Gunst ging zelfs mijn' wensch te boven!

JEDIDIA.

Verlaatne! gij — ook gij blijft zijne goedheid loven!
Nog bloedende aan een wond die niets op aard' geneest....

THIRSA.

Ach! in den dood mijns kroosts roeme ik zijn trouwe 't meest.
Toen God uw Broedren riep, vreesde ik niet voor hun ſheven;
Hunn' afval vreesde ik ſlechts. Zijn zijn getrouw gebleven,
Elk bij zijn volle deugd tot aan zijn' jongſten ſnik.
Hoe kalm, hoe heerlijk was dat haglijk oogenblik!
Een hemelwellust ſcheen uit aller oog te ſtralen —

Wat

Wat leven kan in prijs bij zulk een ſterven halen?
Mijn Zoon! — zo nog één wensch in mijnen boezem woont,
't Is dat ge u waardig aan die eedle Broedren toont.

JEDIDIA.

Ach! hadden zij als ik voor eene Gaê te vrezen?

THIRSA.

Zo gij verwint, mijn Zoon! uw kroon zal ſchooner wezen.

JEDIDIA.

Gij mint mij dan niet meer, mij, 't eenigst overſchot...

THIRSA, *bewogen.*

Meer dan mijne eigen ziel, maar minder dan mijn' God.

JEDIDIA.

Uw deugd bleef ongekrenkt, maar uwe rampen ſtegen...

THIRSA.

Het waar geluk is in geen ſchepſelen gelegen.
De grootheid van mijn ſmart is God alleen bekend;
Maar hoe geducht de zee ook ſloeg van mijne ellend;
Toch is dees kalme zucht mijn ziel van meerder waarde,
Dan 't lot van Epiphaan, ook aan het hoofd der Aarde!

JEDIDIA.

Ja, zonder dat ons hart dien vrijen adem smaakt,
Lagcht ons geen heil hier aan, dat ons gelukkig maakt;
Maar de eigen vrêe der deugd kon in uw' boezem wonen,
En gij nog juichen in het midden van uw zoonen.
Ach! Israels God.....

THIRSA.

Is groot! — Wie gade of kroost op Aard'
Voor Hem verkiezen kan, is zijnen dienst onwaard!
Geen enkle deugd, mijn Zoon! werd ooit in Hem volprezen,
En toch is Menschenmin de grondtrek van zijn wezen.
Zijn Wijsheid voert alom 't ontwerp dier hoofddeugd uit;
Maar hult vaak in een' nacht zijn wonderlijk besluit,
En willen wij, wij stof! — die diepte roekloos peilen,
Onze eindigheid, mijn Zoon! doet ons hier eindloos feilen.
De Seraf zelf, die staêg zijn glansrijk aanschijn ziet,
Waadt rustloos in die zee, maar vindt haare oevers niet.
't Zij ons genoeg, als wij geen redding hier erlangen,
Dat God zijn zegel aan ons noodlot hebb' gehangen.
Wie hier voor Vaderland, voor Deugd, of Godsdienst lijdt,
Is zeker dat zijn ramp eens tot zijn heil gedijt.

JEDIDIA.

Hoe vaak is deeze hoop op 't einde in rook vervlogen!
Ach! die verwachting heeft mijn Broederen bedrogen:
De wreedste dood sneed hun dat zalig uitzicht af.....

THIR-

THIRSA.

Der Vroomen hoop, mijn Zoon! vergaat niet in het graf,
Maar reikt aan de eeuwigheid en wordt daar blij aanschouwen.
Hoe tuimlend is het heil, dat we op al 't zichtbre bouwen!
't Vergaat met ons genot, en hoe 't ons streel door schijn,
Eens zal het in ons oog min dan een schaduw zijn;
In dien geduchten stond, als Schepters, Heiren, Rijken,
Als Gade, Vrienden, Kroost, ons brekend oog ontwijken —
Dan kan 't herdenken, 't bloot herdenken aan één pligt,
Naar de inspraak van ons hart en 's Hemels wil verricht,
Den afgematten geest oneindig meer verkwikken,
Dan al de grootheid van vervlogen oogenblikken.
Zelfs hij, die 't hoogst geluk gehecht dacht aan den troon,
Vindt dan de kleenste deugd meer waardig dan een kroon.
De tijd, mijn Zoon! is ons alleen vergund op Aarde,
Ter voorbereiding tot een zijn van meerder waarde;
Treed met één' stap hem door! — Een enkel kloek besluit
Wint u een haglijk tal van slepende uuren uit.
Hoe menig sterveling moet hier, geheel een leven,
Door duizend struikelpaên naar de overwinning streven!
Eén menschlijk oogenblik van zwakheid in den strijd
Ontrooft hem jaaren, aan de deugd met vrucht gewijd; —
En u — u lagcht de kroon, in 't prilste van uw dagen,
Reeds schittrende aan! — Zoudt gij uw eigen heil vertragen? —
Eens gloeide uw teêrste jeugd naar heur bezit en nu.....
Een poging slechts, mijn Zoon! — grijp toe — ze is eeuwig u! —
Gij zwijgt? Hoe! schijnt de dood zo vreeslijk in uwe oogen?
Is dan die moed, die geen gevaar ontzag, vervlogen;
Die dapperheid, die zelfs de Dwingland eer bewees? —
Hoe! nu uw God.....

JE-

JEDIDIA.

Ach! 't is de dood niet dien ik vrees.
'k Zag vaak hem van nabij en leerde vroeg reeds ſneven.
Maar U en Selima in 't onheil te begeven.....
Dit zegt oneindig meer!

THIRSA.

Mijn tijd is ras voorbij.
Een magtiger dan gij, mijn Dierbre! waakt voor mij.
Verlaat mij aan dien God; zijn oog zal voor mij zorgen.
'k Ben in den liefdeſchoot diens Vaders best geborgen,
Die, eer ik 't licht ontving, me op hulprijke armen droeg,
En ook voor de Eeuwigheid heb ik aan Hem genoeg! —

JEDIDIA.

Uw deugd, die ſtand houdt in de woedendſte onweêrvlagen,
Zal u uw noodlot met gelatenheid doen dragen.
Maar ach! mijn Selima, die als gij haar begeeft,
Geen vriend, geen voorſpraak in het wijd Heelal meer heeft;
Die in haar prille jeugd reeds al haar heil moet derven;
Waar zal die Teedre troost, waar hulp op aard' verwerven?
Wie zal haare onſchuld..... God! aan welk een' ſmaad en hoon...

THIRSA.

Mijn ziel gevoelt uw' ſtrijd in al zijn kracht, mijn Zoon!
En kon mijn moederhart het dreigend ſlagzwaard keren,
Gij zaagt mij ſterven om uw onheil af te weren; —

Maar

Maar door een misdrijf u te onttrekken aan uw lot;
Een zwakke Sterflijke te kiezen boven God;
Voor haar Hem loogchnen — Ach! zoudt gij u hier beraden?
Wat is een heil, gekocht voor wroegende euveldaaden?
Vertrouw uw Selima aan 't eeuwigwakend oog,
En volg uw' pligt, mijn Zoon! wat u ontzinken moog.
Poog hier een kleene poos u aan haar min te ontrukken,
Om haar voor de eeuwigheid weêr aan uw hart te drukken.

JEDIDIA.

Wat kost die zegepraal aan mijn gefolterd hart!

THIRSA.

De Deugd blinkt schoonst, mijn Zoon! in tegenheên en smart.
't Is ligt een Dienstknecht van den waaren God te wezen,
Wanneer wij voor zijn' Naam geen tegenspoeden vrezen.
Neen! welk een grievend leed ons hier verzelle op Aard',
Hij, Hij alleen, mijn Zoon! is heel ons harte waard.
Hij mint ons teêr, en rijst de nood aan alle zijden,
't Is liefde die ons roept om voor zijn' Naam te lijden.
Hij zet een hooge proef op onze liefde en trouw,
Op dat de grootheid van ons hart ons blijken zou,
En wij reeds hier het loon voor onze deugd verwerven.
Hij eischt van u, dat gij voor zijnen Naam zult sterven;
Van mij, dat ik aan Hem mijn' jongsten telg nog geef —
Juich, juich, mijn Zoon! kniel neêr, verheerlijk Hem, en sneef!

JE-

JEDIDIA.

Gij hebt mijn keus bepaald! — o Thirſa! hoe verheven,
Hoe godlijk is uw deugd! — 'k Ontving van u mijn leven;
Mijn hart is voor die gift op 't duurst aan u verpligt,
Maar thans geeft gij mij meer dan 't nietig levenslicht! —
Neen! 'k heb geen oogenblik een aardsch geluk gekozen,
Ten koste van mijn deugd. Mijn hart zou hier van blozen.
Wat lot mij ook bedreigde, in ſpijt der felſte pijn,
Mijn hart helde altijd om mijn' God getrouw te zijn;
Maar kwam me uw denkbeeld, dat van eene Gaê genaken,
Dan kon dat lijdend hart tot geen beſluit geraken,
Dan vormde ik geenen wensch, wien naberouw en ſchrik
Niet ſmoorden in mijn ziel op 't eigenst oogenblik!
Uw deugd verheft me opnieuw. Thans durve ik weêr verkiezen;
En ſchoon mijn hart gevoelt al wat het gaat verliezen....
Mijn keus ſtaat echter vast, en 'k vrees geen dwingland meer.

THIRSA.

Zo vinde ik al mijn kroost bij u, Jehovah weêr,
Zo hebt ge uw trouwe aan mij, Aartsgoedheid! willen ſtaven —
Heb dank, o Vader! voor deeze edelſte uwer gaven!
Dat al het aardſche thans uit mijn gezicht verdwijn....
Mijn Zoon! — Zoon mijner Ziel!... ook gij blijft eeuwig mijn!

JEDIDIA.

Nog ſlechts eene enkle beê moet ik van u begeeren.
Poog, poog mijn Selima voortaan van mij te weeren.

Gij kent de tederheid van mijn gevoelig hart. ——
Ach! 't blijft nog enkel liefde in 't midden van mijn smart,
En vreest haar jamren meer dan alle foltertuigen.
't Geweld van vuur noch staal zal mijnen moed doen buigen;
Maar mijn standvastigheid beeft voor haar teêr geween.

THIRSA.

Indien mijn smeken haar gemoed kan overreên,
Hebt gij haar bijzijn in uw sterven niet te schromen.
Maar, God! wat treft mijn oor — wien hoor ik nader komen?

Den Hoofdman van Epiphanes Lijfwacht ontdekkende.

Een Hoofdman.... Hemel!

JEDIDIA.

Hoe! in 't holle van den nacht!
Wat spelt dees vreemde komst?..

THIRSA.

God, sta ons bij!

DERDE TONEEL.

THIRSA, JEDIDIA, HOOFDMAN *van de Lijfwacht.*

HOOFDMAN, *met drift voorttredende, tot Jedidia.*

Verwacht
Den Koning daadlijk hier. Hij wil terſtond u ſpreken.

THIRSA.

Ik beef ondanks mij zelve! — Is u, mijn Heer! gebleken
Wat hem bewoog om dus, in 't midden zijner rust...

HOOFDMAN, *haastig.*

Het oogwit van zijn komst is mij nog onbewust.
Ik hoorde een lange poos hem angſtig ademhalen,
En ijlings gillend van zijn ſlaapkoets nederdalen.
Hij riep om Chryſes met de ontroering op 't gelaat,
En ſcheen te ſiddren. Nooit zag ik hem in dien ſtaat.
't Was of een bange droom zijn zinnen hield benepen.
De Grijſaart naderde, door ſchrik in 't hart gegrepen,
En daadlijk ſloot de Vorst zich met hem op. Zijn ſtem
Verhief zich. 'k Hoor verward hem nu Jeruſalem,
Dan weêr met ſterker drift 't herſtel des Tempels noemen,
Vaak uw' Verloſſer. Nu ſcheen hij zich zelv' te doemen,
Dan dreigde hij op nieuw, en blies weêr wraak en moord.
Zijn toon verflauwde in 't einde, en 'k heb niets meer gehoord;

Tot dat ik, kort hierop, hem zag te voorschijn treden,
Met Chriises aan zijn zij'. Nog trilden al zijn leden.
De Grijsaart zag mij naauw of sprak: „Vlieg ras vooruit!
De Vorst wil straks den Jood nog zien. Meld dit besluit."
Maar midlerwijl hij sprak, was, dacht mij, uit zijn wezen,
Voor u en voor uw' Zoon, meer hoop dan vrees te lezen.
Dit 's alles wat ik weet of gissen kan. Uw lot
Verandert ligt eerlang....

THIRSA.

Is 't mooglijk, goede God!
Zou ik mijn' laatsten Zoon met al zijn deugd behouên!

HOOFDMAN.

De Vorst genaakt. 'k Vertrek.

In 't heen gaan met mededogen tot Thirsa.

Blijf niet vergeefsch vertrouwen!

VIERDE TONEEL.

THIRSA, JEDIDIA.

THIRSA.

Ach! waarom mij gevleit, daar alles om mij weent!
Waarom het moederhart te vroeg gehoor verleent!
Neen, neen, mijn Zoon! ons lot zal hier zo schoon niet wezen.
Ach! ligt is nog voor ons den zwaarsten slag te vrezen!

Ligt

Ligt is 'er voor uw hart een laatste proef bereid...
Maar denk — ook als de list uw jeugd het lieflijkst vleit,
Dat niets dan uwe deugd mijn' rampspoed kan verligten,
Dat al het heil der aard'.........

JEDIDIA.

Vrees niet dat ik zal zwichten.
Nu ik met vreugd 't gemis van Gade en Moeder lij',
Is 't ovrig deel der Aard' geen lokaas meer voor mij!

VIJFDE TONEEL.

THIRSA, JEDIDIA, EPIPHANES, CHRIJSES, LIJFWACHTEN.

EPIPHANES, *in 't opkomen tot Chrijses met eene stem, die angst verraadt.*

Ja! zo vermogend, zo ontzachlijk in zijn' tooren,
Kwam hun Verlosser in den droom mijn oog te vooren;
En nog is mijne ziel, die schaars van vrezen weet,
Ontroerd, op 't denkbeeld zelfs, van al 't gedreigde leed.
't Vervolgt mij overal in duizend wreede plaagen,
En doet me een' laatsten stap tot zijn behoudnis wagen.

Tot Jedidia, eenige treden voorwaart doende.

Hardnekkige! die meer en meer uw' Koning hoont,
Naar maat hij meer en meer aan u zijn gunst betoont;
Die liever door de vuist des wreedsten beuls wilt sneven,
Dan in het hoogst geluk door mijne goedheid leven. —

 Waar

Waar is de fterveling, die flechts eens mijn' wenk weêrftond,
Wien de eigen wenk niet op het oogenblik verflond? ——
Gij flechts, ondankbre! bleeft mij ftrafloos tegenfpreken,
En tot dit tijdftip toe kan niets dien trots verbreken. ——
Dan, dank het aan de Goôn, dat, hoe uw mond mij vloekt,
Mijn hart nog voor u pleit, nog uwe redding zoekt!
Gij wacht met recht dat ik thans uw gefprek kom ftoren,
Om, na mijn jongfte gunst, in 't einde uw keus te horen ——
Ken heel mijn hart voor u, en bloos van fchaamte en rouw.
'k Ontfla u van mijn' eisch — Blijf aan uw' God getrouw —
Dien Hem voortaan alleen ten trots van mijne Goden;
En heb ik eenmaal al mijn gunst u aangeboden,
Dezelfde grootheid blijve u nogmaals toegezegd.
Slechts één beding is aan dien voorfpoed vastgehecht.
Smeek uw' Jehovah, dat de voorfpoed mijne Staaten,
Noch de Overwinning ooit mijn Krijgsbanier verlaten ——
Bied Hem als een Hebreeuw hier toe den wierook aan;
Maar dat dit beide in mijn Pantheon zij gedaan! ——
Op dit beding kan ik u mijn genaê vergunnen.
Maar hoe! Ge ontzet u? — Zoudt gij hier nog aarslen kunnen?

JEDIDIA.

Neen! 'k aarfel niet, o Vorst! zo ik nog aarslen kon,
Waar ik onwaardig dat ik voor mijn' God verwon.
Het offren op 't altaar, gewijd aan vreemde Goden,
Is door de wet mijns Gods ons op het ftrengst verboden,
En fchoon me uw gramfchap ook op 't oogenblik verplet ——
Ik durf haar toeven — maar ik wijk niet van die wet!
Zie daar mijn vaste keus. De tijd is heen gevlogen,

Dat

Dat ik, door 't wreedst gezicht tot in de ziel bewogen,
Een poos besluitloos waar. 'k Voel hoe mijn hart dit krenkt,
En 'k bloos zo dikwerf als het aan die zwakheid denkt.
Thans doet mij niets meer dan het haatlijk misdrijf vrezen. —
Kan ik niet deugdzaam en gelukkig teffens wezen,
Biedt gij mij 't leven slechts ten koste van mijne eer,
Dan is mijn dood gewis, en 'k heb geen uitzicht meer.

EPIPHANES.

Ja, trotsche! die is wis! Niets kan voortaan hem weren.
Hoe! nu ik u niet dwinge om mijne Goden te eeren;
Maar uw verkleefdheid aan uw' God geduldig lij' —
Blijkt uw weêrspannigheid en moedwil tegen mij.
Uw honend onbescheid en trotsche taal beklemmen
Een vonnis, daar mijn hart in weigerde te stemmen.
't Zij onherroeplijk thans! — Uw moedwil klom te hoog —
De Donder van Jupijn verplett' mij voor uw oog,
Zo 'k al de rampen, die uw Broedren saamen troffen,
In één getrokken op uw hoofd niet neêr doe ploffen!
Gij koost den dood — geniet uw' wensch!

Tot de Lijfwachten.

Men sleep hem weg.

THIRSA, *haare handen ten hemel heffende.*

Jehovah! dat uw magt haar hulp hem niet ontzegg'!
Ontzinkt al 't zichtbre hem — o blijf Gij zijn Behoeder!

JEDIDIA.

Ontvang mijn' jongften dank voor uwe trouw, mijn Moeder!
De Hemel loone uw deugd — juich, juich thans om mijn lot!
Ik ga dus jong u voor en toef u bij mijn' God.
Eerlang zal mijne hand u voor zijn' troon geleiden,
Om daar voor de eeuwigheid nooit weêr van een te fcheiden.

Hij valt op zijne kniën neder.

O Gij! wien ik mij zelv' met vreugd ten offer wij'
Jehovah! fta den worm in 't fcheemrend doodsuur bij.
Mijn moed rust op uwe eer. 'k Zal, moet ik 't leven derven,
Met al de grootheid van uw waare aanbidders fterven.

Hij herrijst en omhelst zijne Moeder.

Vaarwel mijn moeder!

THIRSA, *diep bewogen.*

Vaar — vaar, dierbaare! eeuwig wel!

ZESDE TONEEL.

THIRSA, JEDIDIA, EPIPHANES, CHRIJSES, LIJFWACHTEN, SELIMA.

SELIMA, *Jedidia in den uitgang der Zaal tegenhoudende.*

Neen toef! — dat ik nog eens u aan mijn' boezem knell'!
Jedidia!... gij fterft!.... u van mijn hart zien fcheuren!...

Een

Een aaklig leven lang uw afzijn te betreuren!...
O vriend! vriend van mijn ziel!....

JEDIDIA.

Smoor, Eenigſte! uwe ſmart,
Verwek op nieuw geen ſtorm in mijn gelaten hart.
'k Verlaat u ſlechts voor God; maar min u even teder....
Juich, Selima! gij vind me u waardig bij Hem weder,
Voor eeuwig weder! — o de tijd ſnelt haastig heen!

THIRSA, *tot Selima, terwijl deeze haaren Minnaar ſpaakloos tegen haare borst gekneld houdt.*

Hoe gij — ook gij verzwaart zijn' dood door uw geweên? —

SELIMA, *haar hoofd naar boven heffende.*

God! God! waar vinde ik heul? — Zo is 'er geen ontfermen....
Sterk dan mijn laatſte hoop!..

EPIPHANES, *toornig tot de Lijfwachten.*

Men ſcheur hem uit haare armen,
En ſleep den Trotsaart naar zijn ſtrafplaats!

SELIMA, *Jedidia loslatende, tot dezelfden.*

Neen! vertraagt.

Naar Epiphanes tredende.

Ach, zie de traanen van een hoopelooze maagd!

Op Jedidia wijzende.

Met deezen Jongling derft 't Heelal voor mij zijn waarde.
Aan hem, aan hem alleen hangt al mijn heil op aarde! ——
Ach! zal ik ook vergeefsch tot u om redding vliên? ——
'k Boog voor geen Sterveling, o Koning! ooit mijn kniên;
Maar kan die ſtand alleen nog 't lot mijns minnaars keren,

Zij werpt zich voor de voeten van Epiphanes.

Zie mij dan raadeloos me in 't ſtof voor u verneêren....
Zie op mijn wanhoop, op mijn angstig jamren neêr.
Geef aan dit lijdend hart een' dierbren Minnaar weêr.
Ach! hebt gij nooit bemind? — Had nooit uw ziel voordezen
Voor 't eenigst hart, daar al uw heil in ſloeg, te vrezen?
Wat ramp u dan ook trof, wat doodlijk zielsverdriet ——
O dan, dan kent uw hart het foltrendst onheil niet!
O God! ik voel dat leed in al zijn kracht mij prangen!..
Ach! zie mij als een worm aan uwe voeten hangen...
Aanſchouw de traanen, die mijn ſcheurend harte ſchreit...
'k Heb eens, ſlechts eens bemind — maar 't was voor de eeuwigheid!
Voelde immer uwe ziel een vonk van mededogen?
Wierd ge ooit door 't bang gekerm der teêrſte min bewogen?
Dat uwe ontferming dan mijn ijslijk noodlot wend!...
Zo blijve uw ziel mijn ſmart voor eeuwig onbekend!

EPIPHANES, *bewogen.*

Ter zijde.

Hoe treft haar rouw mij 't hart!

Tot

Tot Selima.

Ik wilde hem verschonen.
Hij zelf, hij koos den dood, en bleef mijn goedheid honen.

SELIMA.

Neen! mijn Jelidia heeft niemand ooit gehoond.
't Is enkel liefde, die zijn zachte borst bewoont.
Vergeef me, o Vorst! — maar werdt hij thans door u geprezen,
Dan zou hij 't leven in mijn oog onwaardig wezen.
Wat bood uw gunst hem aan? — Een' bangen zielenstrijd;
Een leven, diep verpest door eindloos zelfverwijt. ——
Is zulk een gift u waard? Is zij van eenen Koning?
Neen! zijne deugd verdient een edeler beloning.
Ach! 't is geen trots, die hem uw aanbod weigren doet;
Maar waare grootheid, die gij zelf eerbieden moet.
Durft hij voor zijnen God het leven zelf verachten,
Wat kunt ge, o Koning! dan van zijne trouw niet wachten?
Ach, 't is die weigring zelf, die 't sterkste voor hem pleit. ——
Durf edelmoedig zijn! ——

CHRIJSES, *ter zijde.*

Welk een grootmoedigheid!

EPIPHANES, *meer en meer bewogen.*

Verwonderlijke Maagd! wat kon mijn eisch hem schaden?
En om dien kleenen stap kon hij — zelfs u versmaden?

SELIMA, *met eene verheven houding oprijzende.*

Ach! eischt gij, dat ik hem niet dan min groot verwerf' ——
Neem dan uw gunst te rug —— ik gruuw 'er voor —— hij ſterf'!

Zich vol aandoening op nieuw voor zijne voeten werpende.

Maar neen, o neen! —— ach laat mijn dierbre Minnaar leven!
Verhoor deeze enkle beê ——— dat ik voor hem moog ſneven!
Eischt uwe gramſchap bloed? Het offer ligt bereid ——
De dood, die 'k voor hem lijde, is louter zaligheid!

EPIPHANES, *hevig geroerd en zijn gezicht van Selima afwendende.*

Wat teedre ontroering, welk een innig mededogen
Ontrukt mij aan mij zelv'? —— Ik voel mijn hart bewogen.

Tot de wachten van Jedidia.

Leidt uw Gevangen weer naar zijn bewaarplaats heên.
Men toef daar mijn bevel.

De Lijfwachten voeren Jedidia van het toneel en worden door Thirſa gevolgd.

ZE.

ZEVENDE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES, SELIMA.

EPIPHANES, *zijn oog weer op Selima werpende.*

Hoe treft mij haar geween!
Ach, Chrijses! red mij van dees moordnaares, wier smarte
Mijn ziel verscheurt en zich bemeestert van mijn harte.
Is 't mooglijk dat mijn woede op haar gezicht verdwijn'! ——
Neen! 'k had geen krachts genoeg om dwingeland te zijn!
Mijn ziel verheft 'er in mijn binnenste zich tegen,
En 'k voel mijn hart nog door een vrouwentraan bewegen.

Zijne hand aan Selima reikende.

Bekoorelijke Maagd! geniet uw zegepraal.
Gij overwint —— Verrijs! — Kom, gaan we uit deeze Zaal,
En stellen wij zijn lot in handen van zijn Moeder.

SELIMA.

Wat onverwacht een vreugd... Heb dank, o Albehoeder!

Einde van het vierde Bedrijf.

* *
*

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES, LIJFWACHTEN *in 't verschiet.*

EPIPHANES.

Hoe! zonder mijne gunst te erkennen voor haar' Zoon,
Ontvangt ze mijnen last op d'eigen trotschen toon;
En zelfs, schoon ze ondervond, dat ik mij weet te wreken,
Verwaardigt zij zich niet mij voor dien Zoon te smeken?

CHRIJSES.

Haar moed staat als een rots in onweêrvlagen vast.
Geen vrees is haar bekend. Ik bragt haar, Vorst! uw' last;
De Koning, sprak ik, met uw' ramp in 't eind bewogen,
Wil uwe traanen door zijn gunstbewijzen drogen
Hij biedt u voor uw' Zoon den hoogsten eerestand,
En stelt zijn leven als een gift in uwe hand;
Mits gij als Moeder zijn gemoed kunt overtuigen
Voor 't outer van Jupijn slechts eene knie te buigen. ——
Bezef, hij eischt niet dat uw Zoon, hem ten geval,
Jupijn aanbidden of Jehovah loogchnen zal. ——
Neen, slechts een plegtigheid uitwendig te vertonen,
Is al wat hij begeert om zijne deugd te lonen;
Zo niet, de wreedste pijn wacht hem voor uw gezicht! ——

En midlerwijl ik nog tot haar mijne aanſpraak richt,
Deed ik den toeſtel tot de ontzettelijkſte pijnen,
Hoe fel mijn hart dit trof, voor haar gezicht verſchijnen.

EPIPHANES.

En ſcheen ze op dat gezicht tot mijnen wil bereid?

CHRIJSES.

Zij wendde een oog 'er op vol van aandoenlijkheid,
Hief toen een poos 't gezicht om hoog, en met een wezen,
Daar ſmart en grootheid als om ſtrijd in was te lezen,
Dat zelfs 't gelaat der Goôn in luister kwam op zij',
Sprak zij dees taal: „ En wacht de Koning dit van mij? —
Welaan! eer 't morgen is, zal nog zijn oog aanſchouwen
(Breng hem dit antwoord uit mijn' naam) of zijn vertrouwen
Op 't geen een Moeder in den hoogſten nood vermag,
Zijn hart bedrogen heeft." Hierop, terwijl ik zag
Dat reeds Jedidia ons onderhoud kwam ſtoren,
En ik geen moed bezat om een geſprek te horen,
Waarvan het denkbeeld zelfs mijn ziel ontroeren kan,
Verliet ik dit toneel.

EPIPHANES, *diep in gedachten verzonken.*

En, Chrijſes! waant gij dan
Dat deeze poging van zijn Moeder hem doe bukken?

CHRIJ-

CHRIJSES.

Ach, Vorst! ik vlei mij naauw, dat dit haar zal gelukken.
'k Vrees zelfs het tegendeel! — De Jood is veel te trouw
Aan zijnen God verkleefd dan dat ik 't wanen zou.....

Na eene kleene ſtilte.

Waar 't echter wonder dat een moeder door haar ſmeken;
Op deezen Zoon na, van haar talrijk kroost verſteken,
Meer kracht had op zijn ziel dan al 't gedreigde leed....
Ligt wijkt hij voor haar ſmart....

EPIPHANES, *met vuur.*

Hoe wenschte ik dat hij 't deed!
Voor 't eerst kan de eerzucht mij alleen niet vergenoegen.
Bezef, hoe zeer mijn hart voor deezen Jood moet zwoegen!
Tot hier toe zag mijn oog geen ſnooder ſterveling,
Dan die mijn' wil weêrſtond of mij te boven ging.
De dood was 't wisſe loon dier misdaad, en 't meêdogen
Scheen voor dien ſchuldigen een zwakheid in mijne oogen;
Maar nu, voor naberouw en voor ontferming bloot,
Voel ik mijn hart verkleefd aan deezen eedlen Jood,
En om zijn leven aan mijne eigen wraak te ontrukken,
Schonk ik mijn halve kroon — maar ach! voor hem te bukken....
Te bukken.... Chrijses! dit is boven mijne magt!

CHRIJSES.

Och of hij uwen wil in deezen nood volbragt!

Maar

Maar 'k zie den Hoofdman van zijn wacht reeds herwaards treden,
En voel, ondanks mij zelf, een siddring door mijn leden.

TWEEDE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES, DE HOOFDMAN *van Jedidiaas wacht.*

EPIPHANES, *tot den Hoofdman.*

Wel nu, zie ik den Jood in 't eind' mij waardig weêr?

DE HOOFDMAN.

Jedidia....

EPIPHANES, *met eene zichtbaare ontroering.*

Ga voort!

DE HOOFDMAN.

O Koning! leeft niet meer.

EPIPHANES, *angstig.*

Hij leeft niet meer!

CHRIJSES.

ô Goôn!

EPIPHANES.

Hoe! ook het angstig ſmeken
Van eene Moeder kon zijn trotschheid niet verbreken?

DE HOOFDMAN.

Die eedle Vrouw, o Vorst! ſchijnt u niet wel bekend.
Zij, zij hem ſmeken! — Naauw had Chrijſès zich gewend;
Naauw zag zij haaren Zoon naar 't rokend outer ſlepen,
Of haar gemoed ſcheen door iets godlijks aangegrepen,
En mengde een majesteit in haar gerust gelaat,
En fiere houding, die 't geloof te boven gaat.
Met zulk een' luister en een' traan in bei haare oogen,
Sprak zij tot haaren Zoon, op zijnen arm gebogen:
„ De Koning eischt dat ik een laatſte poging doe
Tot uw behoudenis. Welaan, mijn Zoon! hoor toe. ——
Mijn Zoon! mijn laatſte Zoon! aanſchouw mijn zieleſmarte,
'k Droeg negen maanden u met kommer onder 't harte;
Gij ſluimerde aan mijn borst, en, nachten achter een,
Sloeg 't ſlaaploos moederhart met angst op uw geween;
'k Zag nooit den teêren blos van uwe kaak verdwijnen,
Of voelde door uw ſmart mijn leven ondermijnen.
Hoe vaak bood ik den dood met drift mijn boezem aan,
Als ik al ſiddrend' hem zag aan uw zijde ſtaan!
Vergeld mij thans die liefde — Ach! eischte ik 't ooit te voren?
Maar nu, nu ſmeek ik..... O mijn Zoon! wil mij verhoren..
Bij Hem, voor wien ik kroost en leven willig derf,
Ontferm u over mij, Jedidia!........... en ſterf!"
Hier zweeg ze, en de eerbied was uit aller oog te lezen.

Zij

Zij fcheen voor niets, dan voor 't behoud haars Zoons te vrezen.
„ Mijn Moeder, fprak hij, dat uw vrees voor mij verdwijn',
Ik fterf voor Isrels God, en zal u waardig zijn!"
Hierop verhief hij zich en wendde aan ons dees rede:
„ Verneemt in 't eind mijn keus — al 't aardrijk hoor ze mede!
'k Buig voor Jehovah flechts mijn kniën — ook in deef' nood —
Vervloekt zij Jupiter! ——— Welaan, brengt mij ter dood."
Nu boeide zich haar mond op zijne ontfloten lippen,
En met dien jongften kusch fcheen haar de ziel te ontglippen.
In 't eind liet zij hem los, verhief nog eens haar ftem,
En Halleluja was haar laatfte woord tot hem.
Straks greep een Krijgsknecht hem, nu van zijn' arm verfteken.
Het moordtoneel hief aan; maar hij bleef onbezweken.
Zijn foltring overtrof al zijner Broedren nood;
Maar zijn gelatenheid was ook nog eens zo groot.
Hij fcheen bij elke fmart een hooger vreugd te fmaken.
De ftille lagch der Vrede ontweek niet aan zijn kaaken.
Zijn mond werd blaauw als lood, maar tot den jongften ftond
Ontvloog geen enkle klagt aan dien beftorven mond.
Op 't laatst kwam hem de dood voor uwe wraak bedekken;
Hij ftierf; maar met een kalmte, een luister in zijn trekken,
Dat elk die 't zag........

EPIPHANES, *wiens ontroering onder het bovenftaande verhaal van oogenblik tot oogenblik vermeerderd is.*

Houd op!.... Vervloekt zij uw bericht!
Ontwijk, Rampzalige! voor eeuwig mijn gezicht!....

DERDE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES.

EPIPHANES.

Ach! 't is dan hooploos waar — ook hij bleef mij weêrstreven!
Goôn! waarom heeft mijn mond dat snood bevel gegeven!

angstig.

Wie nadert weêr?....

SELIMA, *achter de schermen.*

Wraak! wraak! o Gruweldaad! o schand!

EPIPHANES.

Goon, Selima!

CHRIJSES.

Ik beef!

VIERDE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES, SELIMA.

SELIMA, *met drift instuivende, tot Epiphanes.*

Ontmenschte Dwingeland!
Zie hier een nieuwe prooi...... Voltooi, voltooi uw woede!
Mijn ziel snakt naar den dood, zij is het leven moede. —
Kom, dat uw razernij mij bij mijn' Minnaar voeg'!....
Hoe! trof u de onschuld niet, die uit zijne oogen loeg?
Roep weer die boosheid saam om ook mij omtebrengen....
Laat de allerwreedste pijn vrij mijnen dood verlengen,
Zo zij mij slechts verlost van u, Geweldenaar!.....

EPIPHANES.

Vermeetle! hoe........

SELIMA.

Mijn hart vreest u niet meer, Barbaar!
Uw woede is magteloos! Gij kunt niets meer bevelen,
Dat mijnen ramp vermeêrt, of mijne smart kan helen!
Eens knielde ik voor u neêr en smeekte eed rots — Maar nu —,
Tart ik 't geweld des doods, des afgronds, en van u! —
Vervloekte! och of die God, wien gij zo schandlijk hoonde,
De grenspaal van zijn magt in uwe straf vertoonde! —
Dat u de scherpste schicht van zijne gramschap treff';

Dat uwe ziel, gepijnd door 't angstigst schuldbezef,
Aêmechtig naar den dood, als naar een' redder, zuchte;
Maar dat de dood, Gedrocht! voor eeuwig u ontvluchte!
Dat u 't Heelal verachte! uw trouwste vriend u schuw'!
Elk onderdaan u vloek'! zelfs de afgrond voor u gruw'!
En dat in al dien ramp uw ziel de hoop nog derve!
Dat ik dit zie, Ontmenschte! en dan — van wellust sterve!

Zij valt magtloos op eene zitplaats neder en bezwijmt.

CHRIJSES, *met het innigste medelijden op Selima nederziende.*

Betreurenswaardige!

Tot Epiphanes.

Ach! moest gij zo schuldig zijn!

EPIPHANES, *woedende.*

Verrader! zwijg! — Ook uw gezicht strekt mij tot pijn —
Uw voorge raad ten beul! Kom nimmer mij weêr naadren.
Wat helsche razernij vliegt door mijn brandende aadren!
Hoe zwelt mijn hart van toorn!.... Vervloekte Gruweldaên!
Uw rustloos denkbeeld grijpt mijn ziel met siddring aan!
Goon! welk een woede zweeft door mijn ontstelde zinnen!
Wat foltrend vuur verteert mijn ingewand van binnen!
'k Heb vruchtloos al mijn magt dan aan uw' ramp besteed,
Dit hart lijdt eindloos meer, dan gij, o Broedren! leed!
Wreekt gij hun dood, o Held! mij in den droom verschenen?
Hoe diep zinkt dan uw wraak door merg en beendren heenen!

Na-

Natuur wordt op uw' wenk één foltertuig voor mij! —
Wat rijst daar ijlings?.... Goon! wat gloeit hier aan mijn zij!
Bebloede dolken! wijkt.... verdwijnt van voor mijne oogen!....
Vervloeking, uit den nacht des Afgronds opgetogen,
Dat mij uw fchelle ftem niet meer door 't harte klink'!
Waar ben ik? — Splijt de grond voor mijne treên? — Ik zink!
Ik zink?.... Wat 's dit?... Wie zijn die vreefelijke fchimmen,
Die gints mij dreigen..... gints als heldre ftarren glimmen?
'k Zie niets dan rokend bloed, waar ik mijne oogen fla! —
Ook gij..... Ach! wijk te rug...... te rug, Jedidia!....
Uw vloek, uw rauwe vloek brult dondrend door mijne ooren...
Wend, wend die blikken, die als blikfems mij doorboren!..
'k Zie nog dien eedlen lagch der onfchuld op uw' mond,
Dat zegel van de deugd, dat zelfs de dood niet fchond,
Die boven al 't geweld van mijne boosheid groeide!.....
'k Vergiftigde de roos, die op uw kaaken bloeide...
Zij welkte..... maar die lagch verduurde pijn en fmart...
Hij volgde u in den dood...... hier brandt hij op mijn hart!
Hoe fel, Jedidia! hoe fel wordt gij gewroken!
Vervloekte Hoogmoed! gij hebt mijnen val beftoken!
'k Verloor me, u volgende op het dwalend licht der eer,
En 'k vind mij op den boom des diepften afgronds weêr,
Omringt van wroegingen en onherftelbre plaagen! —
Men moet onfterflijk zijn om mijne ellend te dragen!

Hij treedt vol woede naar de deur van de Zaal om heen te gaan, ontmoet Thirfa, en wijkt fidderende te rug.

Ach! Thirfa! — Thirfa? Goon! — dit feilde aan mijn verdriet!
Waar berg ik me in deez' nood!

VIJFDE TONEEL.

EPIPHANES, CHRIJSES, SELIMA *in zwijm*, THIRSA, *gekluisterd, tusschen eene bende Krijgsknechten, met brandende toortsen voorzien.*

THIRSA, *tot Epiphanes.*

Schroom voor mijn bijzijn niet!
Waan niet dat mijn verwijt u 't hart van een zal rijten;
Ik voel mij zelf te groot om u iets te verwijten!
Mijn hart betreurt u; maar dat hart klaagt u niet aan
Bij dien Jehovah, voor wiens oog wij beide staan,
Die eens ons rechten zal! —— Ach! bleeft gij onbewogen
Voor mij, en voor mijn kroost, vind daar meer mededogen!
'k Vergeef u al mijn leed! ——

CHRIJSES.

Goon! welk een edele aart!

EPIPHANES.

Vervloekte grootheid! die mij nieuwe wroeging baart. ——
Ach, waarom moest dit hart zich zelf zo lang weêrstreven!

Tot Thirsa.

Wees vrij, Rampzalige! vervloek mij, en blijf leven!

Tot

Tot de Wachten van Thirsa.

Ontboeitze, en wijkt, ontwijkt voor eeuwig mijn gezicht,
Gij, Beulen! die mijn' wil laf hartig hebt verricht ——
Vlucht, Snoodaarts! eer de wraak op nieuw mijn ziel verover'!
Kom, foltring van de Hel! kom, breng een' doemling over
In d'allerzwartſten nacht des Afgronds, die mij beidt!
Dat mijn gedachtenis verga in eeuwigheid!
En deeze pijniging, deeze ijslijkheên........ o Goden!
Voor 't eerst ſmeekt Epiphaan uw' bijſtand in zijn nooden:
Dat mij uw donder aan dit zelfsverwijt ontheff',
En, zo ge een' blikſem voert, dat mij die blikſem treff'!

Hij gaat woedend af.

ZESDE EN LAATSTE TONEEL.

CHRIJSES, SELIMA *in zwijm*, THIRSA.

CHRIJSES.

o Dag des jammers! Goôn! hoe diep is hij gevallen!

THIRSA, *Epiphanes naoogende.*

Beklagenswaarde Worm! rampzaligſte van allen,
Dewijl gij ſchuldig zijt! — God! ſchenk hem uw genaê! —

Selima ontdekkende.

Maar welk een nieuwe ramp..... wat zie ik? Selima!

Naar haar toetredende.

Mijn Selima! ook gij voor mijn gezicht nog ſneven....
Keer gij te rug, mijn kind?

SELIMA, *herkomende.*

Wie roept mij weêr in 't leven?
Zijt gij het, dierbre Vrouw? — Zie ik u hier nog weêr?
Nog maar een oogenblik en 'k heb geen rampen meer!...
Mijn taak ſpoedt naar het eind' — Konde ik uw onheil weren....
Maar neen! mijn bijzijn kan alleen uw ſmart vermeêren.
Mijn Moeder!.. mijn Vriendin! — misgun den dood mij niet..
Hij is de jongſte troost, die mij nog ovrig ſchiet!...
Ach! heeft dit leven iets, dat nog mijn ziel kan ſtrelen?...
Gedoemd om van mijn wieg in niets dan ramp te delen....
Van mijn geboorte af aan een ſpeelpop van het lot...
Vroeg Vader- Moeder-loos, het eenigst overſchot
Van mijne maagen, ſlechts door 't liefd'rijk mededogen
Van u en uw' gemaal aan 't bangst gebrek onttogen,
Misleid, vervolgd, verdrukt, door angst bij angst beſtreên,
Vlood heel mijn leeftijd onder duizend traanen heên;
Of mogt me een poos 't geluk in uwen Zoon genaken,
't Was om mij vatbaar voor nog feller ramp te maken —
Ach, mijn Jedidia! liet gij me alleen op aard',
Gij, die mij Vader, Vriend, Geſlacht, en Broedren waart!
Ook gij hebt uwe gade, uw Selima begeven! —
Gij ſtierft, gij, dierbre! en ik, zoude ik niet met u ſneven? —
Niets bindt mij meer aan de aard'; 'k ben 't ijdel leven moê. —
Hoe vrolijk lagcht mijn oog uw koele ſchaduw toe,

ô Graf! verkwiklijk Graf, na zo veel zweets en zorgen!..
Daar, daar ſlechts is mijn oog voor 't haatlijk licht verborgen,
Daar, waar de boosheid ſlaapt; geen trotſche Dwingland woedt;
Geen hongrig ſlachtzwaard druipt van aangebeden bloed;
Daar ik, in 't ſtof des doods, die kalmte zal verwerven,
Die ik hier vuurig zocht, maar eindeloos moeſt derven!

THIRSA.

Te teedre Selima! aanbid den wil van God....
Mijn Zoon juicht thans van vreugd. — Misgunt gij hem zijn lot?

SELIMA, *met eene geduurig afnemende ſtemme.*

Neen! 'k wensch hem niet te rug in dit rampſpoedig leven.
Zijn heil is boven 't lot der Waereld ver verheven!..
Maar 'k wensch mij zelf bij hem ... bij hem!.... en zo ik ween....
't Is... wijl mijn noodlot.... mij nog kluistert hier beneên....
Kom, dierbre Minnaar!... reik me uw hand... 'k zal tot u klimmen....
Verlos uw gade, uw.... Hoe!.. wat zie ik?.. dierbre ſchimmen!..
Gij nadert mij?... is 't ſchijn? o eedle Broedren kring!...
Hoe heerlijk blinkt de kroon... die uwe deugd ontving!...
o Zaalge, zaalge Rei!... Hoor... hoe hun toonen klinken!..
„'t Is hier... mijn Zuster!... hier... waar vrede en wellust blinken!"..
Elk heft op deeze taal... een' lauwertak... om hoog....
o Mijn Jedidia! wat glans... ſtraalt uit uw oog!...
Uw kroon.... ſteekt ſchittrende uit... bij uwer Broedren kroonen! ...
Daar daalt, daar daalt hij uit het midden van uw Zoonen!..
Hij lagcht mij vrolijk aan... Hij wenkt mij... o hoe teêr!..
Vaarwel... mijn Moeder! ras... vindt gij mij bij hem weêr..

Ja,

Ja, zaalge Schim! ik volg!... ontzink mij, aardsche kluister!...
Toef...Dierbre!...een oogenblik...God lof!mijn oog...wordt..duister..
O... mijn... voor de eeuwigheid... nu mijn Jedidia!....

Zij zijgt achter over en sterft.

CHRIJSES, *met verwondering tot Thirsa.*

Zij sterft van rouwe, en gij, Rampzaalge! leeft nog? —

THIRSA, *met de verhevenste houding.*

Ja! —
Ik leerde ook 't leven voor Jehovah niet te vrezen!

CHRIJSES, *verbaasd.*

Grootmoedige! ook die God zal voorts de mijne wezen.
Hij, die de zijnen in den drang van 't gruuwzaamst lot
Zo heerlijk onderschraagt, is de eene waare God!

E I N D E.

F A N N IJ.

[redacted]

F A N N IJ,

E E N

F R A G M E N T.

D O O R

M[R]. R H IJ N V I S F E I T H.

T W E E D E D R U K.

TE AMSTERDAM, BIJ
J O H A N N E S A L L A R T,
MDCCLXXXVIII.

AAN

SELINDE.

Aan wie kan ik het volgend afdrukſel eener gevoelige ziel, door de harmoniſche en verhemelende Natuur op het veld vertederd en opgewonden, beter toewijden, dan aan u, beminlijke SELINDE! *aan u, die de waarheid van mijn tafereel gevoelen, en mij met eenen enkelen beloonenden traan overtuigen kunt, dat ik niet ten eenemaal ongelukkig in de voortbrenging van*

het zelve geweest ben? O ontvang het als een bewijs van die hoogachting en verkleefdheid, die de eerste gevoelens in mijn hart waren, toen ik u leerde kennen, en die 'er de laatsten in zijn zullen, als de dood het aan het graf en aan de gevoelloosheid ten prooi zal werpen. Voor duizenden mogen mijne gewaarwordingen en beeldtenissen ideaalen *zijn, voor* SELINDE *is het natuur — voor* SELINDE, *die door de tederste, en in een rechtschapen hart altijd verheven aandrift even zeer volmaakt, als zij zelve der volmaaktheid vrolijk te gemoet zweeft.*

Zie daar Liefde, waare, reine, allesvervullende, maar op deeze aarde zo schaars bekende, Liefde, zie daar de aanminnige hand, die het hobbelig levenspad met roozen bestrooid, en, terwijl ze den

Godsdienst beminlijk en de Deugd gemaklijk maakt, langs tallooze verkwikkende beekjes naar het eenig waardig toneel van genot, de gewesten der Onsterflijkheid, zachtkens heenen voert.

Ja, gij troostvolle Godsdienst, gij ongeveinsde Deugd, gij zuivere Liefde; verhevenst geschenk van den besten Vader! — hier in deeze wildernis moogt gij, ongekend, onge-eerbiedigd, ronddoolen, of op deeze en geene afgezonderde zandduin of eenzaame valleie van eenige weinige Edelen — ach! in verschillende heiligdommen — aangebeden worden; eens zal het menschdom in den eigen tempel voor u nederknielen, en de wierook, aan een van u toegebragt, zal tot allen opklimmen!

Ja, SELINDE! *mijn gevoel zegt het mij, en uwe*

ſijmpathetiſche ziel, in uwe kwijnende en naar onſterflijkheid ſmachtende oogen gezeteld, ſtaaft dit getuigenis — in het Rijk van Waarheid en Licht zullen Godsdienst, Deugd en Liefde één zijn.

*

AAN

MIJNE

LIER.

Toon zachtkens, elpen Lier!
Speel, door de min gesnaard, haar lieflijk koestrend vier,
Een gloed, zo teer geliefd in 't kil en buldrend Noorden,
Waar nooit Natuur een roosje teelt;
Als daar de Nagtegaal aan lommerrijke boorden
De Lente kweelt,

Wijk, wijk niet bloozend heên,
De onkuischheld gloeit hier niet, aanminnige Onschuld! neen,
Ik zing de reine Min, een bron van zaligheden,
Een' zuivren straal van de eigen vlam,
Die, voor de Deugd alleen, weleer uit God in Eden
Haar' oorsprong nam.

Ja,

Ja, Stervling! zoek geen vreugd,
Geen kalm genot op aard, dan in de schaduw der deugd...
De schoonheid lagche u aan met duizend zinvermaaken:
Gekluisterd in een' hoerenschoot,
Omhelst ge een snood gedrocht met pestvuur op de kaaken,
En kuscht den dood.

Hoe zoet die Circe vleit,
Waar schuilt in haar gestreel die teedre eenstemmigheid,
Dat diep gevoelend hart, dat zacht onschuldig bloozen?
Wat heil haar gladde tong belooft,
Het giftig naberouw steekt midden door de roozen
Het Slangen-hoofd.

't Gaat vast, onzichtbaar waart
Een Engel Gods om elke ziel op aard';
Hij vormt ze tot de deugd van 's levens eerste krieken;
Houdt ze op den rand van 't graf in 't oog,
Wenkt haar daar vrolijk toe, en heft ze op vlugge wieken,
Tot God omhoog.

Maar

Maar hij, wiens eedler ziel
Een hooger zaligheid om laag te beurte viel,
Hij ziet, hij kent in 't ſtof — en juicht! — Gods rijken zegen;
Hem ijlt in deze zandwoestijn
Uit Edens lustpriëel een Engel zichtbaar tegen
In maagden - ſchijn.

De Zalige! ——— hoe ligt,
Hoe dierbaar word hem ieder pligt!
De Schepping wordt voor hem een zuivre lentemorgen.
De ſtorm ſteeke op! — zijn heil ſtaat pal,
De Donder raatle en grom! — haar oog verzwelgt zijn zorgen
Ze is hem 't Heeläl!

Terwijl zijn ziel bemint,
't Natuur- en Zeed-lijk ſchoon in haar genot verbindt,
De dierlijke aandrift ſtiert — nu prikkelt, dan weêr lenigt;
Ontdekt het hart die kostbre Mijn,
Die midden-vreugd, waar Dier en Engel, ſaam vereënigd,
Voor vatbaar zijn.

Zijn

Zijn tedere Echtvriendin,
Nu lelieblank van drift, dan bloozende van min,
Schenkt hem dien zaalgen kusch, wien Liefde alleen kan geven.
Zij zucht — 't genoegen smoort haar stem —
Nu schijnt ze aan zijne borst één vleesch, één vuur, één leven,
Eén ziel met hem.

Dan, tuk op hooger vreugd,
Schoort zij zijn wankle schreên op 't hobblig pad der Deugd;
Van haar ontving hun min haar wellust, al heur waarde.
Hij staart — valt neêr — aanbidt — en schreit —
Gevoel, gewijd gevoel, verzinkt dees nietige aarde
Voor de Eeuwigheid!

Gezeten aan haar zij'
Word hem in zulk een' stond de dorste Woestenij,
Een Eiland, door den voet des Stervlings nooit betreden,
Een steil en donker Rots-gewelf —
Een Woonplaats van geluk, een zielbetoovrend Eden,
De Hemel zelf!

Kent ge in dees Schilderij
De doodverf, dierbre Gaê! dier zaalge maatschappij,
Waarin uw Vriend, uw Man, met u, zijn Al, mag leven '—
Zo ooit mijn ziel gelijknis vond,
Zijt gij die Engelin, mijn jeugd ten gids gegeven
Op 't Waereld-rond.

Mijn ziel, te vaak misleid,
Te vaak, helaas! ten prooi der blinkende ijdelheid,
Hebt ge uit den strik gered der wufte zinvermaaken.
Uw voorbeeld, meer nog dan uw raad,
Deed me in de deugd alleen dien eedlen wellust smaaken
Die nooit vergaat.

In 't foltrendst zielsverdriet
Gevoelde ik in uw' arm zijn scherpsten prikkel niet,
'k Zag altijd in uw oog op nieuw mijn heilzon dagen;
Een kusch, een onschuldvolle lagch,
Schiep om mij, in den nacht der woedendste onweêrvlaagen,
Den schoonsten dag.

Sloeg zulk een hart voor mij! —
'k Gevoel, ó God! 'k gevoel uw gunst in heur waardij,
Dan, spraakloos, wil mijn hart geen nietig woord gehengen,
Als ik uw blanke trouw, uw liefde, gadeslaa,
Is deeze zuivre traan al wat ik voort kan brengen,
Mijn Julia!

O als die Nacht verschijnt,
Waarin mijn jongste kusch op uwe lippen kwijnt,
Mijn koude hand voor 't laatst uw natte hand zal drukken,
En ik, o Dierbre! in zo veel noods,
Van uwe onschatbre min verkwikbre vrucht zal plukken
In 't zweet des doods...

Zo dan mijn veege mond
Al mijne erkentlijkheid aan beevend staamren bond....
O zie ze in 't laatste vonkje uit het mijne oogen straalen;
Hoor haar in 't flaauwend hart bij zijnen jongsten slag;
Ik zal met vlugger tong dien dank voor God herhaalen
Op d' Oordeelsdag.

FAN-

F A N N IJ.

Toen de Godsdienst in 't verbond
Trad met Liefde en Deugd,
Zeeg de Wellust ſchaamrood neêr,
Maar de Hemel was verheugd.

* * * *

De Godheid ſprak: Ga, eedle Trits!
Bewoon de rampwoestijn!
In 't hart, waar ge uwen zetel vest,
Zal ook mijn wooning zijn.

VAN ALPHEN.

F A N N IJ,

E E N

F R A G M E N T.

A A N

F A N N IJ.

Mijn Fannij! zal mijn ſmachtend hart
Uw bijzijn ſtaêg vergeefs verbeiden? —
Zo was dan mijne jongſte ſmart
Het voorgevoel van eeuwig ſcheiden!

o Eenigſte! geen tegenſtand,
Geen vergelegen hemelſtreeken,
Vermogen ooit den teêrſten band,
Die ziel met ziel vereent, te breken.

De nooit verzwolgen zaligheid,
Die de eerste kusch mijn ziel deed smaaken,
Zou, in een oord, waar alles schreit,
Mij 't leven tot een' zegen maaken!

Ja, toen mijn oog voor 't eerst u zag —
Voor 't eerst u zag en roerloos staarde —
Toen was het, Fannij, welk een dag! —
Of zich een Godheid openbaarde.

Ik hoorde een fluistring op dat pas,
Met stil ontzag, maar zonder vreezen,
Dat, zo een Vrouw mijn weêrhelft was,
Gij, Eenigste! die vrouw moest wezen!

En o! een zachte mijmerij,
Een trek, voor 't eerst in mij ontloken,
Geheel mijn ziel getuigde in mij,
Dat dit de Hemel had gesproken!

AAN FANNIJ.

En Gij, ook gij ſtond ſpraakloos daar,
Aêmechtig van de zoetſte pijne —
En eer mijn ſtem u kenbaar waar,
Was reeds uw hart voor eeuwig 't mijne!

Sinds was mijn weezen ééne bron
Van eindeloos gevoelvermogen —
Uw aanblik ſchiep een nieuwe Zon,
Een nieuwe Waereld voor mijne oogen.

Waar is die dierbre tijd gevlucht,
Toen de avondſtar ons heil beloerde,
En ieder koeltje een' teedren zucht,
Elk golfje een traantje met zich voerde?

Toen ik van uwen bleeken mond
Den eerſten eed van trouwe kuschte,
En mij de zachtbegraasde grond
Een Eden was — een plaats van ruste? —

AAN FANNIJ.

Ach, Fannij! — toen het minzaam lot
Geen ſcheiding aan ons hart deed vreezen;
Maar ééne ziel, en één genot,
Ons alles voor elkaêr deed wezen? —

O ſchomlend Boschje, ſtille Beek!
Die eenmaal ziel aan ziel zaagt trouwen —
Zal ik, o zegenrijke ſtreek!
U nimmer — nimmer weêr aanſchouwen? —

Zo nader dan, mijn jongſte ſtrijd!
Vlucht, dagen van mijn ijdel leven!
Geheel de dorre, lange, tijd
Kan u geen dropje vreugds meer geven!

O als mijn jongſte ſnik me ontvliedt;
En ik voor 't laatst om u nog zuchte,
Wanneer mijn ſtof een rust geniet,
Die hier mijn hart zo lang ontvluchtte —

Pleng

[redacted]

Pleng dan geen traanen om mijn' dood;
Met hem moet al ons heil beginnen!
Mijn Fannij! mist ge een' Lotgenoot —
Ook daar blijft hij u teêr beminnen.

Gedenk den eed, dien we onderling
Ons bij het bleeke maanlicht zwoeren,
Toen ik de droeve maar ontving,
Die me aan uw bijzijn moest ontvoeren.

„ Schoon 't noodlot, ſpraken wij, ons ſcheidt,
Wij zullen, wat ook moog gebeuren,
Verzekerd van de onſterflijkheid;
Den dood geen traanen waardig keuren." —

Gedenk dien eed! — Gij volgt me in 't eind —
Dan moog de waereld alles weten!
Dan ach! — zij heeft ons hier miskend,
En zal in 't graf ons ras vergeten.

Hoe lang ge inmiddels hier beneên
Nog kwijnt, mijn ziel zal u verbeiden. —
Ach, fcheidt de tijd ons hier van een,
Mijn Fannij! 't is geen eeuwig fcheiden!

Toch fmelt mijn hart van diepen rouw —
Zo ver — zo ver van een te ontflapen!...
Ach, Fannij! Fannij.... dierbre Vrouw!...
Wij waren voor elkaêr gefchapen.

AAN

*

A A N

Een hut van klei aan 't eind der aarde,
Een plekje gronds van luttel waarde,
  Blijft in mijn oog een grooter fchat
Dan al 't vermogen van een Koning,
Indien ik in mijn fchaamle wooning
  Uw' boezem tot een rustplaats had.

O zoet herdenken, vol van fmarte,
Toen flechts een teêrgevoelig harte
  Mijne eenigfte bezitting was,
En ik, aan uwe zij' gezeten,
Van elk miskend, van elk vergeten,
  Mijn' rijkdom in uwe oogen las!

Ach! als dan alles teêrheid aêmde,
En mijn gevoel 't heelal omvaêmde,
  Dan zeeg ik op uw lippen neêr —
Dan fprak ons hart en wij — wij zwegen —
Ik wenschte, en alles was verkregen;
  En gij, gij hadt geen wenschje meer!

Vaak

Vaak waan ik, in mij zelv' verlooren,
Het teêr gemurmel nog te hooren
Dier kalme beek, wier oevergras,
Wier zagte boord, op duizend plekken,
Nog tot getuige kan verstrekken,
Hoe zalig eens uw Minnaar was! —

O als gij langs haar stille baaren,
Bij 't bleeke licht der maan gaat waaren,
Aan d' avond van een' zoelen dag —
O denk dan, hoe, door heel mijn leven,
Geen straal weêr om mij heen zal zweeven,
Die mijn geluk aanschouwen mag!

Ligt dat een traan dan uit uwe oogen,
Een traan van liefde en mededogen,
Het beevend gras bepaarlen zal —
Ach, Fannij! — Fannij! welk herdenken!
Toen elke traan mijn hart mogt drenken....
Toen mij 't Heelal geen zuchtje ontstal! —

Laat echter vrij dat traantje vloeien —
Dat duizenden het gras besproeien!
  Mijn hart geniet de waarde 'er van. —
Ach! — waarom 't langer mij verzwegen? —
Een traan blijft nog den jongsten zegen,
  Dien mij uw' liefde schenken kan!

AAN

A A N

D E

En een half-verlichte plek
Voor de min bereiden.

Gij

Gij vertedert al wat leeft,
  Zelv' tot min genegen;
Duizend harten zwoegen zich
  In uw ſchijnſel tegen.

Wie zag meer dan gij 't gevoel
  't Maagdlijk ſchoon vergrooten,
En een hemel van genot
  In een' traan beſlooten?

U, u ſchuuwt geen minnares
  Op een bed van zooden;
Cynthia! nooit is de min
  Voor uw licht gevlooden!

't Schichtig Meisje moog bij dag
  Naauw een' kusch gedoogen —
Zij legt vrij haar' gordel af
  Voor uw goelijke oogen!

Tee-

AAN DE MAAN.

Teedre Maan! gij kunt mijn hart
Nimmer weêr bekooren ——
Teedre Maan! uw vriendlijk ſchoon
Is voor mij verlooren!

Fannij's bijzijn ſchonk Natuur
Voor mijn hart haar' luister,
En nu dool ik eenzaam om
In een aaklig duister.

Ligt ontmoet mijn oog niet weêr
Fannij's minlijke oogen....
Stille Maan! uw toverkracht
Is met haar vervloogen!

Nimmer hebt gij d'avondſtond
Tederer beſcheenen;
Maar uw aanblik ſtreelt mij niet,
Neen! hij doet mij weenen!

Ja, een' bangen traanenvloed
Plenge ik onder 't zuchten,
En de Beek ziet ſtaêg een' traan
Met een golfje vluchten.

Zilte traanen! ſpoeit vrij voort,
Fannij voelt u vlieden —
Spoeit — een bleeke ſtraal der Maan
Zal u ſlechts beſpieden.

AAN

EEN

BOSCHJE.

In

Ja, een' bangen traanenvloed
  Plenge ik onder 't zuchten,
En de Beek ziet staêg een' traan
  Met een golfje vluchten.

Zilte traanen! spoeit vrij voort,
  Fannij voelt u vlieden —
Spoeit — een bleeke straal der Maan
  Zal u slechts bespieden.

✡

AAN

EEN

BOSCHJE.

Eenzaam Boschje! 't belge u niet,
In uw ſtille Kooren
Niets dan klagten van verdriet,
Niets dan rouw te hooren! —

Eenmaal was me uw ſchaduw koel,
En uw kalmte teder......
Maar de wellust van 't gevoel
Keert tot mij niet weder! —

Toen was alles Uchtendstond,
Lente voor mijn treden
Zelfs de barre heidegrond
Een genoeglijk Eden!....

Stille vreugd, die kwijnend str
Zacht in 't harte wemelt! -
Blijdschap, die geen lagchjes t
Maar in traantjes hemelt;

Traantjes, die de Tederheid
Onder 't zaligst zwoegen,
In een hemelsch uurtje schreit,

Gij, gij trilt niet meer in mij,
  Zoete vreugd van 't leven!
Alles werd mij woestenij,
  Dik met nacht omgeven!

Ach! geen traantje laaft mij meer,
  Waar ik traantjes brenge,
Schoon ik, doolend, keer op keer
  Duizend traanen plenge!

't Noodlot nam mij Fannij af,
  Scheurde 't zelfde harte —
En mijn oog ziet tot aan 't graf

In een Boschje, ſchoon als gij,
Sleet ik dikwerf dagen,
En geen blaadje hoorde mij
Immer angſtig klaagen.

Toen was alles Uchtendſtond,
Lente voor mijn treden
Zelfs de barre heidegrond
Een genoeglijk Eden!....

Stille vreugd, die kwijnend ſtreelt,
Zacht in 't harte wemelt! —
Blijdſchap, die geen lagchjes teelt,
Maar in traantjes hemelt;

Traantjes, die de Tederheid
Onder 't zaligst zwoegen,
In een hemelsch uurtje ſchreit,
Smeltende in genoegen! —

Gij,

Gij, gij trilt niet meer in mij,
Zoete vreugd van 't leven!
Alles werd mij woestenij,
Dik met nacht omgeven!

Ach! geen traantje laaft mij meer,
Waar ik traantjes brenge,
Schoon ik, doolend, keer op keer
Duizend traanen plenge!

't Noodlot nam mij Fannij af,
Scheurde 't zelfde harte —
En mijn oog ziet tot aan 't graf
Niets dan louter ſmarte!

✲

AAN

DE

SCHEMERING.

De Zon ontzinkt in 't daauwend ſchemeruur
Alreê het oog der ſluimrende Natuur,
En zamelt aan den halven waereldkloot
De ſtreepen in van 't gloeiend avondrood.
't Geſtarnte klimt met ſtille majeſteit,
Zo ver het oog aan d'effen hemel weidt.
De *Zomer* ligt, bij 't maanlicht teder ſchoon,
In wit gewaad voor mijn gezicht ten toon.
Niets breekt de ſtilte in boſſchen en in dalen,
Dan murmlend vocht en droeve Nachtegaalen.

Ach,

Ach, eens, eens was mijne ongekrenkte Jeugd
Het ſchemeruur een uur der zoetſte vreugd;
Dan mijmerde ik op 't voorwerp mijner min,
Dan dronk mijn ziel natuur met teugen in! —
Toen was mijn hart met alles harmonij,
Geen koeltje blies mij ongeſmaakt voorbij;
Geen mugje zong, geen ſpichtig grasje boog,
Waaruit mijn ziel geen droppel wellust zoog;
Dan, vol genot, kon aan mijn zaalge lippen
Geen enkle klank, dan Fannij 's naam, ontglippen!

Dan ach! — voortaan is mij geen vreugd bereid!
Voor mij verloor Natuur haar heerlijkheid;
Voor mij is de uchtendſtond der Lente in pracht
Een dorre, lange, en koude winternacht,
En 't gloeiend kleed, dat de avond om zich ſlaat,
Een aaklig bleek, een treurig doodsgewaad.

Zelfs 't rookend veld, daar 't vruchtbre droppen raapt,
Eèn donker graf, dat hongrig voor mij gaapt! ——
Geen vonkje heils is me immer weêr beschooren....
Met Fannij ging 't Heelal voor mij verlooren!

AAN

Hoe mijn ziel thans hijgend, smachtend,
Naar het uchtendkrieken loert!
Schoon de Dageraad geen roosje
Voor mij op zijn wangen voert! —

AAN

DEN

NACHT.

Zal de Nacht dan eeuwig duuren? —
  Eindelooze traanen-nacht!
Slechts met zuchten afgemeten,
  En met jamren doorgebragt! —

Hoe mijn ziel thans hijgend, ſmachtend,
  Naar het uchtendkrieken loert!
Schoon de Dageraad geen roosje
  Voor mij op zijn wangen voert! —

Maar uw ſtilte, ſtaêg eentoonig,
Jaagt mij ſiddring door de leên,
En uwe uuren ſchijnen jaaren......
Ach, daar ſlaat de klok pas één! —

Vruchtloos poog ik inteſlaapen
Met een halfgevoelloos hart —
Ach, de ſlaap ontvlucht mijne oogen,
Reeds gelooken door de ſmart!

Of indien ik in zijne armen
Voor een poos mij zelv' ontkoom —
Treft de nood mijn hart te feller
In een' akeligen droom.

Straks ontwaak ik ſiddrend weder,
Dikwerf met een' rauwen kreet,
En aan ieder van mijn hairen
Hangt een bange droppel zweet. —

Dood

Doodſche Lamp! getrouwe deelſter
  In mijn nachten van verdriet! —
Gij alleen bleeft mij verzellen,
  Toen mij alles hier verliet —

Gij ook zaagt mijn hoogſte lijden,
  En dan was het om mij heên
Of uw licht, meêdoogend Lampje!
  Doodſcher langs de muuren ſcheen.

Ach, zo nog die tijden duurden,
  Toen uw trouwe in 't zwijgend graf
De eigen proeven van verkleefdheid,
  Als in 't moeilijk leven gaf,

Dan zoude ik ook daar u wenſchen,
  Waar mijn noodlot zwichten moet,
En gij zoudt mijne asch beſchijnen,
  Als gij nu mijn traanen doet.

Maar dezelfde bittre beker
Viel in mij ook u ten deel,
En gij lijdt, ik ken uw harte,
Ach, gij lijdt ook eindloos veel!

Zwarte Nacht! verberg voor Fannij
Wat ik in uw schaduw lij' —
Fannij heeft genoeg te lijden,
En mijn smart is haast voorbij!

Reeds, reeds zie 'k mijn blaadren vallen.
Ras heeft 't Noodlot uitgewoed —
Eerlang zal mijn hart bezwijken,
Als een dorstig bl...

Zie, mijn wangen zijn reeds vleeschloos,
En mijne oogen afgefchreid — —
Nader, ftille rust der dooden !

Ach, mijn Fannij! — teedre Fannij!
Waar het lot u minder wreed,
Waar het slechts op mij verbolgen.....
O dan juichte ik in mijn leed!

Maar dezelfde bittre beker
Viel in mij ook u ten deel,
En gij lijdt, ik ken uw harte,
Ach, gij lijdt ook eindloos veel!

Zwarte Nacht! verberg voor Fannij
Wat ik in uw schaduw lij' —
Fannij heeft genoeg te lijden,
En mijn smart is haast voorbij!

Reeds, reeds zie 'k mijn blaadren vallen...
Ras heeft 't Noodlot uitgewoed —
Eerlang zal mijn hart bezwijken,
Als een dorstig bloempje doet.

[redacted]

Zie, mijn wangen zijn reeds vleeschloos,
En mijne oogen afgeſchreid — —
Nader, ſtille rust der dooden!
Zalige gevoelloosheid!

D O O D

Omringd van bang verdriet,
Waar 't oog geen einde aan ziet,
En dobbrende op een Zee,
Beroofd van Have en Reê,
Wordt gij, getrouwe Dood!
Door mijne Lier vergood.

U lokt mijn onſpoed uit,
Met jammrend maatgeluid,
En treurig hangend hair;

Geweekt door traan op traan,
Zal doffer toonen slaan.

Wie meer dan gij verdient,
Mijn' lof, o Menschenvriend! —
Waar 't hart van rouw versmacht,
Geen uitzicht meer verzacht,
Geen enkel lagchje gloeit,
Geen eenzaam roosje bloeit;
Waar alles ledig is,
En nacht en duisternis,
Blijft gij, getrouwe Dood!
Een' Redder in den nood.

Uw hand strijkt, koel en teêr,
Op 't gloeiend aanschijn neêr,
En troetelt al de smart
Van 't zachtkens flaauwend hart.
Het oog, nu traanloos, breekt,
De purpren lip verbleekt,

De

De dag buigt neêr en zinkt.
De heldre nachtſtar blinkt.
Daar zijgt hij in den ſchoot,
Dien hem Natuur ontſloot,
En ſluimert bij 't Gezin
Van 't koelend Aardrijk in.

De dunne grashalm groeit,
Door 's hemels daauw beſproeid,
En overdekt het graf,
Dat hem zijn moeder gaf.
De Tijd bemost den ſteen;
De Wind fluit daar om heên;
De Zon ſtraalt op hem neêr,

De Pelgrim, zwervens moê,
Smacht daar zijn wijkplaats toe,
En ftaart de onmeetbre baan
Der Starren hijgend aan.

De Storm fteekt op en ruischt,
De Zee van traanen bruischt,
Het Oorlog brult en woedt
En zwemt in menfchenbloed;
Het Onrecht waart bij nacht,
Vervolgt, belaagt, verkracht;
De Donder ratelt rond,
En rommelt om den grond;
Maar op zijn legerftée
Woont ongeftoorde vrée.

Zo drijft langs 't ftille graf
De golvende eeuw-ftroom af,
Tot daar de jongfte baar
Der wachtende Englenfchaar

Den dag des oogsts vermeldt,
En de Eeuwigheid het veld,
Hier door den Tijd bezaaid,
In volle rijpheid maait.

Dan davert door 't Heelal
Het fchel Bazuingefchal
Van 's Hemels hoogften top:
„ Gij, Doodenheir! ftaa op!!"
Het ftof gevoelt de klem
Der fcheppende Almagts-ftem,
En ftroomt, als zwellend graan,
Op nieuw ten leven aan;
En eer de nagalm zwicht
Is zee en afgrond licht,
En loutre onfterflijkheid
De fchepping door verfpreid.

Nu rijst de Vriend der Deugd
In ongekende vreugd

Van

Van zijne peuluw, drinkt
Den ſtraal, die op hem zinkt,
Verfrischt, verhoogd van zin,
Met reinen wellust in.

Hij werpt nog eenen blik,
Voor 't laatst een' dankbren blik,
Op 't herbergzaame graf,
Dat hem een wijkplaats gaf,
En ſtijgt het eeuwig Licht
In 't ſtroomend aangezicht.

Daar zoekt hij uit de reê
De bange jammerzee —
Zij is, zij is niet meer!
Heur golven ſloegen neêr,
Zo dra heur jongſte ſlag
Hem in de Haven zag,
En Gods Gezant, de Dood,
Den ijsren ſlagboom ſloot.

C Om-

AAN DEN DOOD.

Omringd van bang verdriet,
Waar 't oog geen einde aan ziet,
En dobbrende op een Zee,
Beroofd van Have en Reê,
Zijt gij, getrouwe Dood!
Door mijne Lier vergood.

[redacted]

*

Ik kniel in 't ſtof, en juich, nooit dankens moê,

Uw goedheid toe!

Hoe dwaalde ik ver, ver van het leven af,
Sinds ik het ſtof te dwaas de voorkeur gaf,
En U verliet, voor wien de Seraf buigt,
En heilvol juicht!

Straks rees een damp, die heel mijn ziel omtoog,
De Schepping dreef vreugdteelend voor mijn oog;
Maar ver van U, o Oorſprong van haar pracht!
Was zij mij nacht.

Verheven God! door al de heemlen heên
Alleen geroemd en waardig aangebeên!
Gij zelf, Gij blonkt van 't ongeſchapen licht
In mijn gezicht.

Toen trok uw glans, o Bron van 't hoogſte Goed!
Geheel de zucht van mijn ontvlamd gemoed,
Gelijk de Zon, als ze in het Oosten blinkt,
Den daauwdrop drinkt.

Al 't schepsel zonk voor zijnen Opperheer,
En zachte rust droop in mijn boezem neêr. ——
Mijn loflied klink' voor U, o Majesteit!
Door de Eeuwigheid!

Juich, Fannij! Dierbre! juich met mij
De zwarte treurnacht dreef voorbij —
Uw Minnaar vondt de rust, de ftille zielrus
Hoe lieflijk vloeit zijn blijdfchap uit!
Zo droppelt van het jeugdig kruid
De reine daauw der Lente neder.

Hoe laag verzonk mijn zinlijk hart!
Mijn min ontadelde in de fmart:
Terwijl mijn boezem naar een eindig heil bl
'k Bezat altijd uw ziel geheel —
Ik miste alleen uw ftoflijk deel —

Neen, Fannij! neen, ik minde u niet.
Of kent de Min het laag verdriet? — —
Wie aan het dwarlend ſtof der Aarde blijft gekluisterd,
Waar 't hart voor eene Fannij ſlaat,
Zijn vuige min is woede, haat,
Die hoonend haar waardij ontluistert! —

Mijn oog, aan lang geween ten doel,
Mijn hart, gevoelloos van gevoel,
Kleefde aan het wuft gebloemt', dat oplook voor mijn voeten.
'k Bezat de Parel van een Kroon —
'k Vergat haar zacht en teder ſchoon,
Om angſtig naar de ſchelp te wroeten!

Die eedle Parel, daar het Beeld
Des Konings van 't Heelal in ſpeelt;
Wier waarde aan hemelſtreek, noch afſtand is verbonden:
Die Parel zag mijn oog niet meer —
Daar zeeg mijn ziel mistroostig neêr,
Door ſmart en wanhoop half verſlonden!

Van dampen uit een draaikolk boeide.

Eén oogenblik schiep uchtend-roo

De Hand, die eens mijn oog ontslo

En midden in den nood onzichtbaar om mij

Die eigen Hand, vol deerenis,

Die Hand, die liefde en almagt is,

Wenkte uit de wolk..... de storm bed

't Was nacht. Ik doolde op 't een

De Beek, die murmlend mij verzelt

De stilte van het oord, door stem noch voet v

De majesteit van 't starrenkleed,

Daar rees mijn halfverduister doog
Met éénen zucht tot God omhoog,
En ijlings hoorde ik al 't Gestarnt met almagt spreken:
„ Val neêr — aanbid de Oneindigheid
„ Die zonnen door de heemlen leidt —
„ Val neêr! — Zijn Gunst is nooit bezweken!"

Ik knielde en vond de blijdschap weêr —
Een' Vader, voor zijn kind nog teêr.
't Werd alles schoonheid, orde, en goedheid in mijne oogen!
Mijn ziel dronk rust uit God alleen —
Het stof, het nietig stof, verdween —
En heel mijn smart was weggevloogen!

Nu, Dierbre! mint dit hart u weêr,
Zo zuiver, zuivrer dan weleer,
Toen nog de Godsdienst in 't gewaad der Liefde ons streelde;
Toen al het zichtbaare, afgevleid,
Bij ons, belust op eeuwigheid,
Zelfs in den kleensten wensch niet deelde.

De groote Lente welkom kuscht
Met nieuwen glans in Eden blooze

Diè Min, zo zuiver als de zón,
Is eeuwig als haar groote Bron.
Zij schouwt van eene rots op 't ondermaansc
En is, in voorspoed en in druk,
De zachtste Leidstar naar 't geluk,
De beste kweekschool voor den Hemel.

Ja, daar, daar zwoegt haar teêrheid
Een waereld, voor haar hart te kle
Een eindloos smachtend oog naar heil, dat ni
Haar eeuwig wi

AAN FANNIJ.

Mijn Fannij! welk een blij verfchiet! —
De nacht des grafs verbergt het niet —
Ook in het ftof des doods, den fchoot der jongfte moeder,
Ook bij het fchel bazuingefchal,
Waarop een waereld leeven zal,
Blijft gij mijn Zuster, ik uw Broeder.

Maar, Dierbre! daar in hooger zin,
Verengeld tot de reine min,
Die vonk, dat ondeel van Gods liefde en trouw te gader;
Verhemeld tot den zelfden toon,
Vertederd door het eigen fchoon,
Het zichtbaar Beeld van onzen Vader.

A A N

F A N N I

Een sleepend koortsje blijft aanhoudend mij v

En rooft mijn kragt van dag tot dag

Maar, Fannij! zou die maar uw moedig hart o

Dat in den dood het leven zag? —

Den dood? --- Geliefde! neen, de kluister wor

Baart dit den slaaf verdriet? —

Ons heil was aan het stof des kerkers nooit verb

[redacted]

Hoe veilig is mijn lot in de eigen hand verborgen,
Die met een ſpan de ſpheeren meet,
Voor d' eens ontſtoken gloed van 't zonnenheir blijft zorgen;
En 't kleenſte wormpje nooit vergeet!
Dezelfde Liefde, die het Niet weleer deed draagen,
En baaren door haar magt,
Bezaait haar' akker voor den grooten dag der dagen,
En dekt hem met haar wacht.

Wij reisden van omhoog, twee zusterlijke zielen,
Maar zonken elk verſchillend neêr;
En onder duizenden, die in het proefperk krielen,
Vond Eduard zijn Fannij weêr! —
De dag is wel beſteed, nu moog hij veilig zinken;
De nacht biedt laavenis
Hoe lieflijk zal het licht op 't vreedzaam leger blinken,
Als 't eeuwig morgen is!

Zo vuurt de zon in 't west haar' aftocht

Met roozen in den mond;

Zo komt de bleeke maan aan d' effen hemel h

En fiert den avondſtond.

AAN

FANNIJ.

De groote dag, Geliefde! naakt,
  Die ons op aarde ſcheidt,
En eer de zon het westen raakt,
  Is hij mij eeuwigheid.
Ei ween niet, beste Fannij! — neen!
  Geen traan voegt bij mijn' dood —
Staar door den nacht der groeve heên;
  God kroont uw' reisgenoot.
Wij trokken door een woestenij
  En ſtreeden eensgezind;
Gij waart een Engel aan mijn zij'
  En ik uw trouwſte vrind.

'k Heb

AAN FANNIJ.

'k Heb nooit in u dat schoon geliefd
Dat eens 't gewormt verteert;
Geen wufte trek, die vleiend grieft,
Heeft me ooit voor u beheerd.
Uwe onschuld was uw edelst schoon,
En heilig in mijn oog,
Uw zaligheid het hoogste loon,
Daar ik ten strijde om toog.
'k Had altijd aan uw zij' genoeg,
Uw smart was slechts mijn smart,
En zo mijn hart ooit zuiver sloeg
't Was, Eenigste! op uw hart! —
Wij minden met het teêrst gevoel
Voor 't Oog, dat alles ziet;
Volmaaking was ons edel doel,
De Hemel ons verschiet.
Wij zagen vroeg hoe bange druk
Op aard' zijn' zetel heeft,
En hoe in hooger kreits 't geluk
Op englenwicken zweeft.
Dit spoorde ons aan tot reine deugd
In deeze rampwoestijn;

Gij

AAN FANNIJ.

Gij aasde op onvergangbre vreugd —
'k Wilde eeuwig de uwe zijn!
Nu fcheidde ons berg en zee van een —
Ik weende en ftond bedeesd;
Gij zaagt door tijd en rampen heên
Ons eeuwig bruiloftsfeest.

Hoe kleen was toen uw Eduard!
Geen uitzicht bleef hem bij; —
Maar gij, ten prooi aan de eigen fmart,
Gij leerde en troostte mij.
Nog leeft uw taal in mijn gemoed:
„ Bid Gods beftelling aan —
„ Al wat de beste Vader doet
„ Is altijd wel gedaan!"

Die Vader, Dierbre! roept zijn kind
Tot Hem in hooger kring.
Wat mist gij in uw' zwakken vrind?
Een nietig Sterveling!
Een' worm, die met u weenen kon,
En lijden in uw leed,
Maar wien zijn eigen ramp verwon,
En magtloos zwijgen deed.

En Hij — ô ja! Hij blijft u bij,
Die al uw nooden kent,
En op zijn' wenk een Hemel-rij
Tot uw bescherming zendt. —
Hoe vaak hebt gij uw' vriend behoed,
Getrouwe! bij zijn deugd!
„ De Dag des oogsts genaakt, — houd moed —
„ Gij maait eerlang met vreugd."
Juich, Lotgenoote! juich met mij —
Staar, dierbre Fannij! staar —
De bange zaaitijd is voorbij,
De Dag des oogsts is daar!
Ik zie het eindperk van mijn smart,
En gij, mijn Fannij! schreit? —
En uw gelukkige Eduard
Is rijp voor de Eeuwigheid!
Ik doolde, van u afgescheurd,
In eenen donkren nacht;
Dit droeg uw moed — en Fannij treurt,
Nu 't Vaderland mij wacht? —
Uw ziel is voor het stof te groot —
Verhef u boven 't lot!

Mist gij omlaag een' Reisgenoot,
  Gij hebt een' vriend bij God.
Haast, Dierbre! ſmaakt ge uw' vollen wensch,
  En niets — niets ſcheidt ons meer!
En Fannij vindt een eedler mensch
  In haaren halsvriend weêr!
O Zaligheid!... Kniel, Fannij! kniel,
  Aanbîd Gods wijs beſtel! —
Vaarwel, Beminde mijner ziel!
  Vaar, Fannij!.... eeuwig wel!!

OP HET

GRA

VAN

EDUA

De koele Maan omſchijnt het g

Waarin mijn Minnaar rust,

Ginds, waar een luchtige avondwi

Hoe vreeslijk blinkt hier 't ſtarrenheir!
  Hoe ſtil is hier de nacht!......
Wijkt, bleeke ſchimmen van den dood!
  Vliedt, bange ſchrikken! vliedt!....
En gij, bedwelmende Eenzaamheid!
  Weerhoud mijn' toeleg niet!.....
Ik dool, ô Nacht! hier niet alleen.
  Ligt waart op deezen grond,
Door doodshoofd, been, en bekkeneel,
  Een Englenheir in 't rond......
Doch ſchoon geen leevend wezen ook
  Om deeze graven zweeft.....
In ieder windje, dat 'er blaast,
  Woont God, die 't leven geeft! — —
Dit graf...... een rilling zegt het mij.......
  Verbergt...... ik kan niet meer!....
Uw Fannij, dierbre, waardige asch!
  Zinkt knielende op u neêr!
Ontvang haar teedre erkentenis
  Voor uw getrouwe Min;

Naar 't waar geluk te ſtaan.

Ja, dierbre! ja, u komt naast Gc
De eer van mijn redding toe -
En ſchel herhaalt mijn ſtroomend
Die komt u eeuwig toe!
Ik ſchrei niet, edel Mensch! ge
Voegt bij uw zaligheid —
Waar Eduard gelukkig was,
Heeft Fannij nooit geſchreid.
Maar dit, dit zweer ik op uw ſt
Zo lang ik hier nog kwijn
Zult gij niet bloozen om uw min,
Zal Fannij deugdzaam zijn! —

Bevochtigt de eigen koele daauw
  Onze ingefluimerde asch —
De tijd fpoedt midlerwijl ten end
  In traanen en verdriet,
Maar 't ondermaanfche noodgefchrei
  Stoort onzen doodflaap niet.
Tot dat de bloozende Uchtendftond
  In onze wooning boort,
En gij, mijn Eenigfte! aan uw zij'
  De ftem van Fannij hoort.
O dageraad der Eeuwigheid!
  Daal fpoedig, ftroomend, neêr —
Al wat de Deugd op aarde ontzonk
  Vindt ze in uw fchatkist weer!
En gij, vaarwel, gezegend Graf!
  De Hemel lagche u aan —
Eerlang moge uw geruste fchoot
  Voor Fannij open ftaan! — —
Gij, fchorre donder! loei hier niet;
  Smoort, winden! hier uw trots,

Zuist lieflijk door dit ſpichtig gras,
  Hier ſlaapt een Engel Gods!!
En nu — de barre woestenij
  Der waereld eenzaam in.........
Geen nood! de Deugd, die eeuwig leeft,
  Blijft Fannij's Gezellin.

[illegible] TAG

[redacted]

DE

PATRIOTTEN.

TOONEELSPEL.

TE AMSTERDAM bij
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXV.

AAN

MIJNE LANDGENOOTEN.

Het volgend Stukje is zeer toevallig op papier gekoomen, en nooit had de Opsteller van hetzelve gedacht, dat het eenmaal door den druk gemeen zou gemaakt worden. Zie hier, wat aanleiding tot hetzelve gegeeven heeft: Ik had, voor eenigen tijd, het genoegen van een mijner beste vrienden bij mij te hebben. Ik liet hem eenige moderne Tooneelstukken in proza, welke ik vervaardigd had, zien. Hij was vriendelijk genoeg van mij in mijne liefhebberij aantemoedigen, doch voegde er bij: Ik begrijp niet, waarom men in deeze *dramatique epoque* geen partij trekt van de tegenswoordige hachelijke omstandigheden van ons Vaderland. Welk een nut zou men hier niet mede doen kunnen! Men redeneere zo veel en zó naauwkeurig als men wil, op het hart

des Volks zal eene zinnelijke vertooning altijd meer kracht hebben, en dus een' dieper en meer blijvenden indruk maaken. „ Maar hoe wildet gij, vroeg ik verwonderd, uit onze omſtandigheden, ſtoffe voor een Tooneelſtuk haalen? " Zeer wel, antwoordde mijn Vriend; ſchetst men thans den Edelmoedige, den Dankbaare, den Weldaadige enz., niet af, en ziet men niet, dat de ſtukken, daar deeze en diergelijke uitmuntende karakters de hoofdrollen in ſpeelen, zeer veel opgang maaken, en in der daad ſterk interesſeeren? Meent gij, dat de waare Vaderlander bij Nederlanders, die hun Vaderland nog beminnen, eene minder goede uitwerking hebben zou? En welke contrasten waren hier te gebruiken! De waare Vaderlander, in tegenoverſtelling van den Ariſtocraat en den blinden Prinsman! Mij dunkt.... „Maar, viel ik hem in, geef mij eens een denkbeeld, om van dit

al-

alles een Tooneelftuk te vervaardigen." —— „Gemaklijk, zei mijn Vrie d; ik maak, zo als gij weet, geen Tooneelftukken; maar om u een fchets van mijn idé te geeven — bij voorbeeld — maar geef mij eens papier en pen, dan zal ik mij duidelijker kunnen maaken," —— Ik deed dit, en, al praatende en weêrpraatende, kwam er dien eigen avond, vóór middernacht, het volgend ftukje op 't papier. „Zie daar, zei mijn Vriend, in welk een' fmaak ik wilde dat men thans Tooneelftukken vervaardigde. Alles is hier gebrekkig, maar het doet ten minften zien, dat er van dezelfde ftoffe iets beters te maaken ware. —— Of zou het Tooneel thans van een minder nuttig gebruik voor het Vaderland zijn, dan het in de dagen der Rhetorijkers voor den Godsdienst was? In der daad, ik geloof dat men daar niet op denkt." Mijn Vriend vertrok eenige dagen hier na, en tot nog

toe

toe heb ik geen Vaderlandsch ſtuk, in den ſmaak als mijn Vriend het verlangde, voor den dag zien koomen, en mij hebben de menigvuldige bezigheden van mijn beroep belet om er zelfs aan te denken. Ik beſloot dan eindelijk om deeze ruuwe ſchets, zo gebrekkig ze dan ook zijn moge, mijne Landgenooten aan te bieden. Mooglijk zal ze niet geheel zonder nut geleezen worden. En zo ze immer aanleiding mogt geeven om beter ſtukken in den eigen trant in de waereld te brengen, zoude ik mij over mijnen inval hartelijk verblijden.

*

DE

[redacted]

DE
PATRIOTTEN.
TOONEELSPEL.

MAN.

VALERIUS, *Burgemeester* van
naar van ELOÏZA.

LEANDER, *Burgemeester van*
Medeminnaar van VALERI

EDUARD, *oude Vriend van 't*
vrouw GROOTMAN.

PIETER, *Lakei van* VALERI

JOOST, *Lakei van* LEANDER

LISETTE, *Kamenier van* ELO

Twee BURGERS *van de Stad.*

Het Tooneel is in eene Stad, w
cratie voor de Vrijheid ſchijnt

—houd dit vrij altijd voor een Stelregel, al wie zijn Vaderland aan zijn Eigenbelang durft opofferen, zal Vriend, Minnaaresse, noch Echtgenote voor dien afgod spaaren. bladz. 105.

DE

PATRIOTTEN.

TOONEELSPEL.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

(Een vertrek in het huis van Mevrouw Grootman.)

Mevrouw GROOTMAN, ELOIZA.

Mevrouw GROOTMAN.

Eindelijk, mijn Dochter! wordt het, dunkt mij, tijd u te bepaalen. Valerius en Leander zijn beide gefchikte partijen voor u —— Sederd een jaar bezoeken ze ijverig mijn huis, en de geheele ftad weet met welk een oogmerk. —— In 't kort, gij zijt aan u zelve verpligt een keus te doen.

ELOIZA.

Dit is mij tot nog toe onmooglijk; en mijn lieve Moeder zal mij, in een zaak van

zo veel aanbelang, toch niet dwingen willen?

Mevrouw GROOTMAN.

Neen, mijn lieve Kind! aan wie is uw geluk dierbaarer, dan aan uwe tedere Moeder? —— Gij weet hoe ik uwe keus altijd vrij gelaaten heb, en dit wil ik tot aan mijnen dood toe doen. —— Alleen wenschte ik dat gij u bepaalde! —— Wilt gij beide uwe Minnaaren bedanken, ik ben te vreden. —— Kunt gij er een uit tot Echtgenoot neemen —— ik zal in uwe keus berusten; maar die bedwelmende beweeging, die hier daaglijks thans aan mijn huis is, begint mij te verveelen —— ik bemin de rust meer dan ooit —— behalven dat elk zich bemoeit met over uw lang beraad zijne gevoelens te zeggen.

ELOIZA.

Gij hebt mij geleerd de ſtem van het Publiek te verſmaaden, als ik die van mijn hart voor mij heb —— Aan mijne keus hangt het geluk en ongeluk van mijn volgend leven; en zou mijne waarde Moeder eiſchen,

ſchen, dat ik, om de dwaaze praatjes der menſchen voortekoomen, mij aan eene overhaasting ſchuldig maakte, die mij, mijn leven lang, berouwen kon?

Mevrouw GROOTMAN.

Denk, mijn Kind, dat er een jaar verloopen is, ſederd ze u beide als Minnaaren bezoeken. — Binnen zulk een' tijd kan men de menſchen toch eenigzins leeren kennen, mijn Dochter!

ELOIZA.

In deeze dagen van verwarring minder dan ooit, lieve Moeder! — Beide hebben ze, zo 't mij toeſchijnt, uitſteekende hoedanigheden — mijn hart helt inmiddels meer tot den eenen dan tot den anderen — maar ik wil verzekerd zijn, dat de man van mijn hart een volmaakt eerlijk man zij, eer ik mij verklaar — zo ik het tegendeel bevond, zou ik mijn hart weeten te overwinnen.

Mevrouw GROOTMAN.

Uwe gevoelens zijn zo prijzenswaardig, Eloïza, dat ik alles met vermaak aan u

 over-

overlaat. Overhaast u niet, mijn Kind! —— maar denk teffens, dat gij uwe Moeder de aangenaamfte tijding zult brengen, wanneer gij haar uwe keus meldt.

TWEEDE TOONEEL.

ELOIZA, LISETTE.

LISETTE.

Hoe zo ftemmig, Juffrouw! —— Ik wed dat Mevrouw weer op een keus aangedrongen heeft. ——

ELOIZA.

Mijn Moeder heeft in de daad gelijk, Lifette —— ze is voor mij de toegeeflijkfte Moeder, die er zijn kan. —— Hoe graag wilde ik haar zin doen, dan ach!.....

LISETTE.

Hoe vreemd zou dat *ach* in de ooren van veele Meisjes klinken! —— ach men wil dat ik met een lief, aartig, verftandig Jongman trouwe! ach mij ongelukkige! ——

ELOI-

ELOIZA.

Maar zeg mij, Liſette, wie van beiden is de lieve, aartige, verſtandige Jongman? Mijne klagte zag op de keus —— niet op het huuwlijk zelf —— gij weet, dat ik zeer hoog van die verbindteniſſe denk, mits dat het hart de keus doe, en de reden het zegel er aan hange.

LISETTE.

Zonder bedenking —— Leander.

ELOIZA, (*met drift.*)

Ik denk juist het tegendeel.

LISETTE.

Vivat —— de keuze is gedaan! veel geluk, Juffrouw. —— Welk een vermaak voor Mevrouw, uw Moeder!

ELOIZA.

Zottin als gij zijt! —— gij zoudt waarlijk een mensch van zijn ſtuk brengen. —— Ik wilde u alleen maar toonen, dat elk eenige ſtemmen voor zich kan hebben.

LISETTE.

Dan heeft zeker Valerius die van 't hart

voor zich, en dat is al een zeer concludeerende ftem. — Nog gloeien uwe wangen, Juffrouw!

ELOIZA.

Gij weet niet wat gij zegt, Lifette — maar verlaaten wij die grillen. — Gij weet zeer wel, dat ik mij aan geen eerften indruk overgeeve. — Ik zoek een waardig Lotgenoot door de reis van dit leven — wien ik achten en beminnen kan. — En, God dank! dat mij het laatfte zonder het eerfte onmooglijk is. — Wie denkt gij dat van hun beiden waardiger mensch zij?

LISETTE.

Leander is rijker. —

ELOIZA.

Maar ik fpreek van inwendiger waarde.

LISETTE.

Leander is van adel.

ELOIZA.

Lifette — ik fpreek van de waarde van hun hart.

L I-

LISETTE.

Wel nu, Leander is ook een ſchooner Man.

ELOIZA.

Ik geloof waarlijk dat gij mij voorgenomen hebt te plaagen van daag. —— Wat doen al die uitwendigheden tot de inwendige waarde van 't hart. Zo ik eenmaal een keus doe, doe ik het voor de eeuwigheid —— en daar is deugd toe van nooden, Liſette. ——

LISETTE.

Dat is altemaal wel, Juffrouw; maar voor eene geheele zak vol deugd kunt gij geen half broodje bij den Bakker koopen; en men moet toch eerst deeze waereld door, eer men aan de volgende koomen kan.

ELOIZA.

Zo ik arm was, Liſette, God weet dat ik nooit om het geld trouwen zou, en meent gij dat dit verachtlijk metaal nu eenigzins op mijne keus in zal vloeien, nu ik rijk genoeg ben, om een waardig man, ſchoon hij niets bezat, van dien kant gelukkig te kunnen maaken? —— En wat den

 adel

adel betreft, indien dezelve het kenmerk van deugd is, acht ik hem hoog —— doch als het wezen van de waare edelheid daar is, geeve ik om het uitwendige niet zeer veel. —— Valerius is even welgemaakt als Leander —— en heeft de laatste een regelmaatiger besneden aangezicht, het eerlijk gevoelig oog van Valerius heeft ook zijne waarde.

LISETTE.

Hoe welspreekend is Leander niet —— en Valerius.... hij spreekt bijna nooit.

ELOIZA.

Nederiger mensch dan Valerius leeft er niet —— hij meent dat het wormptje hem overtreft. Ondertusschen vinde ik zijne oogen zeer welspreekend. ——

LISETTE.

Hij denkt toch zo edelmoedig niet omtrent zijn Vaderland, als Leander. ——

ELOIZA.

Dit alleen houdt mij nog in twijffel, Lisette. —— Een Regent, die iets boven zijn Vaderland verkiezen kan, is het verachte-

lijk-

lijkſte wezen in mijne oogen. Ondertusſchen is dit ſtuk zeer moeilijk te beoordeelen. —— Zo dra wij eenig eigenbelang beoogen, in de goede zaak van 't Vaderland voorteſtaan, zijn wij geen Patriotten. —— Maar het eigenbelang kan dikwerf zo fijn geſponnen zijn, dat elk, buiten den grooten Hartenkenner, er door bedrogen wordt. —— Als ik dit wel overweeg, koome ik hoe langer hoe meer in het denkbeeld, dat het met de waare Vaderlandsliefde even als met het waare Christendom gelegen zij. —— Wij kortziende menſchen beſluiten uit de uitwendige woorden en daaden. God alleen kent het hart, en daar koomt het alleen op aan. ——

LISETTE.

Maar is dit niet partijdig omtrent Leander geoordeeld? —— Gij erkent, dat wij alleen uit uitwendige daaden beſluiten kunnen —— Leander is, door zijne Vaderlandsliefde, in de regeering gekoomen.....

ELOIZA.

Om ongeveinsd te ſpreeken, Liſette, daar ſlaat gij juist den ſpijker op 't hoofd. —— Door uwe verkleefdheid aan mij, verdient gij mijn

mijn volle vertrouwen —— ik zal u zeggen wat mij van Leanders Patriottisme zeer ſuſpect voorkoomt. —— Alles wat hij, tot hier toe, voor zijn Vaderland gedaan heeft, is op zijne eigen grootheid uitgeloopen. —— Hij is nooit zo ſterk Patriots geweest, dan ſederd dat men de recommandatien van 't Hof verworpen heeft —— en hij wilde Burgemeester zijn. —— En al die fraaie ſtukken, daar hij ſederd zo ſterk voor geijverd heeft, dienen ter vergrooting van zijn magt als Regent. —— Valerius ſtemt voor de herſtelling van alle onze verlooren voorrechten even ſterk als Leander —— maar hij doet het alleen daar ter plaatſe, waar zijne ſtem van uitwerking is!

LISETTE.

En als men eens een vrij woordje over den Prins ſpreekt, hangt hij de Zedemeester uit —— daar Leander enkel vuur en welſpreekendheid is.

ELOIZA.

Hoe reſpectabel is die trek in het karakter van Valerius! —— Hij durft den Stadhouder opentlijk tegenſpreeken, waar hij denkt dat

dat hij ongelijk heeft; maar zijn hart is zo vreemd van eenige vijandſchap tegen zijn Perſoon, dat hij dat eeuwige ſchimpen en lasteren afkeurt, en menigwerf zijn lot beklaagt van door zulke verraaderlijke ſchijnvrienden bedrogen te worden.

LISETTE.

Maar was Valerius niet tegen het wapenen ten platten lande, daar Leander zo ſterk voor ijverde?

ELOIZA.

Ik wil u wel bekennen, Liſette, dat ik toen eenſtemmig met Leander dacht —— mijn medelijden met de arme Boeren, en mijn doodelijke ſchrik voor de Croaaten, maakten mij onvatbaar voor de redenen van Valerius —— de uitkomst heeft ondertusſchen zijne voorzeggingen al te wel waar gemaakt. —— „ Indien de Boeren alle wel en ſtandvastig dachten, en er geen Jonkers op het land woonden —— zou ik de eerſte wezen die er voor ſtemde —— maar nu voorzie ik dat het misbruik het gebruik zal overtreffen —— dat, zo er ooit oproer koomt, het uit deezen hoek voor den dag zal koomen ——

en

en men eerlang alle middelen uit zal denken om met fatsoen de wapenen weêr uit hunne handen te krijgen." —— Is zijne prophetie zo geheel mis geweest, Lisette?

L I S E T T E.

Dat is waar, Juffrouw! —— maar Leander heeft toch niet veel met het Patriottismus van Valerius op.

E L O I Z A.

Ik geloof dat Valerius even weinig op dat van Leander bouwt. —— Het eenige onderscheid tusschen hen beiden is alleen dit, dat Leander opentlijk laag valt op zijnen Medeminnaar, daar Valerius de gebreken van Leander verzwijgt, en altijd bij mij zijne goede hoedanigheden verheft.

L I S E T T E.

Waarlijk, Juffrouw! uw hart heeft volkomen gekozen. Gij bemint Valerius, en de Liefde is partijdig.

E L O I Z A.

Ik wil niet ontveinzen, dat mijn hart naar Valerius helt —— maar 't is alleen om

om dat ik hem voor den waardigften van de beiden houde. —— Zo dra ik hier niet meer aan twijffelen kan, is mijne keus gedaan — maar ik zie den Knecht van Valerius naderen, die waarfchijnlijk een boodfchap van zijn' Meester heeft —— zo hij deezen middag hier wilde koomen, kunt gij zijn bezoek uit mijn' naam aanneemen.

L I S E T T E.

't Is zeer wel, Juffrouw!

DERDE TOONEEL.

PIETER, LISETTE.

L I S E T T E.

De gewoone boodfchap, mijn Heer Pieter —— niet waar?

P I E T E R.

Ja, zo omtrent —— tegen half vier, als de Juffrouw geen belet heeft. ——

LISETTE, (*zij nijgt.*)

't Zal de Juffrouw veel eer zijn. ——

PIETER.

Maar, Lifetje —— ik heb een eitje met u te fchillen —— men zegt, dat gij de zaak van Leander zodanig toegedaan zijt, dat gij alle uwe welfpreekendheid in 't werk ftelt om uwe Juffrouw naar zijn' kant te doen hellen.

LISETTE.

En pofito, dit was eens zoo?

PIETER.

Bemint gij mij waarlijk, Lifette?

LISETTE, (*zij geeft hem een zoen.*)

Twijffelt gij er aan, gekje? ——

PIETER.

Zie daar, Meidlief! —— ik hou van u als van mij zelven; maar zo gij mijn Heer tegenwerkt, zijn wij gefcheiden luiden. Gij weet niet welk een waardig man mijn Meester is —— hoe oneindig veel verpligting ik aan hem heb —— hoe teder hij Eloïza bemint

mint —— ach! zo dit huuwlijk hem mist, ſterft hij van rouwe

LISETTE.

Dat is altemaal heel wel, mijn Vriend! maar Leander geeft Ducaaten, en als wij eens trouwen, zullen ons die zo geheel te onpas niet komen. —— Gij behoeft zo zuur niet te kijken. (*zij laat ze hem zien.*)

PIETER.

Lieve Liſette, zo gij een half jaar bij Valerius woonde, zoudt gij voor altijd van alle eigenbelang geneezen zijn. —— Zie daar, ik wil het u wel bekennen —— toen ik bij hem kwam, was ik een ellendig zelfzoekend wezen —— maar zijn liefderijk onderricht —— zijn nooit bezweken voorbeeld —— zijne getrouwheid in 't volbrengen van zijn plicht ten koste van zijne rust —— zijne nederigheid —— zijne ongekunſtelde Godvrucht —— o! zo gij alles wist, Liſette! —— Hij is een Engel en geen mensch —— Leander moge dan hard voor zijn Vaderland roepen —— maar Valerius is Patriot, zo er ooit een was.

LISETTE.

Ik geloof waarlijk dat gij 'er óm ſchreit, Pieter! —— maar wil ik u eens wat zeggen —— een groot, zeer groot geheim, doch beloof mij dat gij 't zwijgen zult.

PIETER.

Wel nu? ——

LISETTE.

Met al mijn ijveren voor Leander, heeft Valerius een voorſpraak bij Eloïza, die mij mijn proces met de koſten zal doen verliezen.

PIETER.

En dat is?

LISETTE.

Eloïza's eigen hart!

PIETER, (*met de grootſte blijdſchap.*)

Liſetje, Liſetje! bedriegt gij mij niet —— och dat moet ik mijn Heer vertellen ——

LISETTE.

O de geheimhoudende Man!

PIETER.

Lieve Meid, dat ik u hier den lekkerſten

zoen voor geeve, dien gij ooit van mij ontvangen hebt...

LISETTE.

St.. daar komt Joost aan — ô kruip hier zo lang in de kast; wij willen hem een poets bakken.

VIERDE TOONEEL.

LISETTE, JOOST.

(Zo dra Joost Lisette gewaar wordt, houdt hij zich als zeer diep in gedachten verzonken en haar niet ziende.)

LISETTE.

Wel, Joost! tegen wanneer komt uw heer?

JOOST.

O Vaderland!

LISETTE.

Zijt gij dol geworden, Joost!

JOOST, (*met een diepen zucht.*)

Rampzalig Vaderland!

LISETTE, (*hem nabootsende.*)

Groote Gek!

JOOST, (*driftig.*)

Geworgd, gerabraakt, ge-empaleerd Vaderland!

LISETTE.

Dolle, raazende, schelmsche Quibus!

JOOST, (*met het hoofd op den schouder.*)

Wie zal aan mijn overstelpt hart de rust weder geeven!

LISETTE, (*hem een oorvijg geevende.*)

Deeze oorvijg heeft de eer zich daar toe aantebieden.

JOOST.

Wie duivel durft ..... he! Lisetje zijt gij het? —— Nu een vrouwenhand beschadigt niet!

LISETTE.

Als of gij mij niet gezien hadt — he?

JOOST.

O als ons de zaak van het Vaderland zo zwaar op het hart weegt, ziet men buiten het belang niet veel.

LISETTE.

Zo, ik meende dat men het belang dan verzaakte! —— maar wat was eigentlijk de boodſchap, Joost?

JOOST.

Dat 's waar — Het compliment van mijn Heer aan...

LISETTE.

Nu dat verſtaat zich — tegen welk uur zal men mijn Heer zien?

JOOST.

Gij zijt van daag kort van ſtijl Liſetje — tegen vier uuren.

LISETTE.

Toef hier een oogenblik, ik zal u terstond bescheid brengen.

JOOST, (*haar tegenhoudende.*)

Nu — eerst een zoentje, Lisetje!

LISETTE, (*hem terugstotende, en wegloopende.*)

Gij denkt 'er niet op, Joost! —— In den tijd dat gij mij zoendet, zoudt gij voor uw Vaderland kunnen bidden.

VYFDE TOONEEL.

JOOST, (*Pieter in de kast.*)

JOOST.

Dat duivelsche Meisje is zo slim als roed — ik geloof dat ze de Ducaaten meer dan mij en mijn Heer bemint! —— Dien slungel van een Pieter zou ze geen zoen geweigerd hebben! —— Maar dat 's niets —— onze zaaken zullen wel veranderen, lukt het plan van mijn Heer. —— Gij zult buitelen, Valerius

[redacted]

lerius! —— en dan wint mijn Heer limpido tweemaal honderd duizend guldens —— en als hij de Juffrouw neemt, zal Liſette wel volgen. —— De drommel daar had ik de brieven haast vergeeten! —— Wacht eens (*hij tast in de zak en haalt er twee brieven uit*) Neen ze zijn er nog —— foei, daar beefde ik van! Hier in, Heer Valerius! is uw vonnis begrepen —— en het zal zeker lukken .....

PIETER, (*Met een holle ſtem uit de kast.*)

De listen en laagen der boosheid zullen vergaan als ſneeuw voor de zon —— Harifaribondondera!

JOOST, (*de brieven van ſchrik laatende vallen en wegloopende.*)

Oef! de duivel woont op deeze kamer — ik bedank om hier weêr boodſchappen te doen!

ZESDE TOONEEL.

PIETER, (*uit de kast kruipende.*)

Welk een verachtelijke karel is die Joost —

 of

of liever, welk een ſnood mensch is zijn Heer! — God, hoope ik, zal de poogingen dier booswichten verijdelen ... (*hij ontdekt de brieven op den grond*) maar wat zie ik daar? (*hij raapt ze op en leest ze*) zo, God dank, dat ik dit ontdekt hebbe! —— maar wat hier mede te doen? Geeve ik ze aan mijn Heer, dan is hij bekwaam om ze aan Leander weer om te geeven, of ten minsten doet hij er voor zich zelven geen voordeel mede —— ik ken zijne al te groote eerlijkheid. Wacht! ... daar valt mij wat in —— ik zal ze terſtond aan den Heer Eduard brengen ... Hij is een eerlijk man en de vriend van Valerius en Mevrouw Grootman, en zal deeze fraaie documenten zeer wel weten te gebruiken ... maar ſt! Liſette keert te rug ... (*hij ſteekt de papieren ſpoedig in de zak.*)

ZEVENDE TOONEEL.

PIETER, LISETTE.

LISETTE.

Wat prevelt gij daar toch ... en waar is Joost gebleven? ——

PIE-

PIETER.

(*Ter zyde*) Neen, Lisetje! dit durf ik u niet vertrouwen. (*Overluid.*) Die is van schrik weggeloopen —— mooglijk had hij geen goede conscientie.

LISETTE.

O die laffe bloed! maar hoe krijgt Leander nu bescheid op zijne beletvraaging, die aangenomen is?

PIETER.

Ik zal er in 't voorbijgaan de boodschap wel doen ——

LISETTE.

Nu doet dat —— ik moet terstond weêr bij mijne Juffrouw wezen. Adieu, Pieter!

PIETER.

Tot wederziens, Lisetje.

Einde van het eerste Bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

VALERIUS, *(alleen.)*

(Hij zit voor een tafel met boeken en papieren, waarvan hij er een met de uiterſte aandacht leest. Eindelijk legt hij het zuchtend uit zijne hand, en zegt.)

O mijn arm Vaderland! waar zal dit eindelijk met u op neer koomen? —— Uwe vijanden van buiten kunnen u niet bederven — ze zijn alleen gevaarlijk voor u om dat gij verraadende ſchijnvrienden in uwen boezem kweekt —— deeze geveinsde ſnoodaarts zijn het die u den dolk, welken uwe liefde hun toevertrouwd had, in het harte ſtooten! — Beklagenswaardige Vorst! eenmaal zijt gij de liefde van het Volk geweest —— van een Volk, dat de dankbaarheid bemint —— dat dit zo rijklijk, zo edelmoedig, aan u geſtaafd heeft —— dat tot op dit oogenblik de verpligting niet vergeten heeft, die het aan

aan een uwer Voorgangeren, den doorluchtigen Grondlegger van dit Gemeenebest, verschuldigd is —— en dat u echter thans niet bemint! —— Ach, wanneer zult gij ten vollen zien dat gij bedrogen, schandelijk bedrogen zyt —— door die eigen Vrienden, door wier oogen gij zo lang hebt verkoren te zien, op welken gij alleen vertrouwt hebt, aan wien gij uwe weldaaden alleen uitgeschudt hebt, en die u ieder oogenblik aan hun eigen belang opofferden? Doch ook deezen vrees ik niet meer, mijn Vaderland! — Gij kent deeze verachtelijken, en de goede Voorzienigheid ontmaskert ze daaglijks meer en meer; dit is genoeg —— zij zullen in de put vallen die ze delven; —— maar u, snoodaarts u vrees ik, die onder den schijn van uw Vaderland te beminnen, u zelven alleen beoogt, die den Vorst alleen tegenstaat om uwe grootheid op de puinhoopen van zijn gezag te bouwen, en een Aristocratisch juk, van alle jukken het ondraaglijkste, op de halzen van een vrij Volk te werpen! —— Onder één overgedreeven gezag te bukken is hard — voor een van God vrij geschapen mensch, dat zijne voorrechten kent, hard —— maar het

het haalt niet bij den rampzaligen toeſtand van een Volk, dat in elke Stad zo veele dwingelanden als bovendrijvende regenten heeft, en ach, hoe beef ik op de gedachte, dat het grootſte gedeelte der, nu aangebeden en zich onder den edelen naam van Patriotten verbergende, ijveraars tot het getal dier laatſten behoore! —— Nu zijn ze het eens met ons, zo lang wij voornaamlijk beoogen een gezag te beſnoeien, dat oneindig buiten zijn rechtmaatige grenzen geſtegen was —— maar als dit doelwit eens bereikt is, als het er op aan koomt om de wezenlijke rechten van een vrij volk op onwrikbre zuilen te laaten nederzinken, ach dan —— dan zullen ze zich doen kennen, en God geeve, ô mijn Vaderland! dat ze dan de meerderheid niet uitmaaken! —— Inmiddels ik ſta en valle met uwe vrijheid, ô mijn Vaderland! —— Eens heb ik mij aan uw waar belang met eenen eed verbonden —— die eed weegt zwaarer op mijne ziel dan alle de valſche grootheid en het fortuin deezer nietige aarde —— ik zal hem houden tot mijnen dood toe —— Opperſte Beheerſcher der Volkeren! verleen

mij

mij in deeze donkere en zo veel eigenbaat verraadende dagen het noodige inzien in mijnen pligt, en ik zal hem getrouw betrachten. ——— Waak gij zelf altijd over mijn hart, en dat het verga eer ik eerst op mijn belang zie, eer ik mijn Vaderland durve bijſtaan!

TWEEDE TOONEEL.

PIETER, VALERIUS.

Twee Gildemeesters ſtaan in de zijkamer, mijn Heer! en wenſchen u te ſpreeken.

VALERIUS.

Zet hier twee ſtoelen over mij, en doe ze boven treden.

PIETER.

Goed, mijn Heer! — (*Pieter zet twee ſtoelen over den tafel en vertrekt.*)

VALERIUS.

Pieter!

PIETER.

Mijn Heer!

VA.

VALERIUS.

Hebt gij mijne boodſchap verricht?

PIETER.

Ja, het is aangenomen; dat had ik waarlijk haast vergeten — ô mijn Heer! Liſette heeft mij recht gelukkig gemaakt. —

VALERIUS.

Zo Pieter — daar ben ik blijde om — gij bemint dat meisje toch recht. —

PIETER.

En nu nog eens zo veel als anders. —

VALERIUS.

Zo, wel wat goeds heeft ze u dan gedaan? —

(PIETER, *met de volle uitſtorting van zijn hart.*)

Zij heeft mij beleden dat haar Juffrouw u beminde! en dit heeft mij even zo veel vreugde veroorzaakt, als toen Liſette mij haar woord gaf.

VALERIUS.

Wel, Pieter! ik bedanke u voor uwe toegene-

negenheid! ——— Gij dient mij waarlijk met eene belanglooze liefde ———

PIETER, *ſchreiende*

Ach, mijn Heer! welk een monſter moest ik zijn, zo ik dit niet deed ——— ik heb reeds twee Jaaren bij u gewoond ——— en hoe menigmaal ben ik ooggetuige geweest, dat gij u met eene andere zelfverlochening geheel aan uw Vaderland opofferde! ——

VALERIUS.

Nu, Pieter —— dat is geen verdienſte, maar mijn plicht — maar laat de Burgers niet langer toeven.

DERDE TOONEEL.

VALERIUS.

Hij bewoog mij, die goedhartige, rechtſchapen jonge! —— Goede Hemel! zou Eloïza mij beminnen! dan had ik voor mij geen enkelen wensch meer! ——— Welk eene dankbaarheid zoude ik U verſchuldigd zijn —— met

— met een gerust geweeten omtrent mijn Vaderland het waardigfte Meisje te bezitten, en, door in mijn geluk deelende dienstboden, omringd..... Neen! 't is al te groot! — dan, herftel ik mij. De Burgers naderen.

VIERDE TOONEEL.

VALERIUS, twee Burgers.

VALERIUS.

Wel, Vrienden! waarin kan ik u van eenigen dienst zijn?

De eerfte Burger.

Men heeft ons bericht, Mijn Heer, dat er eene Stads Wet zoude zijn, die federd eenige jaaren achter den bank ligt, en waar bij verboden wordt, dat, in zekere Steden van ons Land gebooren, Vreemdelingen hier immer in de regeering koomen. Nu is het onze pligt dat wij de oude Wetten weer in haare voorige kracht poogen te herftellen — en daarom verzoeken wij u, uit naam van ons Corps, deeze Wet optefpooren, en, zo

zij

[redacted]

zij er waarlijk is, dezelve tegen de nieuwe aanſtaande verkiezing te doen gelden.

VALERIUS.

Uw eisch is zeer billijk —— ik zal er onderzoek naar doen, en, zo ik vind dat ze in wezen is, voorſtellen en met mijne ſtem bekrachtigen. —— Bericht dit aan uwe Zenders, en verzekert hun ééns voor al, dat ik er mijn pligt en genoegen van maak om hunne voorrechten en vrijheid met mijnen laatſten droppel bloeds voor te ſtaan. —— Alleen dat elk hunner zich in zijn' post getrouw en ijverig kwijte - - en zijne goede zaak door geene ontijdige drift, en vooral door geene oproerige beweeging verderve! —— Dan zal de Hemel voor u zijn, en de rechtvaardige zaak der vrijheid zal op haare vijanden, de dwinglandij, heerschzucht, en het eigenbelang zegepraalen. ——

(*De Burgers buigen zich en gaan bewoogen af.*)

De tweede Burger, (*ter zijde in het uitgaan der deur.*)

God zegene den eerlijken Man! ——

De eerſte Burger.

Beloon hem, Hemel! het goede dat hij aan dit volk doet!

C VYF.

VIJFDE TOONEEL.

VALERIUS, (*alleen.*)

Hoe gemaklijk is het voor een eerlijk Regent het vertrouwen van het Volk te winnen —— en welk een edel loon is hem hunne liefde! —— Wat haalt voor een rechtſchapen hart hier bij! —— Waarlijk, het Volk is zo dwaas niet als men voorgeeft —— zij weten zeer wel te onderſcheiden wie hen in de daad meenen, en wie hun naam tot een ſpeelpop van zijn eigenbelang misbruikt. —— Maar wie ſtoort mij op nieuw?

ZESDE TOONEEL.

VALERIUS, LEANDER.

LEANDER.

Vergeef mij, Mijn Heer, dat ik zo onaangediend intreede! —— de zaak, die ik u zeggen wilde, ligt mij te na aan 't hart om een oogenblik met plichtplegingen te verliezen. —— Ik vrees dat gij mij eene lelijke

ſtreek

ſtreek geſpeeld hebt, die, hoe kunſtig ook vermomd......

VALERIUS, (*hem invallende.*)

Op een' anderen toon, als 't u behaagt, mijn Heer! —— Ik heb nog geen mensch gezien, voor wien ik mij zou willen vermommen; ik geloof aan eene Alwetendheid, Leander!

LEANDER.

Zou men mij dan wel bedrogen hebben!... Neen, dit kan niet zijn, ik zag de eigen Burgers zò aanſtonds uit uw vertrek komen.

VALERIUS.

In de daad, ze verlaaten mij op het oogenblik.

LEANDER.

En gij hebt met hun afgeſproken....

VALERIUS.

Dat ik tot aan mijnen jongſten ſnik hunne rechten en vrijheid voor zòu ſtaan.

LEANDER, (*hoonende.*)

Vooral als ze u zò wel te ſtade kwamen! —— fraai,

—— fraai, zeer fraai indedaad! —— Gelukkig dat ik ook een ſtem bezit —— en —— mooglijk ook een' aanhang, als de nood aan den man koomt. ——

VALERIUS.

Ik heb geen aanhang —— en ik begeer en zoek er geen, dan die der gerechtigheid. Mijn aanhang is mijn geweten, Leander! en mijn uitzicht de groote oordeelsdag. —— Maar verklaar u nader, ik begrijp u niet.

LEANDER.

O, mijne bezwaaren zijn gering! —— Men zegt dat gij eenige Burgers opgeruid hebt, om eene oude verſchoven Wet te herſtellen —— en, zo die ſtand grijpt, dan ben ik naa de aanſtaande Verkiezing geen Burgemeester meer. —— De zucht voor de Wet is zeker groot en ſterk in uw hart; — men durft echter denken dat er wat belang onder ſchuilt. —— Mevrouw Grootman heeft dikwerf verklaart, dat zij een waardig Regent boven alle andere mannen voor haar Dochter zou verkiezen. —— Wij ſtaan beide naar de hand van Eloïza —— maar gij

blijft

blijft wat gij zijt, en wint in naam door het eigen middel dat mij uit uwen weg werpt en verplet. —— Zeker de vinding is gelukkig!

VALERIUS.

Ik verſta u, mijn Heer! —— maar zo uwe beledigende gedachte mij alleen betrof, ik zou ze met een verachtlijk ſtilzwijgen beantwoorden. —— 't Is doch met den waaren Patriot even als met een waar Christen. Wij kunnen naar den aart der liefde oordeelen, maar de groote Hartekenner alleen weet met zekerheid wie het in de daad is —— en beiden hebben ze aan zijne goedkeuring genoeg. —— Maar uwe beſchuldiging treft Eloïza tevens. —— Zo ik zulk een gedrocht waare, beledigde ik met mijn aanzoek een Meisje van haare waarde —— en zij moest er, dit duldende, door elk minder om geſchat worden. Verneem dan wat van de zaak zij. —— —— Even voor uwe komſte, kwamen hier twee gevolmagtigde Burgers, die meenden dat er eene Wet was, welke zekere Vreemdelingen hier uit de Regeering ſloot.

LEANDER.

De zulken, naamlijk, die in mijne geboorteplaats het daglicht zagen.

VALERIUS.

Geenzins, zij wisten even weinig in welke plaatſen, als zij onzeker waren of er in de daad zulk eene Wet voor handen was.

LEANDER.

En gij hebt hun zonder twijffel de Wet vaderlandlievend in handen gegeeven?

VALERIUS.

Indien ik ze gekend had, zoude ik dit ontwijffelbaar gedaan hebben. —— Nu heb ik hun alleen kunnen belooven dat ik er een naauwkeurig onderzoek naar doen zoude. —

LEANDER.

En indien gij ze vondt?

VALERIUS.

Met mijn gantſche hart voorſtaan.

LEANDEL.

Gij zult zekerlijk ijverig zoeken. ——

Nu,

Nu, twee ton zijn ook wel wat moeite waardig. ——

V A L E R I U S.

Gij kent mij niet, Leander! —— Geloof mij, wie Eloïza beminnen durft, en een oogenblik op haar geld denkt, is haarer onwaardig. ——

L E A N D E R.

Die Zedekunde klinkt zeker schoon —— maar twee tonnen zijn toch niet geheel onverschillig.

V A L E R I U S.

In vergelijking van Eloïza, ten eenenmaal, mijn Heer! —— Maar ken mij geheel, zo als God mij kent, Leander! Noch Eloïza, die ik als mijne eigen ziel bemin, noch al het goud der aarde, dat weinig aantrekkelijkheid voor mij bezit, zijn in staat mij een oogenblik van den duurgezwooren eed aftetrekken, dien ik eenmaal aan mijn Vaderland gezwooren heb.

L E A N D E R.

Indien gij echter overtuigd waart, dat uw

belang aan dat van uw Vaderland niet verbonden was....

V A L E R I U S.

Daar kan ik nooit van overtuigd worden. —— Het Vaderland eischt mijne onbaatzuchtige liefde en vuurigfte aankleving aan deszelfs belangen. —— Indien ik dien plicht getrouw volbreng, is er de toejuiching van mijn kalm-ademend geweten onaffcheidbaar aan verknocht —— en dit is een heerlijk loon, mijn Heer! —— dan, verftaat gij door belang die laage eigenbaat, die op rijkdommen of aanzien uitloopt; dan durf ik u zeggen, dat dit verachtlijk lokaas zelfs geen verzoeking voor mij is om eenen enkelen ftap te doen of te laaten.

L E A N D E R.

Hoor, Vriend! gij zoudt zo niet tegen den Vorst geftemd hebben, indien gij niet duidelijk gezien hadt dat ons gezag daar even zo veel door klom, als het zijne afnam. —— Ten minften ik wil niet ontveinzen, dat ik graag wat mede te zeggen heb.

V A L E R I U S.

Ik heb nooit tegen den Vorst geftemd, als

als daar, waar ik ter goeder trouwe geloofde, dat hij ongelijk had —— waar de oorspronglijke rechten en vrijheid van 't volk dit van mij eischten. —— en gij weet dat ik in die gevallen bedaard en onpartijdig gestemd heb, den Vorst met mijne geheele ziel over het ongeluk van zulke raadslieden te bezitten, en verblind genoeg te zijn van naar hen te luisteren, beklagende. ——

L E A N D E R.

Gij schijnt toch ook niet tegen de gewapende Burgerij te zijn. —— En waar hebben wij die toe, dan om ons te ondersteunen? —— Zo wij zijn, daar wij wezen willen, kunnen ze de wapens wel weer uit de handen leggen ——

V A L E R I U S.

Wij verschillen te veel in wijze van denken, om het omtrent deeze onderwerpen ooit eens te worden, mijn Heer. —— Zo gij geduld hebt, wil ik u den samenhang mijner gedachten hieromtrent wel openleggen. ——

LEANDER.

Ik wil dien met vermaak hooren. ——

VALERIUS.

Neem dan eerst plaats. —— —— Ik bemin mijn Vaderland, en dit heb ik ten allen tijde belangloos gedaan —— maar ſederd men mij de regeering toevertrouwd heeft —— ſederd ik mij door den plegtigſten eed aan het belang van mijn Vaderland verbond —— is de voldoening aan deezen natuurlijken grondtrek van mijn hart pligt geworden. —— Ik heb van toen af voorgenomen mij geheel onbepaald aan mijn Vaderland toe te wijden, deszelfs rechten en vrijheid vóórteſtaan, te herſtellen, te verdedigen —— en naar dien eenigen loon te zoeken, van eenmaal in mijne betrekking als Regent het voorwerp van de liefde van een waarlijk vrij volk te zijn. Ik heb in mijn hart niets tegen den Stadhouder; neen, waar ik hem, behoudens mijne betrekking als Regent, eenen wezenlijken dienst kon doen, geen mensch zoude er de gelegenheid eer toe aangrijpen —— alleen, ik bemin mijn Vaderland meer dan den Vorst; de laatſte ontvangt in mijn oog zijn luister al-

leen

leen van het eerfte ——— en waar beider belangen ongelukkig tegen een loopen, is mijne keus gedaan, en ik ben tegen den Vorst. De Oppermagt rust, naar mijn oordeel, bij het Volk; dat moet zijne Regenten vrij verkiezen, maar dan ook aan deeze hunne eigen gekoozen Reprefentanten gewillig gehoorzaamen, zo lang zij dezelve in hunne posten laten. Twee klippen zijn hier, naar mijn inzien, te vreezen. De eerfte is, dat niet eenige Regenten, door heerschzucht vervoerd, zich door middel van partijfchappen en aanhangen van dit onvervreemdbaar recht des Volks meester maaken, en in hunne diftricten de rol van Dwingelanden fpeelen. Geen gebrek is in een Republiek grooter, dan dit. Zulke Ariftocraaten, altijd geflingerd, altijd beevende van hun onrechtvaardig aangemaatigd gezag te verliezen, poogen zich, hoe langer hoe meer, meester te maaken van de vergeeving der ambten en burgerlijke voordeelen. Zij zien in hunne keus noch op kunde noch op verdienfte, maar flechts op de uitbreiding en verfterking van hunnen aanhang ——— om die te bevorderen, ontzien zij geen middelen, hoe fchandelijk die ook

zijn

zijn mogen, en terwijl hunne familien en bijzondere vrienden alleen op het kusſen verheven worden, blijven de beste en waardigſte Burgers, op welke zij als op een' verachtelijken hoop Volks nederzien, onbeloond en van alle bevordering verſtoken. De andere klip is, dat de magt des Stadhouders zodanig buiten de paalen klimt, dat van zijn' wil alleen de begeeving van alle ambten afhange. Ik zulk een geval is de Stadhouder in de daad ſouverein. Want de ondervinding leert, dat de Grooten zeer gewillig knielen voor de hand, die alleen de middelen uitdeelt, door welken zij aan hunne weelde en trots voldoen kunnen. Behalven dat dit misbruik de zielen der Regenten natuurlijk verlaagen moet. Een manlijk republikeinsch hart, dat, voor de vleierij te groot, op zijn eigen waarde durft vertrouwen, is in de ſchaduw van een hof gehaat. Blinkende en op zijn tijd buigzaame Lichtmisſen, geestige Flikflooiers, toegeevende Vleiers, zie daar de geſchikte voorwerpen, aan welke de weldaaden beſteed en zelfs verkwist worden. De eerſte ſoort van rampen hebben wij voor het jaar 1748 treurig ondervonden, toen braafheid, rondbor-

ſtig-

ſtigheid, deugd, pligt, eed, Godsdienst —— toen alles aan eigen verheffing, eigen grootheid en gezag, opgeöfferd werd, en de eene Burger door den anderen, die niets dan zijn, door ſlinkſche wegen verworven, gezag boven hem bezat, ſtrafloos vertreden kon worden, en daadlijk werd. De tweede in onze dagen, na dat het beste gedeelte der Natie, om het ondraaglijk juk der Ariſtocratie te ontgaan, op de herſtelling der Stadhouderlijke Regeering aangedrongen heeft —— maar ongelukkig, door de blinde ingenomenheid der menigte, die niets op dat oogenblik zag dan de haatlijkheid van 't juk daar ze zich aan wilde onttrekken, ſlechts van juk veranderde.

LEANDER.

Indedaad het was een dolle zet om ons een' Stadhouder op den hals te gooien —— ik wenschte dat wij hem wel weer kwijt waren.

VALERIUS.

Daar bewaar ons God voor, mijn Heer! —— Zij, die het Stadhouderlijk bewind wenſchen vernietigd te zien, handelen of uit Ariſtocratiſche beginzelen, of zijn ten eenenmaal

maal verkeerd onderricht omtrent de wezenlijke belangens van hun Vaderland. —— Het gezag van den Stadhouder moet niet vernietigd, maar alleen bepaald worden. ——

LEANDER.

Maar wat hebben wij aan een' Stadhouder, die niets dan een' blooten tijtel bezit?

VALERIUS.

Niets —— indien ik voor zulk een' Stadhouder pleitte. Neen, de Stadhouder is bij mij van zeer veel nut in ons Vaderland. Hij moet het waare tegenwigt tegen de Aristocratie zijn —— of, gelijk ik onlangs in een, in onze dagen uitstekend nuttig, werk las, de nadere band van vereeniging in een Gemeenebest, het welk uit zo veel van elkanderen genoegzaam onafhanglijke deelen te zaamen gesteld is, zonder welken het dat toppunt van bestendige welvaart, voorspoed, en duurzaamheid, waarvoor het anders vatbaar was, niet bereiken kon; en die teffens diende om de nadeelige gevolgen uit wezentlijk verschillende, of slechts in schijn verschillende, belangen uit den weg te ruimen, en de Vrijheid of Onafhanglijkheid van

den

den Staat zo wel tegen uitheemsch geweld, als tegen binnenlandsche overheersching, beveiligen kon. —— De groote zaak, daar het nu op neer koomt, is, in mijn oog, deeze maar —— om naamlijk het zuiver evenwigt tusschen den Stadhouder en de bijzondere Regeeringen te bewaaren, en zo te bewaaren, dat de schaal eeuwig in den juisten evenaar staat. —— Ik ben zo ver van tegen de gewapende Burgerij te zijn, dat ik in dezelve, hier toe, het eenig toereikend middel zie. ——

LEANDER.

Ik heb er sterker voor geijverd dan gij; maar ik betuig het alleen gedaan te hebben om den Stadhouder het voetje te ligten. ——

VALERIUS.

Het eerste ontken ik stellig. Ik ben er met mijn gantsche ziel voor geweest; maar het behoort mede tot mijne Zedekunde van nimmer een kwaad middel ter bereiking van een goed einde te gebruiken. Ik wilde, zelfs om de vrijheid voortestaan, niemand dwingen. Ook begreep ik dat men van die gedwongen Wapendraagers meer nadeel, dan

voor-

voordeel zou hebben. Mijn ſtelregel was: Verſpreid zo veel licht, dat elk uit keus en uit het levendig gevoel van zijn' pligt de wapens aanvatte, dan alleen zult gij u op de trouwe en op den moed uwer Burgerij kunnen verlaten. En wat het laatſte aangaat, mijn doelwit is nooit geweest om den Stadhouder het voetje te ligten —— gelijk gij u uitdrukt —— maar om de Burgerij te doen dienen om haare eigen' voorrechten te verdedigen —— door de Regenten voorteſtaan, waar deezen het recht aan hunne zijde hebben —— en den Stadhouder, waar deeze zich billijk verzet tegen de drukkende overheerſching der Ariſtocraaten —— bij voorbeeld, tegen hunne eigen- en familie-zoeken, de ſtemmingen in cas van electien en begeeving van ambten, en diergelijke. —— Dus hoop ik dat er eene gewapende Burgerij zal zijn, zo lang Nederland Nederland is!

LEANDER.

Ik heb u begrepen, mijn Heer! —— maar ik moet u zeggen dat onze beginzelen oneindig van elkanderen verſchillen. —— Ik begeer geen ſlaaf van 't Jan Hagel te zijn

—— en

— en even weinig, ſchoon dan nog liever van den Prins. Ik ben Patriot — dat heb ik getoond — ſterker dan gij zelfs — de geheele Stad houdt er mij voor — geloof mij, ik kan bij gelegenheid ook toonen een' aanhang te bezitten, grooter dan gij moogelijk denkt. —

VALERIUS.

Nog eens — dit laatſte misgun ik u niet — en zijt gij waarlijk Patriot, ik wensch er u van harten geluk mede — maar durf ik u vraagen, wat gij eigentlijk door een' Patriot verſtaat?

LEANDER.

Daar verſtaa ik door elken Prinſenhaater — die geen middel onbeproefd laat om het Stadhouderlijk gezag te verkleinen, en, waar 't mooglijk, geheel den bodem in te ſlaan.

VALERIUS.

't Is natuurlijk, daar onze wijze van denken zo zeer verſchilt, dat wij ook een geheel verſchillende definitie van een' Patriot geeven. Bij mij verdient hij alleen den naam van Patriot, die, alleen door de belangen

van zijn Vaderland gedreeven, deszelfs rechten en vrijheid met zijn geheel aanzijn verdedigt, en, naar maate die het eifchen, den Stadhouder voor durft ftaan of tegenfpreeken, zonder te onderzoeken of hij voor zich zelven er door rijzen of zinken zal. —— Voor 't overige geloof ik dat men door eene woeste en dolle drift reeds oneindig veel bedorven heeft, en dat zij, die hunnen perfooneelen wrok tegen het huis van Oranje elk oogenblik verraaden —— die duidelijk doen zien dat genoeg afgebedelde, maar niet verworven ambten hen van vleiers en flaaven in vijanden en vervolgers herfchapen hebben —— die alleen met een Partij heulen om dat ze de uitdeelende magt in handen heeft —— ik geloof, zeg ik, mijn Heer, dat de zulken meer nadeel aan het waare Patriottismus doen, dan er de beste en eerlijkfte Regenten voordeel aan kunnen doen. —— De meeste argumenten tegen het zelve zijn toch uit het gedrag dier Ariftocraaten ontleend, die het alom bij eenvouwigen haatlijk maaken, —— en ik zelf, mijn Heer, ik fchroom niet u openlijk te belijden, dat, zo ik tusfchen twee wezenlijke kwaalen kiezen moest, want daar hou-

houde ik het beide voor, om naamlijk onder eene Ariſtocraatiſche Regeering te leeven; of weer de zaaken van ons Vaderland in den eigen ſtand te zien, daar ze voor den Engelſchen oorlog in waaren, ik zonder beraad het laatſte verkoos.

LEANDER, (*oprijzende.*)

Ik zie wel, wij zullen het hier in niet eens worden. —— Inmiddels, om op onze eerſte zaak, daar mij voor thans het meeste aan gelegen ligt, wedertekeeren —— laat mij in mijn geheel —— tot dat Eloïza beſloten heeft. —— Al wat ik van u eisch, is, dat gij de Wet, zo gij ze vinden mogt, tot na de keur te rugge houdt. —— Dan is, zo ik gelukkig genoeg zijn mogt dat ze mij haare hand waardig keurde, de kogel, zo als men zegt, door de kerk. ——

VALERIUS.

Geloof mij, Leander, zo ik u een' dienst kon doen tot nadeel van mij zelven, gij zoudt er mij daadlijk gewillig toe vinden. —— Ik begeer Eloïza niet —— zo ze mij om mij zelven niet begeert —— maar hier, hier zijn

 mij

mij de handen door mijnen pligt gebonden — zo ik de Wet ontdek — ik houde ze geen oogenblik te rug, schoon ik er zelfs door zinken moest. —

LEANDER.

Dan heb ik u niets meer te zeggen, dan dat ik de *dupe* uwer oogwitten niet ben, en dat men poogen zal contre-mesures te neemen. — Vaar inmiddels wel. —

VALERIUS.

Doe wat gij uw pligt zult oordeelen — ik zal den mijnen weeten te volgen.

ZEVENDE TOONEEL.

VALERIUS, (*mismoedig in zijn' armstoel nederzinkende.*)

Is er dan op den weg der deugd voor mij niets dan doorens te oogsten! — Gij weet het, groote Hartenkenner, dat ik alleen naar mijnen post gestaan hebbe, om dat ik mij moedig genoeg vond om denzel-

ven

ven getrouw te vervullen, en begeerig om zo veel nut aan mijnen Evenmensch te doen, als in mijn vermogen zou zijn. —— Ach! alle de rampen die mij zelven overkoomen zijn —— die mij eene naauwgezette eerlijkheid op den hals haalde —— heb ik gewillig gedragen; —— ik heb ze als zo veele zegeningen aangemerkt, en mijn hart onthield mij zijn loon niet. —— Ik heb den dollen ijveraar hooren verheffen en mijn onpartijdig gedrag miskennen —— maar de bewustheid mijner bedoelingen heeft mij getroost, overvloedig getroost. —— Nu alleen voel ik dat ik onder mijnen last ga bezwijken. —— Mijnen ijver voor het recht zal Leander als eene list om hem te dwarsboomen aan Eloïza doen voorkoomen —— ik ken haare kieſche wijze van denken —— zo zij het gelooft, en ach, het heeft er waarlijk den ſchijn van —— zal ze mij verachten —— en zonder haar bezit, zoude ik ongelukkig zijn —— maar met haare verachting beladen...... neen! dit kwam ik niet te boven! —— —— Doen wij echter onzen pligt —— de Hemel beſtiert de uitkomſten. —— Ik voel mijn hart

weêr gesterkt; —— waarom zou ook ééne zwakheid aan eenen geheelen loop van standvastige deugd deszelfs waarde ontrooven? —— —— Gij eischt het, o mijn Vaderland! —— Uw nood verbindt mij nader aan U, dan ooit. —— Ach, ik zie het al te duidelijk! de Prinsgezinde en de Aristocraat handelen uit één beginzel —— uit Eigenbaat. —— Zo de eerste geen kans zag om bij den Vorst beter te gelukken, hij zou Aristocraat zijn; en de laatste, zo hij meer voorspoeds voor zich aan het Hof zag, Prinsgezinde. —— Blijven wij Patriot —— de schoonste kroon hangt in de eeuwigheid.

Einde van het tweede Bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

(Een kamer in het huis van Mevrouw Grootman.)

ELOIZA, LISETTE.

ELOIZA.

Wat zegt gij mij, Lisette! Valerius zou tot zulk eene laagheid in staat zijn?

LISETTE.

Ik weet er niets anders van, dan dat de knecht van Leander het mij zo aanstonds toegezwooren heeft.

ELOIZA.

En daar hij weet dat Leander nog aan mij bevriend is. ———

LISETTE.

Ik kan waarlijk niet zien, Juffrouw, dat hij zo veel ongelijk heeft. ——— Als ik een

jongeling was, en naar de keus van eene Eloiza ſtond, en mij een ſtruikrover in den weg kwam, ik zou ook mijn best doen om hem kwijt te raaken. ——

E L O I Z A.

Door eene edeler wijze van denken en uitſtekender daaden te doen, kon hij zijnen medeminnaar voor mijne oogen verdonkerd hebben, en zeker dit ſtond hem vrij —— maar wie zulk eene laage hulp noodig keurt, moet zeker weinig op zijn eigen verdienſten ſteunen, en reeds zijne minderheid gevoelen; —— doch ik zeg nog, ik geloof het niet; —— maar ik zie mijne moeder naderen —— zij dient er van onderricht te zijn, eer ze beiden hier koomen. ——

TWEEDE TOONEEL.

De voorigen, Mevrouw GROOTMAN.

ELOIZA, (*tot haare Moeder.*)

Liſette vertelt mij daar, dat Valerius eene Wet zou hebben weten te ontdekken, volgens welke Leander bij de naaste verkiezing

geen

geen Burgemeester meer zou kunnen blijven; die de inboorlingen van Leanders geboorteſtad uit onze regeering weerde —— kunt gij dit gelooven, Moeder!

Mevrouw GROOTMAN.

Naauwlijks —— echter, als ik mij bezin, voor een groot jaar gebeurde bijna het zelfde —— die daad is mij altijd vrij verdacht geweest. —— Gij weet, dat Leander zich toen met een der beste commisſien vleide. —— Wel nu, Valerius ſtemde toen het ijverigſte om het willekeurig vergeeven van dezelve aan den Prins te ontneemen —— dit gelukte, en Leander ontving niets. ——

ELOIZA.

Moeder lief! gij weet wat Valerius toen tot zijne verſchooning inbragt. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Niets —— dan dat hij op zijn woord van eer betuigde op Leander zelfs niet gedacht, maar alleen zijn' pligt gevolgd te hebben.

ELOIZA.

En kan een eerlijk man eene ſterker verſchooning inbrengen?

Mevrouw GROOTMAN.

Dit is alles wel, mijn Kind! maar men moest hem toch op zijn woord gelooven —— dan hij nadert ons —— hooren wij het verhaalde uit zijn' eigen mond.

DERDE TOONEEL.

De voorigen, VALERIUS.

Mevrouw GROOTMAN.

Hoe, mijn Heer! gij zoekt Leander uit de regeering te ſtooten, onder het ſchoonſchijnend voorwendzel van eene oude en lang verſchoven Wet voorteſtaan —— en dat in deeze tegenwoordige omſtandigheid van zaaken —— daar gij zeer wel weet, dat Leander aan ons bevriend is —— en dat ik mijn Dochter liefst aan een' Burgemeester zou geeven? ——

VA-

VALERIUS.

Men heeft u verkeerd onderricht, Mevrouw! ——

ELOIZA, (*verblijd.*)

Nu, wist ik het niet, Moeder, dat Valerius er niet in ſtaat tot was?

VALERIUS.

Beminnenswaardige Eloïza! mijn hart gevoelt alle de waarde van uwe gedachten omtrent mij —— ontvang er mijne vuurigſte erkentenis voor. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Hoe, mijn Heer! —— alles is dan verdicht? ——

VALERIUS.

Ik zal de eer hebben u te zeggen, Mevrouw, wat van de zaak zij. Deezen morgen wist ik niet dat er zulk eene Wet was —— maar onze Burgerij heeft er mij van verwittigd —— ik heb onderzoek gedaan en ze gevonden. ——

Me-

Mevrouw GROOTMAN.

Zeer gelukkig, waarlijk.

VALERIUS.

In de daad gelukkig, dewijl ik hier door in ſtaat ben geſteld om mij getrouw van mijn' pligt te kwijten. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Jammer is het maar, dat de beöeffening van deezen pligt, voor het tegenwoordige, zeer wel met uwe omſtandigheden en genegenheid overeenkoomt.

VALERIUS.

Minder dan ooit, Mevrouw; —— ik zal nimmer met meer ſtrijd aan mijn geweten gehoorzaamd hebben, dan ik voel dat ik nu doen ga.

Mevrouw GROOTMAN.

Gij zult dan waarlijk die Wet invoeren? Vergeet gij dat Leander van mijne maagſchap is, en dat ik lang niet onverſchillig omtrent mijne Familie denk, mijn Heer!

VALERIUS.

Geloof mij, Mevrouw, voor niemand minder dan voor de moeder van Eloïza zou ik veinzen willen; maar op Leander heb ik zelfs niet gedacht. —— Ik kan als nog niets meer zeggen, om dat mijn pligt het mij verbiedt; maar zeker uw neef zal er 't minſte bij lijden. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Wel nu, laat mijne voorſpraak dan dit op uw hart verwerven, dat gij eene Wet, die zo lang gerust heeft, verder laat rusten —— gij zult mij en mijne Dochter hier door aan u verpligten.

VALERIUS.

Wat deed ik hier niet om, Mevrouw —— eisch mijn leven, en ik zal het gewillig voor u opöfferen. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Gij ſtaat mijn verzoek derhalven toe?

VALERIUS.

Ik acht uwe Dochter genoeg, Mevrouw, om mij te beijveren, dat mijn aanzoek haar

nimmer zal behoeven te doen bloozen. — Het aanzoek van een' Koning, maar die het hart van een' ſnoodaart bezat, zou voor een Meisje als Eloïza eene grievende beleediging zijn. —

Mevrouw GROOTMAN.

Wat wilt gij hier mede zeggen?

VALERIUS.

Dat ik eenmaal voor den alweetenden God gezwooren heb de Wetten te zullen voorſtaan, en dat ik dien eed, met gevaar van mijnen tijdelijken voorſpoed en liefſte begeerten voor altijd te verliezen, vervullen zal. —

Mevrouw GROOTMAN.

Op zulk eene betuiging verſtom ik — echter wenschte ik, dat uw ijver door andere omſtandigheden verzeld ging! — Ik verdenk u niet, Valerius; maar zeker zou de meest eigenzoekende Slechtaart in uw geval het zelfde zeggen — hij zou aan zijne zucht voor het Vaderland toeſchrijven, wat hij alleen om zijn eigenbelang deed. — Ik geloof u, maar echter verwachte ik, dat de

de Hemel uwer beider inwendige waarde meer duidelijk voor onze oogen maake, eer mijn Dochter haar geluk voor altijd aan een van beiden in handen zal ſtellen. ——

VALERIUS.

Ik wachte dat oogenblik met ſmart, maar echter gelaaten, af, Mevrouw. ——

VIERDE TOONEEL.

ELOIZA, VALERIUS.

VALERIUS.

En ook gij, mijne Eenigſte! ook gij ſtaat diep in gedachten verzonken? —— ach, Eloïza! dat mij de geheele waereld verdenke, maar een zweem van achterdocht tegen mij in uw hart, is mij een moordpriem in het mijne.

ELOIZA.

Ach, de mooglijkheid om gerust te zijn, daar al wat mij omringt ſaamenſpant om u verdacht te maaken!

VALERIUS.

Dit hart durft u echter nog beminnen, Eloïza, en ik blooze niet, terwijl ik het u belijde. —— Dierbaar Meisje! zoude het dit durven doen, en zich uwer onwaardig gevoelen?

ELOIZA.

Maar Leander zegt mij juist het zelfde, —— en één van u beiden —— ach, Valerius! —— is geen eerlijk man.

VALERIUS.

Op deeze tegenwerping kan ik u niet antwoorden —— alleen durf ik u zweeren, en God kent de getrouwheid van dien eed, dat het eigen oogenblik dat mij een ſtap tegen mijn geweten zal zien doen, mij teffens van uwe bezitting zal zien afſtaan. Leander ſta en valle voor zijnen Rechter —— maar, waarom verdenkt gij mij? —— waarom vermeerdert gij de ſmarte van een hart, dat u vuurig en belangloos bemint? —— Ach! is immer de taal, welke ik tot u geſproken heb, die van een' huichelaar geweest? —— En Eloiza kan mij haaten?

ELOI-

ELOIZA.

Neen, ik haat u niet!...

VALERIUS.

Gij verdenkt mijne deugd, mijne oprechtheid —— en Eloïza zou zulk een niet haaten?

ELOIZA.

Ach, Valerius! ik.... neen, ik verdenk u niet —— maar ik wenschte dat elk over u dacht, zo als... ik doe.

VALERIUS, (*voor haar op de knie vallende, en haar hand aangrijpende.*)

Dierbaare, zalige woorden! —— o, het zijn de eersten, die voor mij uit uwe lippen gevloeid zijn! —— Ontvang er mijne eeuwige erkentenis voor, eenigste Geliefde! — Mijn hart moet deugdzaam zijn, wijl ik het uwe heb kunnen raaken. —— (*Hij brengt haar hand aan zijnen mond, en kust ze.*) Gij bemint mij dan, Eloïza! —— Hemel, welk eene zaligheid ligt in dat eene woord besloo-ten!

ELOIZA, (*aangedaan.*)

Ach! zo ik u niet bemind! zo mijn hart

E naar

naar Leander geheld had! —— zoude ik dan wel zo gevoelig voor uwe eer, voor den achterdocht mijner moeder geweest zijn? ——

VALERIUS.

O, hoe gevoel ik, hoe geheel gevoel ik de waarde uwer treurigheid! —— Maar ik vrees niets meer. —— Eloïza bemint mij; Eloïza, en mijn geweten, laaten mijn hart recht wedervaaren; —— dat mij voortaan de waereld verdenke.... uw hand....

ELOIZA.

Neen, mijn Vriend! mijn hart zal u beminnen..... maar mijn hand zal ik nimmer geeven aan den man, die de beste en tederſte moeder in 't graf zou brengen. —— Ja, Valerius, mijne moeder zou bezwijken, indien zij in het denkbeeld ſtak, dat ik mijn lot aan geen volmaakt eerlijk man verbond.

VALERIUS.

O, zij zal haare vooroordeelen eenmaal verliezen; de waarheid zegepraalt toch in het einde.

ELOIZA.

Zo gemaklijk niet, als gij u verbeeldt; — zij heeft altijd de grootſte achting voor u

ge-

gehad; maar sederd eenigen tijd mistrouwt zij uwe geheele handelwijze —— zij zegt, er redenen toe te hebben, daar zij mij van overtuigen kan, maar die zij als nog voor mij verzwijgt. —— Ik vrees, dat Leander kunstgreepen in 't werk gesteld heeft....

VALERIUS.

Ook die vreeze ik niet, nu ik uw hart voor mij heb.

ELOIZA.

Ach, vlei u niet! Wat kan u dit baten, zo lang mijn moeder tegen u is? —— Kunt gij, voor thans, die ongelukkige Wet niet daar laaten?

VALERIUS, (*oprijzende.*)

Eischt Eloïza dat van mij? ——

ELOIZA.

Ik weet zelve niet, wat ik eisch, maar voelt gij niet, dat het u, met het beste hart van de waereld, altijd onmooglijk zijn zal te bewijzen dat gij niet uit belang gehandeld hebt? —— wat gij ook bijbrengt, men zal blijven denken, dat gij alleen Leander hebt willen weeren. ——

VALERIUS.

Dit heeft tot nog toe ſchijn, ik beken het, maar eer een uur verſtreeken is, zal het geen ſchijn meer hebben; —— men zal overtuigd worden, dat ik belangloos gehandeld hebbe. ——

ELOIZA.

En, omtrent die commisſie —— zoudt gij mijne moeder niet kunnen overtuigen, dat gij toen op Leander niet gedacht hebt?

VALERIUS.

Ja, maar niet dan ten koste van Leander, en dit verbiedt mij mijn pligt. —— Eens zal ik ſpreeken, als het geen ik aan mij zelven verpligt ben er mij toe dwingt. ——

ELOIZA.

Hoe vrees ik, dat van onze verbindtenis niets worden zal!

VALERIUS.

De Hemel zal ons bijſtaan, dierbaare Zielsvriendin! en dan zeggen de pogingen van de menſchen niet veel. ——

ELOI-

ELOIZA.

De onschuld zegepraalt hier toch altijd niet.

VALERIUS.

Zij is in haare rampwoestijn toch altijd gelukkiger dan het misdrijf op den troon?

ELOIZA.

Maar zo men mij echter belet u te nemen?

VALERIUS.

Dan zal mij de keus van uw hart alles zijn.

ELOIZA.

Maar wat zal u vertroosten, indien die door mijne hand niet gevolgd wordt?

VALERIUS.

Het gevoel, dat ik die hand echter waardig ben! ——

ELOIZA, (*hem om den hals vliegende.*)

Waardig Man! ik blooze niet over mijne keus. —— Zo sprak nimmer de geveinsdheid! —— Blijf in alles getrouw aan uwen

 pligt

pligt —— daar ſta dan wat ſta, en daar valle wat valle! —— hier hebt gij mijne hand, en ik zweer u, dat ze, of aan u, of aan geen ſterveling op den aardbodem toe zal hooren. ——

VALERIUS.

Hoe erken ik de geheele Eloïza aan dit gezegde! —— Ja, mijne dierbaare, ik zweer u, dat, zo lang ik u durf beminnen, gij opentlijk zult mogen bekennen, dat ik naar uwe hand ſta! —— Hoe gemaklijk is het voor een rechtſchapen man, als hij het hart van eene Eloïza bezit, deugdzaam en ongelukkig te zijn!

VIJFDE TOONEEL.

ELOIZA.

Hoe verachtlijk wordt Leander in mijne oogen! Hij is het toch alleen, die mijne moeder tegen den deugdzaamen Man en den belangloozen Patriot opgeſtookt heeft. —— Welke middelen hij hier toe aangewend heeft, weet ik niet —— maar zeker moeten ze

wel-

wel uitgekoozen wezen, want mijne arme moeder is er door bedrogen geworden. Goede Hemel! beſcherm gij de onſchuld, en doed de pogingen mislukken, die men tegen de deugd in 't werk ſtelt! —— Maar ik zie hem naderen. —— Ach, dat ik mij bezitte! ——

ZESDE TOONEEL.

LEANDER, ELOIZA.

LEANDER.

Altijd in gedachten verzonken? Hoe gelukkig is de ſterveling, die zulk eene afgetrokkenheid veroorzaaken kan! —— Ach, mogt ik giſſen —— vleiend giſſen!

ELOIZA.

Gij zoudt zeer juist kunnen giſſen, en echter de oorzaak mijner afgetrokkenheid niet zeer behoeven te benijden. De verachting zou even veel deel aan mijne afgetrokkenheid kunnen hebben, als de liefde.

LEANDER.

Ik geloof niet, dat Eloïza een' waaren Vaderlander verachten kan; —— beminnen, is een tweede —— dat belijdt een Meisje toch niet graag.

ELOIZA.

Gij vergist u, mijn Heer! —— ik zou dit openlijk durven belijden, indien het voorwerp mijner genegenheid mijne liefde waardig was. —— In de liefde zelve vinde ik licht, vreugd, rust —— ik vinde ze een waaren zegen —— alleen ze onwaardig te plaatſen; zie daar, wat mij zou doen bloozen. —— En wat uw geloof aangaat, dat beken ik zeer juist te zijn; ik ben zeer verre van eenen waaren Beminnaar van zijn Vaderland te verachten; —— en dit blijkt, dewijl ik de grootſte hoogachting voor Valerius heb.

LEANDER, (*verſlagen.*)

Voor Valerius?

ELOIZA.

Voor Valerius, mijn Heer! die in dat opzicht de meeste Regenten achter zich laat.

LEAN-

LEANDER.

Ik bewonder uwe verblindheid, Eloïza! —— Gij kent Valerius niet, dewijl gij zo oordeelt. —— En nog, wat heeft hij gedaan, dat bij mijnen ijver haalt?

ELOIZA.

Het beginzel wettigt bij mij de daad. —— Een ijver zonder verſtand, doet even veel, zo niet meer, nadeel, dan eene werkelooze ſlaapzucht. In onze omſtandigheid ſchijnt het mij toe, dat men met een rijp beraad, eene blanke getrouwheid, en eenen ſtandvastigen moed, alleen de zaaken redden en herſtellen kan. Hoe veel nadeel hebben de blinde ijveraars aan de goede zaak gedaan! Zeg mij eens, of al het kwaad, dat men, dwaaslijk of moedwillig, de waare Patriotten te laste legt, door dier ijveraaren verkeerde drift niet veroorzaakt zij?

LEANDER.

Ik zie het al te wel, lieve Eloïza! gij hebt u door het ſtemmig gelaat van Valerius laaten inneemen —— maar ik zal hem u doen kennen, ik zal u doen zien hoe onbaatzuchtig de man handelt, weet.....

ELOIZA.

Ik begeer niets te weeten, mijn Heer! God dank! dat ik met mijne eigen oogen zien kan! —— alleen moet ik u zeggen, dat het mij toefchijnt, dat Valerius wel zo edelmoedig omtrent u handelt, als gij omtrent hem doet. Ten minften hij heeft het, om zijn hof bij mij te maaken, nog nooit noodzaaklijk gereekend u te verachten, of zelfs een enkel woord kwaad van u te fpreeken. Acht gij het onmooglijk, anders dan ten koste van uwen Medeminnaar, te kunnen blinken?

LEANDER.

Gij bedriegt u, Eloïza! Indien uw geluk mij niet boven alles dierbaar was, zoude ik zwijgen, maar nu.....

ELOIZA.

Geen woord meer over dit 'onderwerp, mijn Heer! —— Gij fchijnt uw doelwit en mijn geluk in uwe gedachten eenigzins te verwarren —— bij mij zijn het ondertusfchen geen gelijkluidende woorden; maar weet dit, mijn Heer! en hier mede verlaat ik u voor tegenwoordig, dat ik mijne hand nooit

nooit aan een man geeven zal, die dezelve door zijne eigen verdienften, zonder die van anderen te verduifteren, niet verwerven kan.

ZEVENDE TOONEEL.

LEANDER, (*Spijtig.*)

Geloof mij, Juffrouw! zo er geen twee tonnen mede gemoeid waren, uw trots, uwe wijsneufigheid..... maar ik moet veinzen — en nu dubbel, want duidlijk fchijnt ze naar den kant van Valerius te hellen, en haar geld is wel eene pooging waardig. Had zij mij maar tijd gegund om haar dien halven brief, dien mij Joost door zulk eene meesterlijke kunstgreep heeft weeten te bezorgen, te vertoonen..... dan, mooglijk is het goed, dat zij hem niet gezien heeft.... bij haare moeder zal ik hier meer mede uitwerken — ik wil dit terftond gaan beproeven.

Einde van het derde Bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

LISETTE.

Mijne goede dagen loopen ſterk naar 't einde, zo 't mij toeſchijnt. De tijd van beraad zal wel niet lang meer duuren, en als mijne Juffrouw eens gekoozen heeft, dan houdt de gezegende regen van Ducaaten op. Doch dat mag zijn, zo 't wil, indien zij gelukkig mag zijn, offer ik er mijn voordeel met vermaak aan op. Maar wat koomt Joost hier weêr maaken?

TWEEDE TOONEEL.

LISETTE, JOOST.

JOOST, (*bevreesd.*)

Zijt gij het, Liſette?

L I S E T T E.

Zijt gij blind geworden, Joost, of vertrouwt gij uwe oogen niet meer?

J O O S T.

Maar in de daad, zijt gij het zelve wel?

L I S E T T E.

Ik geloof dat gij dronken zijt, wie zou het anders weezen?

JOOST, (*voorzichtig en al bevende naderende.*)

Het ſchijnt toch zo.... evenwel.... zijt gij het waarachtig, Liſette?

L I S E T T E.

Koomt gij hier om de gek met mij te ſcheeren, of zijt gij dronken? In het laatſte geval wenschte ik, dat gij uwen roes in uw eigen huis uitſliept? (*Terwijl Joost angſtig alle hoeken rond kijkt.*) Ik geloof op mijn eer, dat hij dol is geworden. —— Wat zoekt gij toch?

J O O S T.

Liſetje! ik wist niet dat gij converſatie met den ouden Heer hieldt.

LISETTE.

Schurk! wat zegt gij, dat ik met Eduard toehoude?

JOOST.

Ach, waar het Eduard nog maar! —— maar met —— 't is vreeslijk —— met.... zijt gij het dan waarlijk zelve, Lisette! zweer mij, dat gij het zelve zijt.

LISETTE.

Hoor, Joost! het lust mij niet uw zot geklap langer aan te hooren; indien gij niets anders te zeggen hebt, wees dan zo goed van u met de muuren te vermaaken. (*Zij wil weg gaan.*)

JOOST, (*haar driftig tegenhoudende.*)

Vooral niet, vooral niet. —— Lieve Lisetje, blijft nog een oogenblik. —— Ach! weet gij het dan niet?

LISETTE.

Wat zou ik weeten?

JOOST, (*na eerst nog eens rondgekeken te hebben, haar influisterende.*)

Dat het hier niet pluis is.

LISETTE.

Wat zegt gij?

JOOST.

Dat het hier ſpookt. Terwijl gij zo aanſtonds naar uwe Juffrouw waart gegaan, heb ik den duivel hooren ſpreeken — met eene vreeslijke ſtem — en toen ik er naar zag, vloog hij in een blaauwen ſtroom van vuur door 't venſter. — Gij lagcht er om; maar 't was waarachtig niet om te lagchen — ik had niet gedacht mij hier ooit weêr te waagen. —

LISETTE.

Waarom zijt gij bij uwe gedachte niet gebleven?

JOOST.

Ach, van de ontſteltenis liet ik twee brieven van mijn Heer, die ik beſtellen moest, uit de hand vallen. — Lieve Liſetje! zo gij ze gevonden hebt — gij hebt ze zeker gevonden — o geef ze mij te rug.

LISETTE.

De ſchrik zal uwe hersſenen van haar ſtreek ge-

gebragt hebben; want zeker hebben hier geen brieven gelegen; gij waart pas weg, toen ik hier te rug keerde.

JOOST.

Kan ik mij daar op verlaaten?

LISETTE.

Op mijn woord, hier lagen geen brieven.

JOOST, (*ter zijde.*)

Als ik mij wel bedenk, was het ook of mij de brieven uit de hand gerukt wierden. —— En dan heeft ze het ſpook —— nu dat mag heen bruien, als ze maar geen mensch heeft. —— Om mijn rug te ſpaaren, zal ik mij bij mijn Heer houden of ze beſteld zijn; de post mag dan van alles de ſchuld krijgen.

LISETTE.

Wat prevelt gij, Joost?

JOOST.

Niets —— ik moet dan de brieven t'huis hebben laaten liggen. Ik wil er daadlijk naar

naar gaan zien. Ook nadert Mevrouw Grootman. ——— Adieu, Lisette.

L I S E T T E.

...Adieu, Joost. —— Vergeet niet, dat het hier spookt.

DERDE TOONEEL.

LISETTE, Mevrouw GROOTMAN.

Mevrouw GROOTMAN.

't Is goed dat ik u hier alleen vinde, Lisette! Eene zaak van groote aangelegenheid beknelt mijn hart. 't Is mij niet meer onverschillig, welken van beide Minnaars mijn Dochter kiest, en echter heeft haar hart mooglijk reeds eene keus gedaan. Zo die keus ongelukkig is, zo mijn arm kind de prooi van een' onwaardig man wierd, ik geloof dat het mij in 't graf zou brengen. Hebt gij ook ontdekt naar wiens zijde Eloïza helt?

L I S E T T E.

Zeker naar de beste, Mevrouw!

Mevrouw GROOTMAN.

En die is?

LISETTE.

Die is.... maar ik zie Valerius naderen...

Mevrouw GROOTMAN.

Welk een ongelegen bezoek! —

VIERDE TOONEEL.

LISETTE, Mevrouw GROOTMAN, VALERIUS.

VALERIUS.

Vergeef het mij, Mevrouw! indien ik u ongevraagd voor een oogenblik koom ſtooren. Thans kan ik u verzekeren, dat Leander geen nadeel ter waereld bij de Wet geleden heeft; ook was hij er een van de ijverigſte ſtemmers voor. Mijn geboorteplaats alleen is door de Wet uitgeſloten — ik heb dus mijn ambt, even blijmoedig als ik het ontving, in den ſchoot der Burgerij weêr nedergelegd — en de traanen, die ik bij die gelegenheid zag vloeien, overtuigden mij,

mij, dat ik het niet geheel onwaardig bediend had. Ik weet, Mevrouw! dat gij er eenmaal op gesteld waart, dat uw aanstaande Schoonzoon op het kussen zat —— ik heb u derhalven dit nieuws geen oogenblik willen onthouden. —— Eloïza is mij ondertusschen nog dierbaarer dan ooit —— durve ik in mijn aanzoek bij haar aanhouden?

Mevrouw GROOTMAN.

Gij ontroert mij, mijn Heer! —— hoe; gij zijt geen Burgemeester meer?

VALERIUS.

Ik ben het niet meer!

Mevrouw GROOTMAN.

Die zaak koomt mij onbegrijplijk voor. — Als nog, mijn Heer! kunt gij mijn huis bezoeken, zo als gij tot hier toe gedaan hebt —— wanneer mij alles meer van nabij bekend zal zijn, zal ik mijn besluit weeten te neemen.

VALERIUS.

Ik blijve mij in uwe gunst aanbevelen, Mevrouw! —— en, God dank, dat ik het strengste onderzoek niet schroome.

(*Hij buigt zich en vertrekt.*)

VIJFDE TOONEEL.

LISETTE, Mevrouw GROOTMAN.

Mevrouw GROOTMAN.

Ik beken, dat mij die uitkomst verbaast! —— Echter moet ik Leander gelooven, want de brief is ſpreekend, en ik ben overtuigd dat hij van Valerius hand is.... Hoe meer ik er over nadenk, hoe meer mij alles verbaast..... hoe meer mij alles onoplosſelijk voorkoomt..... Maar daar koomt mijn oude waardige Vriend Eduard aan —— mooglijk zal hij mij uitſlag van zaaken kunnen geeven! Vertrek zo lang, Liſette, maar blijf bij de hand.

ZESDE TOONEEL.

Mevrouw GROOTMAN, EDUARD.

Mevrouw GROOTMAN.

Gij zoudt waarlijk nooit beter te pas kunnen koomen, lieve Vriend! dan thans. Gij weet hoe teer mij het geluk van mijne Doch-

Dochter op het hart weegt, en mijne rust is u nooit onverschillig geweest. —— Zeg mij toch eens, wat moet ik van die wonderlijke gebeurtenisse omtrent Valerius denken?

EDUARD.

Dat hij een zeer waardig man is, die ongelukkig kan zijn, maar die zeker zijn ongeluk niet verdient.

Mevrouw GROOTMAN.

Er zijn er toch, die eenigzins anders omtrent hem denken.

EDUARD.

Zo er die zijn, dan blijkt daar alleen uit, dat hij eenen heimelijken Vijand heeft, die geene pooging onbeproefd laat om anderen omtrent Valerius te misleiden, schoon die vijand zelf zeer wel van de waarde van Valerius overtuigd is.

Mevrouw GROOTMAN.

Hoor, Vriend! of ik het verberge of niet, Leander heeft wezenlijke bezwaaren tegen hem. ——

EDUARD.

Hoe veel moeite moeten die hem gekost hebben, om ze uit te vinden!

Mevrouw GROOTMAN.

Ik zie het, gij zijt met Valerius ingenoomen; en ik kan dit ligt toegeeven, want ik was het ook eenmaal....

EDUARD.

En nog, hoope ik, uit liefde voor Eloïza.

Mevrouw GROOTMAN.

Lieve Vriend! gij verraadt partijdigheid. Voor welk een' flechtaart houdt gij Leander dan? ——

EDUARD.

In één woord: voor een' Ariftocraat —— voor een man, die geen middel ongeoorloofd rekent, zo dra het hem voordeel of eer kan aanbrengen. Ik ben niet partijdig, Mevrouw! en gij weet zeer wel dat het nimmer mijn zwak was om ligt kwaad van mijnen evenmensch te denken, ik laat ftaan te fpreeken; maar hier weet ik zeer wel wat ik zeg, en, om kort te gaan, ik houde Lean-

Leander juist voor dien heimelijken Vijand van Valerius.

Mevrouw GROOTMAN.

Ik ken uw eerlijk hart, en dus geloof ik dat gij ter goeder trouwe dwaalt. —— Gij zoudt mij ondertusſchen van de zekerheid uwer vermoedens niet kunnen overtuigen, gelijk ik mooglijk u zou kunnen doen.

EDUARD.

Dit laatſte wenschte ik wel eens te hooren —— doch thans verbiedt mij de tijd om er u om te verzoeken. Deezen avond zal ik wederkoomen, wij willen dan eens beproeven, wie de beste gaave van overtuiging bezit. Alleen verzoek ik u, dat de beide Minnaars van Eloïza er tegenwoordig zijn.

Mevrouw GROOTMAN.

Welk een verzoek! —— Gij weet dat ik voor de ſtilte en rust ben, en waarlijk hier zou een buurengerucht van kunnen koomen.

EDUARD.

Geenzins —— dat alles neeme ik op mij —— de zaak zal van zelve afloopen, en zonder dat er woorden over en weêr voor zullen vallen. —— Kortom, gij zijt dit aan het geluk van uwe Dochter, en hier door aan uw eigen rust en vergenoegen, verpligt.

Mevrouw GROOTMAN.

Nu, ik zal uwen zin doen. Ik vertrouw genoeg op uwe vriendſchap, om verzekerd te zijn, dat gij mij in geene netelige en onaangenaame omſtandigheden brengen zult. Wees zo goed van de boodſchap aan Liſette zelve te doen. —— Liſette!

LISETTE, (*achter de ſchermen.*)

Ja, Mevrouw!

ZE-

ZEVENDE TOONEEL.

De voorigen, LISETTE.

Mevrouw GROOTMAN.

Mijn Heer heeft een boodſchap voor u, Liſette! die ik wenschte dat terſtond ſtipt gedaan wierdt.

EDUARD.

Wees zo goed, kind! van aan de huizen van Valerius en Leander te laaten zeggen, dat Mevrouw Grootman de beide Heeren tegen zeven uuren deezen avond verlangde te ſpreeken.

LISETTE.

Ik zal het ſtipt volbrengen, Mevrouw!

EDUARD, (*tot Mevrouw Grootman.*)

Dan zal ik hier tegen half zeven maaken te zijn. —— Inmiddels blijve ik uw dienaar. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Doed zo, mijn Vriend! —— Tot wederziens dan.

AGTSTE TOONEEL.

Mevrouw GROOTMAN, LISETTE.

Mevrouw GROOTMAN.

Gij meent dan, Lisette, dat mijne Dochter naar de zijde van Valerius helt?

LISETTE.

He, Mevrouw! dat heb ik immers niet gezegd.

Mevrouw GROOTMAN.

Ik weet het wel, ik weet het wel, Lisette; de geheele waereld hier in huis houdt Valerius voor den waardigsten man van de beiden, en gij hebt gezegd dat mijne Dochter naar de beste zijde helde. —— Heb ik den zin uwer woorden niet wel gevat?

LISETTE.

Ik beken, dat ik geloof, dat Eloïza Valerius bemint. —— Ik kan het u veilig zeggen, Mevrouw! dewijl gij aan uwe Dochter eene volmaakte vrije keus hebt overgelaaten. ——

Me-

Mevrouw GROOTMAN.

Dat doe ik nog —— alleen moet zij geen keus doen, die mij of haar immer behoeft te doen bloozen.

LISETTE.

Dat denk ik niet, dat omtrent een van beide Minnaars het geval is. ——

Mevrouw GROOTMAN,

God geeve dit! —— Doch doet voor het tegenwoordige uwe boodſchap; maar zend eerst Eloïza bij mij.

LISETTE.

Zeer goed, Mevrouw! —— (*ter zijde in 't weg gaan*) Arme Eloïza! ik vrees dat de hekken verhangen zijn.

NEGENDE TOONEEL.

Mevrouw GROOTMAN, (*alleen.*)

Hoe zwaar begint mij Eloïza op mijn hart te weegen! God weet hoe teder ik mijn eenigst

nigſt Kind altijd lief gehad hebbe, en nu beeve ik om haar zelfs mijnen moederlijken raad te geeven —— omtrent den zwaarwigtigſten ſtap, dien zij in haar geheel leven te doen heeft —— daar haar tijdelijk, en zo dikwerf het eeuwig geluk, van afhangt. —— Goede Hemel! klaar gij deeze duiſternis voor mij op, op dat ik ook hier moeder zijn kan!

TIENDE TOONEEL.

Mevrouw GROOTMAN, ELOIZA.

ELOIZA.

Liſette heeft mij gezegd, dat gij mij wenschte te ſpreeken..... Maar hoe, lieve Moeder! gij hebt geſchreid? Is u eenig onheil overkoomen —— o dan verberg het aan uwe Dochter niet.

Mevrouw GROOTMAN.

Neen, mijn Kind! mijne Eloïza! —— uwe aanſtaande keus alleen maakt mij treurig. — Ach,

Ach, zo ik u ongelukkig getrouwd moest zien!

ELOIZA.

Waarom vreest mijne Moeder dit thans meer dan deezen morgen nog?

Mevrouw GROOTMAN.

Zo een van uwe Minnaars uwer onwaardig was, en uw hart eens ongelukkig naar dien helde..... Mijn Kind! uwe Moeder overleefde dit niet!

ELOIZA.

Gij ontroert mijn hart, lieve Moeder! maar ſchoon dat hart zo ongelukkig was van tegen zijn waar belang zwak te zijn, denkt mijne Moeder dat ik aan zulk eene liefde blindeling gehoorzaamen zoude?

Mevrouw GROOTMAN.

Lieve Eloïza! als men eens bemint, ziet men niet meer, of het tegen ons waar belang ſtrijdt. ——

ELOIZA.

Ik zal nimmer een Man neemen, dien ik niet

niet bemin; om dat ik nimmer een mensch voorbedacht zou willen bedriegen, en mij de pligten van 't huuwlijk alleen uitvoerbaar ſchijnen, wanneer ze door de liefde volbragt worden. Maar even weinig zal ik ook immer den meest beminden Man neemen, indien mijne dierbaare Moeder er niet volkomen mede te vreden is —— en dus behoeft gij niets te vreezen, beste Moeder!

Mevrouw GROOTMAN.

Ik verlaat mij op die betuiging, mijn Kind! —— want *ik kan het niet* langer voor u verzwijgen; een van uwe Minnaars *is* zeker uwer onwaardig! doch de tijd en eene goede Voorzienigheid zullen, hoop ik, alles aan den dag brengen. Ga nu met mij naar mijne kamer, dan zal ik u alles mede deelen wat ik van uwe Minnaars weete.

Einde van het vierde Bedrijf.

* * *

VIJF-

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

EDUARD, Mevrouw GROOTMAN, ELOIZA.

EDUARD.

Neen, Mevrouw! wees daar verzekerd van. Ik ben te lang uw Vriend geweest, om onverſchillig omtrent het geluk of ongeluk van uwe Dochter te zijn. Maar, gelijk ik u reeds gezegd meen te hebben, ſchijn kan bedriegen, en vooral in deeze onſtuimige dagen.

Mevrouw GROOTMAN.

Dit weet ik zeer wel, mijn Vriend! en gij zelf weet, dat ik mij niet ligt door vooroordeelen voor- of tegen-inneemen laat. Maar als men echter bewijzen in handen heeft?

EDUARD.

En gij meent die waarlijk te bezitten?

Mevrouw GROOTMAN.

Ik meen die waarlijk te bezitten. En ten teken dat ik niet partijdig beslist hebbe, weigerde ik aan verscheiden verdenkingen, die in mijn hart tegen het gedrag van Valerius opkwamen, en die in de daad zeer waarschijnlijk waren, geloof te geeven, tot dat ze mij door het duidelijkst bewijs alle klaar wierden.

EDUARD.

Mag men die waarschijnlijkheden en dat wiskunstig bewijs weeten?

Mevrouw GROOTMAN.

Gij spot, maar ik twijffel niet, of uwe spotzucht zal overgaan, als ik u alles zal gezegd hebben, en gij mij mijne zwaarigheden op moet lossen.

EDUARD.

Misschien —— wij zullen zien.

Mevrouw GROOTMAN.

Ik wil niet ontveinzen, dat het mij niet zeer belangloos in Valerius voorkwam, dat hij juist tegen het vergeeven der Commisſiën ſtemde, toen zijn Medeminnaar met een der besten ſtond bevoordeeld te worden.

E D U A R D.

Gij zegt te recht *voorkwam;* want, in der daad, 't is niet meer dan een voorkoomen. Zijt gij ondertusſchen wel zo zeker, dat Leander de minſte gegronde hoop op die Commisſie had?

Mevrouw GROOTMAN.

Dat heeft hij mij plegtig betuigd; —— meer dan eens zelfs.

E D U A R D.

Maar indien Valerius echter in gemoede overtuigd was, dat hij zo handelen moest, als hij gedaan heeft? Leander is nu van 't eigen gevoelen, nu het Hof geen commisſiën te vergeeven heeft, doch waarom deed hij toen de eerſte voorſtelling niet? —— Zou dat niet groot geweest zijn?

Mevrouw GROOTMAN.

Dat zou het; maar de mensch is zelden zo groot; en, in allen geval, waarom eischt gij dit meer van Leander dan van Valerius?

EDUARD.

Beken voor 't minst, dat de eigen daad in Valerius oneindig grooter zou geweest zijn. —— Leander is rijk, en Valerius moet van zijne verdienſten beſtaan. —— Maar gij hebt mijne vraag nog niet beantwoord, wat gij wildet dat Valerius zou gedaan hebben, indien hij in gemoede overtuigd....

Mevrouw GROOTMAN.

Dat *indien* moet eerst bewezen worden. Eenmaal heb ik hem op zijne betuiging geloofd, maar ſederd dat ik verlicht ben geworden.... Gij lagcht?...

EDUARD.

In der daad ik moet lagchen —— ik dacht daar aan Milton, die ergens zegt, dat een al te ſterk licht het zelfde effect op ons doet, als de dikſte duiſternis: in beide geval-

vallen kunnen wij geen hand voor oogen zien. —— Maar uwe tweede tegenwerping?

Mevrouw GROOTMAN.

Die raakt de laatst ontdekte Wet: juist toen ik mij verklaard had, dat ik mijne Dochter liefst aan een Regent wilde geeven.

EDUARD.

Maar daar heeft hij immers alleen de schaade van geleden?

Mevrouw GROOTMAN.

Om dat hij, gelijk het meer gaat, in den kuil gevallen is, dien hij voor een ander bezig was te graaven. Doch waarom langer in 't wilde geschermd? (*Zij tast in de zak en haalt er een' half verscheurden brief uit.*) lees deezen brief —— gij kent de hand van Valerius —— en oordeel dan, of ik hem ongelijk aan doe.

EDUARD.

Maar die brief is half doorgescheurd —— hoe wilt gij dat ik daar uit wijs zal worden?

Mevrouw GROOTMAN.

Lees hem maar. Wat er mist, laat zich, door het geen er ſtaande gebleeven is, gemaklijk aanvullen.

EDUARD, (*leest.*)

. . . . ik alles geweeten had wat ik nu weete
. . . . mijne ijver zo groot niet geweest zijn.
. . . . mij weinig, en vooral zo mijn huuwlijk
. . . . ik haar niet alleen verder met mijn belang-
. . . . maar ook door Eloïza's middelen overvloe-
. . . . maatige eiſchen en voorrechten onder-
. . . .
. . . . ik ijverde tegen Leander. Die ſchijn
. . . . het op mijn eigen hoofd neêr koomt
. . . . zal men mijne belangloosheid verdenken
. . . . kennen kunnen.

En wat zegt bij u die brief?

Mevrouw GROOTMAN.

Eenvouwig dit: „ Indien ik geweeten had, wat ik nu weet, (naamlijk dat ik, en niet Leander, het offer dier Wet geweest zou zijn) dan zou ik ze wel aan haar plaats gelaaten hebben. Niet alleen dat nu alles op mijn hoofd neerkoomt, maar zelfs verdenkt men mijne belangloosheid; doch dit alles mag heen loopen, de middelen van

Eloï-

Eloïza, indien ik hier in flechts gelukke, zullen mij alles overvloedig vergoeden." — Leest gij er iets anders uit?

EDUARD, (*kij tast in zijn zak en haalt er de andere helft van den brief uit.*)

Duidelijk, vooral als ik er het ftuk, dat van uw' brief afgefcheurd is, bijhoude. — Beproef flechts.

Mevrouw GROOTMAN, (*vat verwenderd de beide ftukken aan, die juist aan elkander pasfen, en leest:*)

„ Indien ik alles geweeten had, wat ik nu weete
„ dan zou mijn ijver zo groot niet geweest zijn.
„ De Burgerij mist aan mij weinig, en vooral zo mijn huuwlijk
„ doorgaat, dan kan ik haar niet alleen verder met mijn belang-
„ loozen raad blijven dienen, maar ook door Eloïza's middelen overvloe-
„ diger in haare rechtmaatige eifchen en voorrechten onder-
„ fteunen.
„ Eerst fcheen het als of ik ijverde tegen Leander. Die fchijn
„ zelf fmartte mij. Dan, nu het op mijn eigen hoofd neêr koomt
„ te zakken, zal men mijne belangloosheid verdenken
„ noch mijn doelwit miskennen kunnen.

Waarlijk dat luidt eenigzins anders! —

EDUARD.

In 't kort, Vriendin! Valerius is een zeer

 edel

edel mensch en een voortreffelijk Regent geweest, en Leander een nietswaardig, alleen zich zelf bedoelend, schepsel. Word eindelijk eens waarlijk verlicht, en ken ze beiden. Leander wilde Burgemeester zijn, en, na vruchtloos alle poogingen en de grootste laagheden bij het Hof in 't werk gesteld te hebben, heeft hij zich met het eigen doelwit, maar een gelukkiger gevolg, onder de Patriotten gebijzonderd, en, geloof mij, zo morgen de kans omliep, zou hij even gemaklijk de ijverigste Prinsman weêr worden. Hij oogt thans niet op uwe Dochter, maar op haar geld, en hier toe gebruikt hij de schandelijkste kunstgreepen om zich van Valerius als mededinger te ontdoen. Het voorgeeven als of hem de commissie toegezegd was, is louter vinding. (*Een' brief uit zijn zak haalende en aan Mevrouw Grootman overhandigende.*) Zie hier den man, aan wien dezelve vrijwillig opgedraagen was, en die, schoon slechts bekrompen kunnende bestaan, echter deeze gunst van 't geluk liever missen wilde, dan zwijgen, waar zijn pligt hem beval te spreeken. Zo groot is Valerius geweest, en teffens zo

ne-

nederig, dat hij nimmer op deeze daad roem gedraagen, of zelfs er van gesproken heeft. En, wat de Wet aangaat, ik verzeker u, dat Valerius, eer hij er zijn kamer mede verliet, zeer wel wist dat ze hem alleen gold. Maar wie waant gij, dat de eerste ontdekker en mededeeler van dezelve is? — Leander zelf, geen mensch anders! —— Hij heeft ze gevonden, en toen onder de hand bij de Burgerij verspreid dat er zulk eene Wet was. En merk dit listig plan eens! Door het eigen middel, dat de belangloosheid van Valerius bij u en Eloïza verdacht maakte, ontdeed hij zich tevens van een' Medeminnaar, die hem, zo lang hij Regent bleef, in den weg stond. ——— Gij ontzet u over zulk eene verregaande list en valschheid ——— maar indien gij het gesprek wist, dat Leander er deezen morgen met Valerius over gehouden heeft, zoudt gij den Verraader, die alles aan zijn belang opoffert, verfoeien.

Mevrouw GROOTMAN.

Ik kan van ontroering en verbaasdheid niet spreeken. —— Hemel, kunnen 'er zulke karakters mooglijk zijn! ———

EDUARD.

Gij behoeft aan mijne gezegdens niet te twijffelen, ik heb van alles de bewijzen in handen.

Mevrouw GROOTMAN.

En ik zou mijne Dochter zulk eenen man aangeraden hebben! —— Maar gij ſpreekt geen woord, mijn Kind!

ELOIZA.

Ik hoor niets nieuws, lieve Moeder! ſederd lang begreep ik dat een van beiden een Snoodaart was, en mijn hart zeide mij dat het Valerius niet zijn kon.

Mevrouw GROOTMAN.

Ach, zo uw hart, op mijne geduurige aanprijzing, eens voor Leander ontvlamd ware! —— Ik beef, als ik mij dit verbeelde!

ELOIZA.

Lieve Moeder! denkt gij laag genoeg van mij, om te gelooven, dat ik, na zulk eene ontdekking, den onwaardigen een oogenblik zou hebben kunnen beminnen?

ME-

Mevrouw GROOTMAN.

Neen, mijn Kind! ik misken uw edel denkend hart niet, maar op uwe jaaren kan drift voor liefde omhelsd worden, en alle driften verblinden ons verſtand. Ondertusſchen (*tot Eduard*) zou het mij nu ook niet verwonderen, dat de Baatzuchtige Eloïza enkel om haar geld gezocht had.

EDUARD.

Twijffel daar geen oogenblik aan; en houd dit vrij altijd voor een' ſtelregel: al wie zijn Vaderland aan zijn eigenbelang durft opofferen, zal Vriend, Minnaaresſe, noch Echtgenoote voor dien Afgod ſpaaren. Zo de Vorsten van deeze waarheid leevendig overtuigd waren, zij zouden in hunne zogenaamde vrienden hunne gevaarlijkſte vijanden zien, en met den Dichter uitroepen:

Wie 't Vaderland verraadt, zou hij zijn' Vorst beminnen?
Hoe zeer voor hem in ſchijn zijn hart van ijver brandt,
De wierook en de dolk rust in dezelfde hand!

Doch ik wil, dat gij alles met uwe eigen oogen ziet. Indien ze beiden hier zijn, verzoek ik u ſlechts eenige oogenblikken te veinzen. Houdt u beide, zo als gij tot

hier toe gedaan hebt, en dring gij uwe Dochter, in hunne tegenwoordigheid, op nieuw tot eene keus aan; ik zal het overige verzorgen.

ELOIZA.

Stil —— hij nadert reeds.

TWEEDE TOONEEL.

De voorigen, LEANDER.

LEANDER.

Gelukkig aan den ſtrik ontkoomen, die een Medeminnaar voor mij geſpannen had, verheug ik mij niet zo zeer over het behoud van een ambt, dat in deezen tijd een wezenlijke last is, als wel dat ik hier door aan een vereischte voldoen kan, dat gij in den aanſtaanden Echtgenoot van uwe Dochter vooronderſtelt.....

Mevrouw GROOTMAN.

Gij hebt toch zo laag, hoop ik, niet van mij gedacht, dat ik den man, die het ambt bezat, maar hetzelve in der daad onwaardig was, boven hem zou verkiezen, die het om zijne

zijne deugd waardig was, ſchoon hij 't niet bezat?

LEANDER, (*verlegen.*)

Ik.. denk... neen....

DERDE TOONEEL.

De voorigen, VALERIUS.

VALERIUS.

't Is op uw bevel, dat ik hier verſchijn, Mevrouw! —— Ik denk niet, dat men zich in de boodſchap vergist hebbe....

Mevrouw GROOTMAN.

Geenzins, mijn Heer! —— Ik wilde u beiden op nieuw aan mijne Dochter voorſtellen, en haar overreden om eindelijk eene beſlisſende keus te doen. —— De geduurige beweeging, die er thans in mijn huis is, begint op mijne jaaren te verveelen. —— Nu, mijn Kind! wat zegt gij? in welken van uwe beide Minnaars zult gij mij eenen dierbaaren Zoon aanbieden? Uwe keus zal mijne genegenheid bepaalen.

VA-

VALERIUS, (*ter zijde.*)

Ik beef, dat men Eloïza bedroogen hebbe!

LEANDER, (*ter zijde.*)

Mijn ſcheepje raakt de haven.

ELOIZA.

Lieve Moeder! mijn hart is niet meer onzeker —— het kan geheel volkomen kiezen, en het kiest..... Maar wat wil Lisette, met zulk eene drift?....

VIERDE TOONEEL.

De voorigen, LISETTE.

LISETTE, (*tot Mevrouw Grootman, haar een brief toereikende.*)

Alle mijne leden beeven, Mevrouw! een Expresſe gaf mij deezen brief —— en zeide mij, dat u een groot ongeluk overkoomen was. ——

Mevrouw GROOTMAN, (*na den brief geleezen te hebben.*)

Hoe is het mooglijk! ik zou alles op dien man

man vertrouwd hebben. Welk een klap voor u, mijne Dochter! ———

EDUARD, (*terwijl zich de ontroering op aller gelaat vertoont.*)

Durft men vraagen?....

Mevrouw GROOTMAN.

Mijn Bankier te Parijs is gesprongen, en hier door vinde ik mij, buiten mijn klein landgoed, van alle mijne bezittingen beroofd.

EDUARD.

En gij ontvangt dien slag zo gelaaten?

Mevrouw GROOTMAN.

Ik zal gemaklijk aan het eindperk mijner dagen koomen, dat kan niet zeer ver meer zijn, en mijn hart heeft nooit heel vast aan aardsche goederen gekleefd. ——— Om u, mijne dierbaare Eloïza! treft het mij ——— echter, zo uwe keuze uwer waardig is, zult gij met een waardig Echtgenoot eene zekere bekrompenheid gemaklijk kunnen draagen.

LEAN.

LEANDER, (*verlegen.*)

Maar hoe wilt gij, dat Eloïza thans kieze? —— Dat eerst alles naauwkeurig onderzocht worde, mooglijk is de zaak nog zo hooploos niet. ——

Mevrouw GROOTMAN.

Mijne zaak doet niets aan de waarde mijner Dochter —— ook niet aan haare keus. —— Ik kan u ondertusschen zeggen, dat mijne tijding stellig en zeker is. ——

VALERIUS, (*diep bewoogen, tot Eloïza.*)

Dierbaarste Eloïza! voor het eerst wenschte ik mijn ambt nog te bezitten! —— Waarom bezit ik geen schatten! —— Maar denk niet, dat ik immer mijn geluk boven het uwe gekozen hebbe —— neen! mijn hart heeft u belangloos bemind. —— Waarom zoudt gij om mij gebrek lijden? —— Ik ontsla u van mijn aanzoek —— met een bloedend hart, dat God kent —— maar u immer te zien lijden —— alle uwe begeerten niet te kunnen vervullen —— dit is mij onmooglijk!

[redacted]

EDUARD.

Edelmoedige Valerius! ik beklaag u uit grond van mijn hart, en te meer, daar ik Eloïza niet aan kan raaden u thans te neemen. Het groote goed, dat Leander bezit, is voor beiden toereikende....

LEANDER.

Is dan alles buiten eenig herstel?

Mevrouw GROOTMAN.

Volstrekt.

LEANDER.

Om u de waarheid te zeggen, ik heb Eloïza belangloos bemind, maar ik zie toch dat haar hart naar Valerius helt; en ook, om een geweigerd Meisje te neemen....

VALERIUS, (*driftig.*)

Voleindig niet —— onwaardige! —— Och, bezate ik thans de helft van uwe middelen.... maar —— Pieter!

VIJFDE TOONEEL.

De voorigen, PIETER.

PIETER, (*buiten adem inkoomende loopen.*)

Mijn Heer, mijn Heer!.... uw Oom is dood ——— en op zijn ziekbed is zijn geweeten wakker geworden ——— gij bezit alles ——— zie hier zijn' brief, u met eene ſtervende hand geſchreeven.

VALERIUS, (*ontzegelt den brief, en leest.*)

LIEVE NEEF!

„ Ik moet ſterven ——— dat geduchte oogenblik is daar, en in hetzelve ziet men de aardſche belangen uit een ander gezichtpunt. Mijn tijdelijke voorſpoed verbond mij aan 't Huis van Oranje ——— ik ſtemde voor hetzelve, om dat ik voor hetzelve ſtemmen wilde ——— en u nam ik het kwalijk, dat gij aan uw geweeten en de waarheid getrouw bleeft. Ik ging verder ——— ik ontzeide u mijn gezicht, en dreigde u met eene geheele ontërving, indien gij mijne partij niet verſterkte. Ook dit was geene verzoeking voor u. Gij bleeft den

den eerlijken man, den rechtſchapen Regent. —— Mijn hart bewonderde en benijdde u, in weerwil van mij zelven; maar ik had geen krachts genoeg om U na te volgen. —— Eindelijk zijn mijne oogen geheel open gegaan, nu het —— ach, te laat is! —— Hoe vuurig wenschte ik nu, niets bezeten te hebben, dan uwe deugd! Ik wil echter herſtellen, wat ik kan. Vergeef mij, waardig Bloedverwant, de ſmart, die ik u aangedaan heb; en mogten alle mijne goederen, die ik u met het oprechtſte hart maak, dezelve eenigzins vergoeden. Vaar eeuwig wel!"

Ongelukkig Man! hoe groot hadt gij kunnen zijn! (*Hij valt voor Eloïza op de knieën neder.*) Dierbaarst, eenigst Meisje! thans kan ik u mijne hand weder aanbieden —— gij weet op welk een' prijs de uwe in mijn hart ſtaat. —— Och, had ik een kroon, zij zou op het eenige hoofd van Eloïza rusten.

Mevrouw GROOTMAN, (*diep geroerd.*)

Hoedaanig heb ik u miskent, Valerius! — Vergeef het aan deeze traanen, die mij uwe deugd in de oogen voert. —— Gij bekoomt thans weinig aan Eloïza; maar wees verzekerd, zo ik alles nog bezat, gij zoudt van

alle mannen de eenigfte zijn, dien ik voor mijne Dochter wenfchen zoude.

VALERIUS, (*herrijzende.*)

Wie Eloïza verkrijgt, verkrijgt altijd den grootften fchat; en uwe goedkeuring, Mevrouw! is mij reeds meer dan al het goud der aarde waardig.

EDUARD, (*tot Valerius.*)

Uwe grootmoedigheid bewondert mij niet —— ik kende haar, en zij verdiende federd lang beloond te worden. (*tot Mevrouw Grootman.*) Valerius bekoomt zo weinig niet, als gij denkt, aan uwe Dochter. De brief van uw gewaand onheil, is door mij verzonnen —— ik wilde u overtuigen, en ik zag er geen ander middel toe. ——

LEANDER.

Ik zie wel, men weet hier niet langer wat een fatfoenlijk man en een regent toekoomt —— maar ik laat mij niet befpotten —— ik verlaat een huis....

Me-

Mevrouw GROOTMAN.

Daar men u kent, en daar de deur nimmer weêr voor u open zal ſtaan. ——

LEANDER, (*toornig.*)

Gij hoont mij; maar ik zal mij weeten te wreeken! —— De Burgerij......

EDUARD.

Zal u eerlang ook kennen, zo als gij verdient gekend te worden, maak daar ſtaat op. —— (*Hij vertoont Leander een' brief.*) Kent gij den Schrijver van deezen fraaien brief ook? —— Gij zwijgt, en wordt rood? ——

LEANDER, (*ten eenenmaal buiten zich zelven.*)

Ik zie... dat... men heeft... mij verraaden —— maar alles zal zo gemaklijk nog niet gaan —— ik heb niets meer te waagen —— vergeet dit niet! —— (*Hij vertrekt in drift.*)

Mevrouw GROOTMAN.

God dank, dat wij van dien Onwaardige ont-

ontſlagen zijn! Nu, mijn Kind! zal Valerius mijn Zoon worden? ———

VALERIUS, (*zich op nieuw voor Eloïza nederwerpende.*)

Zal ik waarlijk die gelukkige zijn? ——— die onuitſpreeklijk gelukkige? ——— Neemt Eloïza deeze hand aan? ———

ELOIZA.

Mijne bewogenheid, mijn poppelend harte, de ſtille vreugd, die uit mijne oogen traant ——— dit alles zegt u, dat mijne hand juichend de keuze van een hart volgt, dat u federd lang onverdeelbaar toebehoord heeft. ——— (*Zij geeft hem haare hand.*) Ik ben voor eeuwig de uwe!

VALERIUS.

Goede Hemel! ik ben voor mijne geringe deugd dubbeld beloond!

EDUARD, (*op Pieter wijzende, die van verren ſtaat te ſnikken van blijdſchap.*)

Erken in uwen braaven knecht het werktuig uwer tegenwoordige gelukzaligheid.

Door

Door hem ben ik achter de waarheid van al het voorgevallene gekoomen. Hij verdient eene groote belooning!

P I E T E R.

De liefde en genegenheid van mijn Heer, is het hoogſte loon, dat ik ken, en het eenigſte, dat ik begeer. —— Nu hij gelukkig is, mag er van mij worden, wat kan —— ik zal mij nooit beklaagen, geleefd te hebben.

V A L E R I U S.

Uwe edele wijze van denken, Pieter! is mij ſederd lang bewust. —— mijne vriendſchap bezit gij voor altijd, en, tot een bewijs er van, ſchenk ik u duizend guldens en een huis —— konde ik over een meisje beſchikken, ik ſchonk er u een vrouw bij —— doch daar moet gij nu voor zorgen.

E L O I Z A.

Wel nu, ik voeg er Liſette bij. ——

Mevrouw GROOTMAN.

En ik nog duizend guldens. ——

PIETER.

Ik kan... ik kan... niet ſpreeken..... maar mijn hart —— God zegene u eeuwig, eeuwig voor uwe goedheid!

ELOIZA.

Maar, Liſette, hoe ſtaat gij zo te kijken —— of ſtaat u Pieter niet aan?

LISETTE.

Wel, Juffrouw! met uwe gift ſlaat gij zo alle formaliteiten den bodem maar in —— en, evenwel, maar zo te trouwen —— ik kan er van beeven.....

PIETER.

Liſetje, geloof mij, ik zal een goed man voor u zijn.

LISETTE.

Nu, top dan —— wij zullen het eens probeeren.

EDUARD.

Zo zijt gij nu alle vergenoegd —— en ik mede, die op nieuw overtuigd ben gewor-

den,

den, dat de deugd, het zij dan vroeg of laat, alleen gelukkig maakt; en dat de waare, belanglooze Vaderlandsliefde een der ſchoonſte deugden zij, indien men haare gedaante voor haar zelve niet omhelze.

EINDE.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

L[illegible]

[redacted]

